

Fundusze Europejskie
dla Mazowsza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Mazowsze.
serce Polski

Ocena realizacji Regionalnego Programu Zdrowotnego Samorządu Województwa Mazowieckiego

„Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród
mieszkańców województwa mazowieckiego”

Raport końcowy

Fundusze Europejskie
dla Mazowsza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Mazowsze.
serce Polski

Zamawiający:

Województwo Mazowieckie

ul. Jagiellońska 26

03-719 Warszawa

Wykonawca

EU-CONSULT sp. z o.o.

ul. Toruńska 18C, lokal D

80-747 Gdańsk

Opracował Zespół Badawczy w składzie:

Krzysztof Gutta (kierownik Zespołu Badawczego)

Tomasz Gutta

dr. hab. Joanna Hołub-Iwan

Katarzyna Gutta

dr Magdalena Jazdzewska-Gutta

Prof. zw. dr. hab. Aldona Frączkiewicz-Wronka

Prof. Krzysztof Strojek

Gdańsk 2025

STRESZCZENIE RAPORTU

Głównym celem niniejszego badania była ocena realizacji *Regionalnego Programu Zdrowotnego Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego”* (RPZ, program). Program realizowany był w ramach Poddziałania 9.2.2 *Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych* (Poddziałanie 9.2.2) *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020* (RPO WM 2014-2020)¹.

RPZ stanowił odpowiedź na wyzwania wynikające z rosnącej liczby osób, u których diagnozuje się cukrzycę i znacznego, szacowanego odsetka cukrzyków nieświadomych swojej choroby. Za realizacją programu przemawiały również wysokie koszty leczenia cukrzycy i wynikających z niej powikłań, zwłaszcza gdy zdiagnozuje się ją zbyt późno lub gdy osoby, które wiedzą o chorobie, nie stosują się do otrzymanych zaleceń.

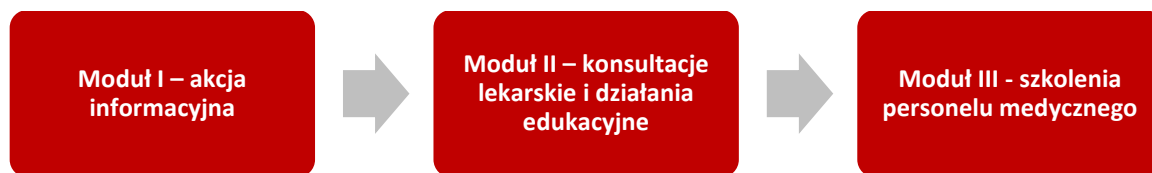
Zakładano, że RPZ przyczyni się do poprawy stanu zdrowia mieszkańców regionu dzięki realizacji działań edukacyjnych z zakresu diabetologii oraz badań przesiewowych w kierunku wykrywania cukrzycy dla osób powyżej 60 roku życia. Dodatkowo w ramach programu zaplanowano realizację szkoleń dla personelu POZ o tematyce związanej z cukrzycą, jej prewencji i leczeniem. Wspomniane wsparcie wdrażane było w ramach następujących projektów:

1. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców powiatu sokołowskiego przez działania edukacyjne oraz badania przesiewowe w kierunku wykrywania cukrzycy w latach 2020-2022.
2. Wspieranie walki z cukrzycą wśród osób powyżej 60 roku życia.
3. Stop cukrzycy!
4. Zdrowie to MY - badania przesiewowe w kierunku wykrywania cukrzycy u osób w wieku powyżej 60 lat z obszaru powiatów: piaseczyńskiego, pruszkowskiego, grodzkiego, grójeckiego i otwockiego.
5. Instytut wiedzy - NZOZ Medical Center.

---

¹ Zob. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 SzOOP wraz z załącznikami.

Projekty realizowane były według następującego schematu:

Źródło: Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”, Warszawa 2020 (Aktualizacja 2022), s. 5-6.

Jak wynika z przeprowadzonych badań, realizacja zaplanowanych działań projektowych pozwoliła na osiągnięcie celu głównego RPZ: *Poprawa stanu zdrowia mieszkańców województwa mazowieckiego, uzyskana poprzez przeprowadzenie w latach 2017-2023 działań edukacyjnych z zakresu diabetologii oraz badań przesiewowych w kierunku wykrywania cukrzycy oraz celów szczegółowych programu, obejmujących:*

- zwiększenie poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w latach 2017-2023;
- zmniejszenie częstości występowania powikłań cukrzycy w latach 2017-2023 wśród mieszkańców województwa mazowieckiego;
- propagowanie zdrowego stylu życia, poprzez walkę z nadwagą, promowanie zdrowego odżywiania się oraz regularnej aktywności fizycznej wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w wieku powyżej 60 r.ż.

Wdrożone działania pozwoliły również na osiągnięcie większości z oczekiwanych efektów wsparcia, przyczyniając się do objęcia profilaktyką pierwotną w kierunku cukrzycy 11 858 mieszkańców regionu w wieku 60+ oraz zwiększenia poziomu wykrywalności cukrzycy – w ramach programu chorobę zdiagnozowano u 1 217 osób, które skierowano do dalszego leczenia w ramach AOS. Pozytywny wpływ wsparcia identyfikowano również w odniesieniu do poziomu wiedzy uczestników projektów na temat cukrzycy i świadomości dotyczącej profilaktyki tej choroby. Wyniki przeprowadzonych badań wskazują również na istotne znaczenie wdrożonych działań na zmianę nastawienia mieszkańców województwa mazowieckiego do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy oraz zmianę stylu ich życia.

Warto jednak podkreślić, że gdyby nie napotykane trudności, w tym przede wszystkim te wynikające z sytuacji epidemiologicznej i jej wpływu na możliwość realizacji zaplanowanych działań zgodnie z przyjętymi założeniami, prawdopodobnie skala oddziaływania RPZ byłaby znacznie większa. Analiza wyzwań napotkanych przez beneficjentów wskazuje bowiem, że pandemia COVID-19 i związane z nią ograniczenia znacząco wpłynęły na wdrażanie projektów oraz osiągnięte w ich ramach rezultaty. Wskutek pandemii beneficjenci niejednokrotnie zmuszeni byli wstrzymać prowadzenie działań projektowych, co prowadziło

do wydłużania okresu realizacji projektów. Ograniczone były również możliwości informowania o wsparciu i rekrutacji nowych uczestników, w tym z uwagi na ograniczenia w dostępie do podmiotów ochrony zdrowia, ale również lęk seniorów przed możliwością zarażenia się wirusem SARS-CoV-2 i znaczące obciążenie pracą personelu medycznego, dla którego priorytetem stała się walka ze skutkami pandemii.

Istotne problemy napotkano ponadto w zakresie monitorowania RPZ, ze względu na brak odgórnych rozwiązań określających sposób egzekwowania od beneficjentów obowiązku składania sprawozdań służących monitorowaniu wskaźników programu na potrzeby Departamentu Zdrowia i Polityki Społecznej UM WM. Chociaż umowy o dofinansowanie zobowiązują do tego beneficjentów, nie przewidują one żadnych sankcji za niewywiązanie się z tego obowiązku. W efekcie niektórzy beneficjenci uchylali się od tego obowiązku, co utrudniało ocenę osiągnięcia celów programu.

Ogółem, program i osiągnięte w jego ramach rezultaty należy jednak ocenić pozytywnie, a wyniki badań przeprowadzonych na potrzeby ewaluacji wskazują, że wsparcie powinno być kontynuowane w przyszłości. Dane statystyczne i prognozy dotyczące cukrzycy, wskazują na rosnącą liczbę osób z tą diagnozą. Wyniki badań sugerują jednak, że w przyszłości należałoby zintensyfikować działania skoncentrowane na prewencji i wczesnym wykrywaniu cukrzycy. Tym bardziej, że cukrzycę diagnozuje się u osób w każdym wieku, a im wcześniej występuje choroba, tym silniej odczuwane są jej następstwa w późniejszym wieku.

Na podstawie wyników badania opracowano szereg zaleceń, których wdrożenie może znacząco poprawić proces realizacji i ewaluacji przyszłych RPZ, zwiększyć efektywność świadczonego w ich ramach wsparcia oraz zapewnić trwałość osiągniętych rezultatów. W związku z tym rekomenduje się:

1. Rozważanie możliwości wprowadzenia do regulaminu naboru oraz umów o dofinansowanie zapisów, które określałyby mechanizmy egzekwowania w okresie realizacji, w tym trwałości projektu, obowiązku sprawozdawczości oraz udziału w badaniach ewaluacyjnych służących ocenie efektywności programu.
2. Dokonanie przeglądu i ewentualnej modyfikacji istniejących mierników efektywności w taki sposób, aby lepiej odzwierciedlały faktyczne cele i specyfikę działań podejmowanych w ramach interwencji.

SUMMARY

The main objective of this study was to evaluate the implementation of the Regional Health Programme of the Mazowieckie Voivodeship Government titled “Early Detection and Prevention of Diabetes Programme among the Inhabitants of the Mazowieckie Voivodeship” (RHP, the programme). The programme was implemented within Sub-measure 9.2.2 Increasing the Availability of Healthcare Services (Sub-measure 9.2.2) of the Regional Operational Programme of the Mazowieckie Voivodeship for 2014–2020 (ROP MV 2014–2020).

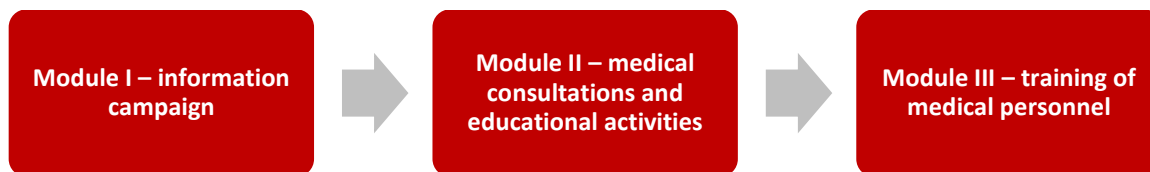
The RHP was a response to the challenges resulting from the increasing number of people diagnosed with diabetes and the significant estimated percentage of diabetics unaware of their illness. The implementation of the programme was also justified by the high costs of diabetes treatment and the resulting complications, especially when the disease is diagnosed too late or when those who are aware of their illness do not follow the recommendations received.

It was assumed that the RHP would contribute to improving the health of the region’s inhabitants through educational activities in the field of diabetology and screening tests for the detection of diabetes among people over the age of 60. Additionally, the programme included the implementation of training sessions for primary healthcare personnel on topics related to diabetes, its prevention, and treatment. This support was implemented within the following projects:

1. Improving the health of the inhabitants of the Sokołów County through educational activities and screening tests for diabetes detection in the years 2020–2022.
2. Supporting the fight against diabetes among people over the age of 60.
3. Stop Diabetes!
4. Health is US – screening tests for the detection of diabetes among people over the age of 60 in the following counties: Piaseczno, Pruszków, Grodzisk, Grójec, and Otwock.
5. Institute of Knowledge – NZOZ Medical Center.

The projects were implemented according to the following scheme:

Source: Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”, Warsaw 2020 (Updated 2022), pp. 5–6.

According to the conducted studies, the implementation of the planned project activities made it possible to achieve the main objective of the RHP: Improving the health of the inhabitants of the Mazowieckie Voivodeship, achieved through the educational activities in the field of diabetology and screening tests for the detection of diabetes carried out between 2017 and 2023, as well as the programme’s specific objectives, including:

- increasing the level of diabetes detection among the inhabitants of the Mazowieckie Voivodeship in the years 2017–2023;
- reducing the incidence of diabetes complications in the years 2017–2023 among the inhabitants of the Mazowieckie Voivodeship;
- promoting a healthy lifestyle by combating overweight, promoting healthy eating habits and regular physical activity among the inhabitants of the Mazowieckie Voivodeship over the age of 60.

The implemented activities also made it possible to achieve most of the expected support outcomes, contributing to the provision of primary prevention of diabetes for 11,858 inhabitants of the region aged 60+, as well as an increase in the level of diabetes detection – within the programme, the disease was diagnosed in 1,217 individuals who were referred for further treatment within outpatient specialist care (OSC). A positive impact of the support was also identified in relation to the level of knowledge of project participants about diabetes and awareness regarding the prevention of this disease.

The results of the conducted studies also indicate the significant importance of the implemented activities in changing the attitude of the inhabitants of the Mazowieckie Voivodeship towards the need for preventive and therapeutic measures related to diabetes, as well as a change in their lifestyle.

It is worth emphasizing, however, that if it had not been for the encountered difficulties – primarily those resulting from the epidemiological situation and its impact on the possibility of implementing the planned activities in accordance with the adopted assumptions—the scale of the RHP’s impact would likely have been significantly greater. The analysis of the challenges faced by beneficiaries indicates that the COVID-19 pandemic and the related restrictions significantly affected the implementation of the projects and the results

achieved within them. As a result of the pandemic, beneficiaries were often forced to suspend project activities, which led to extensions of the project implementation periods. Opportunities to inform about the support and to recruit new participants were also limited, due to restricted access to healthcare facilities, as well as fear among seniors of contracting the SARS-CoV-2 virus and the significant workload of medical personnel, for whom addressing the consequences of the pandemic became a priority.

Significant problems were also encountered in the area of RHP monitoring, due to the lack of top-down solutions defining how to enforce the obligation for beneficiaries to submit reports used for monitoring the programme indicators for the Department of Health and Social Policy of the Marshal's Office of the Mazowieckie Voivodeship. Although funding agreements oblige beneficiaries to do so, they do not provide for any sanctions in the case of failure to comply. As a result, some beneficiaries avoided this obligation, which hindered the assessment of the programme's goal achievement.

Overall, however, the programme and the results achieved within its framework should be assessed positively, and the results of the evaluation study indicate that the support should be continued in the future. Statistical data and forecasts concerning diabetes indicate a growing number of people diagnosed with the disease. Nevertheless, the results of the study suggest that future efforts should focus more intensively on prevention and early detection of diabetes—especially since diabetes is diagnosed in people of all ages, and the earlier the disease appears, the more strongly its consequences are felt later in life.

Based on the results of the study, a number of recommendations were developed, the implementation of which may significantly improve the process of implementing and evaluating future RHPs, increase the effectiveness of the support provided within them, and ensure the sustainability of the achieved results. Therefore, it is recommended to:

1. Consider the possibility of introducing provisions into the call regulations and funding agreements that would define mechanisms for enforcing, during the implementation period—including the project sustainability period—the obligation to submit reports and to participate in evaluation studies aimed at assessing the programme's effectiveness.
2. Review and, if necessary, modify the existing performance indicators in such a way as to better reflect the actual objectives and the specific nature of the activities undertaken within the intervention.

SPIS TREŚCI

STRESZCZENIE RAPORTU	3
SUMMARY	6
SPIS TREŚCI	9
WYKAZ POJĘĆ I SKRÓTÓW UŻYTYCH W TREŚCI RAPORTU	12
I. CZĘŚĆ METODOLOGICZNA	14
1. Wprowadzenie	14
1.1. Opis przedmiotu badania	14
1.2. Główne założenia i cele badania	17
2. Charakterystyka zbioru danych badania	18
II. CZĘŚĆ ANALITYCZNA	19
1. Ocena realizacji celów programu	19
1.1. Ocena poziomu/stopnia osiągnięcia celu głównego RPZ	19
1.2. Ocena osiągnięcia poziomów/stopni celów szczegółowych RPZ	27
2. Ocena zgłaszalności do programu	30
3. Ocena osiągnięcia oczekiwanych efektów określonych w RPZ	35
4. Ocena efektywności programu, zgodnie z miernikami efektywności w ramach realizacji RPZ	43
5. Problemy zidentyfikowane przez interesariuszy RPZ oraz sposoby ich rozwiązania	51
5.1. Czynniki utrudniające osiągnięcie założonych celów, efektów i mierników programu	51
5.2. Problemy napotykane podczas realizacji programu	53
5.3. Trafność podjętych działań dotyczących rekrutacji do udziału w badaniach	57
5.4. Doświadczenia z dotychczasowego wdrażania RPZ do wykorzystania w kolejnych latach	58
6. Ocena jakości świadczeń w ramach realizacji RPZ na podstawie ankiety satysfakcji uczestnika programu oraz na podstawie ankiet satysfakcji ze szkoleń dla personelu medycznego	61
6.1. Ocena otrzymanego wsparcia	62
6.2. Potrzeba kontynuacji programu	69
7. Ocena realizacji RPZ w opiniach uczestników/osób objętych wsparciem	73
8. Identyfikacja nieprzewidzianych w RPZ efektów realizacji programu	78

8.1. Nieplanowane efekty pozytywne wsparcia	78
8.2. Nieplanowane efekty negatywne wsparcia	80
9. Dobre i złe praktyki dotyczące realizacji RPZ	81
9.1. Dobre praktyki dotyczące realizacji RPZ	81
9.2. Złe praktyki dotyczące realizacji RPZ	83
10. Analiza wpływu pandemii koronawirusa COVID-19 na realizację RPZ	86
11. Analiza trafności założeń RPZ	89
11.1. Trafność założeń programu w zakresie grupy docelowej	89
11.2. Trafność zakresu działań wdrażanych w ramach programu	91
12. Ocena wpływu makroekonomicznego realizacji RPZ na sytuację zdrowotną w województwie mazowieckim	92
III. CZĘŚĆ PODSUMOWUJĄCA	94
1. Jakościowa analiza porównawcza	94
2. Analiza SWOT	100
3. Case study	101
3.1. Case study dotyczące wpływu RPZ na osoby, które otrzymały wsparcie w ramach RPZ	101
3.1.1. Studium przypadku nr 1	101
3.1.2. Studium przypadku nr 2	103
3.1.3. Studium przypadku nr 3	105
3.2. Case study dotyczące wpływu RPZ na personel medyczny, który brał udział w szkoleniach	107
3.2.1. Studium przypadku nr 1	107
3.2.2. Studium przypadku nr 2	109
3.2.3. Studium przypadku nr 3	111
3.2.4. Studium przypadku nr 4	113
3.2.5. Studium przypadku nr 5	115
3.2.6. Studium przypadku nr 6	118
3.2.7. Studium przypadku nr 7	120
4. Benchmarking	122
5. Wnioski wraz z wyróżnionymi rekomendacjami	135
6. Tabela wniosków i rekomendacji	165
7. Table of conclusions and recommendations	167

8.	Aneks.....	169
8.1.	Wzory narzędzi badawczych	169
8.2.	Zestawienie danych utworzonych przez Wykonawcę	169
8.3.	Transkrypcje	169
8.4.	Nagrania z przebiegu warsztatu ewaluacyjnego	169
9.	Bibliografia	170
	WYKAZ ELEMENTÓW GRAFICZNYCH W TREŚCI RAPORTU	175
	Spis map	176
	Spis wykresów	175
	Spis tabel	177

WYKAZ POJĘĆ I SKRÓTÓW UŻYTYCH W TREŚCI RAPORTU

SKRÓT ROZWINIĘCIE SKRÓTU

AOS	Ambulatoryjne poradnie specjalistyczne
BDL	Bank Danych Lokalnych
CATI	Wywiad telefoniczny wspomagany komputerowo (z j. ang. <i>Computer-Assisted Telephone Interviewing</i>)
DALY	Lata Życia Skorygowane o Niepełnosprawność (z j. ang. <i>Disability-Adjusted Life Years</i>)
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
FEM 2021-2027	Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027
FGI	Zogniskowany wywiad grupowy (z j. ang. <i>Focus Group Interview</i>)
GBD	Globalne Obciążenie Chorobami (z j. ang. <i>Global Burden of Disease</i>)
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IDI	Indywidualny wywiad pogłębiony (z j. ang. <i>In-Depth Interview</i>)
IK UP	Instytucja Koordynująca Umowę Partnerstwa
IP	Instytucja Pośrednicząca
IZ	Instytucja Zarządzająca
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
NGO	Organizacja pozarządowa
MJWPU	Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych
MOPR	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (z j. ang. <i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
OP	Oś Priorytetowa
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PI	Priorytety Inwestycyjne, o których mowa w Rozporządzeniach Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 (art. 5) i 1304/2013 (art. 3), zastosowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020
pjsmp	Podstawowa jednostka służby medycyny pracy

SKRÓT ROZWINIĘCIE SKRÓTU

Poddziałanie 9.2.2	Poddziałanie 9.2.2. Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych RPO WM 2014-2020
PSPP	Oprogramowanie do analizy danych statystycznych
POZ	Podstawowa opieka zdrowotna
RIT	Regionalne Inwestycje Terytorialne
RMR	Region Mazowiecki Region
RPO WM 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020
RPZ	Regionalny Program Zdrowotny „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”
RWS	Region Warszawski Stołeczny
SL2014	Aplikacja główna centralnego systemu teleinformatycznego, o którym mowa w rozdziale 16 ustawy o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020.
SPSS	Oprogramowanie do analizy danych statystycznych (z j. ang. <i>Statistical Package for the Social Sciences</i>)
SWOT	Metoda analizy danych, nazwa stanowi akronim od angielskich słów określających cztery elementy składowe analizy (<i>Strengths</i> – silne strony, <i>Weaknesses</i> – słabe strony, <i>Opportunities</i> – szanse, okazje i <i>Threats</i> – zagrożenia)
TBE	Koncepcja ewaluacji bazującej na teorii (z j. ang. <i>Theory-based evaluation</i>)
TDI	Telefoniczne wywiady pogłębione (z j. ang. <i>Telephone depth interview</i>)
TSSI	Telefoniczny wywiad częściowo ustrukturyzowany (z j. ang. <i>Telephone Semi-Structured Interview</i>)
UE	Unia Europejska
UM WM	Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

I. CZĘŚĆ METODOLOGICZNA

1. Wprowadzenie

1.1. Opis przedmiotu badania

Cukrzyca jest przewlekłą chorobą metaboliczną. Jej podstawowym objawem jest podwyższony poziom cukru (glukozy) we krwi, ale również m.in. wielomocz, wzmożone pragnienie i suchość ust czy osłabienie, senność, uczucie zmęczenia i zaburzenia koncentracji. U chorego powstają niegojące się rany. Nieleczona cukrzyca może doprowadzić do uszkodzenia m.in. wzroku, nerek, naczyń krwionośnych oraz nerwów².

Liczba osób chorujących na cukrzycę wzrasta – według szacunków WHO, w roku 2014 na świecie żyły 422 miliony osób chorych na cukrzycę, zaś w 1980 chorych na cukrzycę było 108 milionów (oznacza to wzrost o 291%)³.

W Polsce także obserwowany jest trendy wzrostowy, jeśli chodzi o liczbę osób chorujących – w 2018 w ramach NFZ leczyło się 2,88 mln osób z cukrzycą, zaś w 2022 – 3,14 mln (8,53% populacji)⁴. Szacuje się jednak, że na cukrzycę w Polsce choruje znacznie więcej osób, jednak u wielu z nich choroba ta nie została jeszcze zdiagnozowana⁵.

Podkreślić należy, że cukrzyca generuje bardzo duże koszty dla społeczeństwa – wynikają one zarówno z konieczności wydawania pieniędzy na leczenie, jak i z wyłączenia z aktywności zawodowej osób, u których cukrzyca doprowadziła do wystąpienia ciężkich uszkodzeń. Koszty leczenia osób, u których chorobę zdiagnozowano szybko i które dbają o stan zdrowia są niewielkie, problemem są przypadki zdiagnozowane zbyt późno oraz osoby, które wiedzą o chorobie, ale nie stosują się do zaleceń⁶.

---

² Cukrzyca – jak jej zapobiec, <https://pacjent.gov.pl/aktualnosc/cukrzyca-jak-jej-zapobiec> [dostęp na dzień: 06.03.2025].

³ WHO ogłasza nowe dane o cukrzycy na świecie. Światowy raport na temat cukrzycy przedstawia sytuację i działania podejmowane w celu walki z tą chorobą w Polsce, WHO, s. 1.

⁴ Liczba zachorowań na cukrzycę rośnie. Wielkopolski oddział NFZ przypomina o profilaktyce i nowości w refundacji, <https://nfz-poznan.pl/page.php/1/0/show/18264/> [dostęp na dzień: 06.03.2025].

⁵ Nawet 1 mln osób w Polsce nie wie, że choruje na cukrzycę, <https://www.gov.pl/web/nauka/nawet-1-mln-osob-w-polsce-nie-wie-ze-choruje-na-cukrzyce> [dostęp na dzień: 06.03.2025].

⁶ J. Jasik-Pyzdrowska, I. Bonikowska, Koszty leczenia i prewencji cukrzycy, Prace naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, 2018, z. XII, s. 77–87.

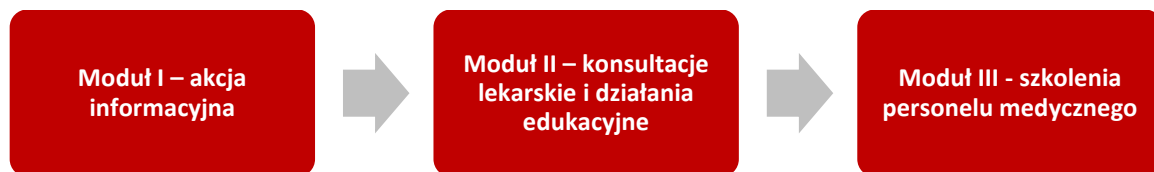
Odpowiedzią na ww. problemy był *Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”⁷* (RPZ, program). Celem programu była *Poprawa stanu zdrowia mieszkańców województwa mazowieckiego, uzyskana poprzez przeprowadzenie w latach 2017-2023 działań edukacyjnych z zakresu diabetologii oraz badań przesiewowych w kierunku wykrywania cukrzycy*. W ramach celów szczegółowych RPZ zakładał:

1. Zwiększenie poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w latach 2017-2023.
2. Zmniejszenie częstości występowania powikłań cukrzycy w latach 2017-2023 wśród mieszkańców województwa mazowieckiego.
3. Propagowanie zdrowego stylu życia poprzez walkę z nadwagą, promowanie zdrowego odżywiania się oraz regularnej aktywności fizycznej wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w wieku powyżej 60 r.ż.

Program skierowany został do dwóch grup:

- mieszkańców województwa mazowieckiego powyżej 60 roku życia, którzy nie byli dotychczas diagnozowani w kierunku cukrzycy, do których skierowano zarówno diagnostykę, jak i działania edukacyjne (grupa I);
- lekarzy i pielęgniarek zatrudnionych w podmiotach wykonujących działalność leczniczą w zakresie POZ na terenie województwa mazowieckiego, do których skierowano szkolenia z zakresu diabetologii (grupa II).

Zgodnie z przyjętymi założeniami, wsparcie realizowano w ramach następujących etapów (modułów):

Źródło: Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”, Warszawa 2020 (Aktualizacja 2022), s. 5-6.

---

⁷ Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”, Warszawa 2020 (Aktualizacja 2022).

Program zakładał, że na skutek wdrożonych działań osiągnięte zostaną następujące efekty:

- objęcie profilaktyką pierwotną w kierunku cukrzycy co najmniej 50% zaplanowanej populacji docelowej mieszkańców województwa mazowieckiego powyżej 60 r.ż.;
- zwiększenie o 20% poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego;
- zmiana nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy u uczestników programu;
- zwiększenie poziomu wiedzy na temat cukrzycy w grupach docelowych;
- wzrost świadomości dotyczącej profilaktyki tej choroby w grupach docelowych;
- zmiana nastawienia mieszkańców województwa mazowieckiego do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy.

Niniejszy dokument jest raportem końcowym z badania *Ocena realizacji Regionalnego Programu Zdrowotnego Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego”*, stanowiącego podsumowanie i ewaluację działań realizowanych w ramach RPZ.

1.2. Główne założenia i cele badania

Celem badania była ocena realizacji *Regionalnego Programu Zdrowotnego Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego”* (RPZ, program).

W ramach badania przeprowadzono szereg badań niereaktywnych i reaktywnych, co pozwoliło na analizę następujących obszarów (celów szczegółowych):

1. Ocena osiągnięcia stopnia/poziomu celu głównego RPZ.

2. Ocena osiągnięcia stopnia/poziomów poszczególnych celów szczegółowych RPZ.

3. Ocena zgłaszalności do programu.

4. Ocena osiągnięcia oczekiwanych efektów określonych w RPZ.

5. Ocena efektywności programu, zgodnie z miernikami efektywności w ramach realizacji RPZ, oraz stopnia osiągniętych wartości mierników i wskaźników.

6. Problemy zidentyfikowane przez interesariuszy RPZ oraz sposoby ich rozwiązania.

7. Ocena jakości świadczeń w ramach RPZ na podstawie ankiet satysfakcji uczestników programu.

8. Ocena realizacji RPZ w opiniach uczestników/osób objętych wsparciem lub innych interesariuszy programu.

i

2. Charakterystyka zbioru danych badania

W ramach ewaluacji zastosowano następujące instrumentarium metodologiczne:

1. **Analiza danych zastanych (desk research)** obejmująca zarówno dokumenty programowe i strategiczne, rozporządzenia, ustawy i wytyczne, a także dane statystyczne oraz dane otrzymane od Zamawiającego dotyczące realizacji RPZ.
2. **Wywiady indywidualne (IDI)** z przedstawicielami IZ oraz IP RPO WM 2014-2020 (MJWPU).
3. Wywiady telefoniczne (CATI) z uczestnikami projektów.
4. Analizy eksperckie.
5. **Telefoniczny wywiad częściowo ustrukturyzowany (TSSI)** z beneficjentami/realizatorami projektów w ramach RPZ.
6. Dwuetapowy **panel delficki** z ekspertami z zakresu realizacji programów zdrowotnych.
7. **Studium przypadku (case study)** dotyczące wpływu RPZ na uczestników projektów.
8. **Benchmarking** obejmujący porównanie pomiędzy programem a innymi Regionalnymi Programami Zdrowotnymi odnoszącymi się do cukrzycy.
9. **Analiza SWOT** służąca ukazaniu mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń wpływających na realizację RPZ.
10. **Jakościowa analiza porównawcza** przeprowadzona dla wyników badania IDI oraz części jakościowej badania TSSI.
11. **Wywiad grupowy podsumowujący (FGI)** z pracownikami IZ oraz IP RPO WM 2014-2020 omawiający rekomendacje.

II. CZĘŚĆ ANALITYCZNA

1. Ocena realizacji celów programu

1.1. Ocena poziomu/stopnia osiągnięcia celu głównego RPZ

Pytanie badawcze: Czy został osiągnięty cel główny RPZ tj.: Poprawa stanu zdrowia mieszkańców województwa mazowieckiego, uzyskana poprzez przeprowadzenie w latach 2017-2023 działań edukacyjnych z zakresu diabetologii oraz badań przesiewowych w kierunku wykrywania cukrzycy?

Czy zostały osiągnięte cele szczegółowe RPZ [...]?

Realizacja których celów szczegółowych RPZ sprawiała największe trudności i dlaczego?

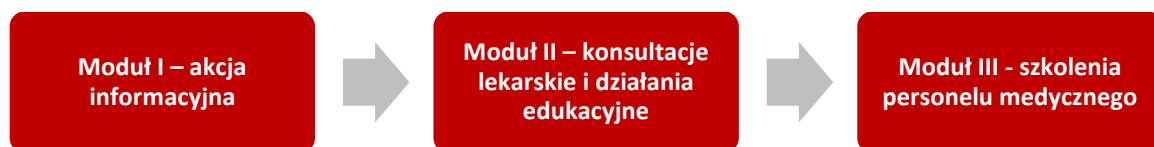
Głównym celem programu była **Poprawa stanu zdrowia mieszkańców województwa mazowieckiego, uzyskana poprzez przeprowadzenie w latach 2017-2023 działań edukacyjnych z zakresu diabetologii oraz badań przesiewowych w kierunku wykrywania cukrzycy**⁸. Osiągnięciu tego celu służyła realizacja 5 projektów skierowanych do osób powyżej 60 roku życia, które nie były dotychczas diagnozowane w kierunku cukrzycy, do których skierowano diagnostykę i działania edukacyjne, oraz do lekarzy i pielęgniarek POZ, do których skierowano szkolenia z zakresu diabetologii. Działania projektowe prowadzone były na terenie województwa mazowieckiego. Projekty do dofinansowania wybrane zostały w trybie konkursowym zgodnie z Ustawą z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. 2020 r. poz. 818 z późn. zm.)⁹.

---

⁸ Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”, Warszawa 2020 (Aktualizacja 2022), s. 22.

⁹ Zob. Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. 2020 r. poz. 818 z późn. zm.).

Zgodnie z przyjętymi założeniami, wsparcie realizowano w ramach następujących etapów (modułów):

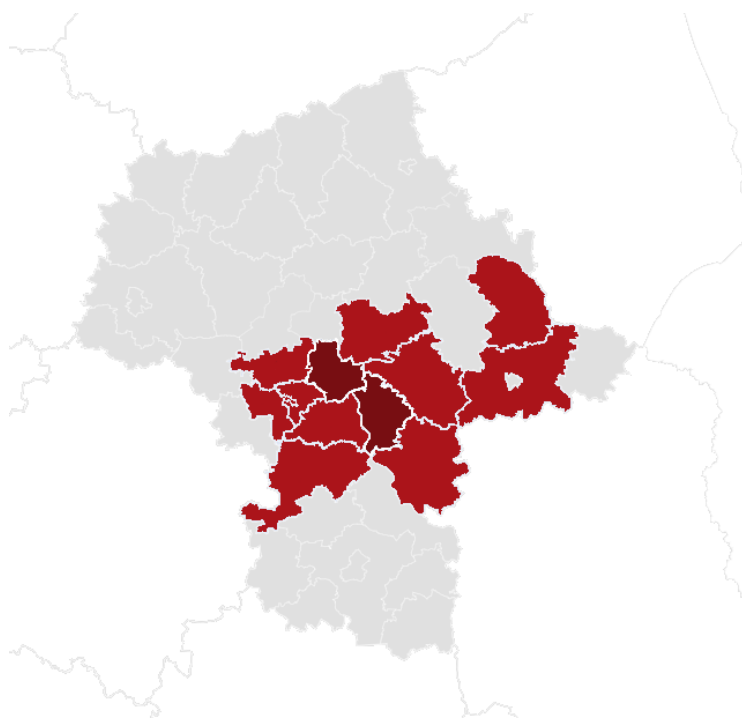

Źródło: Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”, Warszawa 2020 (Aktualizacja 2022), s. 5-6.

W ramach RPZ zrealizowano 5 projektów o łącznej wartości 1 625 627,80 zł, z czego 75,7% stanowiło dofinansowanie ze środków programu. Zgodnie z danymi przekazanymi przez Zamawiającego, wdrażanie pierwszego z projektów rozpoczęto we wrześniu 2017 r. Ostatnie z działań projektowych zakończono natomiast w grudniu 2023 r.

Obszar realizacji wsparcia obejmował przede wszystkim centralną część województwa, w tym Warszawę i powiat otwocki, a także powiaty garwoliński, grodziski, grójecki, miński, piaseczyński, pruszkowski, siedlecki, sokołowski, warszawski zachodni oraz wołomiński. Biorąc pod uwagę dane dla regionów i subregionów, wsparcie wdrażane było głównie w powiatach RWS. W przypadku RMR były to tylko subregiony siedlecki i żyrardowski. Pozostałe powiaty i subregiony nie stanowiły przedmiotu interwencji żadnego z projektów.

Mapa 1. Powiaty stanowiące obszar realizacji projektów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dotyczących realizowanych projektów pozyskanych od Zamawiającego.

W ramach realizowanych działań wsparciem planowano objąć łącznie 16 160 mieszkańców regionu w wieku 60+ oraz 490 przedstawicieli personelu medycznego – lekarzy i pielęgniarek POZ. Ostatecznie, z uwagi na napotykaną przez beneficjentów trudność wynikającą przede wszystkim z wystąpienia pandemii COVID-19 i związanych z nią ograniczeń, wsparciem objęto 12 592 mieszkańców regionu (77,9% zakładanej wartości), w tym usługami zdrowotnymi 11 858 seniorów, a działaniami edukacyjnymi – 7 090 osób. Z zakresu diabetologii przeszkolono ponadto 380 przedstawicieli personelu medycznego (77,6% zakładanej wartości).

Tabela 1. Podstawowe informacje na temat projektów realizowanych w ramach programu

Projekt	Beneficjent	Opis projektu	Obszar realizacji	Wydatki ogółem ¹⁰	Wydatki kwalifikowalne ¹¹	Dofinansowanie ¹²
RPMA.09.02.02-14-C876/19-00 Poprawa stanu zdrowia mieszkańców powiatu sokołowskiego przez działania edukacyjne oraz badania przesiewowe w kierunku wykrywania cukrzycy w latach 2020-2022	NIEPUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ MAX-MED ROXANA MAXWELL	Projekt dotyczył poprawy stanu zdrowia mieszkańców powiatu sokołowskiego poprzez przeprowadzenie działań edukacyjnych z zakresu diabetologii oraz badań przesiewowych w kierunku wykrywania cukrzycy. Projekt skierowany został do 2 780 osób, mieszkańców powiatu sokołowskiego powyżej 60 roku życia, dotychczas niediagnozowanych w kierunku cukrzycy oraz do personelu medycznego – 20 lekarzy i lekarek oraz 20 pielęgniarzy i pielęgniarek POZ. Projekt realizowano w okresie: 01.01.2020-31.12.2023 Ostatecznie wsparciem objęto 2 857 mieszkańców regionu oraz 44 przedstawicieli personelu medycznego.	Powiat sokołowski	377 761,25	377 761,25	351 317,95

¹⁰ Na podstawie wniosków o płatność końcową.¹¹ Na podstawie wniosków o płatność końcową.¹² Na podstawie wniosków o płatność końcową.

Projekt	Beneficjent	Opis projektu	Obszar realizacji	Wydatki ogółem ¹⁰	Wydatki kwalifikowalne ¹¹	Dofinansowanie ¹²
RPMA.09.02.02-14-C859/19-02 Wspieranie walki z cukrzycą wśród osób powyżej 60 roku życia	FUNDACJA CENTRUM ROZWOJU SPOŁECZNEGO I OBYWATELSKIEGO	Projekt realizowany był w partnerstwie dwóch podmiotów: Fundacji Centrum Rozwoju Społecznego i Obywatelskiego (lider) oraz Centrum Medyczne Józefów sp. z o. o. Przedmiotem projektu była poprawa stanu zdrowia mieszkańców województwa mazowieckiego. Wsparcie kierowane było do 3 000 osób w wieku powyżej 60 lat, dotychczas niediagnozowanych w kierunku cukrzycy, których objęto cyklem konsultacji lekarskich, poprzedzonych akcją informacyjną. Projekt obejmował również działania edukacyjne dla pacjentów oraz szkolenia dla personelu medycznego (50 osób) stanowiącego otoczenie projektu, mające na celu przekazanie kompleksowej wiedzy z zakresu diabetologii. Projekt realizowano w okresie: 01.03.2020-30.09.2022 Ostatecznie wsparciem objęto 5 307 mieszkańców regionu oraz 90 przedstawicieli personelu medycznego.	Powiaty: garwoliński, miński, otwocki, siedlecki, warszawski zachodni, wołomiński	454 377,00	454 377,00	421 877,00

Projekt	Beneficjent	Opis projektu	Obszar realizacji	Wydatki ogółem ¹⁰	Wydatki kwalifikowalne ¹¹	Dofinansowanie ¹²
RPMA.09.02.02-14-C854/19-04 Stop cukrzycy!	SAMODZIELNY ZESPÓŁ PUBLICZNYCH ZAKŁADÓW LECZNICTWA OTWARTEGO WARSZAWA PRAGA- PÓŁNOC	Projekt dotyczył poprawy stanu zdrowia mieszkańców m.st. Warszawy poprzez przeprowadzenie działań edukacyjnych z zakresu diabetologii oraz badań przesiewowych w kierunku wykrywania cukrzycy. Projekt skierowany został do 2 780 osób powyżej 60 roku życia, dotychczas niediagnozowanych w kierunku cukrzycy, oraz do personelu medycznego – 100 lekarzy i lekarek oraz pielęgniarzy i pielęgniarek POZ. Projekt realizowano w okresie: 01.01.2020-30.06.2023 Ostatecznie wsparciem objęto 3 514 mieszkańców regionu oraz 108 przedstawicieli personelu medycznego.	Warszawa	356 087,50	356 087,50	331 161,36
RPMA.09.02.02-14-8128/17-00 Zdrowie to MY - badania przesiewowe w kierunku wykrywania cukrzycy u osób w wieku powyżej 60 lat z obszaru powiatów: piaseczyńskiego,	ZDROWIE TO MY S. C.	Celem głównym projektu była poprawa stanu zdrowia 7 000 osób powyżej 60 roku życia z województwa mazowieckiego poprzez przeprowadzenie badań przesiewowych w kierunku wykrywania cukrzycy oraz działań edukacyjnych z zakresu diabetologii. Projekt zakładał również przeszkolenie 100 osób – personelu medycznego – z zakresu rozpoznania,	Powiaty: grodziski, grójecki, otwocki, piaseczyński, pruszkowski	326 392,80	28 933,38	23 756,57

Projekt	Beneficjent	Opis projektu	Obszar realizacji	Wydatki ogółem ¹⁰	Wydatki kwalifikowalne ¹¹	Dofinansowanie ¹²
pruszkowskiego, grodziskiego, grójeckiego i otwockiego		diagnostyki i postępowania z pacjentem zagrożonym lub już chorym na cukrzycę. Projekt realizowano w okresie: 01.01.2018-31.03.2021 Ostatecznie wsparciem objęto 776 mieszkańców regionu oraz 30 przedstawicieli personelu medycznego.				
RPMA.09.02.02-14-8143/17-00 Instytut wiedzy - NZOZ Medical Center	RENATA BLUKACZ JUSTYNA GRZYWACZ SPÓŁKA CYWILNĄ MEDICAL OFFICE	Projekt zakładał realizację cyklu konsultacji lekarskich i działań edukacyjnych dla pacjentów w formie tzw. akcji promocji zdrowia, poprzedzonych akcją informacyjną. W ramach interwencji realizowano również szkolenia prowadzone wśród personelu medycznego dotyczące diabetologii. Projekt realizowano w okresie: 01.09.2017-30.09.2020 Ostatecznie wsparciem objęto 138 mieszkańców regionu oraz 108 przedstawicieli personelu medycznego.	Warszawa	111 009,25	111 009,25	103 238,61

Źródło: dane na temat projektów wybranych do dofinansowania pozyskane od Zamawiającego, Sprawozdania z realizacji projektów udostępnione przez Zamawiającego, dane dotyczące zrealizowanych wartości wskaźników udostępnione przez Zamawiającego, Mapa dotacji, <https://mapadotacji.gov.pl/projekty> [dostęp na dzień: 07.03.2025], Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020, <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/projekty/lista-projektow/lista-projektow-realizowanych-z-funduszy-europejskich-w-polsce-w-latach-2014-2020/> [dostęp na dzień: 07.03.2025]

W opinii eksperckiej, biorąc pod uwagę wyniki przeprowadzonych badań, w tym przede wszystkim ankiet z samymi odbiorcami usług zdrowotnych, poziom realizacji celu głównego programu należy ocenić bardzo wysoko. Zgodnie z wynikami CATI, wsparcie umożliwiło bowiem:

- deklarowany znaczący wzrost wiedzy odbiorców wsparcia w zakresie zagrożeń wynikających z występowania cukrzycy i jej powikłań, zasad zdrowego odżywiania i korzyści wynikających z prowadzenia zdrowego stylu życia (średnia ocen między 4,6 a 4,7 na 5 możliwych) i stosowanie jej w codziennym życiu przez 40,2% uczestników;
- poprawę poziomu funkcjonowania 78,7% ankietowanych seniorów objętych w programie usługami zdrowotnymi, w tym z uwagi na zmianę nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy;
- zmianę stylu życia 29,1% uczestników projektów i 7,4% rodzin odbiorców wsparcia;
- poprawę jakości życia rodziny 41,0% ankietowanych odbiorców usług zdrowotnych.

Również beneficjenci uczestniczący w badaniu TSSI potwierdzili, że cel główny programu został przez nich osiągnięty w ramach realizowanych przez nich projektów. Tym samym należy przyjąć, że cel ten zrealizowano w 100,%. Dzięki wdrożonemu wsparciu, obejmującego realizację działań edukacyjnych z zakresu diabetologii oraz badań przesiewowych w kierunku wykrywania cukrzycy, nastąpiła bowiem poprawa stanu zdrowia mieszkańców regionu objętych interwencją.

Mimo że główny cel programu udało się zrealizować, warto podkreślić, że gdyby nie napotykane trudności, prawdopodobnie skala oddziaływania RPZ byłaby znacznie większa. Zgodnie z wynikami przeprowadzonych badań, czynnikiem, który w największym stopniu utrudniał osiągnięcie omawianego celu, była pandemia COVID-19 i związane z nią ograniczenia. Zdaniem przedstawicieli IP RPO WM 2014-2020, sytuacja epidemiologiczna w sposób szczególny dotyczyły analizowanego RPZ ze względu na:

- specyfikę I grupy docelowej projektu, obejmującej osoby w wieku powyżej 60 roku życia, które, ze względu na zaawansowany wiek, należały do grupy najbardziej narażonej na skutki zarażenia koronawirusem;
- specyfikę II grupy docelowej projektu, obejmującej lekarzy i pielęgniarki POZ, którzy w trakcie pandemii angażowani byli do pracy na rzecz niwelowania jej skutków, co ograniczało ich możliwości udziału w szkoleniach;
- ograniczenia w funkcjonowaniu placówek ochrony zdrowia, utrudniające zarówno rekrutację uczestników, jak i realizację działań zaplanowanych w ramach projektów;
- obciążenie pracą personelu medycznego zaangażowanego w realizację projektów w związku z koniecznością ich oddelegowania do działań związanych z niwelowaniem skutków pandemii.

Znaczącym wyzwaniem wpływającym na realizację celu głównego RPZ była również rekrutacja odbiorców wsparcia – osób w wieku 60+. Pomijając obawy potencjalnych uczestników związane z ryzykiem zachorowania na koronawirusa, grupę tą cechuje szczególna nieufność, utrudniająca zachęcenie jej przedstawicieli do udziału w projektach. Dodatkowym wyzwaniem był fakt, że osoby te często nie pamiętały, czy były już diagnozowane w kierunku cukrzycy, a więc czy mogą skorzystać z oferowanego wsparcia. Część przedstawicieli tej grupy charakteryzuje się ponadto mniejszą aktywnością, rzadziej wychodzą z domu, co ograniczało możliwości dotarcia do nich z informacjami o realizowanych działaniach.

Analiza wyników badania TSSI z beneficjentami potwierdziła, że osiągnięcie celu głównego utrudniała przede wszystkim pandemia COVID-19. Dodatkowo wskazywano na trudności wynikające z niechęci części potencjalnych odbiorców wsparcia do podawania swoich danych, w tym przede wszystkim numeru PESEL oraz składania zbyt dużej liczby podpisów na potrzeby dokumentacji.

1.2. Ocena osiągnięcia poziomów/stopni celów szczegółowych RPZ

Celami szczegółowymi RPZ były:

1. Zwiększenie poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w latach 2017-2023.
2. Zmniejszenie częstości występowania powikłań cukrzycy w latach 2017-2023 wśród mieszkańców województwa mazowieckiego.
3. Propagowanie zdrowego stylu życia poprzez walkę z nadwagą, promowanie zdrowego odżywiania się oraz regularnej aktywności fizycznej wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w wieku powyżej 60 r.ż.¹³

Analiza wyników przeprowadzonych badań pozwala wnioskować, że zrealizowane wsparcie przełożyło się na osiągnięcie ww. celów. Usługami zdrowotnymi objęto 11 858 osób w wieku 60+, niediagnozowanych dotychczas w kierunku cukrzycy. U 10,3% przebadanych osób wykryto cukrzycę i skierowano je do dalszego leczenia w ramach AOS. Tym samym, cel szczegółowy *Zwiększenie poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w latach 2017-2023* został osiągnięty.

---

¹³ Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”, Warszawa 2020 (Aktualizacja 2022), s. 22.

Dane statystyczne wskazują, że w regionie maleje odsetek cukrzyków, u których występują powikłania. W latach 2015-2018 odsetek cukrzyków z powikłaniami zmalał z 42% do 40%¹⁴. Choć brakuje nowszych danych w tym zakresie, biorąc pod uwagę identyfikowany pozytywny wpływ wsparcia na:

- wzrost poziomu wiedzy odbiorców usług zdrowotnych na temat cukrzycy i sposobów jej prewencji i fakt, że znaczący odsetek uczestników projektów stosuje się do niej w codziennym życiu (40,2%);
- poprawę poziomu funkcjonowania 78,7% uczestników projektów – odbiorców usług zdrowotnych, w tym ze względu na zmianę nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy;
- zmianę stylu życia 29,1% odbiorców wsparcia i 7,4% rodzin uczestników projektów;
- wykrycie cukrzycy u 1 217 seniorów nieobjętych dotychczas diagnozą i skierowanie ich do dalszego leczenia;

można zakładać, że wdrożone działania przełożyły się na ograniczenie częstotliwości występowania cukrzycy wśród mieszkańców regionu, realizując tym samym cel szczegółowy programu.

Zgodnie ze sprawozdaniami z realizacji projektów, w ramach RPZ przeprowadzono łącznie 3 592 akcji promocji zdrowia. W działaniach edukacyjnych realizowanych w ich ramach wzięło udział 7 090 osób – mieszkańców regionu w wieku 60+, które edukowano w zakresie zagrożeń wynikających z występowania cukrzycy i jej powikłań, zasad zdrowego odżywiania i korzyści wynikających z prowadzenia zdrowego stylu życia. Zgodnie z wynikami przeprowadzonych badań, wdrożone działania miały znaczący wpływ na wzrost poziomu wiedzy uczestników w ww. zakresie, realizując tym samym ostatni z celów szczegółowych programu *Propagowanie zdrowego stylu życia poprzez walkę z nadwagą, promowanie zdrowego odżywiania się oraz regularnej aktywności fizycznej wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w wieku powyżej 60 r.ż.*

Mówiąc o czynnikach utrudniających osiągnięcie celów szczegółowych programu, przedstawiciele IP RPO WiM 2014-2020 ponownie odnieśli się do kwestii związanych z sytuacją epidemiologiczną w kraju w okresie realizacji RPZ. Problemy wynikające z pandemii COVID-19 zostały jednak wspomniane przy okazji omówienia aspektów mających wpływ na realizację celu głównego programu oraz szerzej opisane w rozdziale poświęconym temu zagadnieniu. W związku z tym, informacje te nie będą powielane w tym miejscu, choć należy pamiętać, że był to najdotkliwszy problem ograniczający możliwości realizacji zaplanowanych działań zgodnie z przyjętymi założeniami.

---

¹⁴ Analizy problemów zdrowotnych, Cukrzyca, https://analizy.mz.gov.pl/app/cukrzyca_pl [dostęp na dzień: 10.03.2025].

Do pozostałych czynników mających wpływ na osiągnięcie celów szczegółowych RPZ należały problemy z rekrutacją uczestników projektów – osób w wieku powyżej 60 roku życia, z uwagi na cechującą tą grupę nieufność, ale również na fakt, że osoby te często nie pamiętają, czy były już diagnozowane w kierunku cukrzycy. Znaczna część przedstawicieli tej grupy charakteryzuje się także mniejszą aktywnością, co dodatkowo utrudniało dotarcie do nich z informacjami o realizowanym wsparciu.

Biorąc pod uwagę trudności w realizacji poszczególnych celów szczegółowych programu, tylko jeden z beneficjentów uczestniczących w badaniu TSSI wskazał na wystąpienie trudności w realizacji celu szczegółowego *Zwiększenie poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w latach 2017-2023*. Problemy te związane były z koniecznością wstrzymania prowadzenia badań diagnostycznych w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19 i wprowadzonymi obostrzeniami. Jeden z beneficjentów wskazał również na wystąpienie trudności w realizacji celu szczegółowego *Propagowanie zdrowego stylu życia, poprzez walkę z nadwagą, promowanie zdrowego odżywiania się oraz regularnej aktywności fizycznej wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w wieku powyżej 60 r.ż.* Także w tym przypadku napotykanne problemy wynikały z sytuacji epidemiologicznej, przekładającej się na ograniczone możliwości docierania do przedstawicieli grup docelowych i propagowania zdrowego stylu życia w ramach spotkań ze specjalistami w placówce leczniczej. Beneficjenci nie napotykali natomiast większych trudności w realizacji celu szczegółowego *Zmniejszenie częstości występowania powikłań cukrzycy w latach 2017-2023 wśród mieszkańców województwa mazowieckiego*.

2. Ocena zgłaszalności do programu

Pytania badawcze: W jakim stopniu działania informacyjne (akcja informacyjna) o programie przyczyniły się do wzrostu zgłaszalności do udziału w nim, biorąc pod uwagę sugerowane sposoby rozpowszechniania informacji o programie?

Jakie obawy związane ze skorzystaniem wsparcia w ramach RPZ mieli uczestnicy/osoby, które otrzymały wsparcie w ramach RPZ, zanim wzięli udział w programie?

Które działania informacyjne są, w opinii grupy docelowej, najbardziej wiarygodne?

Które działania informacyjne w największym stopniu zachęciły grupę docelową do zgłaszania na badania?

Z jakich źródeł przedstawiciele grupy docelowej dowiadywali się najczęściej o możliwości zgłoszenia na badania?

Z jakich źródeł przedstawiciele grupy docelowej korzystali najczęściej w celu pogłębienia informacji o możliwości zgłoszenia się na badania?

Jakie niewykorzystane w ramach RPZ działania informacyjne należy wykorzystać w przypadku RPZ realizowanych w przyszłości w celu skuteczniejszego docierania do grupy docelowej?

Głównymi sposobami rozpowszechniania informacji o programie były:

- lokalne i regionalne media, takie jak np. prasa, strony internetowe samorządów lokalnych oraz lokalne fora internetowe;
- konwencjonalna reklama, jak plakaty i ulotki;
- informowanie o akcji poprzez Uniwersytety Trzeciego Wieku oraz inne organizacje zrzeszające osoby powyżej 60 roku życia;
- rekrutacja poprzez współpracę m.in. z: poradniami POZ, AOS i innymi podmiotami wykonującymi działalność leczniczą, a także OPS, MOPR, PCPR, NGO czy parafiami;
- przekazywanie informacji o wsparciu w ramach np. większych wydarzeń sportowych, rekreacyjnych i kulturalnych ¹⁵.

Na rekrutację uczestników miały mieć wpływ działania informacyjno-edukacyjne, kampanie i akcje propagujące korzyści z prowadzenia wczesnej diagnostyki w kierunku rozpoznania cukrzycy oraz informujące o związanych z nią zagrożeniach i możliwych powikłaniach.

---

¹⁵ Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”, Warszawa 2020 (Aktualizacja 2022), s. 25-26.

Ostateczny zakres kanałów dystrybucji i sposobów rozpowszechnienia informacji o programie określali beneficjenci w ramach wniosków o dofinansowanie¹⁶. Zgodnie z wynikami badania TSSI, do działań informacyjnych stosowanych przez beneficjentów należały:

- plakaty i ulotki;
- promowanie wsparcia w placówkach ochrony zdrowia;
- mailing do placówek ochrony zdrowia z informacjami o realizowanym wsparciu, które w następnej kolejności kontaktowały się z pacjentami wpisującymi się w specyfikę grupy docelowej;
- promocja w mediach społecznościowych;
- promocja w mediach lokalnych;
- informowanie o realizowanym wsparciu w ramach pogadanek dotyczących cukrzycy;
- strona www beneficjenta.

W oparciu o deklaracje realizatorów projektów można wskazać, że działania te w większości przypadków były odpowiednie i wystarczające, biorąc pod uwagę poziom zgłaszalności do udziału w projekcie. Tylko jeden z beneficjentów, który w celach promocyjnych wykorzystywał niemal wyłącznie ulotki i plakaty wskazał, że zakres podejmowanych działań informacyjnych okazał się niewystarczający i konieczne było zaangażowanie personelu medycznego do promowania realizowanych działań wśród pacjentów przychodni. Zdaniem beneficjentów, w ramach RPZ realizowanych w przyszłości należałoby jednak zwiększyć wielkość środków przypisanych w programie na wydrukowanie materiałów informacyjno-edukacyjnych. Biorąc natomiast pod uwagę zakres wykorzystywanych działań informacyjnych wskazano, że warto byłoby położyć większy nacisk na promocję wsparcia w mediach lokalnych i społecznościowych, w celu dotarcia do jak największej liczby potencjalnych odbiorców.

Wysoką skuteczność działań informacyjnych podejmowanych przez beneficjentów względem poziomu zgłaszalności do programu potwierdziła analiza rozmów z przedstawicielami IZ i IP RPO WM 2014-2020. Zdaniem przedstawicieli IZ RPO WM 2014-2020, w przyszłości należałoby jednak położyć większy nacisk na działania informacyjne realizowane w ramach poszczególnych projektów tak, by dotrzeć do jak największej liczby osób powyżej 60 roku życia. Wskazywano przy tym przede wszystkim na aktywną promocję, przy zaangażowaniu podmiotów mających bezpośredni kontakt z seniorami. Choć działania te były przewidziane w programie i wykorzystywane przez beneficjentów, z uwagi na pandemię koronawirusa i jej konsekwencje skala ich wykorzystania była stosunkowo niewielka, a proces nawiązywania

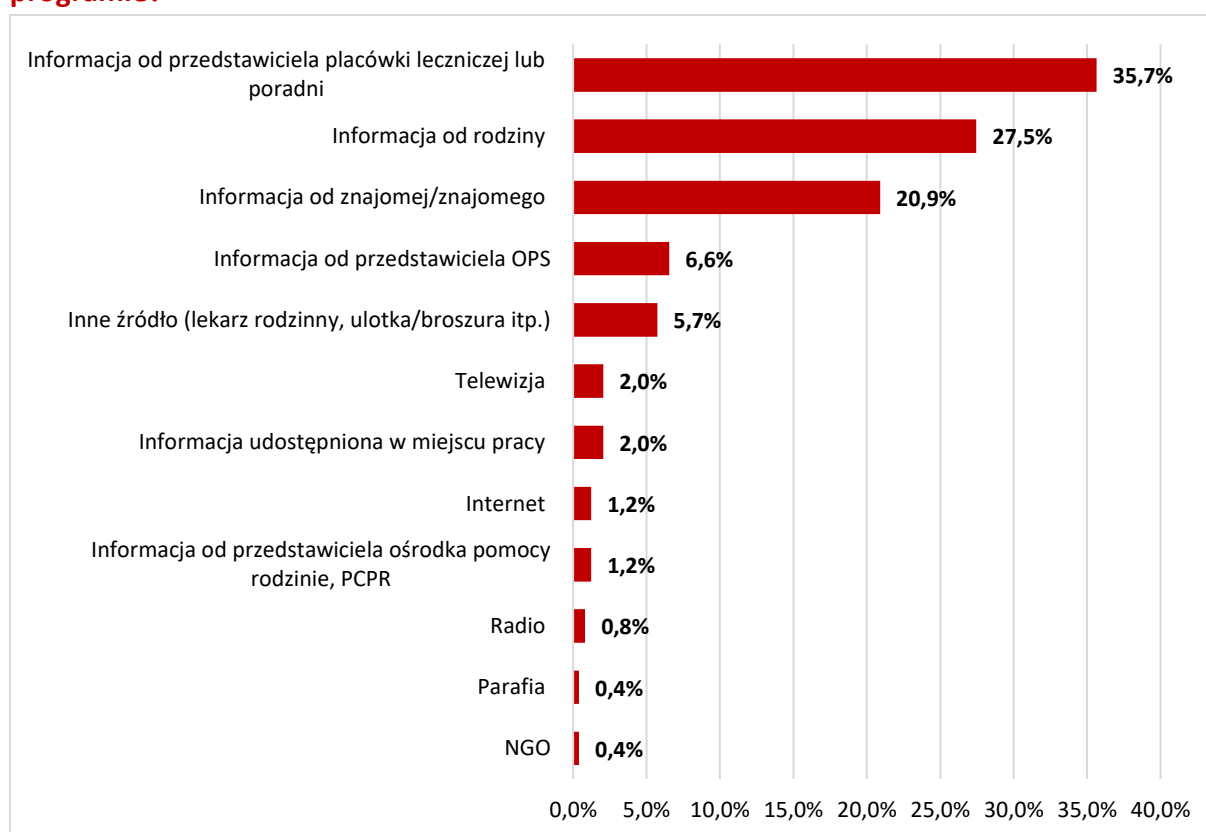
---

¹⁶ Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”, Warszawa 2020 (Aktualizacja 2022), s. 26.

współpracy z podmiotami zewnętrznymi utrudniony, w związku z tym nie wykorzystano ich pełnego potencjału. Podkreślano równocześnie, że mimo trudności wynikających zarówno z sytuacji epidemiologicznej, jak i samej specyfiki grupy docelowej, realizatorzy projektów robili wszystko, by zrekrutować zakładaną liczbę uczestników i w ramach możliwości rozszerzali sposoby dotarcia do seniorów.

Sami uczestnicy projektów, którzy w ramach programu skorzystali z usług zdrowotnych, o realizowanym wsparciu dowiadywali się najczęściej od przedstawiciela placówki leczniczej lub poradni (35,7%), co potwierdza znaczącą rolę aktywnej promocji dla zachęcenia potencjalnych odbiorców wsparcia do udziału w programie. Nieznacznie rzadziej wskazywano na informacje pozyskane od rodziny (27,5%) czy znajomych (20,9%).

Wykres 1. W jaki sposób dowiedział/a się Pan/Pani o możliwości wzięcia udziału w programie?

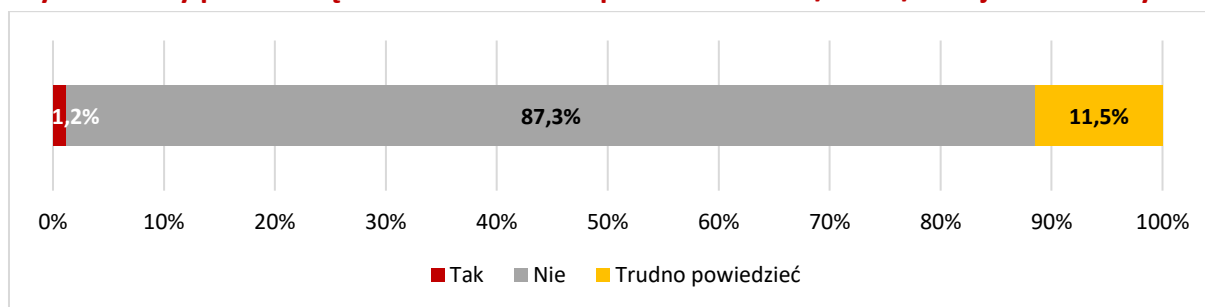
Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Pierwotnie uzyskane informacje o wsparciu były zwykle wystarczające, by zachęcić seniorów do udziału w projekcie (98,0%), a jeśli było to konieczne, dodatkowych informacji poszukiwano w Internecie, u rodziny czy znajomych lub w placówce MOPS. Zdecydowana większość respondentów – odbiorców usług zdrowotnych – deklarowała również, że dostęp do informacji o wsparciu był wystarczający (98,4%). Nie dostrzegano ponadto źródeł informacji, które odbiorcy wsparcia uznawaliby za niewiarygodne, choć wskazywano na

największe zaufanie do informacji uzyskanych od lekarza, znajomych czy rodziny, a także usłyszanych w radiu. Biorąc pod uwagę poszczególne regiony i podregiony, powyższe aspekty oceniane były na zbliżonym poziomie, bez względu na miejsce zamieszkania respondentów.

Seniorzy, którzy skorzystali z programu, nie mieli najczęściej żadnych obaw w związku z planowanym udziałem we wsparciu (87,3%). Ci, którzy wskazali na wystąpienie jakichś lęków, deklarowali, że wiązały się one z obawami co do przepisanej ilości leków, zaplanowanych badań i ich wyników (1,2%). Przy uwzględnieniu miejsca zamieszkania respondentów, nie identyfikowano większych różnic w rozkładzie odpowiedzi badanych.

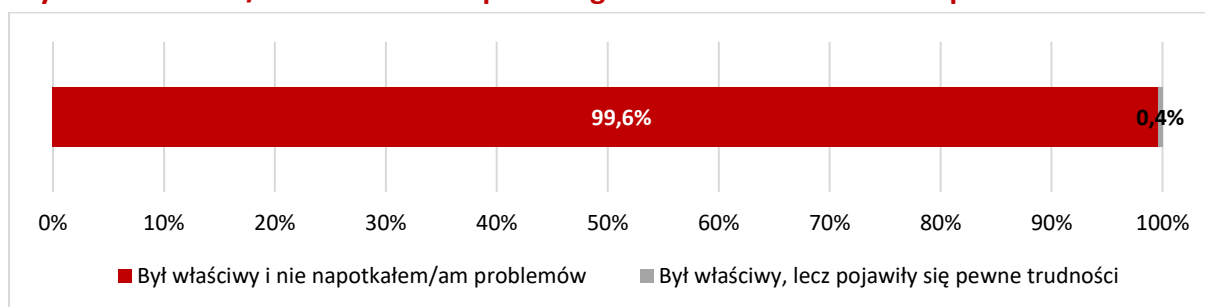
Wykres 2. Czy przed wzięciem udziału we wsparciu odczuwał/a Pan/Pani jakieś obawy?

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Odbiorcy usług zdrowotnych bardzo dobrze oceniali również proces zgłoszenia do udziału we wsparciu. Wszyscy respondenci zgodnie deklarowali, że proces ten był właściwy, a tylko jedna osoba – mieszkaniec RWS – wskazała, że w jego ramach pojawiły się pewne trudności, związane z dostępem do lekarza internisty (0,4%).

Wykres 3. Jak Pan/Pani ocenia sam proces zgłoszenia do udziału we wsparciu?

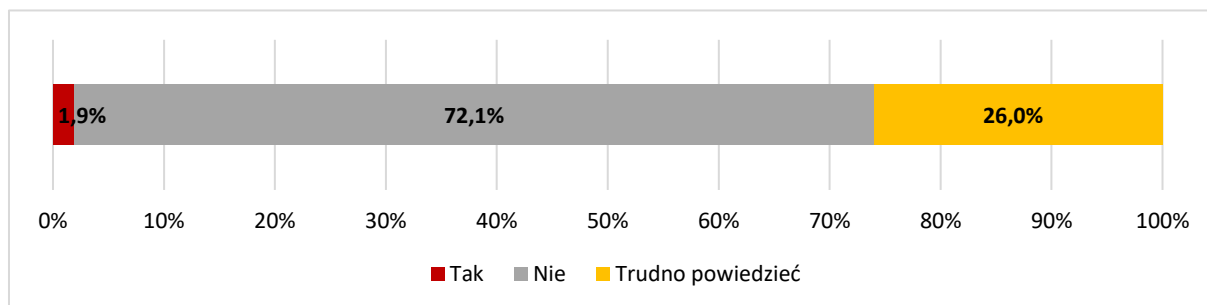

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Również w opinii zdecydowanej większości ankietowanych przedstawicieli personelu medycznego – uczestników działań szkoleniowych realizowanych w programie – zakres wykorzystywanych dotychczas sposobów rozpowszechniania informacji o projekcie był adekwatny (72,1%). Jedynie 1,9% badanych było zdania, że zakres ten powinien zostać rozszerzony, choć respondenci nie byli w stanie wskazać, w jaki sposób należałoby go zmienić. Warto podkreślić, że tego typu wskazania pojawiały się głównie wśród mieszkańców

subregionów siedleckiego i żyrardowskiego (odpowiednio 5,3% i 7,7% ogółu mieszkańców tych subregionów uczestniczących w badaniu).

Wykres 4. Czy Pana/Pani zdaniem zakres wykorzystywanych dotychczas sposobów rozpowszechniania informacji o projekcie powinien zostać rozszerzony?

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – pracownikami instytucji systemu ochrony zdrowia.

Adekwatność i wystarczalność podejmowanych w programie działań informacyjnych potwierdzili eksperci uczestniczący w panelu delfickim. Równocześnie wskazano jednak, że biorąc pod uwagę specyfikę grupy docelowej – seniorów, i wyzwania napotymane przez beneficjentów w związku z próbami dotarcia do niej, warto rozważyć możliwość rozszerzenia zakresu działań informacyjnych o:

- spoty radiowe;
- udostępnianie informacji o wsparciu w pojazdach komunikacji miejskiej (plakaty oraz lub spoty wyświetlane na ekranach LCD);
- wykorzystanie mediów społecznościowych, zwłaszcza portalu Facebook;
- aktywne promowanie wsparcia poprzez udział np. w tzw. piknikach zdrowotnych i podobnych akcjach/wydarzeniach;
- organizację webinarów/spotkań online kierowanych do seniorów i ich rodzin;
- włączenie osób zaufanych, znanych lokalnie, które mogą skutecznie dotrzeć do osób starszych poprzez osobiste rekomendacje;
- zaangażowanie lekarzy rodzinnych, cieszących się dużym zaufaniem seniorów;
- współpracę z farmaceutami i aptekami;
- współpracę z Radami Seniorów;
- przekazywanie informacji o wsparciu do klubów i kół seniorów.

Pozwoliłoby to bowiem dotrzeć do osób w wieku 60+, które potencjalnie mogłyby być zainteresowane udziałem w projekcie, a do których informacje o wsparciu nie dotarły.

3. Ocena osiągnięcia oczekiwanych efektów określonych w RPZ

Pytania badawcze: Czy zostały osiągnięte oczekiwane efekty określone w RPZ [...]?

Jeśli nie udało się osiągnąć wszystkich oczekiwanych efektów określonych w RPZ, to jakie były przyczyny ich nieosiągnięcia?

Zgodnie z przyjętymi założeniami oczekiwano, że wdrożenie programu przełoży się na:

- objęcie profilaktyką pierwotną w kierunku cukrzycy co najmniej 50% zaplanowanej populacji docelowej mieszkańców województwa mazowieckiego powyżej 60 r.ż.;
- zwiększenie o 20% poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego;
- zmiana nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy u uczestników programu;
- zwiększenie poziomu wiedzy na temat cukrzycy w grupach docelowych;
- wzrost świadomości dotyczącej profilaktyki tej choroby w grupach docelowych;
- zmiana nastawienia mieszkańców województwa mazowieckiego do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy¹⁷.

Dla zachowania przejrzystości tekstu, analiza poziomu osiągnięcia efektów określonych w RPZ przeprowadzona została osobno dla każdego z ww. efektów.

Objęcie profilaktyką pierwotną w kierunku cukrzycy co najmniej 50% zaplanowanej populacji docelowej mieszkańców województwa mazowieckiego powyżej 60 r.ż.

Program kierowany był do osób w wieku powyżej 60 roku życia. Populacja ta w 2014 roku w województwie mazowieckim liczyła 1 209 622 osoby. Biorąc pod uwagę liczebność ww. grupy wiekowej oraz częstotliwość występowania cukrzycy szacowano, że w regionie żyje ok. 300 000 cukrzyków, w tym ok. 75 000 nieświadomych swojej choroby, stanowiących grupę docelową wsparcia. Środki finansowe przeznaczone na realizację RPZ pozwalały tym samym na objęcie usługami zdrowotnymi do 64% osób z docelowej populacji spełniających kryteria włączenia, tj. do 48 000 osób¹⁸.

---

¹⁷ Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”, Warszawa 2020 (Aktualizacja 2022), s. 22.

¹⁸ Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”, Warszawa 2020 (Aktualizacja 2022), s. 24.

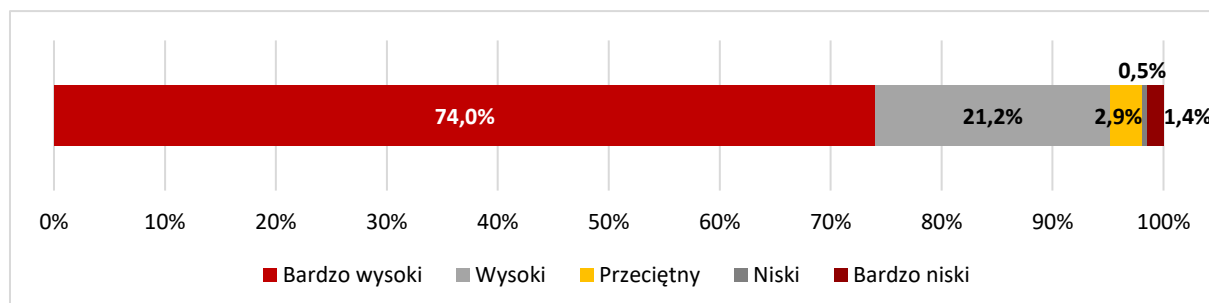
Ostatecznie usługami zdrowotnymi w programie objęto 11 858 osób w wieku 60+, niediagnozowanych dotychczas w kierunku cukrzycy, co stanowiło 15,8% ogółu osób z grupy docelowej oraz 24,7% szacowanej liczby osób możliwych do objęcia wsparciem, biorąc pod uwagę środki finansowe programu.

Przyczyn niższego niż planowanego poziomu osiągnięcia omawianego efektu należy doszukiwać się zarówno w wyzwaniach, na jakie napotymano przy realizacji programu w związku z pandemią COVID-19, ale i w problemach w realizacji części projektów wybranych do dofinansowania. Projekty te, z uwagi na istniejące niejasności, nie zostały uwzględnione w ramach niniejszego raportu, w celu wyjaśnienia których toczy się obecnie odpowiednie postępowanie. Ich wdrożenie zgodnie z przyjętymi założeniami umożliwiłoby bowiem objęcie wsparciem zakładanej wielkości populacji. W tym miejscu warto również wskazać, że – biorąc pod uwagę wyniki analizy benchmarkingowej – przy realizacji podobnych działań w przyszłości, warto byłoby określać oczekiwane efekty programu w sposób miękki, bez określania konkretnej wielkości – w tym przypadku – odsetka populacji planowanej do objęcia profilaktyką pierwotną.

Mimo że w skali programu profilaktyką pierwotną w kierunku cukrzycy objęto znacznie mniejszy odsetek zaplanowanej populacji docelowej, beneficjenci uczestniczący w badaniu TSSI wysoko oceniali poziom osiągnięcia omawianego efektu wsparcia w ramach realizowanych przez siebie projektów.

Również zdaniem zdecydowanej większości uczestników projektów – pracowników instytucji systemu ochrony zdrowia, wdrożone wsparcie pozwoliło na osiągnięcie efektu w postaci objęcia profilaktyką pierwotną w kierunku cukrzycy mieszkańców województwa mazowieckiego powyżej 60 r.ż. w stopniu co najmniej wysokim (95,2%). Odsetek ocen przeciwnych sięgał jedynie 1,9%.

Wykres 5. Czy Pana/Pani zdaniem wsparcie pozwoliło na osiągnięcie efektu: *Objęcie profilaktyką pierwotną w kierunku cukrzycy mieszkańców województwa mazowieckiego powyżej 60 r.ż.*

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – pracownikami instytucji systemu ochrony zdrowia.

Powyższe wyniki badań reaktywnych potwierdzają zatem, że choć profilaktyką pierwotną w kierunku cukrzycy objęto znacznie mniej osób niż zakładano, nie należy bagatelizować osiągniętych w tym zakresie rezultatów. Dzięki wsparciu z programu, pod kątem cukrzycy przebadano bowiem 11 858 osób w wieku 60+, co nie byłoby możliwe, gdyby nie wdrożony RPZ.

Zwiększenie o 20% poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego

W ramach programu wykonano badania u 11 858 seniorów, z czego u 1 217 osób (10,3%) wykryto cukrzycę i skierowano je do dalszego leczenia w ramach AOS. Brak pełnych danych na temat liczby nowo diagnozowanych przypadków cukrzycy przed wdrożeniem programu utrudnia jednoznaczną ocenę realizacji wskaźnika. W celu oszacowania potencjalnego wpływu programu na wykrywalność cukrzycy przeprowadzono jednak analizę ekspercką opartą na dostępnych danych o zapadalności na cukrzycę w województwie mazowieckim.

Z danych za 2016 rok wynika, że liczba nowo rozpoznanych przypadków cukrzycy wynosiła wówczas 33 360¹⁹, co oznacza, że aby spełnić założenie wzrostu wykrywalności o 20%, liczba diagnoz powinna wzrosnąć do 40 032 przypadków rocznie. Aby spełnić założenia wskaźnika, konieczne było zidentyfikowanie dodatkowych 6 672 przypadków cukrzycy w skali województwa.

W ramach programu wykryto 1 217 nowych przypadków cukrzycy, co oznacza, że liczba rozpoznań dokonanych w programie pokryła 18,2% wymaganej liczby nowych diagnoz koniecznych do osiągnięcia zakładanego wzrostu wykrywalności o 20%. W związku z tym, **RPZ miał istotny wpływ na poprawę wykrywalności cukrzycy w populacji docelowej**, choć stopień wzrostu poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego był nieco niższy od planowanego.

Niższy niż zakładany poziom osiągnięcia tego efektu wynikał zarówno z trudności napotkanych podczas realizacji programu w związku z pandemią COVID-19, jak i problemów z wdrożeniem części projektów objętych dofinansowaniem, na skutek których wsparciem w programie objęto mniej osób niż początkowo zakładano. Ze względu na istniejące niejasności, projekty te nie zostały ujęte w niniejszym raporcie, a ich status jest obecnie przedmiotem wyjaśnień w ramach toczącego się postępowania. Analiza benchmarkingowa sugeruje również, że przy planowaniu podobnych programów w przyszłości warto

---

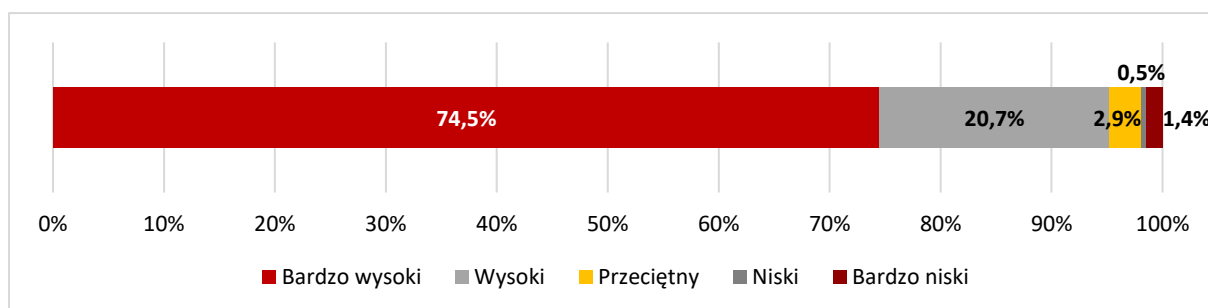
¹⁹ Mapa potrzeb zdrowotnych w zakresie cukrzycy dla województwa mazowieckiego, https://basiw.mz.gov.pl/wp-content/uploads/2019/11/MPZ_cukrzyca_mazowieckie.pdf [dostęp na dzień: 20.03.2025].

formułować cele w sposób bardziej elastyczny, bez sztywnego określania konkretnego wzrostu poziomu wykrywalności cukrzycy.

Biorąc pod uwagę wyniki badań reaktywnych, beneficjenci uczestniczący w badaniu TSSI potwierdzili poziom osiągnięcia omawianego efektu wsparcia w ramach realizowanych przez siebie projektów. Również w opinii większości ankietowanego personelu medycznego, który wziął udział w szkoleniach realizowanych w programie, prowadzone działania pozwoliły na osiągnięcie efektu w postaci zwiększenia poziomu wykrywalności cukrzycy w stopniu wysokim/bardzo wysokim (95,2% wskazań). Przeciwnego zdania było zaledwie 1,9% ogółu respondentów badania CATI.

Wykres 6. Czy Pana/Pani zdaniem wsparcie pozwoliło na osiągnięcie efektu: Zwiększenie poziomu wykrywalności cukrzycy

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – pracownikami instytucji systemu ochrony zdrowia.

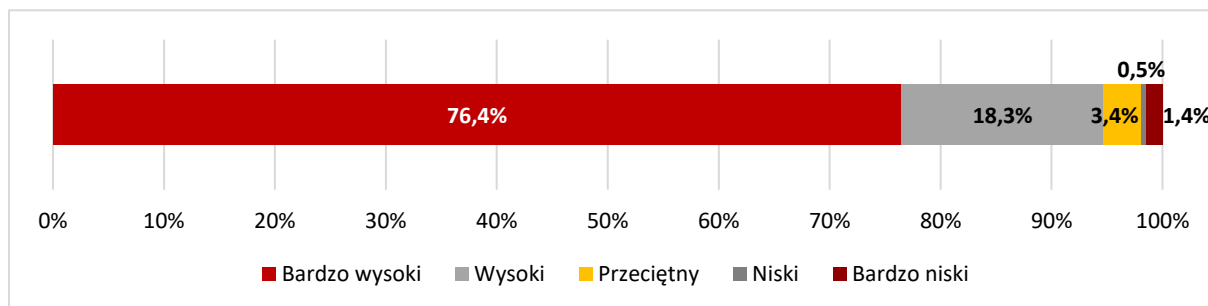
Zmiana nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy u uczestników programu

Zgodnie z założeniami programu, do zmiany stylu życia mieszkańców regionu w wieku 60+ miały przyczynić się przede wszystkim działania edukacyjne kierowane do odbiorców usług zdrowotnych oraz diabetyków będących już pod kontrolą lekarza, zainteresowanych poszerzeniem swojej wiedzy i zwiększeniem potencjału zdrowotnego. Jak wskazują wyniki badania TSSI, tylko w przypadku jednego z projektów pojawiły się wskazania na oceny niskie w odniesieniu do poziomu osiągnięcia omawianego efektu, z uwagi na sceptyczne podejście części seniorów do zmiany swojego stylu życia, w tym zwłaszcza nawyków żywieniowych. Zdaniem realizatora projektu, mimo przekazanych uczestnikom informacji, raczej nie stosują się oni do otrzymanych zaleceń. Pozostali beneficjenci wskazywali wyłącznie na oceny wysokie i bardzo wysokie, świadczące o wysokim wpływie realizowanych działań na osiągnięcie efektu wsparcia w postaci zmiany stylu życia jego odbiorców.

Powyższe wnioski potwierdzili członkowie personelu medycznego, który wziął udział w szkoleniach realizowanych w programie. Zdaniem 95,2% z nich, prowadzone działania pozwoliły na osiągnięcie omawianego efektu w stopniu wysokim/bardzo wysokim. Przeciwnego zdania było zaledwie 1,9% ogółu respondentów badania CATI.

Wykres 7. Czy Pana/Pani zdaniem wsparcie pozwoliło na osiągnięcie efektu: *Zmiana nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy u uczestników programu*

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – pracownikami instytucji systemu ochrony zdrowia.

Zwiększenie poziomu wiedzy na temat cukrzycy w grupach docelowych

Na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy w grupach docelowych miały przełożyć się:

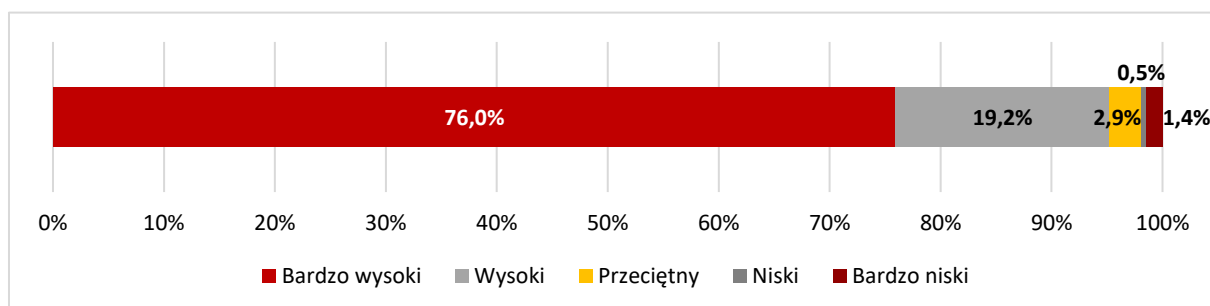
- działania edukacyjne kierowane do odbiorców usług zdrowotnych oraz diabetyków będących już pod kontrolą lekarza, zainteresowanych poszerzeniem swojej wiedzy i zwiększeniem potencjału zdrowotnego;
- szkolenia dla personelu medycznego POZ z zakresu diabetologii.

Zgodnie z dostępnymi informacjami, działaniami edukacyjnymi w ramach akcji promocji zdrowia wzięło udział 7 090 osób. Szkoleniami objęto natomiast 380 przedstawicieli personelu medycznego.

Beneficjenci uczestniczący w badaniu TSSI wysoko oceniali znaczenie realizowanego przez siebie wsparcia na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy w grupach docelowych, co potwierdzają wyniki ankiet z ostatecznymi odbiorcami wsparcia. Odbiorcy usług zdrowotnych, do których kierowano działania edukacyjne, deklarowali, że dzięki udziałowi w programie znacząco wzrósł poziom ich wiedzy w zakresie zagrożeń wynikających z występowania cukrzycy i jej powikłań, zasad zdrowego odżywiania i korzyści wynikających z prowadzenia zdrowego stylu życia (średnia ocen między 4,6 a 4,7 na 5 możliwych).

Z kolei zdaniem zdecydowanej większości uczestników projektów – pracowników instytucji systemu ochrony zdrowia, wdrożone wsparcie pozwoliło na osiągnięcie efektu w postaci zwiększenia poziomu wiedzy na temat cukrzycy w stopniu co najmniej wysokim (95,2%). Odsetek ocen przeciwnych sięgał jedynie 1,9%.

Wykres 8. Czy Pana/Pani zdaniem wsparcie pozwoliło na osiągnięcie efektu: Zwiększenie poziomu wiedzy na temat cukrzycy?

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – pracownikami instytucji systemu ochrony zdrowia.

Przedstawiciele tej grupy wysoko oceniali również wzrost swojej wiedzy w zakresie badań diabetologicznych, metod edukacji zdrowotnej oraz postępów w diabetologii, nabytej dzięki udziałowi w szkoleniach (średnia ocen 4,9 na 5 możliwych), co dodatkowo potwierdza wysoki stopień realizacji omawianego efektu interwencji.

Wzrost świadomości dotyczącej profilaktyki tej choroby w grupach docelowych

Jak już zostało wspomniane, tematyka związana z profilaktyką cukrzycy poruszana była w ramach:

- działań edukacyjnych kierowanych do odbiorców usług zdrowotnych oraz diabetyków będących już pod kontrolą lekarza, zainteresowanych poszerzeniem swojej wiedzy i zwiększeniem potencjału zdrowotnego;
- szkoleń dla personelu medycznego POZ.

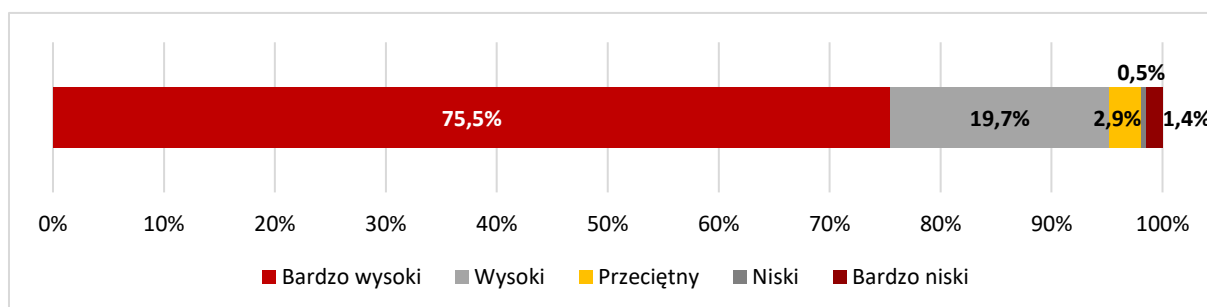
Zgodnie z wynikami badania TSSI, tylko w przypadku jednego z projektów pojawiły się wskazania na oceny niskie w odniesieniu do poziomu osiągnięcia omawianego efektu wsparcia. Zdaniem beneficjenta, mimo podejmowanych działań, rozumienie zagadnień związanych z cukrzycą i sposobami jej prewencji nadal jest ograniczone wśród przedstawicieli grupy docelowej. Pozostali realizatorzy projektów wskazywali wyłącznie na oceny wysokie i bardzo wysokie. Opinie tych ostatnich zdają się potwierdzać wyniki badań z samymi uczestnikami projektów, wskazujące na znaczący wzrost wiedzy zarówno odbiorców działań edukacyjnych, jak i szkoleń. Sami seniorzy, będący odbiorcami usług zdrowotnych, w ramach ankiet deklarowali, że:

- nabytą w projekcie wiedzę stosują w codziennym życiu (40,2% wskazań);
- dzięki otrzymanemu wsparciu nastąpiła poprawa poziomu ich funkcjonowania (78,7% wskazań), w tym z uwagi na zmianę nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy;

- udział w projekcie przełożył się na zmianę stylu ich życia (29,1% wskazań) i życia ich rodzin (7,4% wskazań).

Również w opinii większości ankietowanego personelu medycznego, który wziął udział w szkoleniach realizowanych w programie, prowadzone działania pozwoliły na osiągnięcie analizowanego efektu w stopniu wysokim/bardzo wysokim (95,2% wskazań). Przeciwnego zdania było zaledwie 1,9% ogółu respondentów badania CATI.

Wykres 9. Czy Pana/Pani zdaniem wsparcie pozwoliło na osiągnięcie efektu: Wzrost świadomości dotyczącej profilaktyki cukrzycy

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – pracownikami instytucji systemu ochrony zdrowia.

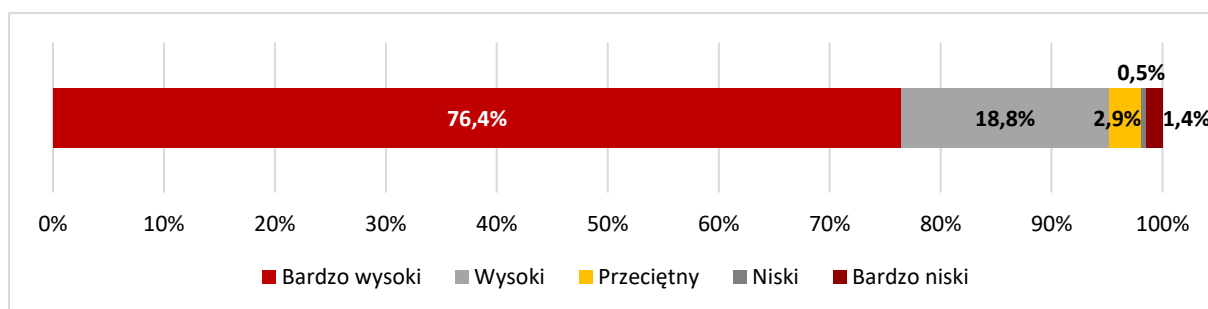
Tym samym, w opinii Zespołu Badawczego, na skutek wdrożonych działań w grupach docelowych nastąpił wzrost świadomości dotyczącej profilaktyki cukrzycy choroby. Stopień osiągnięcia omawianego efektu był jednak stosunkowo niewielki, biorąc pod uwagę odsetek odbiorców wsparcia deklarujących wpływ udziału w projekcie na zmianę stylu życia oraz osób stosujących otrzymaną wiedzę na co dzień.

Zmiana nastawienia mieszkańców województwa mazowieckiego do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że wdrożone działania umożliwiły zmianę nastawienia uczestników projektów do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy, choć jeden z beneficjentów podkreślał, że znaczna część seniorów nadal nie stosuje się do otrzymanych w programie zaleceń. Opinię tą zdają się potwierdzać wyniki ankiet z odbiorcami usług zdrowotnych, w których jedynie 40,2% deklarowało, że uzyskaną w projekcie wiedzę stosują w codziennym życiu. Równocześnie jednak poprawę poziomu funkcjonowania deklarowało aż 78,7% ankietowanych seniorów, w tym z uwagi na zmianę nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy, co wskazuje na szerokie oddziaływanie wsparcia w omawianym zakresie.

Pozostali realizatorzy projektów w odniesieniu do poziomu osiągnięcia omawianego efektu wskazywali wyłącznie na oceny wysokie i bardzo wysokie, a ich opinie potwierdzają wyniki badania ankietowego z pracownikami instytucji systemu ochrony zdrowia, zdaniem których wdrożone wsparcie pozwoliło na osiągnięcie efektu *Zmiana nastawienia mieszkańców województwa mazowieckiego do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy* w stopniu co najmniej wysokim (95,2%). Odsetek ocen przeciwnych sięgał jedynie 1,9%.

Wykres 10. Czy Pana/Pani zdaniem wsparcie pozwoliło na osiągnięcie efektu: *Zmiana nastawienia mieszkańców województwa mazowieckiego do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy*

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – pracownikami instytucji systemu ochrony zdrowia.

Biorąc pod uwagę powyższe, w opinii Zespołu Badawczego, poziom osiągnięcia omawianego efektu wsparcia należy ocenić wysoko. Nadal konieczne wydaje się jednak podejmowanie dalszych działań służących edukacji mieszkańców regionu w zakresie cukrzycy i zagrożeń z nią związanych, jak i rozwiązań, które stosowane w codziennym życiu, mogą zapobiegać wystąpieniu czy rozwojowi choroby.

4. Ocena efektywności programu, zgodnie z miernikami efektywności w ramach realizacji RPZ

Pytania badawcze: Jakie zostały osiągnięte wartości następujących mierników efektywności w ramach realizacji RPZ [...]?

Czy działania zrealizowane w ramach RPZ są efektywne?

Jakie czynniki wpływały pozytywnie na efektywność?

Jakie czynniki wpływały negatywnie na efektywność?

Jednym z mierników efektywności programu był miernik: *Długookresowe wskaźniki występowania cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego*, który – ze względu na swoją specyfikę – nie był uwzględniany w ramach sprawozdań z realizacji projektów i na potrzeby niniejszej ewaluacji analizowany będzie osobno. Jak wskazano w RPZ, trwałe obniżenie wskaźnika rozpoznania cukrzycy jest niemożliwe do wykazania w krótkim okresie czasu, w związku z czym zakładano, że ten trend będzie miał charakter długofalowy. Ze względu na dostępność danych na poziomie regionalnym przyjęto, że w tym zakresie pewną rolę w ocenie efektywności programu odegrają statystyki ogólnopolskie²⁰.

Zgodnie z danymi epidemiologicznymi (GBD) opracowanymi na potrzeby *Mapy potrzeb zdrowotnych na lata 2022-2026*, mimo działań podejmowanych w tym zakresie, cukrzyca nadal pozostaje palącym i – biorąc pod uwagę lata 2009-2019 – nasilającym się problemem zdrowotnym regionu. Analizując szczegółowe dane na temat choroby, w 2019 roku w województwie mazowieckim zapadalność na cukrzycę wynosiła 19 405,74, co oznacza, że na każde 100 tys. osób diagnozowano 19 405,74 nowych przypadków choroby – o 3 585,99 przypadków więcej niż 10 lat wcześniej. W analizowanym roku wskaźnik chorobowości sięgał 479 667,70, co oznacza wzrost o 117 638,80 w porównaniu z rokiem 2009. Wzrost obserwowano również w odniesieniu do wskaźnika DALY, który w 2019 roku sięgał 63 213,27 (o 13 564,28 więcej niż dekadę wcześniej), co świadczy o rosnącym obciążeniu zdrowotnym populacji spowodowanym cukrzycą. Należy przy tym podkreślić, że w odniesieniu do każdego z omawianych wskaźników, stopień wzrostu jego wartości zdecydowanie przewyższa stopień wzrostu liczby ludności w regionie.

---

²⁰ Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”, Warszawa 2020 (Aktualizacja 2022), s. 52.

Tabela 2. Cukrzyca w województwie mazowieckim – wskaźniki na podstawie Mapy potrzeb zdrowotnych

Rok	Ludność	Zapadalność	Chorobowość	DALY
2009	5 222 167	15 819,75	362 028,90	49 648,99
2019	5 423 168	19 405,74	479 667,70	63 213,27
Zmiana w latach 2009-2019	3,7%	18,5%	24,5%	21,5%

Źródło: Mapa potrzeb zdrowotnych na lata 2022-2026, Epidemiologia (GDB), <https://basiw.mz.gov.pl/mapy-informacje/mapa-2022-2026/analizy/epidemiologia/epidemiologia-wersja-polska-qbd/> [dostęp na dzień: 10.03.2025].

Tabela 3. Cukrzyca w Polsce w latach 2015-2018

Rok	Liczba chorych [mln]	Nowe przypadki [tys.]
2015	2,26	218,32
2016	2,40	224,05
2017	2,53	215,61
2018	2,65	211,39

Źródło: Analizy problemów zdrowotnych. Cukrzyca, https://analizy.mz.gov.pl/app/cukrzyca_pl [dostęp na dzień 19.03.2025].

O rosnącej liczbie osób chorych na cukrzycę świadczą również dane ogólnopolskie. W latach 2015-2018 liczba diabetyków w kraju wzrosła o 390 tys., sięgając 2,65 mln osób. Po roku 2016 identyfikowano natomiast systematyczny spadek liczby nowych przypadków cukrzycy.

Choć liczba osób, u których diagnozuje się cukrzycę wzrasta, to wśród chorych maleje odsetek tych, u których występują powikłania. W latach 2015-2018 odsetek cukrzyków z powikłaniami, zarówno w skali województwa mazowieckiego, jak i całego kraju, zmalał z 42% do 40%. Biorąc pod uwagę poszczególne typy powikłań, w Polsce spadek obserwowano w odniesieniu do problemów sercowo-naczyniowych, będących najpowszechniejszym rodzajem powikłań (z 32% do 29%). Malą również liczba chorych na cukrzycę, u których diagnozowano nowe powikłania sercowo-naczyniowe, oczne, nerkowe i w postaci stopy cukrzycowej. Wzrost liczby nowo diagnozowanych powikłań identyfikowano wyłącznie w odniesieniu do neuropatii²¹.

²¹ Analizy problemów zdrowotnych, Cukrzyca, https://analizy.mz.gov.pl/app/cukrzyca_pl [dostęp na dzień: 10.03.2025].

Cukrzyca nadal pozostaje jednak jedną z częstych przyczyn zgonów. W latach 2015-2023 liczba zgonów z powodu zaburzeń wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej, do których zalicza się cukrzyca, wzrosła o 290, sięgając 1 421 zgonów. Tego typu zaburzenia odpowiadały tym samym za 2,5% zgonów odnotowanych w regionie w 2023 roku (o 0,4 p.p. więcej niż w roku 2015). Podobny wzrost obserwowano w skali całego kraju.

Biorąc pod uwagę dane dla regionów i podregionów, największe zmiany obserwowano w subregionach radomskim i żyrardowskim (wzrost odpowiednio o 1,4 p.p. i 1,0 p.p.). Spadek występował natomiast wyłącznie w subregionie ciechanowskim (o 1,0 p.p.).

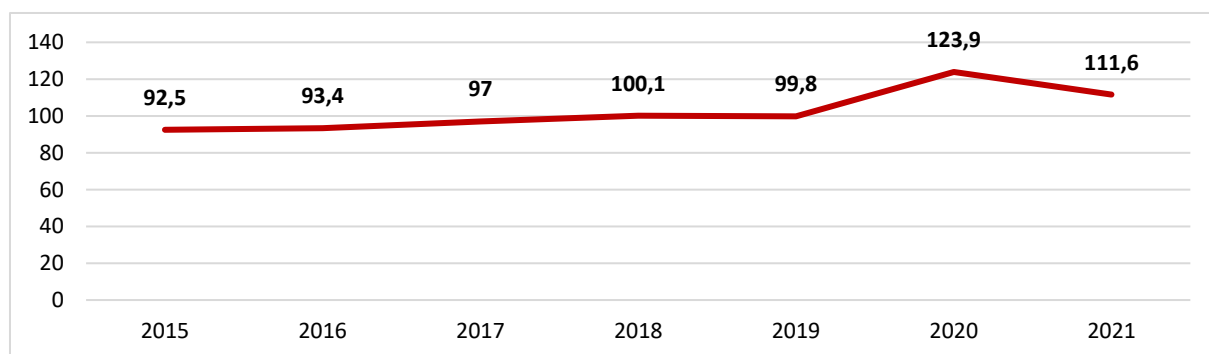
Tabela 4. Zgony z powodu zaburzeń wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej w ogóle zgonów

Subregion	Region	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Polska	Polska	2,2%	2,3%	2,3%	2,3%	2,4%	2,7%	2,2%	2,6%	2,6%
Mazowsze	Mazowsze	2,1%	2,2%	2,1%	2,1%	2,0%	2,4%	1,9%	2,0%	2,5%
n/d	RWS	1,9%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,3%	1,8%	1,7%	2,1%
ciechanowski	RMR	4,3%	2,9%	3,1%	2,8%	2,7%	2,9%	2,4%	2,8%	3,3%
płocki	RMR	1,9%	3,0%	2,3%	1,7%	1,4%	2,5%	2,2%	1,8%	2,8%
radomski	RMR	1,6%	2,0%	1,9%	1,9%	1,7%	2,2%	1,6%	2,4%	3,0%
siedlecki	RMR	1,6%	2,3%	2,0%	2,2%	2,7%	2,7%	2,3%	2,0%	2,5%
ostrołęcki	RMR	2,6%	2,5%	2,1%	2,0%	2,0%	2,7%	2,3%	2,6%	2,7%
żyrardowski	RMR	2,1%	2,6%	2,8%	2,2%	1,8%	2,9%	1,9%	2,4%	3,1%

Źródło: BDL, GUS.

W Polsce rośnie również szacowana liczba lat życia straconych z powodu cukrzycy. Wartość wskaźnika dla osób w wieku 75+ w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców w latach 2015-2021 wzrosła z 92,5 do 111,6 lat, z czego największą wartość przyjęła w 2020 roku (123,9).

Wykres 11. Szacowana liczba lat życia straconych z powodu cukrzycy dla osób w wieku 75+ na 100 tys. mieszkańców w latach 2015-2021 w Polsce

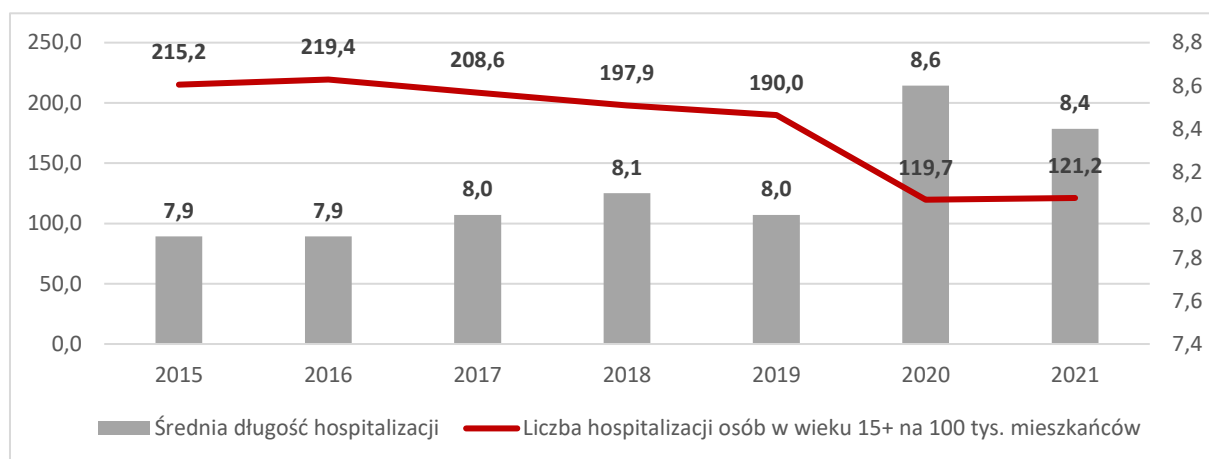

Źródło: OECD.

Kończąc analizę wskaźników dotyczących cukrzycy w regionie i w Polsce, warto również odnieść się do kwestii związanych z hospitalizacją z powodu choroby. Zgodnie z danymi OECD za lata 2015-2023, w Polsce obserwowano znaczący spadek liczby hospitalizacji z powodu cukrzycy dla osób w wieku 15+, w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców (z 215,2 do 121,2). Rosła natomiast średnia długość pobytu w szpitalu – z 7,9 do 8,4 dni.

Wykres 12. Liczba hospitalizacji z powodu cukrzycy osób w wieku 15+ na 100 tys. mieszkańców i średnia długość pobytu w szpitalu w latach 2015-2021 w Polsce

Źródło: OECD.

Podsumowując, mimo działań podejmowanych w celu prewencji i leczenia cukrzycy, choroba nadal pozostaje palącym i nasilającym się problemem zdrowotnym regionu, co potwierdzają również prognozy epidemiologiczne na kolejne dziesięciolecie, wskazujące na systematycznie rosnące wskaźniki chorobowości, zapadalności oraz zgonów w powodu cukrzycy.

Tabela 5. Prognoza epidemiologiczna cukrzycy dla województwa mazowieckiego do roku 2034 – wartość w przeliczeniu na 100 tys. ludności

	2015	2020	2025	2030	2034
Chorobowość	8 142,6	9 136,6	10 252,4	11 176,0	11 912,8
Zapadalność	338,5	371,1	410,1	447,9	475,6
Zgony	18,7	19,8	21,0	22,1	23,0

Źródło: Prognoza epidemiologiczna na lata 2020-2034 dla województwa mazowieckiego, <https://basiw.mz.gov.pl/mapy-informacje/mapa-2022-2026/analizy/prognoza-epidemiologiczna/> [dostęp na dzień: 20.03.2025].

Należy jednak podkreślić, że mimo tak nieoptymistycznych widoków na przyszłość, obserwowane są również pozytywne zmiany w zakresie cukrzycy. Zaliczyć do nich należy:

- w skali kraju systematycznie maleje liczba nowych przypadków cukrzycy;
- w regionie, jak i w Polsce maleje odsetek diabetyków, u których występują powikłania;
- w Polsce maleje liczba chorych na cukrzycę, u których diagnozowano nowe powikłania sercowo-naczyniowe, oczne, nerkowe i w postaci stopy cukrzycowej;
- w Polsce spada liczba hospitalizacji z powodu cukrzycy.

Nie ma jednak wątpliwości, że kontynuacja działań ukierunkowanych na zapobieganie, wczesne wykrywanie i leczenie cukrzycy jest niezbędna, co jednoznacznie potwierdzają zarówno analizy danych statystycznych, jak i wyniki badań reaktywnych przeprowadzonych na potrzeby opracowania niniejszego raportu.

W poniższej tabeli przedstawiono pozostałe z określonych w RPZ mierników efektywności programu wraz z wartością osiągniętą na skutek wdrożenia projektów. Ich analiza pozwala pozytywnie ocenić ogólną efektywność programu, co potwierdza wnioski płynące z dotychczas przeprowadzonych ewaluacji RPO WM 2014-2020²². Zgodnie z danymi pochodzącymi ze sprawozdań z realizacji projektów, w programie wzięło udział 12 592 mieszkańców regionu, z czego usługami zdrowotnymi objęto 11 858 z nich. W ramach przeprowadzonych badań cukrzycę zdiagnozowano u 10,3% odbiorców usług zdrowotnych, których skierowano do dalszego leczenia cukrzycy. Mniejszym zainteresowaniem cieszyły się natomiast działania edukacyjne prowadzone w ramach akcji promocji zdrowia, w których wzięło udział 7 090 osób.

W ramach projektów 380 przedstawicieli personelu medycznego – lekarzy i pielęgniarek POZ przeszkolono z zakresu diabetologii.

---

²² Zgodnie z wynikami badania pn. *Ewaluacja podsumowująca postęp rzeczowy i rezultaty RPO WM 2014-2020*, 71,1% ankietowanych realizatorów projektów w ramach Poddziałania 9.2.2 deklarowało osiągnięcie wszystkich założonych w projekcie celów, a kolejne 26,3% badanych wskazało, że udało się osiągnąć większość z nich.

Tabela 6. Osiągnięte wartości mierników efektywności programu

Miernik efektywności	Poprawa stanu zdrowia mieszkańców powiatu sokołowskiego przez działania edukacyjne oraz badania przesiewowe w kierunku wykrywania cukrzycy w latach 2020-2022 ²³	Wspieranie walki z cukrzycą wśród osób powyżej 60 roku życia ²⁴	Stop cukrzycy! ²⁵	Zdrowie to MY - badania przesiewowe w kierunku wykrywania cukrzycy u osób w wieku powyżej 60 lat z obszaru powiatów: piaseczyńskiego, pruszkowskiego, grodzkiego, grójeckiego i otwockiego ²⁶	Instytut wiedzy - NZOZ Medical Center ²⁷	Razem
Liczba mieszkańców województwa mazowieckiego, którzy wzięli udział w programie	2 857	5 307	3 514	776	138	12 592
Liczba osób objętych usługami zdrowotnymi w programie	2 857	5 307	2 780	776	138	11 858
Liczba wykonanych badań oznaczenia glikemii przygodnej	2 857	3 807	2 780	776	138	10 358

²³ Opracowane na podstawie sprawozdania końcowego z realizacji projektu.²⁴ Opracowane na podstawie sprawozdań z poszczególnych lat realizacji projektu.²⁵ Opracowane na podstawie sprawozdania końcowego z realizacji projektu.²⁶ Opracowane na podstawie danych pochodzących z systemu SL2014.²⁷ Opracowane na podstawie sprawozdań z realizacji projektu za lata 2017-2018 oraz częściowo za rok 2019. Dane uwzględniające informacje pochodzące ze sprawozdania z realizacji projektu za 2019 rok oznaczono „*”.

Miernik efektywności	Poprawa stanu zdrowia mieszkańców powiatu sokołowskiego przez działania edukacyjne oraz badania przesiewowe w kierunku wykrywania cukrzycy w latach 2020-2022 ²³	Wspieranie walki z cukrzycą wśród osób powyżej 60 roku życia ²⁴	Stop cukrzycy! ²⁵	Zdrowie to MY - badania przesiewowe w kierunku wykrywania cukrzycy u osób w wieku powyżej 60 lat z obszaru powiatów: piaseczyńskiego, pruszkowskiego, grodzkiego, grójeckiego i otwockiego ²⁶	Instytut wiedzy - NZOZ Medical Center ²⁷	Razem
Liczba wykonanych badań oznaczania hemoglobiny glikowanej HbA1c	157	2 049	6	0	1	2 213
Liczba osób, które skierowano do dalszego leczenia cukrzycy w ramach AOS	157	1 049	4	0	7*	1 217
Liczba personelu medycznego uczestniczącego w szkoleniach	44	90	108	30	108*	380
w tym lekarze	10	34	17	b/d	11	72
w tym pielęgniarki	34	56	91	b/d	47	228
Liczba osób uczestnicząca w działaniach edukacyjnych w ramach akcji promocji zdrowia	440	2 049	3 517	776	308*	7 090

Źródło: sprawozdania z realizacji projektów udostępnione przez Zamawiającego, dane dotyczące zrealizowanych wartości wskaźników udostępnione przez Zamawiającego.

W oparciu o wyniki przeprowadzonych badań efektywność programu należy ocenić pozytywnie. Jak podkreślali przedstawiciele IP RPO WM 2014-2020, mimo napotykaných trudności, związanych przede wszystkim z pandemią COVID-19 i jej wpływem na możliwości realizacji projektów, beneficjenci intensyfikowali podejmowane działania tak, by osiągnąć zakładane rezultaty. Choć nie w każdym przypadku udało się to na oczekiwanym poziomie, uzyskane efekty wsparcia nadal pozostają znaczące, w związku z czym program może być uznany za sukces, co zgodnie potwierdzili beneficjenci uczestniczący w badaniu TSSI.

Na podstawie przeprowadzonych badań z interesariuszami programu oraz ekspertami, do czynników mających pozytywny wpływ na efektywność wsparcia należy zaliczyć:

- adekwatność wsparcia względem potrzeb grup docelowych;
- profesjonalizm personelu medycznego zaangażowanego w realizację działań projektowych;
- dostępność środków finansowych na realizację wsparcia;
- rosnącą świadomość społeczeństwa w zakresie zachorowalności na cukrzycę;
- wykorzystanie szerokiego spektrum kanałów komunikacji w celu informowania o wsparciu;
- organizację działań edukacyjnych, w których wzięła udział znacząca liczba mieszkańców regionu, a które zwiększają świadomość i zachęcają do badań;
- szeroki zakres działań diagnostycznych i edukacyjnych, co pozwoliło na kompleksową ocenę stanu zdrowia uczestników;
- elastyczne podejście do realizowanych działań, co umożliwiło osiągnięcie znaczących efektów mimo wyzwań napotykaných podczas wdrażania projektów.

Czynnikami mającymi negatywny wpływ na efektywność wsparcia były natomiast:

- pandemia COVID-19 i związane z nią ograniczenia;
- realizacja wsparcia wieczorami w okresie zimowym, a więc w czasie niedostosowanym do specyfiki grupy docelowej – osób starszych;
- ograniczona ilość środków przeznaczonych w programie na leczenie osób, u których zdiagnozowano cukrzycę;
- nadmierna ilość dokumentacji związanej z udziałem w programie, zniechęcająca potencjalnych uczestników do skorzystania ze wsparcia;
- niechęć części seniorów uczestniczących w projekcie do stosowania się do otrzymanych zaleceń;
- niewykorzystanie wszystkich dostępnych form i środków komunikacji i związane z tym trudności w rekrutacji uczestników.

5. Problemy zidentyfikowane przez interesariuszy RPZ oraz sposoby ich rozwiązania

---

***Pytania badawcze:** Czy wystąpiły czynniki utrudniające osiągnięcie założonych celów? Jakże to były czynniki?*

Czy wystąpiły czynniki utrudniające osiągnięcie założonych efektów? Jakże to były czynniki?

Czy wystąpiły czynniki utrudniające osiągnięcie założonych mierników? Jakże to były czynniki?

Czy Instytucja Zarządzająca RPO WM 2014-2020 zidentyfikowała jakieś problemy podczas zarządzania i monitorowania RPZ? Jakże to były problemy, czy i jakie podjęto działania modyfikujące?

Czy Instytucja Pośrednicząca zidentyfikowała jakieś problemy podczas wdrażania i monitorowania RPZ? Jakże to były problemy, czy i jakie podjęto działania modyfikujące?

Czy beneficjenci zidentyfikowali jakieś problemy podczas realizowania RPZ? Jakże to były problemy, czy i jakie podjęto działania modyfikujące?

Czy działania dotyczące rekrutacji do udziału w badaniach zostały prawidłowo zaplanowane (były trafne w stosunku do grupy docelowej, skuteczne)?

Jakże można wskazać rozwiązania niwelujące zidentyfikowane problemy we wdrażaniu RPZ?

Jakże doświadczenia z dotychczasowego wdrażania RPZ można wykorzystać po 2023 roku?

Czy personel odpowiedzialny za realizację interwencji w ramach RPZ napotykał na problemy podczas realizowania działań w ramach RPZ, a jeżeli tak, to jakie to były problemy?

Czy uczestnicy/osoby, które otrzymały wsparcie w ramach RPZ natrafiali na problemy podczas udziału w programie, a jeżeli tak, to jakie to były problemy?

5.1. Czynniki utrudniające osiągnięcie założonych celów, efektów i mierników programu

Realizacja RPZ napotykała na pewne trudności, wynikające przede wszystkim z wystąpienia w 2020 roku pandemii COVID-19 i jej wpływu na sytuację społeczno-gospodarczą kraju. Sytuacja epidemiologiczna utrudniała wdrażanie zaplanowanych działań na każdym etapie, ograniczając możliwości prowadzenia akcji informacyjnej i rekrutacji oraz ich skuteczność, a także utrudniając prowadzenie badań przesiewowych i szkoleń. Trudności te przekładały się kolejno na osiąganie oczekiwanych rezultatów wsparcia, a w skali całego programu – realizację zakładanych celów, efektów i mierników. Wpływ pandemii na realizację RPZ został jednak szeroko opisany w osobnym rozdziale, w związku z tym w tym miejscu nie będzie rozwijany.

Pozostałymi czynnikami utrudniającymi osiągnięcie założonych celów, efektów i mierników programu były następujące:

1. Czynniki utrudniające osiągnięcie założonych celów programu:
  - rekrutacja odbiorców wsparcia – osób w wieku 60+, nierzadko cechujących się szczególną nieufnością, utrudniającą zachęcenie ich do skorzystania ze wsparcia, a także mniejszą aktywnością życiową, ograniczającą możliwości dotarcia do nich z informacjami o realizowanych działaniach;
  - niechęć części uczestników/potencjalnych uczestników projektów do podawania danych personalnych wymaganych w związku z udziałem we wsparciu;
  - nadmierna ilość dokumentacji związanej z udziałem w projekcie, zniechęcająca uczestników/potencjalnych uczestników do skorzystania ze wsparcia;
  - brak pewności części seniorów co do tego, czy byli dotychczas diagnozowani w kierunku cukrzycy, a więc czy mogą skorzystać ze wsparcia oferowanego w programie.
2. Czynniki utrudniające osiągnięcie założonych efektów programu:
  - problemy z wdrożeniem części projektów objętych dofinansowaniem, co do których toczy się obecnie postępowanie wyjaśniające, na skutek których wsparciem w programie objęto mniej osób niż początkowo zakładano.
3. Czynniki utrudniające osiągnięcie założonych mierników programu:
  - realizacja wsparcia w czasie nieadekwatnym względem potrzeb przedstawicieli grupy docelowej – osób starszych;
  - ograniczona ilość środków przeznaczonych w programie na leczenie osób, u których zdiagnozowano cukrzycę;
  - nadmierna ilość dokumentacji związanej z udziałem w programie, zniechęcająca potencjalnych uczestników do skorzystania ze wsparcia;
  - niechęć części seniorów uczestniczących w projekcie do stosowania się do otrzymanych wskazówek;
  - niewykorzystanie wszystkich dostępnych form i środków komunikacji i związane z tym trudności w rekrutacji uczestników.

5.2. Problemy napotymane podczas realizacji programu

Problemy napotymane przez przedstawicieli IZ i IP RPO WM 2014-2020

Głównym problemem, na jaki natrafiali przedstawiciele IZ RPO WM 2014-2020 w trakcie zarządzania i monitorowania RPZ, były trudności w egzekwowaniu od beneficjentów sprawozdań z realizacji projektów, służących monitorowaniu wskaźników programu na potrzeby Departamentu Zdrowia i Polityki Społecznej UM WM. Chociaż umowy o dofinansowanie zobowiązują beneficjentów do składania sprawozdań do Departamentu Zdrowia i Polityki Społecznej UM WM oraz – za pośrednictwem SL2014 – do MJWPU, nie przewidują one żadnych sankcji za niewywiązanie się z tego obowiązku. W efekcie niektórzy beneficjenci unikają jego realizacji.

Jak wskazali uczestnicy wywiadu, problem ten pojawia się przy każdym RPZ. Mimo prób doprecyzowania zapisów umów, które ułatwiłyby egzekwowanie obowiązków sprawozdawczych, unijne regulacje znacząco ograniczają możliwość wprowadzenia takich zmian. Aby poprawić proces monitorowania realizacji projektów, warto rozważyć wprowadzenie do regulaminu naboru oraz umów o dofinansowanie zapisów, które określałyby mechanizmy egzekwowania obowiązku sprawozdawczości.

IP RPO WM 2014-2020 nie napotykała natomiast większych problemów podczas wdrażania i monitorowania RPZ.

Problemy napotymane przez beneficjentów programu

Analiza trudności, na jakie napotykali beneficjenci programu, oparta została zarówno o przekazane przez Zamawiającego informacje dotyczące zgłaszanych przez nich problemów, jak i wyniki badań własnych przeprowadzonych wśród realizatorów projektów. Zgodnie z dostępnymi informacjami, większość problemów we wdrażaniu zaplanowanych działań była bezpośrednim lub pośrednim skutkiem wystąpienia pandemii COVID-19. Mimo że wpływowi sytuacji epidemiologicznej na realizację RPZ poświęcono osobny rozdział, z uwagi na skalę jej wpływu na poszczególne interwencje, problemy te opisano pokrótce również w tym miejscu. Do wyzwań w realizacji projektów będących wynikiem pandemii koronawirusa zaliczały się następujące:

1. Obciążenie personelu medycznego obowiązkami zawodowymi związanymi z walką ze skutkami zachorowań oraz akcją szczepień, skutkujące ograniczonymi możliwościami przeprowadzenia szkoleń dla zakładanej wielkości grupy docelowej. Realizację szkoleń utrudniały ponadto problemy wynikające z wprowadzonych obostrzeń, zakazujących organizacji zgromadzeń, co uniemożliwiło prowadzenie zaplanowanych działań w formie stacjonarnej. W związku z powyższym, w ramach projektu nie udało się przeprowadzić szkoleń dla personelu medycznego w planowanym zakresie, co przełożyło się na konieczność rozliczenia/zwrotu części środków.

2. Zawieszenie realizacji działań projektowych w związku z ogłoszeniem stanu epidemii.
3. Ograniczenie intensywności działań projektowych skierowanych do grupy I, z uwagi na jej szczególne narażenie na skutki zakażenia wirusem SARS-CoV-2.
4. Konieczność realizacji zaplanowanych działań projektowych w ramach obowiązującego reżimu sanitarnego.
5. Obawy odbiorców wsparcia w związku z ryzykiem zachorowania na koronawirusa.
6. Absencje personelu medycznego i uczestników projektów w związku z zachorowaniem/przechodzoną kwarantanną.
7. Ograniczone możliwości prowadzenia rekrutacji uczestników, z uwagi na panujące obostrzenia oraz obawy pacjentów przed zarażeniem się koronawirusem.

Do podejmowanych w tym zakresie działań modyfikujących zaliczały się przede wszystkim:

- realizacja szkoleń dla personelu w pełnym reżimie sanitarnym (mniejsza liczba uczestników, większe sale itp.);
- zachęcanie personelu medycznego do przyjęcia dwóch dawek szczepień przeciwko COVID-19;
- intensyfikacja promocji projektów w celu rekrutacji uczestników;
- wnioskowanie o wydłużenie okresu realizacji projektów;
- czasowe wstrzymanie realizacji projektu lub zmniejszenie intensywności prowadzonych działań.

Prócz wyzwań wynikających z wystąpienia pandemii COVID-19 realizatorzy projektów mierzyli się z następującymi problemami:

1. Obciążenie pracą personelu medycznego, przekładające się na:
  - ograniczone możliwości udziału zrekrutowanego personelu POZ w zaplanowanych szkoleniach, co utrudniało osiągnięcie zakładanych wskaźników;
  - ograniczone możliwości prowadzenia badań lekarskich w ramach projektów przez lekarzy, co skutkowało trudnościami w ustaleniu harmonogramu konsultacji lekarskich.
2. Niski poziom zainteresowania gestorów ośrodków medycznych zlokalizowanych w powiatach ościennych udostępnieniem swoich gabinetów na konsultacje lekarskie, co utrudniało realizację badań w ramach projektów.
3. Brak konieczności prowadzenia badań pogłębionych dla większej od zakładanej liczby uczestników projektów, co uniemożliwiało realizację jednego z zaplanowanych zadań.

4. Konieczność zaangażowania kilku osób do realizacji projektu, w tym m.in. kierownika projektu i kierownika medycznego, skutkowało wystąpieniem kosztów pośrednich powyżej aktualnie zrealizowanych kosztów bezpośrednich. Równoczesny brak możliwości realizacji projektu w dłuższym okresie czasu uniemożliwił istotne zwiększenie kosztów bezpośrednich, a co za tym idzie – rozliczenia kosztów pośrednich tj. kosztów ogólnych spółki ponoszonych w związku z realizacją projektu, kosztów wynagrodzeń personelu zaangażowanego w projekt, kosztów promocji projektu.
5. Niewielkie zainteresowanie pacjentów działaniami z zakresu edukacji po otrzymaniu przez nich negatywnych wyników badań diagnostycznych w kierunku cukrzycy, co skutkowało koniecznością przekładania terminów realizacji szkoleń i wydłużenia okresu realizacji projektu.
6. Niewielkie zainteresowanie mężczyzn możliwością udziału w projekcie.
7. Niedostosowanie danych osobowych grup docelowych, powodujących problemy przy wypełnianiu formularzy zgłoszeniowych pacjentów, lekarzy i pielęgniarek, co przy tak dużej populacji w projekcie stwarzało zagrożenie dla wykonania zadań i opóźnień czasowe. Równoczesny brak środków w ograniczonych kosztach pośrednich na zatrudnienie zespołu, który mógłby udźwignąć ciężar tych trudności, powodował straty czasowe w związku z prowadzeniem wyjaśnień i przekonywaniem grup docelowych co do sensu podawania wymaganych danych do projektu. Szczególne trudności i opór budziła konieczność podawania danych dotyczących m.in. sytuacji na rynku pracy, statusu uczenia się, wykonywanego zawodu.
8. Podawanie błędnych danych osobowych przez uczestników projektów, skutkujące koniecznością ich poprawy.
9. Niechęć personelu medycznego do podawania swoich danych osobowych w związku z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady unii Europejskiej 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. o ochronie danych osobowych²⁸, co skutkowało trudnościami ze znalezieniem odpowiedniej liczby personelu medycznego na szkolenia.
10. Błędy w działaniu systemu SL2014 i występowanie problemów z dostępem do systemu w związku z kumulacją terminów rozliczeń projektów, co ograniczało możliwości wprowadzenia danych dotyczących przebadanych pacjentów. W ramach działań zaradczych, do pracy przy wpisywaniu wszystkich danych z badań zaangażowano aż 4 osoby, co jednak przy opisanych wadach systemu nie poprawiło ani szybkości, ani efektywności zapisywania wymaganych informacji.

---

²⁸ Zob. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady unii Europejskiej 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. o ochronie danych osobowych.

11. Trudności ze znalezieniem osób będących w stanie pełnić obowiązki kierownika projektu i kierownika medycznego, przekładające się na wystąpienie opóźnień w realizacji zaplanowanych działań i konieczność ich intensyfikacji w kolejnych miesiącach.
12. Niewielkie zainteresowanie realizowanym wsparciem w okresie letnim.
13. Ograniczona liczba osób w wieku 65+ niediagnozowanych dotychczas w kierunku cukrzycy w dużych aglomeracjach.

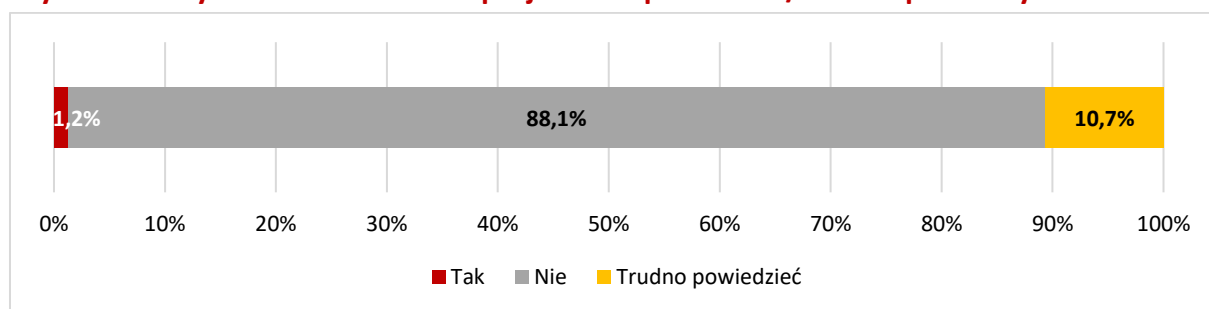
W ramach podejmowanych działań modyfikujących:

- wnioskowano o wydłużenie okresu realizacji projektów;
- intensyfikowano działania promocyjne i rekrutacyjne;
- wyjaśniano niejasności związane z koniecznością podawania danych osobowych na potrzeby udziału w projekcie;
- przekładano szkolenia w celu rekrutacji zakładanej liczby uczestników;
- zwiększono liczbę osób zaangażowanych we wprowadzanie danych uczestników do systemu SL2014.

Problemy napotymane przez uczestników projektów – odbiorców usług zdrowotnych

Odbiorcy usług zdrowotnych oferowanych w programie zwykle nie napotykali większych problemów w związku z korzystaniem ze wsparcia. Na ich wystąpienie wskazało zaledwie 3 respondentów zamieszkujących RWS (1,2% ogółu badanych). Napotymane trudności dotyczyły niemożności dodzwonienia się do placówki realizującej badania oraz ograniczonej dostępności lekarzy internistów na potrzeby omówienia otrzymanych wyników.

Wykres 13. Czy w trakcie udziału w projekcie napotkał Pan/Pani na problemy?

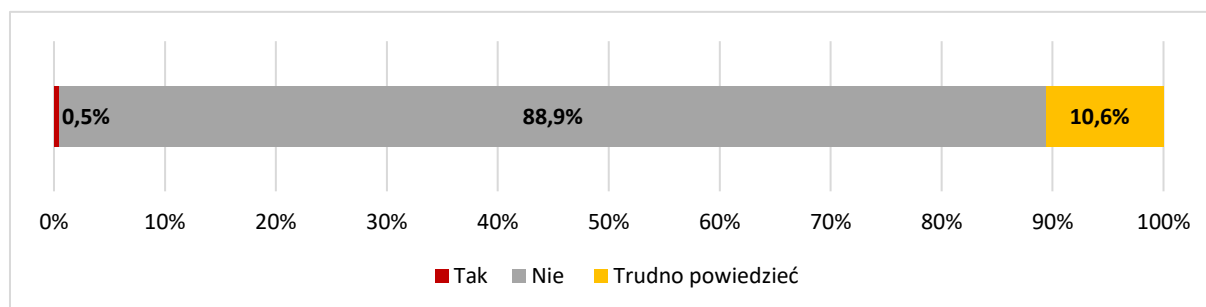

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Problemy napotymane przez pracowników instytucji systemu ochrony zdrowia uczestniczących w szkoleniach

Na wystąpienie pewnych trudności podczas udziału w projekcie wskazał zaledwie jeden z ankietowanych uczestników szkoleń dla personelu medycznego – mieszkaniac RWS (0,5%). Respondent wskazał przy tym, że problemem tym był zbyt krótki czas trwania wsparcia.

Wykres 14. Czy podczas udziału w projekcie napotkał/a Pan/Pani na jakieś trudności?

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – pracownikami instytucji systemu ochrony zdrowia.

5.3. Trafność podjętych działań dotyczących rekrutacji do udziału w badaniach

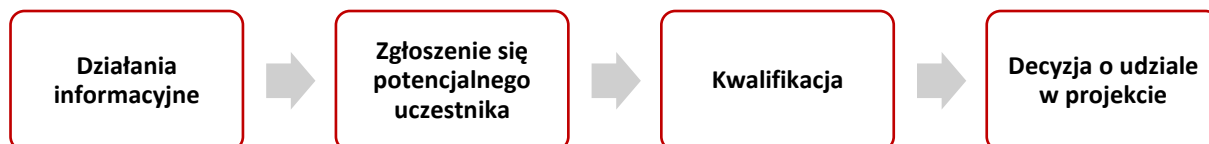
Jak już zostało wskazane, beneficjenci mieli możliwość wyboru środków komunikowania o wsparciu zgodnie z własnym uznaniem, w oparciu o zakres sugerowanych w programie kanałów dystrybucji i sposobów rozpowszechnienia informacji²⁹. Zgodnie z wynikami badania TSSI, do działań informacyjnych stosowanych przez beneficjentów należały:

- plakaty i ulotki;
- promowanie wsparcia w placówkach ochrony zdrowia;
- mailing do placówek ochrony zdrowia z informacjami o realizowanym wsparciu, które w następnej kolejności kontaktowały się z pacjentami wpisującymi się w specyfikę grupy docelowej;
- promocja w mediach społecznościowych;
- promocja w mediach lokalnych;
- informowanie o realizowanym wsparciu w ramach pogadarek dotyczących cukrzycy;
- strona www beneficjenta.

²⁹ Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”, Warszawa 2020 (Aktualizacja 2022), s. 25-26.

W większości przypadków działania te okazały się trafne i skuteczne.

Zgodnie z deklaracjami realizatorów projektów uczestniczących w badaniu TSSI, rekrutacja odbiorców wsparcia przebiegała według następującego schematu:

W opinii beneficjentów, działania podejmowane w celu rekrutacji uczestników były adekwatne względem grupy docelowej wsparcia i okazały się skuteczne, co potwierdzili przedstawiciele IP RPO WM 2014-2020. Sama specyfika grupy docelowej wsparcia – osób w wieku powyżej 60 roku życia – wpływała natomiast na trudności z zachęceniem odpowiedniej liczby osób do udziału w projektach. Problemy te nasiliły się ponadto na skutek pandemii COVID-19 i jej wpływu na możliwości dotarcia do przedstawicieli grupy docelowej, jak i gotowość osób starszych do skorzystania ze wsparcia. Trudności te przekładały się na wydłużanie się procesu rekrutacji odbiorców świadczeń.

Eksperti uczestniczący w badaniu panelowym potwierdzili trafność działań podejmowanych przez beneficjentów w zakresie rekrutacji do udziału w badaniach, biorąc pod uwagę fakt, że usługami zdrowotnymi objęto 77,9% populacji docelowej – seniorów, a szkoleniami – 77,6% zakładanej liczby przedstawicieli personelu medycznego. Zdaniem ekspertów, działania te podejmowane były w sposób właściwy i adekwatny do grupy docelowej, choć proces rekrutacji utrudniała sytuacja epidemiologiczna.

5.4. Doświadczenia z dotychczasowego wdrażania RPZ do wykorzystania w kolejnych latach

Jak wskazano w ramach powyższych rozdziałów, realizacja programu miała istotne znaczenie dla sytuacji zdrowotnej mieszkańców województwa mazowieckiego. Wsparciem w ramach RPZ objęto 11 858 osób w wieku 60+, przyczyniając się do zdiagnozowania cukrzycy u 1 217 seniorów, wzrostu wiedzy uczestników na temat choroby i związanych z nią zagrożeń, a także sposobów jej zapobiegania, w tym poprzez prowadzenie zdrowego stylu życia. W ramach RPZ zrealizowano ponadto szereg szkoleń dla 380 przedstawicieli personelu medycznego, podnosząc poziom ich wiedzy na temat badań diabetologicznych, metod edukacji zdrowotnej czy postępów w diabetologii. Uwzględniając zarówno efektywność i przydatność działań realizowanych w ramach programu, jak i trudności napotkane podczas jego wdrażania czy niedociągnięcia, warto przeanalizować wnioski, które mogą posłużyć do usprawnienia podobnych inicjatyw w przyszłości.

Poniżej przedstawiono kluczowe doświadczenia, które należy mieć na uwadze przy planowaniu kolejnych edycji RPZ.

Uelastycznienie planowanych efektów programu

Jednym z problemów napotkanych przy ocenie programu było sztywne określenie wskaźników jego efektywności:

- Objęcie profilaktyką pierwotną w kierunku cukrzycy co najmniej 50% zaplanowanej populacji docelowej mieszkańców województwa mazowieckiego powyżej 60 r.ż.;
- Zwiększenie o 20% poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego;

co w obliczu pandemii i innych nieprzewidzianych trudności, ale również z uwagi na ograniczoną dostępność danych dotyczących cukrzycy w regionie, ograniczyło możliwości realizacji i/lub oceny stopnia osiągnięcia ww. efektów. W przyszłych edycjach warto stosować bardziej elastyczne podejście do określania celów – zamiast narzucania konkretnych wartości, warto skupić się na jakościowych wskaźnikach, np. poziomie świadomości zdrowotnej czy zmianie nawyków żywieniowych uczestników i/lub w sposób bardziej miękki określać zmiany oczekiwane po wdrożeniu wsparcia.

Wzmocnienie współpracy międzysektorowej

Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że skuteczna realizacja programu, w tym przede wszystkim w zakresie promocji wsparcia i rekrutacji, wymaga zaangażowania różnych instytucji – nie tylko placówek medycznych, ale także NGO, samorządów, lokalnych liderów i instytucji edukacyjnych. W przyszłości warto dążyć do większej współpracy beneficjentów z lokalnymi podmiotami, co mogłoby zwiększyć skuteczność i zasięg przyszłych inicjatyw zdrowotnych.

Ograniczenie zakresu danych wymaganych od uczestników projektów do niezbędnych, odnoszących się wyłącznie do specyfiki wsparcia

Uzasadnione byłoby ograniczenie wymaganych danych do zakresu zgodnego z kryteriami włączenia uczestników (pacjentów, lekarzy, pielęgniarek) do określonej formy wsparcia. Konieczność podawania dodatkowych, zbędnych z punktu widzenia realizowanego wsparcia danych budzi bowiem niechęć i sprzeciw uczestników, a dla realizatorów projektów wiąże się z podejmowaniem dodatkowych wysiłków skupionych na przekonaniu i zachęceniu odbiorców wsparcia do skorzystania z niego mimo napotykanym niedogodności.

Przygotowanie na sytuacje kryzysowe

W związku z doświadczeniami związanymi z pandemią COVID-19 i jej wpływem na realizowane działania, w przyszłości warto opracować strategie zarządzania projektami w sytuacjach kryzysowych, by minimalizować zakłócenia we wdrażaniu projektów.

Kontynuacja programu

Wyniki przeprowadzonych badań reaktywnych, jak również dane statystyczne i prognozy dotyczące cukrzycy, jednoznacznie wskazujące na rosnącą liczbę osób z tą diagnozą, świadczą o konieczności kontynuacji działań ukierunkowanych na zapobieganie, wczesne wykrywanie i leczenie cukrzycy. Przeprowadzone analizy sugerują jednak, że w przyszłości należałoby zintensyfikować działania skoncentrowane na prewencji i wczesnym wykrywaniu cukrzycy. Tym bardziej, że cukrzycę diagnozuje się u osób w każdym wieku, a im wcześniej występuje choroba, tym silniej odczuwane są jej następstwa w późniejszym wieku.

Biorąc jednak pod uwagę kompleksowy charakter wsparcia oferowanego w ramach programu „Profilaktyka 40 PLUS” i planowane działania w nowym programie „Moje zdrowie”, kontynuacja RPZ w dotychczasowej formie nie wydaje się uzasadniona, zwłaszcza ze względu na powielanie się niektórych elementów wsparcia oraz ograniczony odsetek osób, które jeszcze nie skorzystały z badań profilaktycznych. W przypadku możliwości realizacji podobnych działań w przyszłości, warto byłoby rozważyć natomiast:

- ukierunkowanie programu na działania edukacyjne dla szerokiego kręgu mieszkańców, kładąc większy nacisk na edukację w zakresie cukrzycy i zagrożeń z nią związanych, a przede wszystkim sposobów zapobiegania chorobie poprzez prowadzenie zdrowego stylu życia;
- kontynuację szkoleń szkolenia dla personelu medycznego;
- rozszerzenie wsparcia kierowanego do osób ze zdiagnozowaną z cukrzycą.

Biorąc pod uwagę wyniki przeprowadzonych badań, w takim przypadku zasadne byłoby również objęcie wsparciem diagnostycznym osób młodszych, w wieku 35+, u których wczesne wykrycie cukrzycy i podjęcie działań zaradczych pozwoliłoby osiągnąć większą poprawę sytuacji zdrowotnej i jakości życia.

6. Ocena jakości świadczeń w ramach realizacji RPZ na podstawie ankiety satysfakcji uczestnika programu oraz na podstawie ankiet satysfakcji ze szkoleń dla personelu medycznego

---

Pytania badawcze: *Jak uczestnicy/osoby, które otrzymały wsparcie w ramach RPZ oceniają [...] beneficjenta/realizatora?*

Jak personel medyczny, który brał udział w szkoleniach w ramach RPZ ocenia [jakość otrzymanego wsparcia]?

Czy uczestnicy/osoby, które otrzymały wsparcie w ramach RPZ zgłaszali inne uwagi podczas wypełniania ankiety satysfakcji uczestnika programu?

Czy uczestnicy/osoby, które otrzymały wsparcie w ramach RPZ pozytywnie oceniają udział w programie?

Czy uczestnicy/osoby, które otrzymały wsparcie w ramach RPZ dokonałoby jakiś zmian w realizacji RPZ? Jeśli tak, to jakich?

Czy w opinii uczestników/osób, które otrzymały wsparcie w ramach RPZ powinien być kontynuowany w następnych latach?

Jak uczestnicy/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ oceniają poziom wiedzy przekazanej w trakcie uczestnictwa w nim?

Jak uczestnicy/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ oceniają formę przekazania wiedzy w trakcie uczestnictwa w nim?

Czy uczestnicy/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ uważają, że wiedza przekazana w trakcie realizacji RPZ jest przydatna w codziennym życiu?

Czy uczestnicy/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ, wykorzystują wiedzę przekazaną w trakcie realizacji RPZ? Jeśli tak, to w jaki sposób?

Czy uczestnicy/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ podzielili się z innymi osobami informacjami zdobytymi w ramach uczestnictwa w RPZ?

Czy program spełnił oczekiwania uczestników?

Skąd uczestnicy dowiedzieli się o możliwości aplikowania do programu.

6.1. Ocena otrzymanego wsparcia

Odbiorcy usług zdrowotnych oferowanych w programie o możliwości zgłoszenia się na badania dowiadywali się najczęściej od przedstawicieli placówek leczniczych i poradni, rzadziej członków rodziny czy znajomych. W przypadku przedstawicieli personelu medycznego, o realizowanych szkoleniach dowiadywano się najczęściej w placówce zatrudnienia, w tym od przełożonego.

Poziom jakości świadczeń oferowanych w programie był na bieżąco monitorowany przez beneficjentów w oparciu o wyniki ankiet satysfakcji uczestników. W jej ramach poruszano zagadnienia dotyczące stosunku realizatora do uczestników, jego komunikatywności i punktualności. Analizowano również kwestie związane z zapewnieniem intymności podczas badań i sprawnością obsługi pacjentów. Z kolei w ankiecie satysfakcji ze szkoleń dla personelu medycznego, prócz zagadnień związanych ze stosunkiem realizatora do uczestników, komunikatywności i punktualności prowadzącego oraz sprawności obsługi, uwzględniono również pytania dotyczące poziomu merytorycznego szkoleń, zapewnienia odpowiednich materiałów i narzędzi do przekazania wiedzy uczestnikom szkolenia, a także uwzględnienia najnowszych wytycznych, przekazanie rekomendacji postępowania³⁰.

Ze względu na znaczącą liczbę uczestników projektów, analizy wyników ankiet satysfakcji uczestnika programu dokonano na próbce wyników ankiet pozyskanych od beneficjentów oraz udostępnionych przez Zamawiającego. Zgodnie z przeprowadzoną analizą, wsparcie skierowane do grupy I – mieszkańców województwa mazowieckiego powyżej 60 roku życia, cechowało się wysoką jakością. W zależności od projektu, na wszystkie z ocenianych aspektów przypadało od 98,6% do 100,0% ocen bardzo dobrych i dobrych.

Mimo pojedynczych ocen przeciętnych lub niskich, uczestnicy/osoby, które otrzymały wsparcie w ramach RPZ, nie zgłaszali innych uwag podczas wypełniania ankiety satysfakcji.

---

³⁰ Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”, Warszawa 2020 (Aktualizacja 2022), s. 8-9, 58-59.

Tabela 7. Wyniki ankiet satysfakcji uczestnika programu

Oceniany aspekt	Odsetek ocen bardzo dobrych i dobrych w ramach poszczególnych projektów
Stosunek do uczestnika (życzliwość, zaangażowanie, troska o badanego)	99,6%-100,0%
Komunikatywność (wyczerpujące i zrozumiałe przekazywanie informacji)	99,6%-100,0%
Zapewnianie intymności uczestników podczas badań	99,6%-100,0%
Punktualność realizatorów	98,6%-100,0%
Sprawność obsługi	99,7%-100,0%

Źródło: Wyniki ankiet satysfakcji uczestnika programu.

Opinie odbiorców wsparcia potwierdzono w ramach badania CATI. Uczestnicy projektów, którzy skorzystali z oferowanych w programie usług zdrowotnych, bardzo wysoko oceniali realizatorów projektów pod względem ich stosunku do uczestników, komunikatywności czy punktualności. Pozytywnie oceniano również kwestie związane z zapewnieniem uczestnikom intymności podczas badań czy sprawnością ich obsługi. W skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 – najwyższą, średnia ocen respondentów wahała się między 4,7 a 4,8.

Tabela 8. Jak ocenia Pan/Pani udział w projekcie pod względem wskazanych aspektów:

Oceniany aspekt	Średnia ocen
Stosunek realizatora projektu do uczestników (życzliwość, zaangażowanie, troska o badanego)	4,7
Komunikatywność realizatora projektu (wyczerpujące i zrozumiałe przekazywanie informacji)	4,7
Zapewnianie przez realizatora projektu intymności uczestników podczas udzielania świadczeń	4,8
Punktualność realizatora projektu	4,8
Sprawność obsługi uczestników zapewnionej przez realizatora projektu	4,7

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Wysoko oceniano również badania i działania edukacyjne, w których brano udział w ramach projektów. W odniesieniu do każdego z omawianych aspektów, średnia ocen uczestników wsparcia wahała się od 4,7 do 4,8 na 5 możliwych.

Tabela 9. W ramach udzielonego wsparcia przeprowadzono szereg badań i spotkań.

Jak Pan/Pani ocenia jakość poszczególnych elementów wsparcia:

Oceniany aspekt	Średnia ocen
Badania (oznaczenie glikemii przygodnej, hemoglobiny glikowanej i pomiar wskaźnika BMI i ciśnienia tętniczego krwi)	4,7
Ocena wykrytych powikłań cukrzycy	4,7
Konsultacja lekarska	4,8
Działania edukacyjne prowadzone podczas wykładów dotyczące w szczególności diety i aktywności fizycznej	4,7

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Odbiorcy usług zdrowotnych realizowanych w programie wysoko oceniali także wzrost wiedzy, nabytej przez nich podczas korzystania ze wsparcia. W skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 – ocenę najwyższą, średnia ocen respondentów wahała się od 4,6 w odniesieniu do wiedzy na temat zagrożeń wynikających z cukrzycy i jej powikłań, do 4,7 w odniesieniu do pozyskanych informacji dotyczących zdrowego odżywiania i korzyści płynących z prowadzenia zdrowego stylu życia.

Tabela 10. Jak ocenia Pan/Pani wzrost swojej wiedzy, nabytej dzięki udziałowi w projekcie w zakresie:

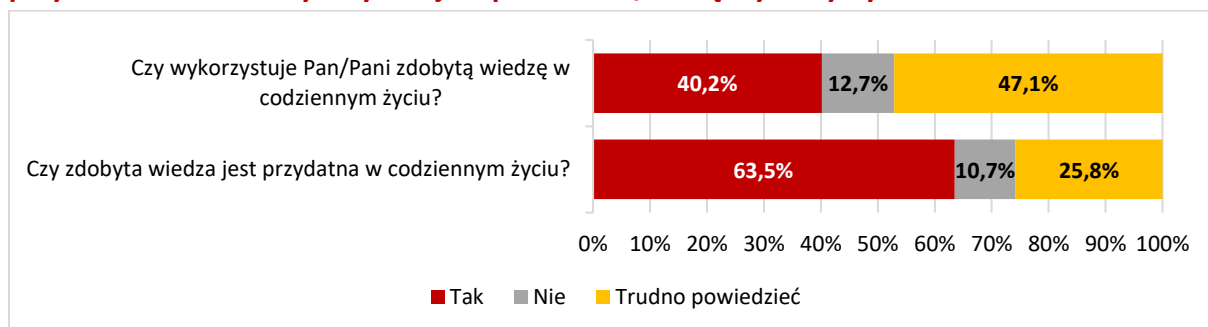
Oceniany aspekt	Średnia ocen
Zagrożeń wynikających z występowania cukrzycy i jej powikłań	4,6
Zasady zdrowego odżywiania	4,7
Korzyści wynikających z prowadzenia zdrowego stylu życia	4,7

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Ogółem, udział w projekcie oceniano bardzo wysoko. Średnia ocen odbiorców usług zdrowotnych sięgała 4,7 na 5 możliwych. Wskazywano przy tym na kompleksowość i wysoką jakość wsparcia, a także jego użyteczność i wysoki poziom osiągnięcia oczekiwanych efektów.

Aż 63,5% respondentów wskazało, że wiedza pozyskana przez nich podczas udziału we wsparciu jest przydatna w codziennym życiu. 40,2% badanych wskazało natomiast, że osobiście wykorzystują na co dzień zdobyte w projekcie informacje, w tym stosując się do zalecanej diety, żyjąc aktywniej czy systematycznie się badając. Odpowiedzi negatywne pojawiały się tylko wśród mieszkańców RWS, choć ich udział w ogóle populacji tej grupy był stosunkowo niewielki.

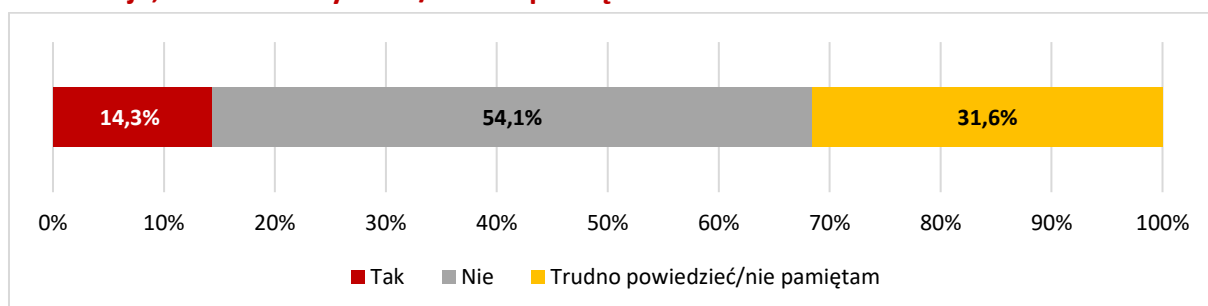
Wykres 15. Czy uważa Pan/Pani, że wiedza pozyskana w trakcie udziału w projekcie jest przydatna w codziennym życiu i jest przez Pana/Panią wykorzystywana?

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Mimo pozytywnych opinii uczestników projektów na temat poziomu wiedzy nabytej dzięki otrzymanemu wsparciu, jedynie 14,3% ankietowanych odbiorców usług zdrowotnych, było w stanie wskazać jakies przykładowe, poznane dzięki wsparciu informacje, które utkwiły im w pamięci.

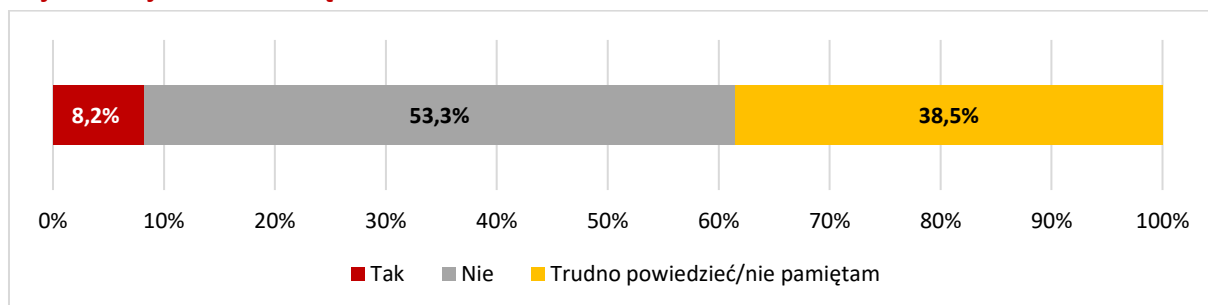
Wykres 16. Czy potrafi Pan/Pani wskazać jakies przykładowe, poznane dzięki wsparciu informacje, które utkwiły Panu/Pani w pamięci?

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

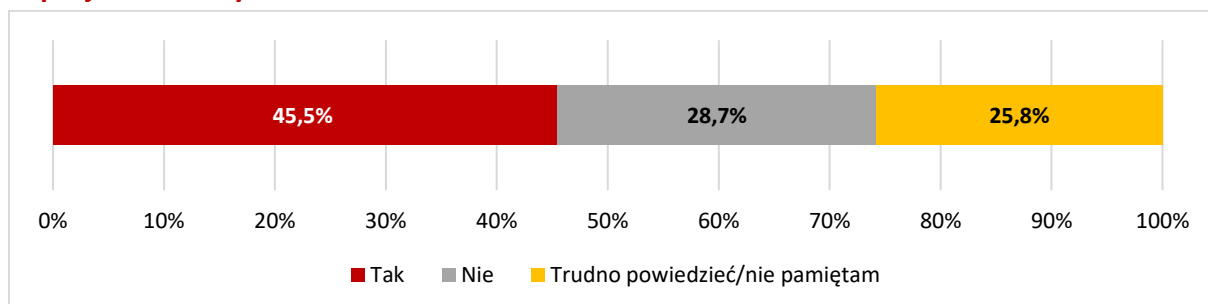
Osoby, które były w stanie wskazać jakąś informację pozyskaną podczas udziału w działaniach edukacyjnych, którą uważają za najbardziej wartościową (8,2% ankietowanych odbiorców usług zdrowotnych), wymieniali m.in. nabyte informacje w zakresie:

- zdrowego odżywiania i stylu życia oraz ich znaczenia dla zachowania dobrego samopoczucia i zdrowia;
- cukrzycy i zagrożeń z nią związanych;
- znaczenia profilaktyki cukrzycy.

Wykres 17. Czy potrafi Pan/Pani z kolei wskazać jakąś informację, którą uważa Pan/Pani za najbardziej wartościową?

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Blisko co drugi z ankietowanych odbiorców usług zdrowotnych deklarowało, że zdarzyło mu się dzielić wiedzą pozyskaną w ramach uczestnictwa w projekcie z innymi osobami (45,5%).

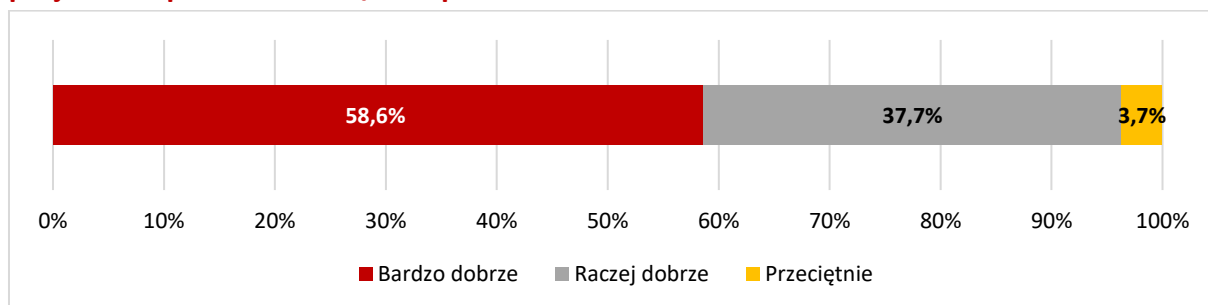
Wykres 18. Czy zdarzyło się Panu/Pani dzielić wiedzą pozyskaną w ramach uczestnictwa w projekcie z innymi osobami?

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Odbiorcy wsparcia, którzy w ramach programu korzystali m.in. z edukacji z zakresu cukrzycy i zdrowego stylu życia, bardzo wysoko oceniali formę przekazania wiedzy, wskazując przy tym na jasność i precyzyjność przekazu. Średnia ocen respondentów sięgała 4,7 na 5 możliwych, co świadczy o adekwatności wykorzystanych metod nauczania do potrzeb uczestników.

Bardzo wysoko oceniano również poziom dopasowania otrzymanego wsparcia do potrzeb uczestników. Na oceny bardzo dobre i dobre wskazało łącznie 96,3% respondentów. Nie pojawiła się ponadto ani jedna ocena niska. Biorąc pod uwagę regiony i subregiony, nie identyfikowano większych różnic w odpowiedziach respondentów. Warto jednak wskazać, że w przypadku mieszkańców RMR, 100,0% odpowiedzi stanowiły oceny najwyższe, tj. bardzo dobre.

Wykres 19. Jak ogółem ocenia Pan/Pani poziom dopasowania otrzymanego w ramach projektu wsparcia do Pana/Pani potrzeb?

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Ogółem, poziom osiągnięcia przez odbiorców usług zdrowotnych efektów oczekiwanych po udziale w projekcie oceniano bardzo wysoko. Średnia ocen respondentów sięgała 4,6 na 5 możliwych, co potwierdza, że wdrożone wsparcie było adekwatne względem potrzeb seniorów i spełniło ich oczekiwania.

Podobnie jak w przypadku ankiet satysfakcji uczestnika projektu, analizy wyników ankiet satysfakcji ze szkoleń dla personelu medycznego dokonano na danych częściowych. Zgodnie z przeprowadzoną analizą, wsparcie skierowane do grupy II – lekarzy i pielęgniarek POZ, cechowało się wysoką jakością. W zależności od projektu, na wszystkie z ocenianych aspektów przypadało od 78,6% do 100,0% ocen bardzo dobrych i dobrych. Warto podkreślić, że niższy, choć nadal bardzo wysoki odsetek ocen pozytywnych w przypadku oceny poziomu merytorycznego szkolenia (78,6%) identyfikowano tylko w ramach jednego projektu.

Mimo pojedynczych ocen przeciętnych lub niskich, uczestnicy szkoleń nie zgłaszali innych uwag podczas wypełniania ankiety satysfakcji.

Tabela 11. Wyniki ankiet satysfakcji ze szkoleń dla personelu medycznego

Oceniany aspekt	Odsetek ocen bardzo dobrych i dobrych w ramach poszczególnych projektów
Poziom merytoryczny szkolenia	78,6%-100,0%
Stosunek do uczestnika (życzliwość, zaangażowanie)	97,0%-100,0%
Komunikatywność (wyczerpujące i zrozumiałe przekazywanie informacji)	80,4%-100,0%
Zapewnianie odpowiednich materiałów i narzędzi do przekazania wiedzy uczestnikom szkolenia	97,0%-100,0%
Punktualność realizatorów	89,8%-100,0%
Sprawność obsługi	97,2%-100,0%
Uwzględnienie najnowszych wytycznych, przekazanie rekomendacji postępowania	94,4%-100,0%

Źródło: Wyniki ankiet satysfakcji ze szkoleń dla personelu medycznego.

W ramach badania CATI personel medyczny bardzo wysoko oceniał otrzymane wsparcie. Wszystkie z analizowanych aspektów, w tym zarówno te dotyczące treści i sposobu realizacji szkoleń, jak również te dotyczące się realizatorów wsparcia, ocenione zostały średnio na 4,9 w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 – ocenę najwyższą.

Tabela 12. Jak ocenia Pan/Pani udział w projekcie pod względem następujących aspektów:

Analizowany aspekt	Średnia ocen
Poziom merytoryczny szkolenia	4,9
Stosunek do uczestnika (życzliwość, zaangażowanie)	4,9
Komunikatywność (wyczerpujące i zrozumiałe przekazywanie informacji)	4,9
Zapewnianie odpowiednich materiałów i narzędzi do przekazania wiedzy uczestnikom szkolenia	4,9
Punktualność realizatorów	4,9
Sprawność obsługi	4,9
Uwzględnienie najnowszych wytycznych, przekazanie rekomendacji postępowania	4,9

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – pracownikami instytucji systemu ochrony zdrowia.

Ogółem, udział w projekcie oceniano bardzo wysoko. Średnia ocen uczestników szkoleń dla personelu medycznego sięgała 4,9. Deklarowano przy tym, że otrzymane wsparcie okazało się użyteczne z punktu widzenia ich pracy zawodowej, przyczyniając się do wzrostu poziomu wiedzy uczestników na temat cukrzycy i zagadnień z nią związanych.

Zgodnie z wynikami badania ankietowego, otrzymane wsparcie miało znaczący wpływ na poziom wiedzy uczestników na temat badań diabetologicznych, metod edukacji zdrowotnej czy postępów w diabetologii. W przypadku każdego z ww. aspektów, wzrost wiedzy, jaki nastąpił dzięki udziałowi w projekcie, oceniano średnio na 4,9 na 5 możliwych.

Tabela 13. Jak ocenia Pan/Pani wzrost swojej wiedzy, nabytej dzięki udziałowi w projekcie w zakresie:

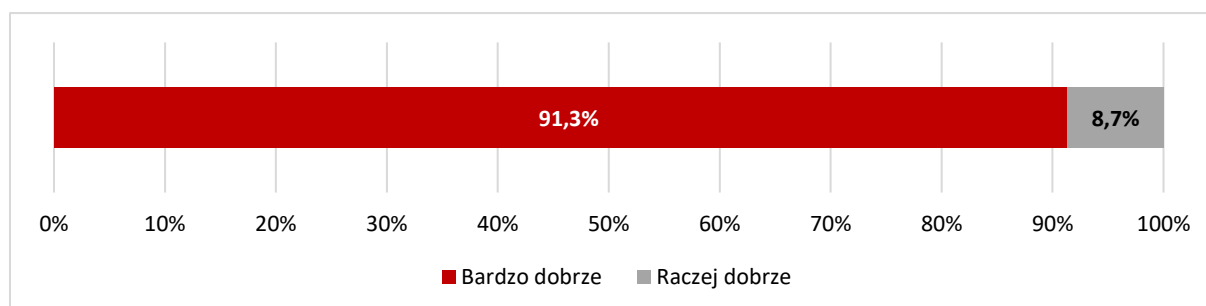
Analizowany aspekt	Średnia ocen
Zagadnienia dotyczące badań diabetologicznych	4,9
Zagadnienia dotyczące metod edukacji zdrowotnej	4,9
Zagadnienia dotyczące postępów w diabetologii	4,9

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – pracownikami instytucji systemu ochrony zdrowia.

Bardzo wysoko oceniano ponadto formę przekazywania wiedzy w ramach szkoleń. Średnia ocen badanych sięgała 5 na 5 możliwych. Wskazywano przy tym, że informacje przekazywane były w sposób przystępny, jasny i zrozumiały. Deklarowano również, że prowadzący potrafili zaciekawić i zaangażować słuchaczy.

Przedstawiciele personelu medycznego będący odbiorcami realizowanych w projektach działań szkoleniowych bardzo wysoko oceniali poziom dopasowania otrzymanego wsparcia do ich potrzeb (100,0% wskazań na oceny bardzo dobre i dobre). Warto przy tym wspomnieć, że największy odsetek ocen bardzo dobrych identyfikowano wśród respondentów z subregionów ostrołęckiego i siedleckiego.

Wykres 20. Jak ogółem ocenia Pan/Pani poziom dopasowania otrzymanego w ramach projektu wsparcia do Pana/Pani potrzeb?

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – pracownikami instytucji systemu ochrony zdrowia.

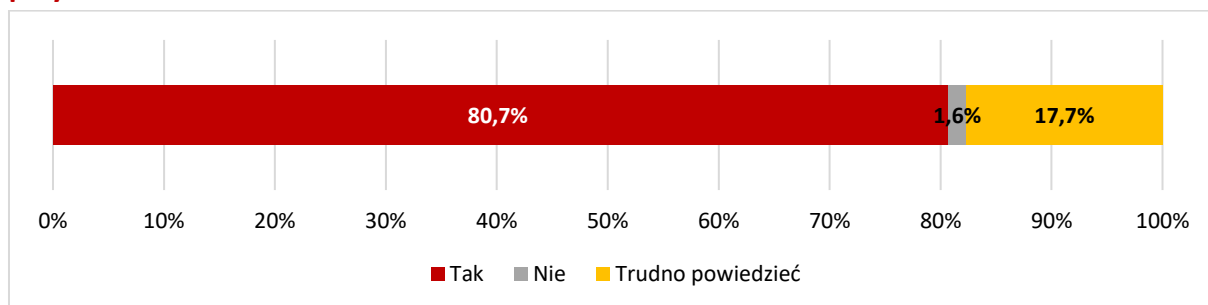
Ogółem, respondenci bardzo dobrze oceniali poziom osiągnięcia efektów oczekiwanych po udziale w projekcie. W skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 – ocenę najwyższą, średnia ocen wyniosła 4,9. Deklarowano przy tym, że szkolenia w sposób znaczący przełożyły się na wzrost poziomu ich wiedzy z zakresu diabetologii, a zdobyte informacje okazały się użyteczne z punktu widzenia ich pracy zawodowej.

6.2. Potrzeba kontynuacji programu

Zdaniem zdecydowanej większości interesariuszy programu uczestniczących w przeprowadzonych badaniach jakościowych i ilościowych, program należałoby kontynuować w kolejnych latach, zgodnie z aktualnie identyfikowanymi w tym zakresie potrzebami. Wskazywali na to zarówno przedstawiciele IZ RPO WM 2014-2020, jak również ankietowani odbiorcy usług zdrowotnych (80,7% wskazań). Biorąc pod uwagę dane dla poszczególnych regionów i subregionów, o potrzebie kontynuacji RPZ przekonanych było 97,1% mieszkańców RMR i 77,1% mieszkańców RMR.

Wykres 21. Czy Pana/Pani zdaniem tego rodzaju wsparcie należy kontynuować w przyszłości?

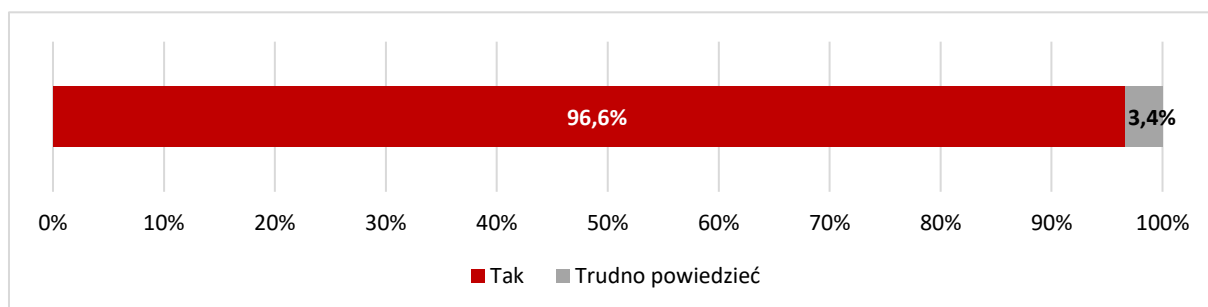

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Spośród odbiorców wsparcia 3,3% deklarowało jednak, że należałoby wprowadzić w nim pewne zmiany. Zaliczono do nich potrzebę zapewnienia większej liczby konsultacji lekarskich, w tym również w formie zdalnej oraz – w przypadku osób, u których zdiagnozowano cukrzycę – rozszerzenia zakresu oferowanego później wsparcia.

Również zdaniem 96,6% ankietowanych uczestników projektów – pracowników instytucji systemu ochrony zdrowia było zdania, że wsparcie wdrażane w programie powinno być kontynuowane w przyszłości. Biorąc pod uwagę dane dla regionów i subregionów, między RMR a RWS nie identyfikowano większych różnic w odpowiedziach badanych. Największy odsetek ocen przemawiających za potrzebą kontynuacji wsparcia występował natomiast wśród mieszkańców subregionów ostrołęckiego i żyrardowskiego (po 100,0% wskazań). Warto podkreślić, że żaden z respondentów nie wskazał na ocenę przeciwną.

Wykres 22. Czy Pana/Pani zdaniem tego rodzaju wsparcie należy kontynuować w przyszłości?

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – pracownikami instytucji systemu ochrony zdrowia.

3,4% ankietowanych uczestników działań szkoleniowych było jednak zdania, że w przyszłości należałoby wprowadzić w nim jakieś zmiany. Wskazywano przy tym na:

- potrzebę wydłużenia czasu trwania szkoleń, jak i okresu realizacji samych projektów;
- potrzebę objęcia wsparciem zdrowotnym osób młodszych, po 30 roku życia;
- realizację analogicznego wsparcia w zakresie innych problemów zdrowotnych.

Należy jednak wskazać, że realizowany od lipca 2021 roku program Ministerstwa Zdrowia „Profilaktyka 40 PLUS” po części spełnia ww. postulaty. Finansowany ze środków NFZ program obejmował realizację bezpłatnych badań profilaktycznych w formie pakietów dla wszystkich mieszkańców Polski powyżej 40 roku życia, w tym m.in. badanie stężenia glukozy we krwi, pomiar ciśnienia tętniczego, pomiar masy ciała, wzrostu, obwodu w pasie oraz obliczenie wskaźnika masy ciała (BMI)³¹. Do końca 2024 roku w programie wzięło udział 4,08 mln osób, w tym 2,67 mln osób do 65 roku życia (21% osób z tej grupy wieku) i 1,41 mln osób w wieku 65 lat i więcej (18%)³². Choć brakuje danych dotyczących liczby osób, które skorzystały z programu na Mazowszu, w regionie badania można było wykonać w 548 placówkach ochrony zdrowia³³. Program realizowany będzie do końca kwietnia br.³⁴, a w maju zastąpić go ma program „Moje zdrowie”, który będzie dostępny dla szerszej grupy osób³⁵.

Biorąc pod uwagę zarówno kompleksowy charakter wsparcia realizowanego w ramach programu „Profilaktyka 40 PLUS” oraz planowanego w programie „Moje zdrowie”, kontynuacja RPZ w dotychczasowej formie nie wydaje się zasadna, zarówno z uwagi na powielanie się części wsparcia, jak również ograniczony odsetek osób, które nie brały dotychczas udziału w badaniach profilaktycznych. Warto jednak zastanowić się nad możliwością ukierunkowania programu na realizację działań edukacyjnych skierowanych do ogółu mieszkańców i szkoleń dla personelu medycznego oraz rozszerzenia wsparcia kierowanego do osób ze zdiagnozowaną cukrzycą. Jeśli jednak w przyszłości pojawi się możliwość realizacji podobnych inicjatyw, warto rozważyć:

- skoncentrowanie programu na działaniach edukacyjnych adresowanych do szerokiego grona mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki cukrzycy – jej przyczyn, zagrożeń z nią związanych oraz metod zapobiegania poprzez zdrowy styl życia;
- kontynuowanie szkoleń dla personelu medycznego;

---

³¹ Pakiety badań, <https://www.gov.pl/web/zdrowie/pakiety-badan> [dostęp na dzień: 11.04.2025].

³² Prawie 5 mln osób skorzystało już z programu Profilaktyka 40+, a 862 tys. zrobiło to dwukrotnie, <https://www.termedia.pl/poz/Prawie-5-mln-osob-skorzystalo-juz-z-programu-Profilaktyka-40-a-862-tys-zrobilo-to-dwukrotnie,59727.html> [dostęp na dzień: 11.04.2025].

³³ Wystaw sobie e-skierowanie na badania, <https://pacjent.gov.pl/aktualnosc/wystaw-sobie-e-skierowanie-na-badania> [dostęp na dzień: 11.04.2025].

³⁴ Prawie 5 mln osób skorzystało już z programu Profilaktyka 40+, a 862 tys. zrobiło to dwukrotnie, <https://www.termedia.pl/poz/Prawie-5-mln-osob-skorzystalo-juz-z-programu-Profilaktyka-40-a-862-tys-zrobilo-to-dwukrotnie,59727.html> [dostęp na dzień: 11.04.2025].

³⁵ Projekt rozporządzenia w sprawie programu „Moje Zdrowie” trafił do konsultacji, <https://www.gov.pl/web/zdrowie/projekt-rozporzadzenia-w-sprawie-programu-moje-zdrowie-trafil-do-konsultacji> [dostęp na dzień: 11.04.2025].

- rozszerzenie form wsparcia dla osób, u których zdiagnozowano cukrzycę.

W świetle wyników przeprowadzonych analiz, celowe byłoby również objęcie diagnostyką osób młodszych – już od 35 roku życia – ponieważ wczesne wykrycie cukrzycy i szybkie wdrożenie odpowiednich działań może znacząco poprawić stan zdrowia i jakość życia tej grupy.

7. Ocena realizacji RPZ w opiniach uczestników/osób objętych wsparciem

---

***Pytania badawcze:** Czy w opiniach uczestników RPZ/osób, które brały udział w projekcie realizowanym, w ramach RPZ przyczynił się on do pozytywnej zmiany w jakości życia osób, które otrzymały wsparcie lub osób z ich otoczenia.*

Jak uczestnicy/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ uzasadniają swoje opinie w ww. zakresie?

Jakie czynniki wpłynęły na pozytywne ocenianie udziału w programie przez uczestników/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ, a jakie na wystawienie ocen negatywnych?

Czy uczestnicy/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ zachęcały do skorzystania ze wsparcia bliskich?

Jakie informacje przekazane w trakcie realizacji RPZ zapamiętali uczestnicy/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ?

Które z informacji przekazanych w trakcie realizacji RPZ uczestnicy/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ uważają za najbardziej wartościowe?

W jaki sposób zmienił się styl życia uczestników RPZ/osób, które otrzymały wsparcie lub osób z ich otoczenia?

Czy pozytywne zmiany dotyczące stanu zdrowia oraz stylu życia uczestników RPZ osób, które otrzymały wsparcie lub osób z ich otoczenia mają trwały charakter?

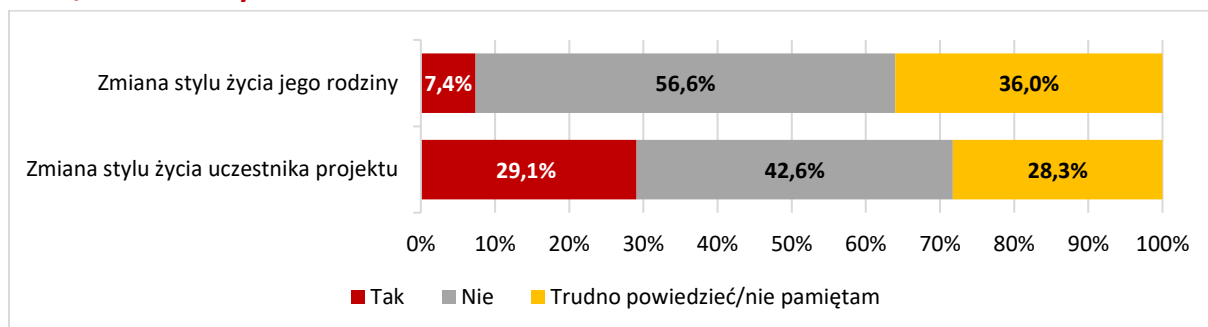
Jakie czynniki wpływały na trwałość osiągniętych efektów?

Wsparcie wdrożone w ramach RPZ było najczęściej wysoko oceniane przez jego odbiorców, podobnie jak jego wpływ na życie uczestników i ich rodzin. Niemal co trzeci z ankietowanych odbiorców usług zdrowotnych wskazywał, że dzięki udziałowi w projekcie zmienił się jego styl życia (29,1%), a 7,4% badanych deklarowało, że otrzymane wsparcie przełożyło się również na zmianę w stylu życia ich rodziny. Zmiany te obejmowały głównie prowadzenie zdrowszego trybu życia i regularne badanie się.

Biorąc pod uwagę dane dla regionów i podregionów, w przypadku wpływu wsparcia na styl życia badanych nie identyfikowano większych różnic w odpowiedziach, natomiast jeśli chodzi o znaczenie udziału w projekcie na styl życia całej rodziny, pozytywne zmiany w tym zakresie obserwowali wyłącznie mieszkańcy RWS.

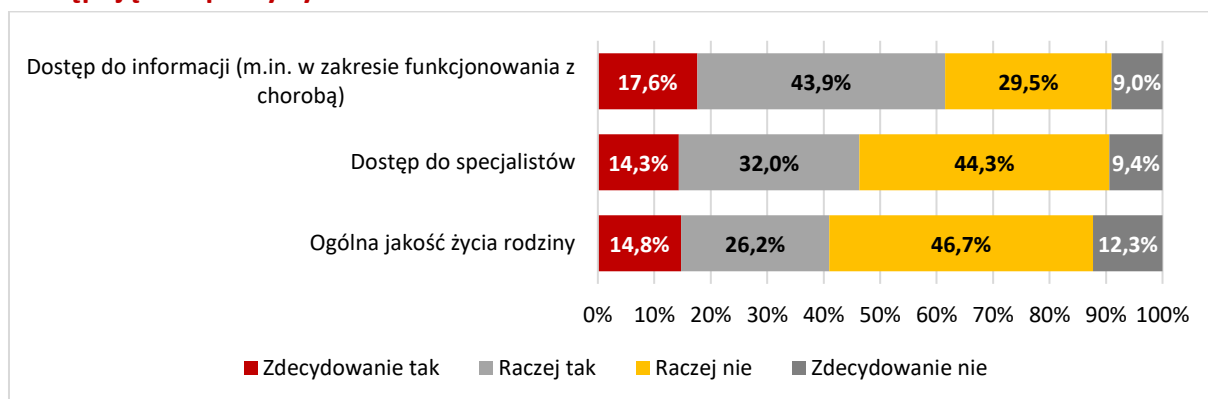
Wykres 23. Czy dzięki udziałowi we wsparciu zmienił się Pana/Pani styl życia oraz styl życia Pana/Pani rodziny?

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Zgodnie z deklaracjami ankietowanych, otrzymane wsparcie miało również pozytywny wpływ na jakość życia rodzin 41,0% z nich. Zmianę w zakresie dostępu do specjalistów dostrzegało 46,3% badanych, a poprawę dostępności do informacji dotyczących np. życia z chorobą – 61,5% respondentów.

Wykres 24. Czy Pana/Pani zdaniem, dzięki udzielonemu wsparciu poprawiły się następujące aspekty życia?

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Uczestnicy projektów, będący odbiorcami oferowanych w programie usług zdrowotnych, ogółem wysoko oceniali efekty osiągnięte dzięki otrzymanemu wsparciu, w tym te związane ze zmianą stylu życia, wzrostem poziomu wiedzy dotyczącej cukrzycy i świadomości jej profilaktyki, czy wreszcie nastawienia do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych. Średnia ocen respondentów w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 – najwyższą, sięgała 4,6 co świadczy o wysokiej efektywności realizowanych działań.

Tabela 14. Jak ocenia Pan/Pani osiągnięte efekty dzięki udziałowi w projekcie we wskazanym zakresie?

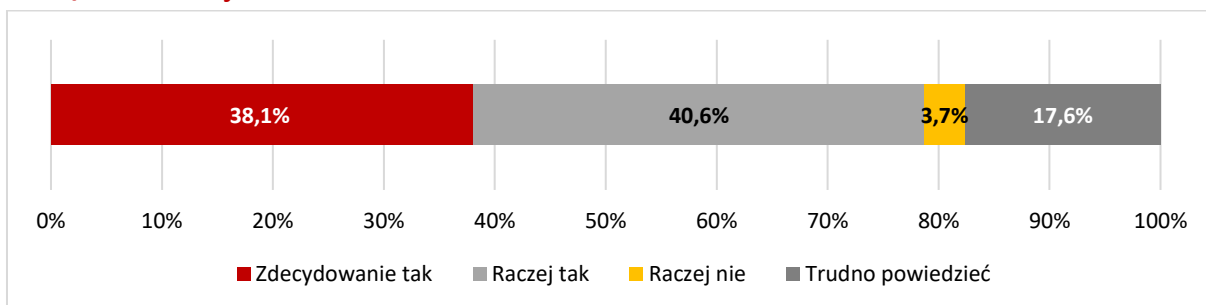
Oceniany aspekt	Średnia ocen
Zmiana nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy	4,6
Zwiększenie poziomu wiedzy na temat cukrzycy	4,6
Wzrost świadomości dotyczącej profilaktyki cukrzycy	4,6
Zmiana nastawienia do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy	4,6

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Aż 78,7% ankietowanych deklarowało także, że dzięki otrzymanemu wsparciu poprawił się poziom ich funkcjonowania. Na oceny przeciwne wskazało zaledwie 3,7% ogółu respondentów, wskazując, że udział w projekcie nie przyniósł oczekiwanych rezultatów czy nie wniósł nic nowego w ich życie.

Pozytywne zmiany w omawianym zakresie zdecydowanie częściej dostrzegali mieszkańcy RMR (87,3% ogółu respondentów z tej grupy, w porównaniu do 28,9% w przypadku mieszkańców RWS).

Wykres 25. Czy Pana/Pani zdaniem, dzięki udzielonemu wsparciu poprawił się poziom Pana/Pani funkcjonowania?

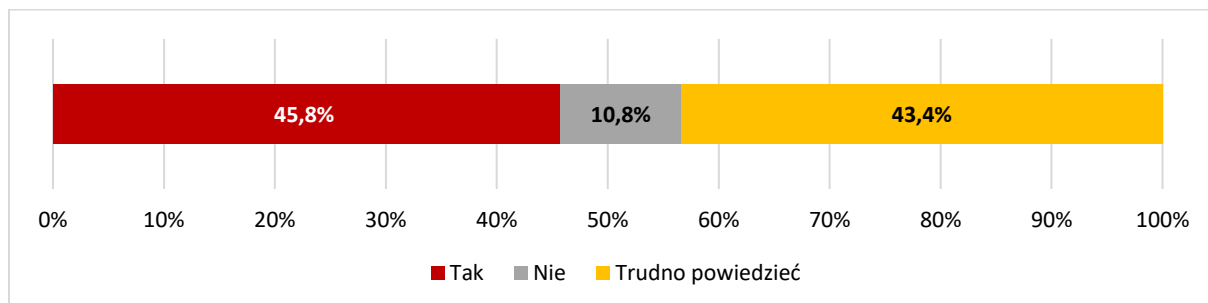

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Zdaniem blisko połowy odbiorców usług zdrowotnych, pozytywne zmiany uzyskane dzięki udziałowi w projekcie mają charakter trwały (45,8%), w tym przede wszystkim ze względu na zdobyte informacje, które są przez nich wykorzystywane na co dzień, a także na wprowadzenie zmian w sposobie życia, diecie itp. Przeciwnego zdania było jedynie 10,8% respondentów, którzy wskazywali najczęściej, że zapomnieli, czego uczono ich podczas działań edukacyjnych. Natomiast znaczący był odsetek tych respondentów, którzy trwałości tych zmian nie byli w stanie jednoznacznie ocenić (43,4%).

Warto również wskazać, że o trwałości uzyskanych efektów wsparcia zdecydowanie częściej przekonani byli mieszkańcy RMR, na co wskazywało 100,0% z nich. W przypadku mieszkańców RWS, odsetek ocen pozytywnych sięgał 35,5%.

Wykres 26. Czy wskazane dotychczas pozytywne zmiany mają Pana/Pani zdaniem trwały charakter?

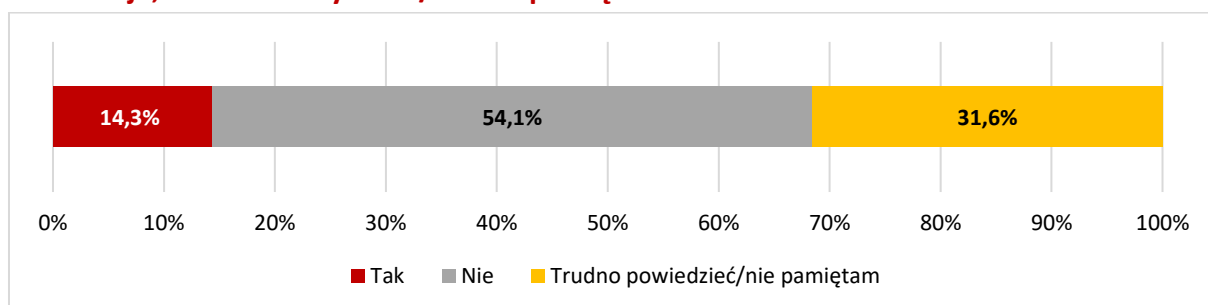

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Mimo pozytywnych opinii uczestników projektów na temat poziomu wiedzy nabytej dzięki otrzymanemu wsparciu, jedynie 14,3% ankietowanych odbiorców usług zdrowotnych, było w stanie wskazać jakieś przykładowe, poznane dzięki wsparciu informacje, które utkwiły im w pamięci. Zaliczały się do nich informacje dotyczące:

- zdrowego odżywiania i stylu życia oraz ich znaczenia dla zachowania dobrego samopoczucia i zdrowia;
- cukrzycy i zagrożeń z nią związanych;
- znaczenia profilaktyki dla zachowania zdrowia.

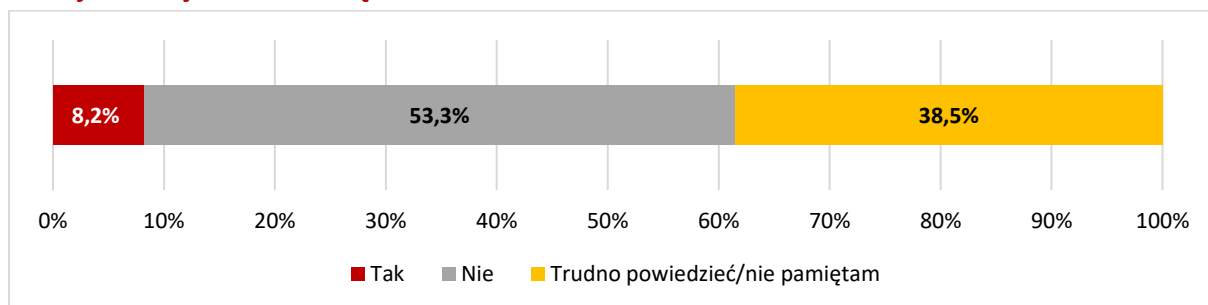
Wykres 27. Czy potrafi Pan/Pani wskazać jakieś przykładowe, poznane dzięki wsparciu informacje, które utkwiły Panu/Pani w pamięci?

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Te same informacje uznano przy tym za najbardziej wartościowe, na co wskazało 8,2% ankietowanych odbiorców usług zdrowotnych.

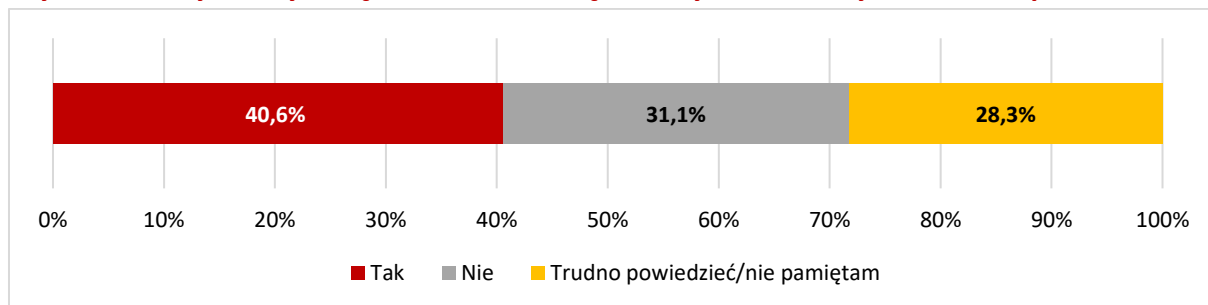
Wykres 28. Czy potrafi Pan/Pani z kolei wskazać jakąś informację, którą uważa Pan/Pani za najbardziej wartościową?

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

40,6% ankietowanych odbiorców usług zdrowotnych deklarowało, że zdarzyło im się zachęcać innych do skorzystania ze wsparcia.

Wykres 29. Czy zdarzyło się Panu/Pani zachęcać innych do skorzystania ze wsparcia?

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Ogółem, swój udział w projekcie odbiorcy usług zdrowotnych oceniali wysoko. Średnia ocen respondentów wyniosła 4,7 na 5 możliwych. Oceny wysokie (4 i 5) uzasadniano przy tym:

- osiągnięciem oczekiwanych po udziale w projekcie efektów;
- adekwatnością realizowanego wsparcia do potrzeb seniorów;
- bezproblemowym przebiegiem udziału w projekcie;
- wysokim poziomem wiedzy uzyskanej w ramach działań edukacyjnych i jej przydatnością w codziennym życiu;
- pozytywnym wpływem wsparcia na styl życia uczestników.

Wśród ocen respondentów nie znalazły się oceny niższe niż 3, choć i ich udział był nieznaczny. Oceny te uzasadniano wskazując na:

- nieadekwatność otrzymanego wsparcia względem oczekiwań uczestników;
- ograniczonym wpływem wsparcia na życie badanych.

Część osób nie była również w stanie jednoznacznie ocenić udziału w projekcie, wskazując, że wdrażany on był dość dawno temu, w związku z czym nie pamiętają dokładnie, jak wyglądało realizowane w jego ramach wsparcie.

8. Identyfikacja nieprzewidzianych w RPZ efektów realizacji programu

---

***Pytania badawcze:** Jakie nieprzewidziane w RPZ pozytywne efekty osiągnięto na skutek realizacji RPZ?*

Jakie zmiany należy wdrożyć, aby zidentyfikowane przez Wykonawcę nieprzewidziane pozytywne efekty występowały w przyszłości na szerszą skalę?

Jakie nieprzewidziane w RPZ negatywne efekty osiągnięto na skutek realizacji RPZ?

Jakie działania należy wdrożyć w celu przeciwdziałania występowaniu w przyszłości nieprzewidzianych negatywnych efektów?

8.1. Nieplanowane efekty pozytywne wsparcia

Przedstawiciele IZ i IP RPO WM 2014-2020 nie identyfikowali pozytywnych efektów wsparcia, które nie były pierwotnie przewidziane w ramach RPZ.

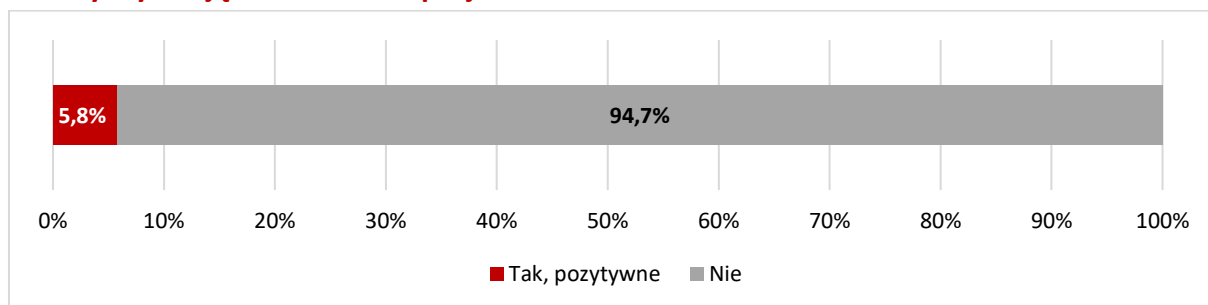
Beneficjenci programu, do nieplanowanych, pozytywnych efektów wsparcia zaliczyli natomiast znaczący udział osób zdrowych w ogóle uczestników projektów przebadanych w kierunku cukrzycy, świadczący o stosunkowo dobrym stanie zdrowia grupy docelowej, a także zainteresowanie odbiorców wsparcia edukacją w zakresie cukrzycy i zagadnień z nią związanych.

Również 5,8% ankietowanych uczestników projektów – odbiorców usług zdrowotnych – dostrzegało inne od przewidywanych, pozytywne zmiany wynikające z otrzymanego wsparcia, do których zaliczały się:

- poprawa ogólnego samopoczucia;
- polepszenie się stanu zdrowia;
- zmiana nawyków żywieniowych;
- utrata wagi i wzrost ilości energii w związku ze zmianą diety;
- wzrost odpowiedzialności za własne zdrowie;
- wzrost zadowolenia bliskich;
- lepszy nastrój.

Wystąpienie nieplanowanych, pozytywnych efektów wsparcia deklarowali wyłącznie seniorzy z RWS.

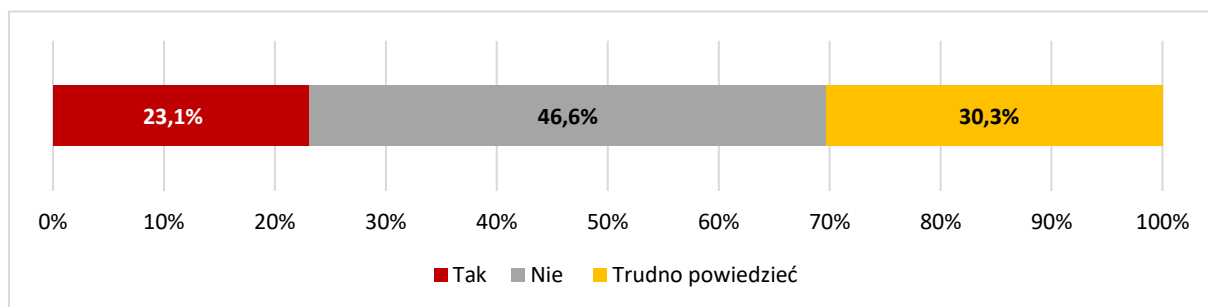
Wykres 30. Czy prócz wskazanych powyżej efektów zaobserwował/a Pan/Pani jakieś inne zmiany wynikające z udziału w projekcie?

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – odbiorcami usług zdrowotnych.

Także blisko co czwarty z pracowników instytucji systemu ochrony zdrowia dostrzegał jakieś niespodziewane, pozytywne efekty realizacji projektu, w którym brał udział (23,1%). Tego typu wskazania pojawiały się zdecydowanie częściej wśród mieszkańców RMR, w tym przede wszystkim subregionu siedleckiego – wystąpienie nieplanowanych, pozytywnych rezultatów wsparcia deklarowało 68,4% ogółu ankietowanych mieszkańców tego subregionu. Wskazywano przy tym na duże zainteresowanie możliwością udziału w projektach, a także na szeroki zakres nowych informacji na temat cukrzycy i zagadnień z nią związanych, przekazywanych w ramach szkoleń i ich użyteczność w odniesieniu do pracy zawodowej.

Wykres 31. Czy potrafi Pan/Pani wskazać jakieś niespodziewane, pozytywne efekty realizacji projektu, w którym brał/a Pan/Pani udział?

Źródło: badanie CATI z uczestnikami projektów – pracownikami instytucji systemu ochrony zdrowia.

Zgodnie z wynikami przeprowadzonych badań, w przyszłości warto byłoby kontynuować działania edukacyjne skoncentrowane na promowaniu zdrowego stylu życia, skierowane do osób w wieku 60+, w tym przy zaangażowaniu przedstawicieli personelu medycznego zajmujących się na co dzień danym problemem zdrowotnym. Warto byłoby także systematycznie uzupełniać wiedzę personelu medycznego, zgodnie z najnowszymi doniesieniami z dziedziny diabetologii.

8.2. Nieplanowane efekty negatywne wsparcia

Przedstawiciele IZ i IP RPO WM 2014-2020 nie identyfikowali negatywnych efektów realizacji wsparcia, podobnie jak sami uczestnicy projektów – odbiorcy usług zdrowotnych i pracownicy instytucji systemu ochrony zdrowia.

Beneficjenci programu do tego typu efektów zaliczyli natomiast niższe od przewidywanego zainteresowanie uczestników wsparcia edukacją. W oparciu o wyniki benchmarkingu można stwierdzić, że w ramach działań zaradczych w przyszłości warto byłoby włączyć edukację w działania informacyjne programu, np. poprzez udostępnianie materiałów (ulotek, broszur, plakatów) informujących o realizowanym wsparciu, a zarazem zawierających podstawowe informacje na temat cukrzycy, zagrożeń z nią związanych oraz rekomendowanych działań prewencyjnych. Tego typu rozwiązanie stosowano bowiem w innych regionach, a w przypadku omawianego RPZ – wyłącznie w ramach jednego projektu. Same działania edukacyjne mogłyby być z kolei kierowane do tych uczestników programu, u których zdiagnozowano cukrzycę/stan przedcukrzycowy, jako osób, które w sposób szczególny powinny być zainteresowane tymi zagadnieniami.

9. Dobre i złe praktyki dotyczące realizacji RPZ

***Pytania badawcze:** Jak można wskazać dobre praktyki dotyczące realizacji RPZ?*

Dlaczego działania te należy uznać za dobre praktyki?

Jakie można wskazać złe praktyki dotyczące realizacji RPZ?

Dlaczego działania te należy uznać za złe praktyki?

Jakie rozwiązania należało zastosować w miejsce zidentyfikowanych złych praktyk, aby zapewnić skuteczniejszą realizację przyszłych RPZ?

9.1. Dobre praktyki dotyczące realizacji RPZ

Do dobrych praktyk płynących z realizacji wsparcia beneficjenci uczestniczący w badaniu TSSI zaliczyli:

- realizację działań edukacyjnych w formie zdalnej;
- udostępnienie ulotek pełniących zarówno funkcję informacyjną, jak i edukacyjną, które stosowano w ramach jednego z realizowanych projektów;
- bezpośredni kontakt pracowników placówek ochrony zdrowia współpracujących z realizatorem projektu z potencjalnymi uczestnikami wsparcia w celu zachęcenia ich do skorzystania ze wsparcia;
- zapewnienie większej dostępności do badań przesiewowych w kierunku cukrzycy.

Biorąc pod uwagę dobre praktyki identyfikowane przez odbiorców wsparcia, na podstawie wyników badań ankietowych i rozmów z odbiorcami usług zdrowotnych, do wartych powielenia rozwiązań stosowanych w programie można zaliczyć:

- wykorzystanie adekwatnych i wiarygodnych sposobów informowania o realizowanym wsparciu;
- kompleksowość wsparcia, obejmującego zarówno diagnostykę, jak również działania edukacyjne.

Natomiast w oparciu o wyniki ankiet i wywiadów z członkami personelu medycznego można wskazać, że dobrymi praktykami były:

- wykorzystanie adekwatnych, wiarygodnych i wystarczających sposobów informowania o realizowanym wsparciu;
- optymalny czas trwania szkoleń;
- adekwatny zakres tematyki poruszanej w ramach szkoleń;
- wykorzystywanie w ramach szkoleń najnowszej wiedzy z zakresu diabetologii;
- wykorzystywanie w ramach szkoleń wiedzy płynącej z praktyki zawodowej prowadzących;
- zwiększanie świadomości mieszkańców w zakresie profilaktyki cukrzycy.

Zapytani o rozwiązania, które sprawdziły się w ramach realizacji programu i które warto byłoby wykorzystać w przyszłości, eksperci uczestniczący w panelu delfickim wskazywali z kolei na:

- podzielenie programu na mniejsze projekty, co pozwoliło na dotarcie i objęcie opieką lokalnych społeczności;
- rekrutacja uczestników poprzez wykorzystanie różnych grup integrujących przedstawicieli grupy docelowej, np. parafie, organizacje pozarządowe, Uniwersytety Trzeciego Wieku itp.;
- współpraca beneficjentów z placówkami POZ i AOS, która jest kluczowa dla sukcesu tego typu programów;
- zintegrowane działania edukacyjne połączone z badaniami przesiewowymi, cechujące się znaczną skutecznością z uwagi na kompleksowość wsparcia i wzmacnianie motywacji uczestników do udziału w programie;
- dostosowanie działań edukacyjnych i szkoleniowych do potrzeb odbiorców;
- elastyczność w realizacji działań, umożliwiającą adaptację projektów do zmieniających się warunków zewnętrznych.

Działania te należy uznać za dobre praktyki, ponieważ przyczyniły się do skuteczniejszej realizacji wsparcia, zwiększenia jego dostępności oraz poprawy efektywności programu. Każdy z wymienionych elementów wpłynął na sukces RPZ, dostosowując program do realnych potrzeb grupy docelowej oraz ułatwiając jego wdrażanie mimo napotkanych wyzwań. Ich uwzględnienie w przyszłych programach zdrowotnych może znacząco podnieść efektywność realizowanych działań.

9.2. Złe praktyki dotyczące realizacji RPZ

Przedstawiciele IZ i IP RPO WM 2014-2020 do rozwiązań, które nie sprawdziły się przy realizacji programu, zaliczyli:

1. **Zbyt szeroki zakres podmiotów mogących ubiegać się o wsparcie** na realizację projektu w ramach Poddziałania 9.2.2 RPO WM 2014-2020. Zgodnie z założeniami programu regionalnego, beneficjentami RPZ mogły być podmioty wykonujące działalność leczniczą lub inne podmioty w partnerstwie z tego typu podmiotami³⁶. W opinii jednego z przedstawicieli IZ RPO WM 2014-2020, jak wskazują doświadczenia płynące z realizacji innych programów zdrowotnych, dopuszczanie możliwości składania wniosków przez podmioty inne niż lecznicze, które w ramach partnerstwa korzystają z usług lekarzy i/lub miejsca realizacji świadczeń zdrowotnych, często prowadzi do niższej efektywności wsparcia. Jak wskazano, jedynie podmioty lecznicze posiadają odpowiednie zaplecze, by skutecznie wdrażać działania zaplanowane w ramach RPZ.
2. **Zbyt długi okres realizacji programu.** Choć w przypadku ocenianego RPZ okres ten został wydłużony ze względu na sytuację epidemiologiczną, to tak długa perspektywa czasowa mogła prowadzić do rosnącego rozdziewięku między oferowanym wsparciem, a faktycznym zapotrzebowaniem na realizację tego typu działań, adekwatnością grup docelowych czy zakresu świadczeń. W opinii jednego z respondentów, optymalne byłoby zaplanowanie wdrażania działań programu na okres 3-4 lat, po czym dokonać ewaluacji RPZ i podjąć decyzję co do jego kontynuacji i ewentualnych zmian.

Długie programy mają to do siebie, że [przyjęte w ich ramach założenia mogą stracić na aktualności przed zakończeniem planowanych działań]. Podpisywaliśmy przykładowo umowę w 2017 roku, później się wydarzyły różne rzeczy, które wpłynęły na koszty realizacji projektów, jak pandemia koronawirusa, wojna w Ukrainie, rosnąca inflacja itd. Więc przeprowadzenie ewaluacji [po 3-4 latach] i zrobienie ponownej wyceny do nowego programu byłoby wydaję mi się potrzebne i korzystne dla samych realizatorów. Bo jeżeli podpisali umowę w 2017 roku i zobowiązali się za daną kwotę wykonywać badania, a nagle z różnych przyczyn koszty ich realizacji wzrosły, to np. w 2023 roku mogłoby to być już dla nich nieopłacalne.

Źródło: badanie IDI z przedstawicielami IZ RPO WM 2014-2020.

---

³⁶ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 (wersja 7.4), Warszawa 2025, s. 224-225.

3. **Niedoprecyzowanie zapisów w ramach RPZ** dotyczących tego, co oznaczać powinno określenie, że uczestnik nie był dotychczas diagnozowany w kierunku cukrzycy. Jak wskazał jeden z przedstawicieli IP RPO WM 2014-2020, potencjalni uczestnicy projektów nie zawsze wiedzieli, jakie badania zaliczają się do badań diagnostycznych, a tym samym czy mogą skorzystać ze wsparcia.
4. **Zbyt wysoki próg wieku w I grupie docelowej programu**, dyskwalifikujący z udziału we wsparciu osoby poniżej 60 roku życia, mimo rosnącej liczby osób młodszych, w tym dzieci i młodzieży chorujących na cukrzycę.

Z kolei beneficjenci biorący udział w badaniu TSSI do złych praktyk w realizacji programu zaliczyli:

- brak rozwiązań obligujących osoby objęte badaniami diagnostycznymi do udziału w części edukacyjnej;
- nadmierna ilość dokumentacji wymaganej od uczestników w związku z udziałem w programie.

W związku z powyższym, przy realizacji wsparcia w podobnym zakresie w przyszłości warto byłoby wprowadzić obligatoryjny charakter działań edukacyjnych dla uczestników projektów korzystających z badań diagnostycznych. Dobrym rozwiązaniem byłoby również ograniczenie w miarę możliwości ilości dokumentów i zakresu danych pobieranych od uczestników projektów.

Żaden z ostatecznych odbiorców wsparcia nie dostrzegał złych praktyk wykorzystanych w ramach programu.

Eksperti biorący udział w panelu delfickim do rozwiązań, które nie sprawdziły się przy realizacji programu, zaliczyli natomiast:

1. Niewystarczający poziom skupienia się na edukacji uczestników programu, u których zdiagnozowano cukrzycę/stan przedcukrzycowy, w zakresie ścieżki pacjenta, dostępności świadczeń, dostępnych form pomocy itp.
2. Wysokie koszty realizowanych w programie badań przesiewowych, z których środki mogłyby zostać przekierowane na edukację diabetologiczną i udział dietetyków w programie.
3. Nadmierne poleganie wyłącznie na tradycyjnych formach reklamy (ulotki, plakaty), które nie zawsze skutecznie docierają do grupy docelowej i w ograniczonym stopniu motywują do aktywności i podjęcia działań.
4. Brak systematycznego monitorowania sytuacji zdrowotnej uczestników programu (np. wpływu wsparcia na prowadzenie przez nich zdrowego stylu życia). Podkreślano przy tym, że warto rozważyć bardziej zdywersyfikowane, interaktywne i osobiste formy komunikacji oraz zapewnić regularny kontakt z uczestnikami, przede wszystkim z grupy docelowej seniorów, aby podtrzymać ich zaangażowanie i motywację.

Zidentyfikowane problemy w realizacji RPZ wskazują na szereg barier organizacyjnych, administracyjnych i systemowych, które wpłynęły na skuteczność programu. Można je uznać za złe praktyki, ponieważ ograniczały dostępność wsparcia, zmniejszały jego efektywność oraz generowały niepotrzebne koszty i obciążenia administracyjne.

Aby zapewnić skuteczniejszą realizację przyszłych RPZ, warto byłoby w miejsce ww. złych praktyk wdrożyć następujące rozwiązania:

- ograniczenie grupy realizatorów programu do podmiotów wykonujących działalność leczniczą, co zapewniłoby odpowiedni poziom merytoryczny działań i zwiększyło ich skuteczność;
- skrócenie okresu realizacji programu i zapewnienie jego cykliczności, co pozwoliłoby na lepsze dostosowanie do bieżących potrzeb zdrowotnych mieszkańców;
- rozszerzenie grupy docelowej o osoby poniżej 60 roku życia – objęcie wsparciem osób młodszych, szczególnie z grup ryzyka (np. otyłych), mogłoby skuteczniej ograniczać skalę występowania cukrzycy i jej powikłań w regionie;
- ograniczenie biurokracji i uproszczenie procedur rekrutacyjnych;
- wprowadzenie rozwiązań obligujących uczestników badań do udziału w części edukacyjnej;
- położenie większego nacisku na edukację pacjentów, u których zdiagnozowano cukrzycę – konieczne jest zapewnienie im wiedzy o ścieżkach leczenia, dostępnych świadczeniach i metodach radzenia sobie z chorobą;
- zmniejszenie kosztów badań przesiewowych finansowanych z programu i położenie większego nacisku na edukację;
- rozszerzenie zakresu wykorzystywanych narzędzi promocji wsparcia;
- systematyczne monitorowanie efektów wsparcia – wprowadzenie ankiet kontrolnych dla uczestników co 6 czy 12 miesięcy pozwoliłoby śledzić zmiany w ich stylu życia i oceniać długoterminowy wpływ programu.

Dzięki wdrożeniu tych rozwiązań przyszłe programy zdrowotne mogłyby skuteczniej odpowiadać na realne potrzeby mieszkańców, eliminować bariery w dostępie do wsparcia oraz zwiększać trwałość osiągniętych efektów zdrowotnych.

10. Analiza wpływu pandemii koronawirusa COVID-19 na realizację RPZ

Pytania badawcze: Jaki był wpływ pandemii koronawirusa COVID-19 na realizację RPZ?

Jakie działania podejmowano, aby ograniczyć wpływ pandemii koronawirusa COVID-19 na realizację RPZ?

Które z działań podejmowanych w celu ograniczania wpływu pandemii koronawirusa COVID-19 na realizację okazały się najskuteczniejsze i dlaczego?

Nie podlega wątpliwości, że w ostatnich latach pandemia COVID-19 miała znaczący wpływ na funkcjonowanie społeczeństw i gospodarek zarówno w skali krajowej, jak i globalnej.

Niniejszy podrozdział poświęcony został próbie analizy skutków sytuacji epidemiologicznej dla realizacji programu. Kluczowe znaczenie miały przy tym zarówno ocena wpływu kryzysu zdrowotnego na wdrażanie zaplanowanych działań, jak również identyfikacja i zaprojektowanie efektywnych mechanizmów przeciwdziałania potencjalnym zagrożeniom epidemicznym w przyszłości.

Zgodnie z deklaracjami przedstawicieli IZ i IP RPO WM 2014-2020, pandemia COVID-19 i związane z nią ograniczenia w sposób szczególny oddziaływały na możliwość realizacji programu zgodnie z przyjętymi założeniami, ze względu na:

- charakterystykę I grupy docelowej, czyli osób w wieku 60+, które ze względu na podeszły wiek były szczególnie narażone na poważne konsekwencje zarażenia koronawirusem;
- charakterystykę II grupy docelowej, obejmującej personel medyczny, których zaangażowanie w walkę z pandemią ograniczało możliwość uczestnictwa w szkoleniach;
- trudności wynikające z ograniczonego funkcjonowania placówek ochrony zdrowia, co utrudniało zarówno rekrutację uczestników, jak i realizację zaplanowanych działań w ramach projektów;
- dodatkowe obciążenie pracą personelu medycznego, który w związku z pandemią musiał zostać oddelegowany do działań mających na celu jej zwalczanie, co wpływało na możliwości zaangażowania lekarzy w działania projektowe.

W ramach podejmowanych działań zaradczych, czas realizacji projektów był wydłużany, a działania projektowe wstrzymywano lub intensyfikowano, w zależności od obowiązujących w danym okresie obostrzeń. Tam, gdzie było to możliwe, zmieniano formę szkoleń na formę on-line.

Synteza wyników przeprowadzonych dotychczas ewaluacji potwierdza, że pandemia COVID-19 była czynnikiem, który w największym stopniu utrudniał realizację projektów w ramach Poddziałania 9.2.2 RPO WM 2014-2020³⁷. Aż 90,9% ankietowanych realizatorów projektów tego Poddziałania deklarowało, że sytuacja epidemiologiczna miała znaczący wpływ na osiąganie zakładanych przez nich celów³⁸. Do problemów zgłaszanych przez beneficjentów w tym zakresie należały m.in. następujące:

1. Duże zaangażowanie personelu medycznego w leczenie pacjentów oraz przeprowadzanie akcji szczepień ograniczyło możliwość organizowania szkoleń dla planowanej grupy uczestników. Dodatkowo, restrykcje sanitarne zakazujące organizacji zgromadzeń uniemożliwiły realizację szkoleń w tradycyjnej formie. W rezultacie, nie udało się przeprowadzić szkoleń w pełnym zakresie, co skutkowało koniecznością zwrotu części środków finansowych.
2. Wstrzymanie realizacji działań projektowych na skutek ogłoszenia stanu epidemii.
3. Ograniczenie intensywności działań skierowanych do grupy I, ze względu na jej podwyższone ryzyko zakażenia wirusem SARS-CoV-2.
4. Konieczność dostosowania realizacji działań projektowych do obowiązujących restrykcji sanitarnych.
5. Niechęć potencjalnych uczestników do skorzystania z oferowanego wsparcia z powodu obaw przed zakażeniem koronawirusem.
6. Częste nieobecności personelu medycznego i uczestników projektów spowodowane chorobą lub kwarantanną.
7. Utrudniona rekrutacja uczestników ze względu na obowiązujące restrykcje oraz obawy pacjentów przed zakażeniem.

Podjęte działania modyfikujące obejmowały m.in.:

- organizację szkoleń z zachowaniem pełnego reżimu sanitarnego (mniejsza liczba uczestników, większe sale itp.);
- zachęcanie personelu medycznego do przyjęcia pełnego cyklu szczepień przeciwko COVID-19;
- zwiększenie działań promocyjnych w celu skuteczniejszej rekrutacji uczestników;
- występowanie o wydłużenie okresu realizacji projektów;
- czasowe zawieszenie lub ograniczenie intensywności prowadzonych działań.

---

³⁷ Ewaluacja podsumowująca postęp rzeczowy i rezultaty RPO WM 2014-2020. Raport końcowy, Gdańsk 2023, s. 64 oraz Ewaluacja wpływu RPO WM 2014-2020 na rozwój społeczno-gospodarczy województwa i realizację celów Strategii Europa 2020. Raport końcowy, Gdańsk 2023, s. 62.

³⁸ Ewaluacja podsumowująca postęp rzeczowy i rezultaty RPO WM 2014-2020. Raport końcowy, Gdańsk 2023, s. 72.

Zdaniem realizatorów projektów, najskuteczniejszymi działaniami podejmowanymi przez nich w celu przeciwdziałania negatywnemu wpływowi sytuacji epidemiologicznej na wdrażanie wsparcia, były:

- wydłużanie okresu realizacji projektu;
- zmniejszanie liczebności grup uczestniczących w działaniach edukacyjnych i badaniach w danym momencie;
- zapewnienie elastyczności realizowanych działań i dostosowywanie ich do potrzeb pacjenta, w tym tych wynikających z obaw związanych z pandemią.

Zgodnie z deklaracjami beneficjentów uczestniczących w badaniu TSSI, podejmowane działania zaradcze były wystarczające.

Choć skutki pandemii COVID-19 były mocno odczuwalne na poziomie realizacji programu i poszczególnych projektów, sami odbiorcy wsparcia zdecydowanie rzadziej dostrzegali ich wpływ na możliwość korzystania ze wsparcia. Na negatywny wpływ sytuacji epidemiologicznej na udział w projekcie, objawiający się ograniczonym dostępem do specjalistów, koniecznością noszenia maseczek, ograniczających komfort pacjentów oraz obawą przed zarażeniem się koronawirusem, wskazywało 18,0% odbiorców usług zdrowotnych. Warto przy tym wskazać, że negatywny wpływ sytuacji epidemiologicznej na udział w projekcie dostrzegali wyłącznie mieszkańcy RWS.

Natomiast z punktu widzenia uczestników szkoleń realizowanych w ramach projektów, pandemia COVID-19 nie miała znaczącego wpływu na prowadzone działania. Oddziaływanie w tym zakresie identyfikował zaledwie jeden respondent – mieszkaniec RWS (0,5% ogółu uczestników badania CATI), wskazując na konieczność zwiększonej czujności co do stanu zdrowia własnego i innych.

11. Analiza trafności założeń RPZ

Pytania badawcze: Czy trafnie określono grupę docelową RPZ?

Czy zakres działań wdrażanych w ramach RPZ był trafny?

11.1. Trafność założeń programu w zakresie grupy docelowej

Wsparcie w programie kierowane było do dwóch grup:

- mieszkańców województwa mazowieckiego powyżej 60 roku życia, którzy nie byli dotychczas diagnozowani w kierunku cukrzycy, do których skierowano zarówno diagnostykę, jak i działania edukacyjne (grupa I);
- lekarzy i pielęgniarek zatrudnionych w podmiotach wykonujących działalność leczniczą w zakresie POZ na terenie województwa mazowieckiego, do których skierowano szkolenia z zakresu diabetologii (grupa II)³⁹.

Uczestnicy programu z grupy I musieli spełniać następujące kryteria włączenia:

- wiek powyżej 60 roku życia;
- mieszkaniec województwa mazowieckiego;
- osoba dotychczas niediagnozowana w kierunku cukrzycy;
- podpisanie świadomej zgody na udział w programie;

przy czym wszystkie kryteria musiały być spełnione jednocześnie⁴⁰.

Z kolei przedstawiciele II grupy docelowej musieli spełniać następujące kryteria włączenia:

- osoba wykonująca zawód lekarza lub pielęgniarki;
- osoba pracująca w podmiocie wykonującym działalność leczniczą na terenie województwa mazowieckiego;
- wyrażenie zgody na udział w szkoleniu.

Podobnie jak w przypadku grupy I, wszystkie kryteria musiały być spełnione jednocześnie⁴¹.

W ramach przeprowadzonych badań nie zidentyfikowano wątpliwości co do trafności przyjętych założeń w zakresie II grupy docelowej, tj. personelu medycznego będącego odbiorcą działań szkoleniowych. Przedstawiciele IZ i IP RPO WM 2014-2020 deklarowali

---

³⁹ Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”, Warszawa 2020 (Aktualizacja 2022), s. 33.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid.

jednak, że I grupa docelowa programu powinna zostać rozszerzona. Problem cukrzycy dotyka bowiem coraz więcej osób, w tym zdecydowanie młodszych, w związku z czym próg wieku uczestników powinien zostać obniżony. W opinii Zespołu Badawczego, jest to kierunek, w którym powinno się dążyć przy realizacji podobnych działań w przyszłości. Zgodnie z dostępnymi danymi, w Polsce, od lat 80. liczba nowych przypadków cukrzycy typu 1, dotyczących najczęściej dzieci i młodzieży, wzrosła z 4 do 30 na 100 tys. dzieci rocznie⁴². Podobnie cukrzyca typu 2, która występowała niemal wyłącznie w populacji w wieku 40+, obecnie dotyka osób w każdym wieku, w tym dzieci. Wczesna diagnoza jest tym ważniejsza, że – jak pokazują badania – im młodszy wiek zachorowania na cukrzycę, tym bardziej skraca się oczekiwana długość życia chorego⁴³. Ponadto u osób w wieku 60+ cukrzyca jest już w stadium zaawansowanym, co ogranicza możliwości podjęcia działań prewencyjnych i ograniczenia ryzyka wystąpienia cukrzycy w przyszłości, jak miało by to miejsce w przypadku objęcia wsparciem osób młodszych. Warto podkreślić, że wszyscy z beneficjentów uczestniczących w badaniu TSSI potwierdzili, że grupa docelowa programu powinna zostać rozszerzona o osoby młodsze. Tego typu wskazania pojawiły się również wśród odpowiedzi przedstawicieli personelu medycznego, którzy w ramach RPZ brali udział w szkoleniach.

Zdaniem jednego z przedstawicieli IP RPO WM 2014-2020, warto byłoby również doprecyzować, co dokładnie oznaczać ma określenie, że uczestnik nie był dotychczas diagnozowany w kierunku cukrzycy. Potencjalni odbiorcy wsparcia nie zawsze wiedzieli bowiem, jakie badania zaliczają się do badań diagnostycznych, a tym samym czy mogą skorzystać ze wsparcia.

---

⁴² Rocznie tę diagnozę słyszy 30 na 100 tys. dzieci. Jeszcze niedawno było ich ponad 7 razy mniej, <https://www.rynekzdrowia.pl/Serwis-Diabetologia/Rocznie-te-diagnoze-slyszy-30-na-100-tys-dzieci-Jeszcze-niedawno-bylo-ich-ponad-7-razy-mniej,267296,1016.html> [dostęp na dzień: 13.03.2025].

⁴³ Rozwój cukrzycy typu 2 w młodym wieku skraca życie. Nawet o 14 lat, <https://diabetyk.org.pl/rozwoj-cukrzycy-typu-2-w-mlodym-wieku-skraca-zycie-nawet-o-14-lat/> [dostęp na dzień: 13.03.2025].

11.2. Trafność zakresu działań wdrażanych w ramach programu

Wsparcie realizowane w ramach programu obejmowało następujące etapy (moduły):

1. Moduł I – akcja informacyjna

W ramach akcji informacyjnej grupa docelowa informowana była o kryteriach włączenia oraz ogólnych ramach organizacyjnych akcji.

2. Moduł II – konsultacje lekarskie i działania edukacyjne

Moduł skierowany do osób z I grupy docelowej, spełniających kryteria włączenia. W jego ramach następowało:

- oznaczenie glikemii przygodnej;
- oznaczenie hemoglobiny glikowanej HbA1c u pacjentów z wynikiem glikemii przygodnej ≥ 200 mg/dl (11,1 mmol/l);
- pomiar wskaźnika BMI – Body Mass Index oraz wskaźnika talia-biodro (WHR – Waist-Hip Ratio);
- pomiar ciśnienia tętniczego krwi;
- ocena wykrytych powikłań cukrzycy;
- konsultacja lekarska;
- działania edukacyjne prowadzone podczas wykładów dotyczące w szczególności diety i aktywności fizycznej.

Na tym etapie realizowano również działania edukacyjne. Interwencje z zakresu promocji zdrowia były adresowane nie tylko do osób objętych diagnostyką, ale także diabetyków będących już pod kontrolą lekarza, zainteresowanych poszerzeniem swojej wiedzy i zwiększeniem potencjału zdrowotnego.

3. Moduł III – szkolenia personelu medycznego

Na tym etapie realizowano szkolenia dla lekarzy i pielęgniarek POZ pracujących w podmiotach wykonujących działalność leczniczą na terenie województwa mazowieckiego. W ramach szkoleń poruszano zagadnienia dotyczące badań diabetologicznych, metod edukacji zdrowotnej i postępów w diabetologii.

Przedstawiciele IZ i IP RPO WM 2014-2020 w ramach badania IDI byli zdania, że zakres działań wdrażanych w ramach RPZ został trafnie określony i nie ma konieczności jego zmiany. Jednak w opinii blisko połowy realizatorów projektów uczestniczących w badaniu TSSI, zakres ten powinien zostać rozszerzony. Wskazywano przy tym na potrzebę zwiększenia liczby konsultacji lekarskich dla osób, u których zdiagnozowano cukrzycę, do co najmniej kilku w okresie realizacji programu. Tego typu wskazania pojawiły się również w ramach badania CATI z ostatecznymi odbiorcami wsparcia – mieszkańcami województwa mazowieckiego w wieku 60+, których objęto usługami zdrowotnymi.

12. Ocena wpływu makroekonomicznego realizacji RPZ na sytuację zdrowotną w województwie mazowieckim

Na podstawie dostępnych danych oraz stopnia realizacji mierników efektywności programu, można dokonać wstępnej oceny wpływu makroekonomicznego RPZ na sytuację zdrowotną w województwie mazowieckim.

Wpływ na poprawę wykrywalności cukrzycy i ograniczenie powikłań zdrowotnych

Realizacja RPZ w sposób znaczący przyczyniła się do poprawy wykrywalności cukrzycy w województwie mazowieckim. W ramach programu przebadano 11 858 osób w wieku 60+, z czego u 1 217 wykryto cukrzycę i skierowano je na dalsze leczenie w ramach AOS. Wczesna diagnoza pozwala na skuteczniejsze leczenie, co może ograniczyć liczbę hospitalizacji, zmniejszyć częstotliwość występowania i koszty leczenia powikłań oraz poprawić jakość życia pacjentów.

Redukcja kosztów leczenia poprzez działania profilaktyczne

Cukrzyca i jej powikłania generują wysokie koszty dla systemu ochrony zdrowia, zarówno w zakresie leczenia, jak i długoterminowej opieki nad pacjentami. Wdrażając działania obejmujące realizację badań przesiewowych i edukacji zdrowotnej, RPZ mógł przyczynić się do zmniejszenia kosztów hospitalizacji oraz leczenia zaawansowanych stadiów cukrzycy. Zapobieganie rozwojowi powikłań, takich jak niewydolność nerek czy choroby sercowo-naczyniowe, przynosi korzyści zarówno pacjentom, jak i budżetowi publicznemu.

Wzrost świadomości zdrowotnej i promowanie zdrowego stylu życia

Działania edukacyjne prowadzone w ramach RPZ zwiększyły wiedzę mieszkańców województwa mazowieckiego na temat profilaktyki cukrzycy. Ponad 7 090 osób uczestniczyło w akcjach promocji zdrowia, a 40,2% z nich zadeklarowało zmianę nawyków zdrowotnych. W dłuższej perspektywie może to prowadzić do zmniejszenia wskaźników zachorowalności oraz redukcji obciążenia systemu opieki zdrowotnej.

Wpływ na rynek pracy oraz aktywność zawodową i społeczną seniorów

Poprawa zdrowia mieszkańców Mazowsza, zwłaszcza osób po 60 roku życia, może wpłynąć na ich dłuższą aktywność zawodową i społeczną. Lepsza kontrola cukrzycy zmniejsza ryzyko przedwczesnego wykluczenia zawodowego oraz obniża liczbę dni absencji chorobowej. Dzięki temu program może mieć pozytywny wpływ na gospodarkę regionu, zwiększając potencjalną liczbę osób zdolnych do pracy i ograniczając koszty związane z niezdolnością do pracy.

Podsumowując, realizacja RPZ w województwie mazowieckim przyczyniła się do poprawy jakości życia odbiorców wsparcia – osób po 60 roku życia. Realizacja programu wpisała się również w pozytywne trendy makroekonomiczne regionu. Cechujące Mazowsze stabilna gospodarka, silny rynek pracy oraz wysoki poziom wynagrodzeń sprzyjają rozwojowi i poprawie dostępności opieki zdrowotnej, co może przyczynić się do dalszego jej wzrostu i poprawy sytuacji społecznej w regionie.

III. CZĘŚĆ PODSUMOWUJĄCA

1. Jakościowa analiza porównawcza

Jakościowa analiza porównawcza przeprowadzona została dla wyników badania IDI z uczestnikami projektów oraz jakościowej części badania TSSI z beneficjentami programu. Podczas analizy wybrano szereg elementów, które zostały porównane w ramach tzw. tabeli prawdziwości dla zbioru klasycznego. Ze względu na zróżnicowany charakter wspomnianych elementów, tabela przedstawia wszystkie ich kombinacje wraz z efektem, jaki został osiągnięty w danym przypadku, przy założeniu ich występowania (1) bądź niewystępowania (0).

Tabela 15. Tabela prawdziwości dla zbioru klasycznego

Czynnik	IDI – odbiorcy usług zdrowotnych				IDI – personel medyczny uczestniczący w szkoleniach								TSSI						Razem
	1	2	3	łącznie	1	2	3	4	5	6	7	łącznie	1	2	3	4	5	łącznie	
Realizacja celu głównego	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	7	1	1	1	1	1	5	15
Trudności w realizacji celu głównego	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	5	5
Realizacja celu szczegółowego: zwiększenie poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w latach 2017-2023	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	7	1	1	1	1	1	5	15

Czynnik	IDI – odbiorcy usług zdrowotnych				IDI – personel medyczny uczestniczący w szkoleniach								TSSI						Razem
	1	2	3	łącznie	1	2	3	4	5	6	7	łącznie	1	2	3	4	5	łącznie	
Realizacja celu szczegółowego: <i>zmniejszenie częstości występowania powikłań cukrzycy w latach 2017-2023 wśród mieszkańców województwa mazowieckiego</i>	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	7	1	1	1	1	1	5	15
Realizacja celu szczegółowego: <i>propagowanie zdrowego stylu życia, poprzez walkę z nadwagą, promowanie zdrowego odżywiania się oraz regularnej aktywności fizycznej wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w wieku powyżej 60 r.ż.</i>	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	7	1	1	1	1	1	5	15
Trudności w realizacji celów szczegółowych	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	2	2
Skuteczność działań informacyjnych	1	1	1	3	0	1	1	0	0	0	0	2	1	1	1	0	1	4	9
Trafność i skuteczność działań rekrutacyjnych	1	1	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	5	8

Czynnik	IDI – odbiorcy usług zdrowotnych				IDI – personel medyczny uczestniczący w szkoleniach								TSSI						Razem
	1	2	3	łącznie	1	2	3	4	5	6	7	łącznie	1	2	3	4	5	łącznie	
Niewykorzystywane dotychczas działania informacyjne, które należałoby wykorzystać w przyszłości	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	3	3
Osiągnięcie efektu wsparcia: objęcie profilaktyką pierwotną w kierunku cukrzycy co najmniej 50% zaplanowanej populacji docelowej mieszkańców województwa mazowieckiego powyżej 60 r.ż.	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	7	1	1	1	1	1	5	15
Osiągnięcie efektu wsparcia: zwiększenie o 20% poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	7	1	1	1	1	1	5	15
Osiągnięcie efektu wsparcia: zmiana nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	7	1	1	0	1	1	4	14

Czynnik	IDI – odbiorcy usług zdrowotnych				IDI – personel medyczny uczestniczący w szkoleniach								TSSI						Razem
	1	2	3	łącznie	1	2	3	4	5	6	7	łącznie	1	2	3	4	5	łącznie	
wystąpienia cukrzycy u uczestników programu																			
Osiągnięcie efektu wsparcia: zwiększenie poziomu wiedzy na temat cukrzycy w grupach docelowych	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	7	1	1	1	1	1	5	15
Osiągnięcie efektu wsparcia: wzrost świadomości dotyczącej profilaktyki tej choroby w grupach docelowych	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	7	1	1	0	1	1	4	14
Osiągnięcie efektu wsparcia: zmiana nastawienia mieszkańców województwa mazowieckiego do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	7	1	1	0	1	1	4	14
Przyczyny nieosiągnięcia wszystkich efektów wsparcia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	2	2
Efektywność wsparcia	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	7	1	1	1	1	1	5	15

Czynnik	IDI – odbiorcy usług zdrowotnych				IDI – personel medyczny uczestniczący w szkoleniach								TSSI						Razem
	1	2	3	łącznie	1	2	3	4	5	6	7	łącznie	1	2	3	4	5	łącznie	
Czynniki mające pozytywny wpływ na efektywność	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	7	1	1	1	1	1	5	12
Czynniki mające negatywny wpływ na efektywność	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	5	5
Napotykanne trudności	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	5	5
Wystąpienie nieplanowanych pozytywnych efektów	0	0	0	0	1	1	0	1	1	1	0	5	1	1	1	1	1	5	10
Wystąpienie nieplanowanych negatywnych efektów	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	3	3
Dobre praktyki	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1	1	5	1	1	1	1	1	5	10
Złe praktyki	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	2	2
Wpływ pandemii	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	5	5
Trafność założeń w zakresie grupy docelowej	1	0	1	2	1	1	1	1	1	1	1	7	0	0	0	0	1	1	10
Trafność założeń pod względem zakresu wdrażanych działań	1	1	1	3	0	1	1	1	1	1	1	6	1	0	1	1	0	3	12

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania IDI z uczestnikami projektów i jakościowej części badania TSSI z beneficjentami realizującymi projekty w ramach RPZ.

Przeprowadzona analiza wykazała, że zrealizowane działania pozwoliły na osiągnięcie zakładanych celów i efektów wsparcia. Z punktu widzenia uczestników RPZ – odbiorców usług zdrowotnych, kluczowymi czynnikami sukcesu programu były:

- skuteczność działań informacyjnych o programie;
- trafność i skuteczność działań rekrutacyjnych;
- trafność przyjętych założeń programu pod względem zakresu wdrażanych działań;
- efektywność wsparcia.

Z punktu widzenia przedstawicieli personelu medycznego, którzy wzięli udział w szkoleniach z zakresu diabetologii, były to:

- trafność przyjętych założeń programu w zakresie grupy docelowej;
- efektywność wsparcia;
- wystąpienie nieplanowanych pozytywnych efektów wsparcia;
- wykorzystanie dobrych praktyk przy realizacji programu.

Natomiast z punktu widzenia realizatorów projektów było to:

- trafność i skuteczność działań rekrutacyjnych;
- efektywność realizowanych działań, w tym ze względu na wystąpienie czynników mających pozytywny wpływ w tym zakresie;
- wystąpienie nieplanowanych pozytywnych efektów wsparcia;
- wykorzystanie dobrych praktyk w ramach realizowanych działań.

Czynnikiem ograniczającym sukces programu była natomiast pandemia COVID-19 i związane z nią ograniczenia, a także inne trudności napotymane podczas realizacji projektów, mające negatywny wpływ na efektywność wsparcia.

2. Analiza SWOT

W ramach niniejszego badania analiza SWOT posłużyła ukazaniu mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń wpływających na realizację RPZ.

Tabela 16. Analiza SWOT

Analiza SWOT	
Strengths – silne strony	Weaknesses – słabości
• adekwatność oferowanego wsparcia do identyfikowanych potrzeb zdrowotnych; • powiązanie działań programu ze świadczeniami zdrowotnymi finansowanymi ze środków publicznych; • kompleksowość realizowanego wsparcia; • objęcie interwencją dwóch grup docelowych – osób w wieku 60+ oraz personelu medycznego POZ; • zwiększenie dostępności badań diagnostycznych w kierunku cukrzycy; • pozytywne efekty obserwowane w jakości i stylu życia odbiorców wsparcia, a także ich rodzin; • wzrost poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców na temat cukrzycy, związanych z nią zagrożeń oraz sposobów prewencji.	• objęcie wsparciem wyłącznie osób w wieku 60+, mimo rosnącej liczby osób z diagnozą cukrzycy również we wcześniejszych latach życia, w tym u dzieci; • ograniczone zasoby finansowe, uzależnione od dostępności finansowania zewnętrznego; • stosunkowo niskie zainteresowanie działaniami edukacyjnymi realizowanymi w programie; • wykluczenie części przedstawicieli populacji z korzystania ze wsparcia z uwagi na ograniczony obszar realizacji projektów i/lub ograniczony zasięg realizowanych działań informacyjnych.
Opportunities – szanse	Threats – zagrożenia
• kontynuacja działań ukierunkowanych na zapobieganie, wczesne wykrywanie i leczenie cukrzycy; • włączenie działań edukacyjnych w akcję informacyjną na szerszą skalę; • wprowadzenie rozwiązań umożliwiających egzekwowanie udziału w działaniach edukacyjnych od uczestników badań w ramach podobnych programów w przyszłości; • wzrost świadomości mieszkańców na temat cukrzycy i związanych z nią zagrożeń oraz sposobów prewencji; • utrzymywanie efektów otrzymanego wsparcia dzięki m.in. zmiany stylu życia uczestników programu.	• brak możliwości kontynuacji programu w kolejnych latach; • rosnąca liczba osób z cukrzycą, w tym osób młodych; • ograniczona dostępność środków na finansowanie działań ukierunkowanych na zapobieganie, wczesne wykrywanie i leczenie cukrzycy; • ryzyko utraty części osiągniętych efektów z uwagi na niestosowanie się odbiorców wsparcia do otrzymanych zaleceń; • wykluczenie części przedstawicieli populacji docelowej z korzystania ze wsparcia z uwagi na ograniczony obszar realizacji projektów i/lub ograniczony zasięg realizowanych działań informacyjnych.

Źródło: opracowanie własne.

3. Case study

3.1. Case study dotyczące wpływu RPZ na osoby, które otrzymały wsparcie w ramach RPZ

3.1.1. Studium przypadku nr 1

Studium przypadku nr 1	
Źródła informacji o możliwości skorzystania ze wsparcia	O możliwości udziału w projekcie respondent dowiedział się od przedstawiciela lokalnej placówki medycznej. Otrzymane informacje były wystarczające, by zachęcić go do skorzystania ze wsparcia. Dobrze oceniano również dostęp do informacji o projekcie.
Obawy związane z planowanym udziałem w programie	Respondent nie odczuwał żadnych obaw w związku z planowanym udziałem w projekcie.
Wpływ wsparcia na otrzymanie diagnozy/wykluczenie cukrzycy	Respondent skorzystał z oferowanych w projekcie badań diagnostycznych. Badania nie wykazały jednak u niego cukrzycy.
Wpływ wsparcia na zmianę stylu życia	Respondent bardzo wysoko oceniał wpływ wsparcia na zmianę stylu życia rozumianą jako zmiana nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy. Badany podkreślał, że to właśnie w tym obszarze identyfikował największy, pozytywny wpływ wsparcia.
Wpływ wsparcia na ograniczenie czynników ryzyka	Respondent bardzo wysoko oceniał wpływ wsparcia na ograniczenie czynników ryzyka.
Wpływ wsparcia na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy i jej profilaktyki	Respondent bardzo wysoko oceniał wpływ udziału w projekcie na wzrost jego wiedzy na temat zagrożeń wynikających z występowania cukrzycy i jej powikłań, zasady zdrowego odżywiania i korzyści wynikających z prowadzenia zdrowego stylu życia.
Wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy	Respondent bardzo wysoko oceniał wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy.
Wpływ wsparcia na poprawę jakości życia uczestnika i/lub osób z jego otoczenia	Zdaniem respondenta, otrzymane wsparcie miało raczej pozytywny wpływ na jakość jego życia.
Trwałość zmian	Zdaniem respondenta, zmiany, jakie zaszły na skutek udziału w projekcie, mają charakter trwały, w tym przede wszystkim na zmianę dotychczasowego sposobu odżywiania.
Trudności napotymane podczas korzystania ze wsparcia	Podczas udziału w projekcie nie natrafiono na żadne trudności.

Studium przypadku nr 1

Uwagi zgłaszane podczas wypełniania ankiety satysfakcji	W ramach ankiety satysfakcji nie zgłaszano żadnych uwag.
Ocena beneficjenta – realizatora projektu	Respondent wysoko ocenił beneficjenta – realizatora projektu. Nie dostrzegano w tym zakresie elementów, które okazałyby się nieprofesjonalne czy niepokojące.
Ogólna ocena otrzymanego wsparcia	Wysoka. Zdaniem respondenta, otrzymane wsparcie w raczej wysokim stopniu było dostosowane do jego potrzeb i umożliwiło osiągnięcie efektów oczekiwanych po uczestnictwie w projekcie.
Opinia co do kontynuacji programu	Zdaniem respondenta, wsparcie realizowane dotychczas w ramach programu powinno być kontynuowane w przyszłości.
Proponowane zmiany w realizacji programu	-
Ocena formy i poziomu wiedzy przekazanej w trakcie udziału w programie	Respondent wysoko ocenił formę i poziom wiedzy przekazanej mu w trakcie udziału w programie.
Najbardziej wartościowe informacje uzyskane podczas udziału w programie	Respondent nie był w stanie wskazać informacji, które można byłoby uznać za najbardziej wartościowe.
Użyteczność otrzymanych informacji	Respondent wskazał, że wiedza nabyta w projekcie jest przydatna w codziennym życiu.
Dzielenie się wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami	Respondent nie dzielił się dotychczas wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami.
Zachęcanie innych do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie	Respondent nie pamiętał, by zachęcał innych do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie.
Nieprzewidziane efekty udziału w programie	Zgodnie z deklaracjami respondenta, pozytywnym, nieplanowanym efektem udziału w programie jest aktywizacja seniorów do udziału w realizowanych w regionie działaniach oraz do podejmowania prób zmiany stylu życia na zdrowszy.
Dobre praktyki w realizacji programu	- wykorzystanie adekwatnych, wiarygodnych i wystarczających sposobów informowania o realizowanym wsparciu; - kompleksowość wsparcia, obejmującego zarówno diagnostykę, jak również działania edukacyjne.
Złe praktyki w realizacji programu	Respondent nie dostrzegał złych praktyk w realizacji programu.

3.1.2. Studium przypadku nr 2

Studium przypadku nr 2	
Źródła informacji o możliwości skorzystania ze wsparcia	O możliwości udziału w projekcie respondent dowiedział się od lekarza pierwszego kontaktu. Otrzymane informacje były wystarczające, by zachęcić go do skorzystania ze wsparcia. Dobrze oceniano również dostęp do informacji o projekcie.
Obawy związane z planowanym udziałem w programie	Respondent nie odczuwał żadnych obaw w związku z planowanym udziałem w projekcie.
Wpływ wsparcia na otrzymanie diagnozy/wykluczenie cukrzycy	Respondent skorzystał z oferowanych w projekcie badań diagnostycznych. Badania nie wykazały jednak u niego cukrzycy.
Wpływ wsparcia na zmianę stylu życia	Respondent bardzo wysoko oceniał wpływ wsparcia na zmianę stylu życia rozumianą jako zmiana nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy. Badany podkreślał, że to właśnie w tym obszarze identyfikował największy, pozytywny wpływ wsparcia.
Wpływ wsparcia na ograniczenie czynników ryzyka	Respondent bardzo wysoko oceniał wpływ wsparcia na ograniczenie czynników ryzyka.
Wpływ wsparcia na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy i jej profilaktyki	Respondent bardzo wysoko oceniał wpływ udziału w projekcie na wzrost jego wiedzy na temat zagrożeń wynikających z występowania cukrzycy i jej powikłań, zasady zdrowego odżywiania i korzyści wynikających z prowadzenia zdrowego stylu życia.
Wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy	Respondent bardzo wysoko oceniał wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy.
Wpływ wsparcia na poprawę jakości życia uczestnika i/lub osób z jego otoczenia	Zdaniem respondenta, otrzymane wsparcie miało zdecydowanie pozytywny wpływ na jakość jego życia, a także życia jego rodziny. Poprawie uległy bowiem nawyki członków rodziny w zakresie stylu życia i sposobu odżywiania.
Trwałość zmian	Zdaniem respondenta, zmiany, jakie zaszły na skutek udziału w projekcie, mają charakter trwały, w tym przede wszystkim na zmianę dotychczasowego stylu życia.
Trudności napotymane podczas korzystania ze wsparcia	Podczas udziału w projekcie nie natrafiono na żadne trudności.
Uwagi zgłaszane podczas wypełniania ankiety satysfakcji	W ramach ankiety satysfakcji nie zgłaszano żadnych uwag.
Ocena beneficjenta – realizatora projektu	Respondent wysoko ocenił beneficjenta – realizatora projektu. Nie dostrzegano w tym zakresie elementów, które okazałyby się nieprofesjonalne czy niepokojące.

Studium przypadku nr 2

Ogólna ocena otrzymanego wsparcia	Bardzo wysoka. Zdaniem respondenta, otrzymane wsparcie w wysokim stopniu było dostosowane do jego potrzeb i umożliwiło osiągnięcie efektów oczekiwanych po uczestnictwie w projekcie.
Opinia co do kontynuacji programu	Zdaniem respondenta, wsparcie realizowane dotychczas w ramach programu powinno być kontynuowane w przyszłości.
Proponowane zmiany w realizacji programu	W przypadku realizacji podobnego wsparcia w przyszłości, warto byłoby objąć interwencją zdrowotną osoby młodsze, w przypadku których podjęcie działań zaradczych może mieć istotny wpływ na zapobieganie wystąpieniu cukrzycy w przyszłości. Działania edukacyjne powinny być natomiast kierowane do osób w każdym wieku.
Ocena formy i poziomu wiedzy przekazanej w trakcie udziału w programie	Respondent wysoko ocenił formę i poziom wiedzy przekazanej mu w trakcie udziału w programie.
Najbardziej wartościowe informacje uzyskane podczas udziału w programie	Respondent nie był w stanie wskazać informacji, które można byłoby uznać na najbardziej wartościowe.
Użyteczność otrzymanych informacji	Respondent wskazał, że wiedza nabyta w projekcie jest przydatna w codziennym życiu i jest przez niego wykorzystywana na co dzień dzięki stosowaniu się do otrzymanych zaleceń.
Dzielenie się wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami	Respondent dzielił się wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami.
Zachęcanie innych do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie	Respondent zachęcał innych do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie.
Nieprzewidziane efekty udziału w programie	Nie identyfikowano nieplanowanych efektów udziału w programie.
Dobre praktyki w realizacji programu	- wykorzystanie adekwatnych, wiarygodnych i wystarczających sposobów informowania o realizowanym wsparciu; - kompleksowość wsparcia, obejmującego zarówno diagnostykę, jak również działania edukacyjne.
Złe praktyki w realizacji programu	Respondent nie dostrzegał złych praktyk w realizacji programu.

3.1.3. Studium przypadku nr 3

Studium przypadku nr 3	
Źródła informacji o możliwości skorzystania ze wsparcia	O możliwości udziału w projekcie respondent dowiedział się z przychodni, która kontaktowała się z przedstawicielami grupy docelowej w celu zachęcenia ich do skorzystania ze wsparcia. Otrzymane informacje były wystarczające, by go do tego zachęcić. Dobrze oceniano również dostęp do informacji o projekcie.
Obawy związane z planowanym udziałem w programie	Respondent nie odczuwał żadnych obaw w związku z planowanym udziałem w projekcie.
Wpływ wsparcia na otrzymanie diagnozy/wykluczenie cukrzycy	Respondent skorzystał z oferowanych w projekcie badań diagnostycznych. Badania nie wykazały jednak u niego cukrzycy.
Wpływ wsparcia na zmianę stylu życia	Respondent raczej wysoko oceniał wpływ wsparcia na zmianę stylu życia rozumianą jako zmiana nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy.
Wpływ wsparcia na ograniczenie czynników ryzyka	Respondent bardzo wysoko oceniał wpływ wsparcia na ograniczenie czynników ryzyka.
Wpływ wsparcia na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy i jej profilaktyki	Respondent bardzo wysoko oceniał wpływ udziału w projekcie na wzrost jego wiedzy na temat zagrożeń wynikających z występowania cukrzycy i jej powikłań, zasady zdrowego odżywiania i korzyści wynikających z prowadzenia zdrowego stylu życia.
Wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy	Respondent bardzo wysoko oceniał wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy.
Wpływ wsparcia na poprawę jakości życia uczestnika i/lub osób z jego otoczenia	Zdaniem respondenta, otrzymane wsparcie nie miało raczej większego znaczenia dla jakości jego życia i życia osób z jego otoczenia.
Trwałość zmian	Zdaniem respondenta, zmiany, jakie zaszły na skutek otrzymanego wsparcia, mają charakter trwały, w tym przede wszystkim na zmianę dotychczasowego stylu życia i stosowanie się do zaleceń otrzymanych w ramach projektu.
Trudności napotykane podczas korzystania ze wsparcia	Podczas udziału w projekcie nie natrafiono na żadne trudności.
Uwagi zgłaszane podczas wypełniania ankiety satysfakcji	Respondent nie pamiętał, by zgłaszał jakieś uwagi przy wypełnianiu ankiety satysfakcji.
Ocena beneficjenta – realizatora projektu	Respondent wysoko ocenił beneficjenta – realizatora projektu. Nie dostrzegano w tym zakresie elementów, które okazałyby się nieprofesjonalne czy niepokojące.

Studium przypadku nr 3

Ogólna ocena otrzymanego wsparcia	Bardzo wysoka. Zdaniem respondenta, otrzymane wsparcie w wysokim stopniu było dostosowane do jego potrzeb i umożliwiło osiągnięcie efektów oczekiwanych po uczestnictwie w projekcie.
Opinia co do kontynuacji programu	Zdaniem respondenta, wsparcie realizowane dotychczas w ramach programu powinno być kontynuowane w przyszłości.
Proponowane zmiany w realizacji programu	-
Ocena formy i poziomu wiedzy przekazanej w trakcie udziału w programie	Respondent wysoko ocenił formę i poziom wiedzy przekazanej mu w trakcie udziału w programie. Wskazano przy tym, że informacje przekazywane były w sposób przystępny i były łatwe do zapamiętania.
Najbardziej wartościowe informacje uzyskane podczas udziału w programie	Respondent nie był w stanie wskazać informacji, które można byłoby uznać na najbardziej wartościowe.
Użyteczność otrzymanych informacji	Respondent wskazał, że wiedza nabyta w projekcie jest przydatna w codziennym życiu i jest przez niego wykorzystywana na co dzień dzięki stosowaniu się do otrzymanych zaleceń.
Dzielenie się wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami	Respondent nie dzielił się wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami.
Zachęcanie innych do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie	Respondent nie zachęcał innych do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie.
Nieprzewidziane efekty udziału w programie	Nie identyfikowano nieplanowanych efektów udziału w programie.
Dobre praktyki w realizacji programu	- wykorzystanie adekwatnych, wiarygodnych i wystarczających sposobów informowania o realizowanym wsparciu; - kompleksowość wsparcia, obejmującego zarówno diagnostykę, jak również działania edukacyjne.
Złe praktyki w realizacji programu	Respondent nie dostrzegał złych praktyk w realizacji programu.

3.2. Case study dotyczące wpływu RPZ na personel medyczny, który brał udział w szkoleniach

3.2.1. Studium przypadku nr 1

Studium przypadku nr 1	
Źródła informacji o możliwości skorzystania ze wsparcia	O możliwości udziału w projekcie respondent dowiedział się od swojego pracodawcy.
Obawy związane z planowanym udziałem w programie	Respondent nie miał żadnych obaw w związku z planowanym udziałem w projekcie.
Wpływ wsparcia na otrzymanie diagnozy/wykluczenie cukrzycy	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na otrzymanie diagnozy/wykluczenie cukrzycy przez jego uczestników – odbiorców usług zdrowotnych. Każdy z uczestników poddany został bowiem badaniom w kierunku cukrzycy.
Wpływ wsparcia na zmianę stylu życia	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na zmianę stylu życia odbiorców usług zdrowotnych. Deklarowano przy tym, że uczestnikom przekazana została wiedza na temat cukrzycy i sposobów jej zapobiegania, umożliwiając tym samym seniorom wprowadzenie zmian w stylu ich życia.
Wpływ wsparcia na ograniczenie czynników ryzyka	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na ograniczenie czynników ryzyka, zarówno przez odbiorców usług zdrowotnych, którzy otrzymali wskazówki co do zapobiegania cukrzycy lub niwelowania jej skutków, jak i pacjentów, którym w ramach badań personel, który wziął udział w szkoleniach, przekazuje zdobyte informacje na temat cukrzycy.
Wpływ wsparcia na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy i jej profilaktyki	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy i jej profilaktyki. Wskazywano przy tym na wysoką jakość informacji otrzymanych w ramach szkoleń i ich użyteczność z punktu widzenia wykonywanej pracy zawodowej.
Wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy	Zdaniem respondenta, wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy był wysoki. Odbiorcy usług zdrowotnych świadczonych w programie otrzymali bowiem informacje co do swojego stanu zdrowia oraz sposobów zapobiegania i/lub niwelowania skutków cukrzycy.
Wpływ wsparcia na poprawę jakości życia uczestnika i/lub osób z jego otoczenia	Zdaniem respondenta, udział w szkoleniach przyczynił się do poprawy jakości jego życia, przede wszystkim pod względem zawodowym, a także osób z jego otoczenia – pacjentów. Pozytywnie oceniano również wpływ usług zdrowotnych oferowanych w programie na jakość życia ich odbiorców – seniorów.

Studium przypadku nr 1

Trwałość zmian	W opinii respondenta, uzyskane przez niego rezultaty wsparcia w postaci wzrostu poziomu wiedzy z zakresu diabetologii mają charakter trwały.
Trudności napotykane podczas korzystania ze wsparcia	Respondent nie napotkał większych trudności podczas udziału w projekcie.
Uwagi zgłaszane podczas wypełniania ankiety satysfakcji	Podczas wypełniania ankiety satysfakcji nie zgłaszano żadnych uwag.
Ocena beneficjenta – realizatora projektu	Respondent wysoko ocenił beneficjenta – realizatora projektu. Nie dostrzegano w tym zakresie elementów, które okazałyby się nieprofesjonalne czy niepokojące.
Ogólna ocena otrzymanego wsparcia	Bardzo wysoka, na co złożyła się wysoka jakość prowadzonych szkoleń i użyteczność przekazywanych w ich ramach informacji.
Opinia co do kontynuacji programu	Zdaniem respondenta, program powinien być kontynuowany w przyszłości.
Proponowane zmiany w realizacji programu	Respondent deklarował, że w przypadku kontynuacji wsparcia w przyszłości, warto byłoby wydłużyć czas trwania szkoleń dla personelu medycznego.
Ocena formy i poziomu wiedzy przekazanej w trakcie udziału w programie	Respondent wysoko oceniał zarówno formę, jak i poziom wiedzy otrzymanej podczas szkoleń. Deklarowano przy tym, że informacje przekazywano w sposób przystępny i zrozumiały i że okazały się one użyteczne z punktu widzenia wykonywanej pracy.
Najbardziej wartościowe informacje uzyskane podczas udziału w programie	Za najbardziej wartościowe informacje przekazane podczas szkoleń uznano te dotyczące nowej, specjalistycznej wiedzy w zakresie cukrzycy.
Użyteczność otrzymanych informacji	Respondent wysoko oceniał użyteczność informacji otrzymanych podczas udziału w szkoleniach.
Dzielenie się wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami	Respondent dzielił się wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami.
Zachęcanie innych do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie	Respondentowi zdarzało się zachęcać innych do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie.
Nieprzewidziane efekty udziału w programie	Respondent nie dostrzegał ani pozytywnych, ani negatywnych nieplanowanych efektów udziału w programie.
Dobre praktyki w realizacji programu	- wykorzystanie adekwatnych, wiarygodnych i wystarczających sposobów informowania o realizowanym wsparciu; - adekwatny zakres tematyki poruszanej w ramach szkoleń; - wykorzystanie w ramach szkoleń najnowszej wiedzy z zakresu diabetologii.

Studium przypadku nr 1**Złe praktyki w realizacji programu**

Respondent nie identyfikował żadnych złych praktyk wykorzystanych w ramach realizacji programu.

3.2.2. Studium przypadku nr 2**Studium przypadku nr 2**

Źródła informacji o możliwości skorzystania ze wsparcia	O możliwości udziału w programie respondent dowiedział się z przychodni.
Obawy związane z planowanym udziałem w programie	Respondent nie miał żadnych obaw w związku z planowanym udziałem w programie.
Wpływ wsparcia na otrzymanie diagnozy/wykluczenie cukrzycy	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na otrzymanie diagnozy/wykluczenie cukrzycy przez jego uczestników – odbiorców usług zdrowotnych. Każdy z uczestników poddany został bowiem badaniom w kierunku cukrzycy.
Wpływ wsparcia na zmianę stylu życia	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na zmianę stylu życia odbiorców usług zdrowotnych. Deklarowano przy tym, że uczestnikom przekazana została wiedza na temat cukrzycy i sposobów jej zapobiegania, umożliwiając tym samym seniorom wprowadzenie zmian w stylu ich życia.
Wpływ wsparcia na ograniczenie czynników ryzyka	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na ograniczenie czynników ryzyka, zarówno przez odbiorców usług zdrowotnych, którzy otrzymali wskazówki co do zapobiegania cukrzycy lub niwelowania jej skutków, jak i pacjentów, którym w ramach badań personel, który wziął udział w szkoleniach, przekazuje zdobyte informacje na temat cukrzycy.
Wpływ wsparcia na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy i jej profilaktyki	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy i jej profilaktyki. Wskazywano przy tym na wysoką jakość informacji otrzymanych w ramach szkoleń i ich użyteczność z punktu widzenia wykonywanej pracy zawodowej.
Wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy	Zdaniem respondenta, wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy był wysoki. Odbiorcy usług zdrowotnych świadczonych w programie otrzymali bowiem informacje co do swojego stanu zdrowia oraz sposobów zapobiegania i/lub niwelowania skutków cukrzycy.
Wpływ wsparcia na poprawę jakości życia uczestnika i/lub osób z jego otoczenia	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na poprawę jakości jego życia. Na skutek otrzymanych informacji na temat sposobów prewencji cukrzycy, sam zmienił bowiem dietę na zdrowszą. Udział w szkoleniach miał również pozytywny wpływ na osoby z jego otoczenia – pacjentów.

Studium przypadku nr 2

	Pozytywnie oceniano również wpływ usług zdrowotnych oferowanych w programie na jakość życia ich odbiorców, tj. seniorów.
Trwałość zmian	Zdaniem respondenta, zmiany, jakie zaszły na skutek udziału w projekcie, będą miały charakter trwały.
Trudności napotymane podczas korzystania ze wsparcia	Respondent nie napotkał większych trudności podczas udziału w projekcie.
Uwagi zgłaszane podczas wypełniania ankiety satysfakcji	Podczas wypełniania ankiety satysfakcji nie zgłaszano żadnych uwag.
Ocena beneficjenta – realizatora projektu	Respondent wysoko ocenił beneficjenta – realizatora projektu. Nie dostrzegano w tym zakresie elementów, które okazałyby się nieprofesjonalne czy niepokojące.
Ogólna ocena otrzymanego wsparcia	Bardzo wysoka, na co złożyła się wysoka jakość prowadzonych szkoleń i użyteczność przekazywanych w ich ramach informacji.
Opinia co do kontynuacji programu	Zdaniem respondenta, program powinien być kontynuowany w przyszłości.
Proponowane zmiany w realizacji programu	-
Ocena formy i poziomu wiedzy przekazanej w trakcie udziału w programie	Respondent wysoko oceniał zarówno formę, jak i poziom wiedzy otrzymanej podczas szkoleń. Deklarowano przy tym, że informacje przekazywano w sposób przystępny i zrozumiały i że okazały się one użyteczne z punktu widzenia wykonywanej pracy.
Najbardziej wartościowe informacje uzyskane podczas udziału w programie	Zdaniem respondenta, wszystkie z informacji przekazywanych w ramach szkoleń były ważne i użyteczne.
Użyteczność otrzymanych informacji	Respondent wysoko oceniał użyteczność informacji otrzymanych podczas udziału w szkoleniach.
Dzielenie się wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami	Respondentowi zdarzało się dzielić wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami – pacjentami. Wskazano przy tym jednak na widoczną niechęć wielu osób z nadwagą do podjęcia działań służących poprawie ich sytuacji zdrowotnej.
Zachęcanie innych do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie	Respondentowi zdarzało się zachęcać innych do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie.
Nieprzewidziane efekty udziału w programie	Do pozytywnych, nieplanowanych efektów realizacji wsparcia, przedstawiciel personelu medycznego zaliczył wzrost wiedzy pacjentów na temat cukrzycy i sposobów jej zapobiegania. Respondent nie dostrzegał negatywnych nieplanowanych efektów udziału w programie.

Studium przypadku nr 2

Dobre praktyki w realizacji programu	- wykorzystanie adekwatnych, wiarygodnych i wystarczających sposobów informowania o realizowanym wsparciu; - adekwatny zakres tematyki poruszanej w ramach szkoleń; - wykorzystanie w ramach szkoleń najnowszej wiedzy z zakresu diabetologii.
Złe praktyki w realizacji programu	Respondent nie identyfikował żadnych złych praktyk wykorzystanych w ramach realizacji programu.

3.2.3. Studium przypadku nr 3**Studium przypadku nr 3**

Źródła informacji o możliwości skorzystania ze wsparcia	O możliwości udziału w programie respondent dowiedział się w placówce, w której jest zatrudniony.
Obawy związane z planowanym udziałem w programie	Respondent nie miał żadnych obaw w związku z planowanym udziałem w programie.
Wpływ wsparcia na otrzymanie diagnozy/wykluczenie cukrzycy	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na otrzymanie diagnozy/wykluczenie cukrzycy przez jego uczestników – odbiorców usług zdrowotnych. Każdy z uczestników poddany został bowiem badaniom w kierunku cukrzycy.
Wpływ wsparcia na zmianę stylu życia	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na zmianę stylu życia odbiorców usług zdrowotnych. Uczestnikom przekazana została wiedza na temat cukrzycy i sposobów jej zapobiegania, umożliwiając tym samym seniorom wprowadzenie zmian w stylu ich życia.
Wpływ wsparcia na ograniczenie czynników ryzyka	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na ograniczenie czynników ryzyka, zarówno przez odbiorców usług zdrowotnych, którzy otrzymali wskazówki co do zapobiegania cukrzycy lub niwelowania jej skutków, jak i pacjentów, którym w ramach badań personel, który wziął udział w szkoleniach, przekazuje zdobyte informacje na temat cukrzycy.
Wpływ wsparcia na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy i jej profilaktyki	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy i jej profilaktyki. Udział w projekcie pozwolił bowiem na pozyskanie nowych informacji związanych z cukrzycą, zdrowym stylem życia, postępowaniem w diabetologii itp.
Wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy	Zdaniem respondenta, wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy był wysoki. Odbiorcy usług zdrowotnych świadczonych w programie otrzymali bowiem informacje co do swojego stanu

Studium przypadku nr 3

	zdrowia oraz sposobów zapobiegania i/lub niwelowania skutków cukrzycy.
Wpływ wsparcia na poprawę jakości życia uczestnika i/lub osób z jego otoczenia	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na poprawę jakości jego życia, zwłaszcza pod kątem wykonywanej pracy zawodowej. Udział w szkoleniach miał również pozytywny wpływ na osoby z jego otoczenia – pacjentów. Pozytywnie oceniano również wpływ usług zdrowotnych oferowanych w programie na jakość życia ich odbiorców, tj. seniorów.
Trwałość zmian	Zdaniem respondenta, efekty osiągnięte na skutek udziału w projekcie będą miały charakter trwały, w tym ze względu na zmiany, jakie po skorzystaniu ze wsparcia wprowadził w swojej diecie.
Trudności napotymane podczas korzystania ze wsparcia	Respondent nie napotkał większych trudności podczas udziału w projekcie.
Uwagi zgłaszane podczas wypełniania ankiety satysfakcji	Podczas wypełniania ankiety satysfakcji nie zgłaszano żadnych uwag.
Ocena beneficjenta – realizatora projektu	Respondent wysoko ocenił beneficjenta – realizatora projektu. Nie dostrzegano w tym zakresie elementów, które okazały by się nieprofesjonalne czy niepokojące.
Ogólna ocena otrzymanego wsparcia	Bardzo wysoka, na co złożyła się wysoka jakość prowadzonych szkoleń i użyteczność przekazywanych w ich ramach informacji.
Opinia co do kontynuacji programu	Zdaniem respondenta, program powinien być kontynuowany w przyszłości.
Proponowane zmiany w realizacji programu	-
Ocena formy i poziomu wiedzy przekazanej w trakcie udziału w programie	Respondent wysoko oceniał zarówno formę, jak i poziom wiedzy otrzymanej podczas szkoleń. Wskazywano przy tym, że informacje przekazywano w sposób przystępny i zrozumiały i że okazały się one użyteczne z punktu widzenia wykonywanej pracy.
Najbardziej wartościowe informacje uzyskane podczas udziału w programie	Zdaniem respondenta, wszystkie z informacji przekazywanych w ramach szkoleń były ważne i użyteczne.
Użyteczność otrzymanych informacji	Respondent wysoko oceniał użyteczność informacji otrzymanych podczas udziału w szkoleniach.
Dzielenie się wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami	Respondentowi zdarzało się dzielić wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami.
Zachęcanie innych do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie	Respondentowi zdarzało się zachęcać innych, w tym pacjentów, do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie.

Studium przypadku nr 3

Nieprzewidziane efekty udziału w programie	Do pozytywnych, nieplanowanych efektów realizacji projektów, przedstawiciel personelu medycznego zaliczył duże zainteresowanie oferowanym wsparciem oraz nabycie nowej, użytecznej wiedzy z zakresu diabetologii, a także – na skutek zmiany diety – poprawę samopoczucia i wzrost ilości energii. Respondent nie dostrzegał negatywnych nieplanowanych efektów udziału w programie.
Dobre praktyki w realizacji programu	- wykorzystanie adekwatnych, wiarygodnych i wystarczających sposobów informowania o realizowanym wsparciu; - adekwatny zakres tematyki poruszanej w ramach szkoleń; - wykorzystanie w ramach szkoleń najnowszej wiedzy z zakresu diabetologii.
Złe praktyki w realizacji programu	Respondent nie identyfikował żadnych złych praktyk wykorzystanych w ramach realizacji programu.

3.2.4. Studium przypadku nr 4

Studium przypadku nr 4

Źródła informacji o możliwości skorzystania ze wsparcia	O możliwości udziału w projekcie respondent dowiedział się z placówki, w której pracuje.
Obawy związane z planowanym udziałem w programie	Respondent nie miał żadnych obaw w związku z planowanym udziałem w projekcie.
Wpływ wsparcia na otrzymanie diagnozy/wykluczenie cukrzycy	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na otrzymanie diagnozy/wykluczenie cukrzycy przez jego uczestników – odbiorców usług zdrowotnych. Każdy z uczestników poddany został bowiem badaniom w kierunku cukrzycy.
Wpływ wsparcia na zmianę stylu życia	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na zmianę stylu życia odbiorców usług zdrowotnych. Deklarowano przy tym, że uczestnikom przekazana została wiedza na temat cukrzycy i sposobów jej zapobiegania, umożliwiając tym samym seniorom wprowadzenie zmian w stylu ich życia.
Wpływ wsparcia na ograniczenie czynników ryzyka	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na ograniczenie czynników ryzyka, zarówno przez odbiorców usług zdrowotnych, którzy otrzymali wskazówki co do zapobiegania cukrzycy lub niwelowania jej skutków, jak i pacjentów, którym w ramach badań personel, który wziął udział w szkoleniach, przekazuje zdobyte informacje na temat cukrzycy.
Wpływ wsparcia na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy i jej profilaktyki	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy i jej profilaktyki. Wskazywano przy tym na wysoką jakość informacji

Studium przypadku nr 4

	otrzymanych w ramach szkoleń i ich użyteczność z punktu widzenia wykonywanej pracy zawodowej.
Wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy	Zdaniem respondenta, wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy był wysoki. Odbiorcy usług zdrowotnych świadczonych w programie otrzymali bowiem informacje co do swojego stanu zdrowia oraz sposobów zapobiegania i/lub niwelowania skutków cukrzycy.
Wpływ wsparcia na poprawę jakości życia uczestnika i/lub osób z jego otoczenia	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na poprawę jakości jego życia, zwłaszcza pod kątem wykonywanej pracy zawodowej. Udział w szkoleniach miał również pozytywny wpływ na osoby z jego otoczenia – pacjentów. Pozytywnie oceniano również wpływ usług zdrowotnych oferowanych w programie na jakość życia ich odbiorców, tj. seniorów.
Trwałość zmian	Zdaniem respondenta, zmiany, jakie zaszły na skutek udziału w projekcie, będą miały charakter trwały. Dzięki udziałowi w szkoleniach, stał się on bowiem bardziej wyczulony na ewentualne oznaki cukrzycy, wyłapując je u innych i kierując na dalsze badania.
Trudności napotymane podczas korzystania ze wsparcia	Respondent nie napotkał większych trudności podczas udziału w projekcie.
Uwagi zgłaszane podczas wypełniania ankiety satysfakcji	Podczas wypełniania ankiety satysfakcji nie zgłaszano żadnych uwag.
Ocena beneficjenta – realizatora projektu	Respondent wysoko ocenił beneficjenta – realizatora projektu. Nie dostrzegano w tym zakresie elementów, które okazałyby się nieprofesjonalne czy niepokojące.
Ogólna ocena otrzymanego wsparcia	Bardzo wysoka, na co złożyła się wysoka jakość prowadzonych szkoleń i użyteczność przekazywanych w ich ramach informacji.
Opinia co do kontynuacji programu	Zdaniem respondenta, program powinien być kontynuowany w przyszłości.
Proponowane zmiany w realizacji programu	-
Ocena formy i poziomu wiedzy przekazanej w trakcie udziału w programie	Respondent wysoko oceniał zarówno formę, jak i poziom wiedzy otrzymanej podczas szkoleń. Deklarowano przy tym, że informacje przekazywano w sposób przystępny i zrozumiały i że okazały się one użyteczne z punktu widzenia wykonywanej pracy.
Najbardziej wartościowe informacje uzyskane podczas udziału w programie	Zdaniem respondenta, wszystkie z informacji przekazywanych w ramach szkoleń były ważne i użyteczne.

Studium przypadku nr 4

Użyteczność otrzymanych informacji	Respondent wysoko oceniał użyteczność informacji otrzymanych podczas udziału w szkoleniach.
Dzielenie się wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami	Respondentowi zdarzało się dzielić wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami – pacjentami, ale też bliskimi.
Zachęcanie innych do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie	Respondentowi zdarzało się zachęcać innych do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie.
Nieprzewidziane efekty udziału w programie	Do pozytywnych, nieplanowanych efektów realizacji projektów, przedstawiciel personelu medycznego zaliczył istotne znaczenie wsparcia dla profilaktyki cukrzycy oraz satysfakcję płynącą z wykorzystywania zdobytej wiedzy dla dobra pacjentów i własnej rodziny. Respondent nie dostrzegał negatywnych nieplanowanych efektów udziału w programie.
Dobre praktyki w realizacji programu	- wykorzystanie adekwatnych, wiarygodnych i wystarczających sposobów informowania o realizowanym wsparciu; - adekwatny zakres tematyki poruszanej w ramach szkoleń; - wykorzystanie w ramach szkoleń najnowszej wiedzy z zakresu diabetologii. Zdaniem respondenta, program sam w sobie należy także uznać za dobrą praktykę, w związku z czym warto kontynuować go w przyszłości.
Złe praktyki w realizacji programu	Respondent nie identyfikował żadnych złych praktyk wykorzystanych w ramach realizacji programu.

3.2.5. Studium przypadku nr 5

Studium przypadku nr 5

Źródła informacji o możliwości skorzystania ze wsparcia	O możliwości udziału w programie respondent dowiedział się od przełożonego.
Obawy związane z planowanym udziałem w programie	Respondent nie miał żadnych obaw w związku z planowanym udziałem w programie.
Wpływ wsparcia na otrzymanie diagnozy/wykluczenie cukrzycy	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na otrzymanie diagnozy/wykluczenie cukrzycy przez jego uczestników – odbiorców usług zdrowotnych. Każdy z uczestników poddany został bowiem badaniom w kierunku cukrzycy.
Wpływ wsparcia na zmianę stylu życia	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na zmianę stylu życia odbiorców usług zdrowotnych. Deklarowano przy tym, że uczestnikom przekazana została wiedza

Studium przypadku nr 5

	na temat cukrzycy i sposobów jej zapobiegania, umożliwiając tym samym seniorom wprowadzenie zmian w stylu ich życia.
Wpływ wsparcia na ograniczenie czynników ryzyka	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na ograniczenie czynników ryzyka, zarówno przez odbiorców usług zdrowotnych, którzy otrzymali wskazówki co do zapobiegania cukrzycy lub niwelowania jej skutków, jak i pacjentów, którym w ramach badań personel, który wziął udział w szkoleniach, przekazuje zdobyte informacje na temat cukrzycy.
Wpływ wsparcia na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy i jej profilaktyki	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy i jej profilaktyki. Wskazywano przy tym na wysoką jakość informacji otrzymanych w ramach szkoleń i ich użyteczność z punktu widzenia wykonywanej pracy zawodowej.
Wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy	Zdaniem respondenta, wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy był wysoki. Odbiorcy usług zdrowotnych świadczonych w programie otrzymali bowiem informacje co do swojego stanu zdrowia oraz sposobów zapobiegania i/lub niwelowania skutków cukrzycy.
Wpływ wsparcia na poprawę jakości życia uczestnika i/lub osób z jego otoczenia	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na poprawę jakości jego życia, zwłaszcza pod kątem wykonywanej pracy zawodowej. Udział w szkoleniach miał również pozytywny wpływ na osoby z jego otoczenia – pacjentów. Pozytywnie oceniano również wpływ usług zdrowotnych oferowanych w programie na jakość życia ich odbiorców, tj. seniorów.
Trwałość zmian	Zdaniem respondenta, zmiany, jakie zaszły na skutek udziału w projekcie, będą miały charakter trwały. Nabyta wiedza jest przez niego wykorzystywana na co dzień w pracy zawodowej i sam wprowadza zmiany w zakresie diety i stylu życia, by zapobiegać cukrzycy.
Trudności napotykane podczas korzystania ze wsparcia	Respondent nie napotkał większych trudności podczas udziału w projekcie.
Uwagi zgłaszane podczas wypełniania ankiety satysfakcji	Podczas wypełniania ankiety satysfakcji nie zgłaszano żadnych uwag.
Ocena beneficjenta – realizatora projektu	Respondent wysoko ocenił beneficjenta – realizatora projektu. Nie dostrzegano w tym zakresie elementów, które okazałyby się nieprofesjonalne czy niepokojące.
Ogólna ocena otrzymanego wsparcia	Bardzo wysoka, na co złożyła się wysoka jakość prowadzonych szkoleń i użyteczność przekazywanych w ich ramach informacji.

Studium przypadku nr 5

Opinia co do kontynuacji programu	Zdaniem respondenta, program powinien być kontynuowany w przyszłości.
Proponowane zmiany w realizacji programu	-
Ocena formy i poziomu wiedzy przekazanej w trakcie udziału w programie	Respondent wysoko oceniał zarówno formę, jak i poziom wiedzy otrzymanej podczas szkoleń. Deklarowano przy tym, że informacje przekazywano w sposób przystępny i zrozumiały.
Najbardziej wartościowe informacje uzyskane podczas udziału w programie	Zdaniem respondenta, wszystkie z informacji przekazywanych w ramach szkoleń były ważne i użyteczne.
Użyteczność otrzymanych informacji	Respondent wysoko oceniał użyteczność informacji otrzymanych podczas udziału w szkoleniach.
Dzielenie się wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami	Respondentowi zdarzało się dzielić wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami – pacjentami, ale też bliskimi.
Zachęcanie innych do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie	Respondentowi zdarzało się zachęcać innych do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie.
Nieprzewidziane efekty udziału w programie	Do pozytywnych, nieplanowanych efektów realizacji projektów, przedstawiciel personelu medycznego zaliczył nabycie nowej, użytecznej wiedzy z zakresu diabetologii oraz wzrost liczby osób badających się w kierunku cukrzycy. Respondent nie dostrzegał negatywnych nieplanowanych efektów udziału w programie.
Dobre praktyki w realizacji programu	- wykorzystanie adekwatnych, wiarygodnych i wystarczających sposobów informowania o realizowanym wsparciu; - adekwatny zakres tematyki poruszanej w ramach szkoleń; - wykorzystanie w ramach szkoleń najnowszej wiedzy z zakresu diabetologii.
Złe praktyki w realizacji programu	Respondent nie identyfikował żadnych złych praktyk wykorzystanych w ramach realizacji programu.

3.2.6. Studium przypadku nr 6

Studium przypadku nr 6	
Źródła informacji o możliwości skorzystania ze wsparcia	O możliwości udziału w programie respondent dowiedział się z informacji udostępnionych w szpitalu, w którym jest zatrudniony.
Obawy związane z planowanym udziałem w programie	Respondent nie miał żadnych obaw w związku z planowanym udziałem w programie.
Wpływ wsparcia na otrzymanie diagnozy/wykluczenie cukrzycy	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na otrzymanie diagnozy/wykluczenie cukrzycy przez jego uczestników – odbiorców usług zdrowotnych. Wsparcie cieszyło się bowiem dużym zainteresowaniem, a każdy z uczestników poddany został badaniom w kierunku cukrzycy.
Wpływ wsparcia na zmianę stylu życia	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na zmianę stylu życia odbiorców usług zdrowotnych. Deklarowano przy tym, że uczestnikom przekazana została wiedza na temat cukrzycy i sposobów jej zapobiegania, umożliwiając tym samym seniorom wprowadzenie zmian w stylu ich życia.
Wpływ wsparcia na ograniczenie czynników ryzyka	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na ograniczenie czynników ryzyka, zarówno przez odbiorców usług zdrowotnych, którzy otrzymali wskazówki co do zapobiegania cukrzycy lub niwelowania jej skutków, jak i pacjentów, którym w ramach badań personel, który wziął udział w szkoleniach, przekazuje zdobyte informacje na temat cukrzycy.
Wpływ wsparcia na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy i jej profilaktyki	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy i jej profilaktyki, zarówno wśród odbiorców usług zdrowotnych, jak i personelu medycznego. Wskazywano przy tym na użyteczność informacji otrzymanych w ramach szkoleń z punktu widzenia wykonywanej pracy zawodowej.
Wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy	Zdaniem respondenta, wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy był wysoki. Odbiorcy usług zdrowotnych świadczonych w programie otrzymali bowiem informacje co do swojego stanu zdrowia oraz sposobów zapobiegania i/lub niwelowania skutków cukrzycy.
Wpływ wsparcia na poprawę jakości życia uczestnika i/lub osób z jego otoczenia	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na poprawę jakości jego życia. Na skutek otrzymanych informacji na temat sposobów prewencji cukrzycy, sam zmienił bowiem dietę na zdrowszą, unikając przetworzonych, wysokokalorycznych produktów. Udział w szkoleniach miał również pozytywny wpływ na jego rodzinę, która przyłączyła się do wprowadzania pozytywnych zmian w stylu życia.

Studium przypadku nr 6

Trwałość zmian	Zdaniem respondenta, zmiany, jakie zaszły na skutek udziału w projekcie, będą miały charakter trwały.
Trudności napotykane podczas korzystania ze wsparcia	Respondent nie napotkał większych trudności podczas udziału w projekcie.
Uwagi zgłaszane podczas wypełniania ankiety satysfakcji	Podczas wypełniania ankiety satysfakcji nie zgłaszano żadnych uwag.
Ocena beneficjenta – realizatora projektu	Respondent wysoko ocenił beneficjenta – realizatora projektu. Nie dostrzegano w tym zakresie elementów, które okazałyby się nieprofesjonalne czy niepokojące.
Ogólna ocena otrzymanego wsparcia	Bardzo wysoka, na co złożyła się wysoka jakość prowadzonych szkoleń i użyteczność przekazywanych w ich ramach informacji, a także brak jakichkolwiek problemów napotykaných podczas uczestnictwa w projekcie.
Opinia co do kontynuacji programu	Zdaniem respondenta, program powinien być kontynuowany w przyszłości.
Proponowane zmiany w realizacji programu	-
Ocena formy i poziomu wiedzy przekazanej w trakcie udziału w programie	Respondent wysoko oceniał zarówno formę, jak i poziom wiedzy otrzymanej podczas szkoleń. Deklarowano przy tym, że informacje przekazywano w sposób prosty i zrozumiały.
Najbardziej wartościowe informacje uzyskane podczas udziału w programie	Do najbardziej wartościowych informacji wyniesionych ze szkoleń zaliczono te dotyczące znaczenia aktywności fizycznej i zdrowego odżywiania dla prewencji cukrzycy.
Użyteczność otrzymanych informacji	Respondent wysoko oceniał użyteczność informacji otrzymanych podczas udziału w szkoleniach, wskazując, że są one przez niego wykorzystywane w codziennym życiu.
Dzielenie się wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami	Respondentowi zdarzało się dzielić wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami, głównie rodziną.
Zachęcanie innych do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie	Respondentowi zdarzało się zachęcać członków rodziny do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie.
Nieprzewidziane efekty udziału w programie	Do pozytywnych, nieplanowanych efektów realizacji wsparcia, przedstawiciel personelu medycznego zaliczył wzrost swojej wiedzy z zakresu diabetologii oraz pozytywne zmiany w stylu życia pacjentów. Respondent nie dostrzegał negatywnych nieplanowanych efektów udziału w programie.

Studium przypadku nr 6

Dobre praktyki w realizacji programu	- wykorzystanie adekwatnych, wiarygodnych i wystarczających sposobów informowania o realizowanym wsparciu; - adekwatny zakres tematyki poruszanej w ramach szkoleń; - wykorzystanie w ramach szkoleń najnowszej wiedzy z zakresu diabetologii; - zwiększanie świadomości mieszkańców w zakresie profilaktyki cukrzycy.
Złe praktyki w realizacji programu	Respondent nie identyfikował żadnych złych praktyk wykorzystanych w ramach realizacji programu.

3.2.7. Studium przypadku nr 7**Studium przypadku nr 7**

Źródła informacji o możliwości skorzystania ze wsparcia	O możliwości udziału w programie respondent dowiedział się z placówki, w której w tym czasie był zatrudniony
Obawy związane z planowanym udziałem w programie	Respondent nie miał żadnych obaw w związku z planowanym udziałem w programie.
Wpływ wsparcia na otrzymanie diagnozy/wykluczenie cukrzycy	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na otrzymanie diagnozy/wykluczenie cukrzycy przez jego uczestników – odbiorców usług zdrowotnych. Każdy z uczestników poddany został bowiem badaniom w kierunku cukrzycy.
Wpływ wsparcia na zmianę stylu życia	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na zmianę stylu życia odbiorców usług zdrowotnych, a tym samym osiągnięcie zakładanych celów.
Wpływ wsparcia na ograniczenie czynników ryzyka	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na ograniczenie czynników ryzyka, a tym samym osiągnięcie zakładanych celów.
Wpływ wsparcia na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy i jej profilaktyki	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy i jej profilaktyki, a tym samym osiągnięcie zakładanych celów.
Wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy	Zdaniem respondenta, wpływ wsparcia na zmianę nastawienia co do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy był wysoki, umożliwiając osiągnięcie zakładanych celów.
Wpływ wsparcia na poprawę jakości życia uczestnika i/lub osób z jego otoczenia	Respondent wysoko oceniał wpływ wsparcia realizowanego w projekcie na poprawę jakości jego życia, w tym pod kątem wykonywanej pracy zawodowej.

Studium przypadku nr 7

Trwałość zmian	Zdaniem respondenta, zmiany, jakie zaszły na skutek udziału w projekcie, będą miały charakter trwały. Wciąż korzysta bowiem z informacji uzyskanych w ramach szkoleń.
Trudności napotymane podczas korzystania ze wsparcia	Respondent nie napotkał większych trudności podczas udziału w projekcie.
Uwagi zgłaszane podczas wypełniania ankiety satysfakcji	Respondent nie pamiętał, by wypełniał ankietę.
Ocena beneficjenta – realizatora projektu	Respondent wysoko ocenił beneficjenta – realizatora projektu. Nie dostrzegano w tym zakresie elementów, które okazałyby się nieprofesjonalne czy niepokojące.
Ogólna ocena otrzymanego wsparcia	Bardzo wysoka, na co złożyła się wysoka jakość prowadzonych szkoleń i użyteczność przekazywanych w ich ramach informacji.
Opinia co do kontynuacji programu	Zdaniem respondenta, program powinien być kontynuowany.
Proponowane zmiany w realizacji programu	-
Ocena formy i poziomu wiedzy przekazanej w trakcie udziału w programie	Respondent wysoko oceniał zarówno formę, jak i poziom wiedzy otrzymanej podczas szkoleń. Deklarowano przy tym, że informacje przekazywano w sposób przystępny i zrozumiały.
Najbardziej wartościowe informacje uzyskane podczas udziału w programie	Zdaniem respondenta, wszystkie z informacji przekazywanych w ramach szkoleń były ważne i użyteczne, choć szczególnie podkreślano przy tym te dotyczące wpływu sposobu żywienia na profilaktykę cukrzycy i zapobieganie występowaniu powikłań.
Użyteczność otrzymanych informacji	Respondent wysoko oceniał użyteczność informacji otrzymanych podczas udziału w szkoleniach.
Dzielenie się wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami	Respondentowi zdarzało się dzielić wiedzą zdobytą w programie z innymi osobami – zarówno pacjentami, jak i bliskimi.
Zachęcanie innych do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie	Respondentowi zdarzało się zachęcać innych do skorzystania ze wsparcia oferowanego w programie.
Nieprzewidziane efekty udziału w programie	Pozytywnym, nieprzewidzianym wcześniej efektem otrzymanego wsparcia była poprawa samopoczucia respondenta. Nie dostrzegano natomiast żadnych nieplanowanych, negatywnych efektów udziału w programie.
Dobre praktyki w realizacji programu	- wykorzystanie adekwatnych, wiarygodnych i wystarczających sposobów informowania o wsparciu; - adekwatny zakres tematyki poruszanej w ramach szkoleń.
Złe praktyki w realizacji programu	Respondent nie identyfikował żadnych złych praktyk wykorzystanych w ramach realizacji programu.

4. Benchmarking

Tabela 17. Benchmarking

<i>Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny w zakresie zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 (województwo świętokrzyskie)</i>	<i>Regionalny Program Polityki Zdrowotnej dotyczący prewencji cukrzycy typu 2 (województwo pomorskie)⁴⁴</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 wśród mieszkańców województwa dolnośląskiego (województwo dolnośląskie)⁴⁵</i>
Cel główny			
Poprawa stanu zdrowia mieszkańców województwa mazowieckiego, uzyskana poprzez przeprowadzenie w latach 2017-2023 działań edukacyjnych z zakresu diabetologii oraz badań przesiewowych w kierunku wykrywania cukrzycy.	Ochrona zdrowia oraz poprawa świadomości w zakresie profilaktyki cukrzycy, nadwagi i otyłości wśród mieszkańców województwa świętokrzyskiego poprzez przeprowadzenie interwencji edukacyjno-zdrowotnej do 2020 roku w grupie osób w wieku 45-64 lata.	Zmniejszenie zachorowalności (zapadalności) na cukrzycę typu 2 mieszkańców województwa pomorskiego w wieku aktywności zawodowej w ciągu 4 lat trwania programu.	Zmniejszenie zachorowalności (zapadalności) na cukrzycę typu 2 wśród mieszkańców województwa dolnośląskiego w wieku 35-64 lat do 2023 roku.
Cele szczegółowe			
1. Zwiększenie poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa	1. Zwiększenie wykrywalności cukrzycy, nadwagi i otyłości w	1. Wczesna identyfikacja osób ze stanem przedcukrzycowym oraz chorych na cukrzycę w	1. Zwiększenie poziomu świadomości w zakresie ryzyka występowania cukrzycy typu 2

⁴⁴ Ewaluacja programu zdrowotnego nie jest jeszcze dostępna, w związku z tym oparto się głównie na zapisach dokumentów programowych.

⁴⁵ Ewaluacja programu zdrowotnego nie jest jeszcze dostępna, w związku z tym oparto się głównie na zapisach dokumentów programowych.

Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”	Regionalny Program Zdrowotny w zakresie zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 (województwo świętokrzyskie)	Regionalny Program Polityki Zdrowotnej dotyczący prewencji cukrzycy typu 2 (województwo pomorskie)⁴⁴	Regionalny Program Zdrowotny zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 wśród mieszkańców województwa dolnośląskiego (województwo dolnośląskie)⁴⁵
mazowieckiego w latach 2017-2023. 2. Zmniejszenie częstości występowania powikłań cukrzycy w latach 2017-2023 wśród mieszkańców województwa mazowieckiego. 3. Propagowanie zdrowego stylu życia poprzez walkę z nadwagą, promowanie zdrowego odżywiania się oraz regularnej aktywności fizycznej wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w wieku powyżej 60 r.ż.	grupie osób objętych interwencją. 2. Zmniejszenie częstości występowania nowych przypadków cukrzycy, nadwagi i otyłości w dłuższej perspektywie czasowej. 3. Zwiększenie świadomości na temat czynników determinujących występowanie cukrzycy wśród populacji objętej programem. 4. Zwiększenie dostępności do edukacji zdrowotnej i poradnictwa dietetycznego wśród uczestników programu. 5. Zmniejszenie wydatków na ochronę zdrowia związanych z leczeniem chorób cywilizacyjnych, w tym cukrzycy i otyłości i ich powikłań w dłuższej perspektywie czasowej.	fazie jej bezobjawowego przebiegu – wzrost wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 poprzez badania przesiewowe. 2. Podniesienie świadomości zdrowotnej oraz zwiększenie poczucia odpowiedzialności za zdrowie własne i innych. 3. Redukcja czynników ryzyka rozwoju cukrzycy typu 2. 4. Podniesienie wiedzy dotyczącej znaczenia stylu życia dla utrzymania i umacniania zdrowia, (w tym przeciwdziałanie cukrzycy). 5. Zwiększenie poziomu aktywności fizycznej. 6. Ograniczenie lub eliminacja błędnych zachowań żywieniowych. 7. Redukcja nadmiaru masy ciała u osób z nadwagą i otyłością.	oraz stanu przedcukrzycowego u co najmniej 80% osób w wieku 35-64 lat objętych wsparciem do 2023 roku. 2. Zwiększenie wykrywalności przyczyn wystąpienia cukrzycy typu 2 wśród osób objętych Programem u co najmniej 54% osób do 2023 roku. 3. Zwiększenie wykrywalności stanu przedcukrzycowego wśród osób objętych Programem u co najmniej 6,25% osób do 2023 roku.

<i>Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny w zakresie zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 (województwo świętokrzyskie)</i>	<i>Regionalny Program Polityki Zdrowotnej dotyczący prewencji cukrzycy typu 2 (województwo pomorskie)⁴⁴</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 wśród mieszkańców województwa dolnośląskiego (województwo dolnośląskie)⁴⁵</i>
Zakładane efekty			
- objęcie profilaktyką pierwotną w kierunku cukrzycy co najmniej 50% zaplanowanej populacji docelowej mieszkańców województwa mazowieckiego powyżej 60 r.ż.; - zwiększenie o 20% poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego; - zmiana nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy u uczestników programu; - zwiększenie poziomu wiedzy na temat cukrzycy w grupach docelowych;	- poprawa świadomości na temat znaczenia zdrowego stylu życia, w tym znaczenia zdrowego żywienia i aktywności fizycznej wśród populacji objętej programem; - poprawa świadomości na temat znaczenia badań przesiewowych w profilaktyce chorób cywilizacyjnych wśród populacji objętej programem; - zmniejszenie liczby nowych przypadków cukrzycy i otyłości na terenie województwa świętokrzyskiego; - redukcja masy ciała u osób objętych poradnictwem dietetycznym; - zmiana stylu życia wśród osób objętych programem, zwłaszcza w zakresie nawyków	- zmniejszenie liczby nowych przypadków cukrzycy typu 2 wśród osób ze stanem przedcukrzycowym oraz wykrywanie nowych przypadków cukrzycy typu 2 w celu podjęcia jak najszybszego leczenia (ścieżka poza programem); - wzrost zgłaszalności mieszkańców województwa pomorskiego na badania przesiewowe w kierunku cukrzycy typu 2; - oszacowanie stopnia wykrywalności osób ze stanem przedcukrzycowym na przestrzeni 4 lat; - zmiana nieprawidłowych nawyków żywieniowych u 40% uczestników programu w ciągu trwania programu (u osób,	n/d

<i>Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny w zakresie zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 (województwo świętokrzyskie)</i>	<i>Regionalny Program Polityki Zdrowotnej dotyczący prewencji cukrzycy typu 2 (województwo pomorskie)⁴⁴</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 wśród mieszkańców województwa dolnośląskiego (województwo dolnośląskie)⁴⁵</i>
- wzrost świadomości dotyczącej profilaktyki tej choroby w grupach docelowych; - zmiana nastawienia mieszkańców województwa mazowieckiego do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy.	żywieniowych i uprawiania aktywności fizycznej.	które ukończyły wszystkie etapy programu profilaktycznego); - zwiększenie aktywności fizycznej do wartości rekomendowanych u 40% uczestników na przestrzeni trwania projektu (u osób, które ukończyły wszystkie etapy programu profilaktycznego); - redukcja o co najmniej 5% masy ciała oraz obwodu pasa u co najmniej 1/3 osób uczestniczących w programie (u osób z nadwagą lub otyłością (BMI powyżej 25 kg/m²); - obniżenie wartości glikemii w OGTT po 1 roku interwencji (po przejściu wszystkich etapów programu); - zmniejszenie liczby osób nieświadomych cukrzycy na	

<i>Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny w zakresie zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 (województwo świętokrzyskie)</i>	<i>Regionalny Program Polityki Zdrowotnej dotyczący prewencji cukrzycy typu 2 (województwo pomorskie)⁴⁴</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 wśród mieszkańców województwa dolnośląskiego (województwo dolnośląskie)⁴⁵</i>
		przestrzeni 4 lat (program będzie skutkował wykrywaniem również cukrzycy typu 2).	
Zakres realizowanych działań			
Moduł I – akcja informacyjna. Moduł II – konsultacje lekarskie i działania edukacyjne (działania skierowane do I grupy docelowej). Moduł III – szkolenia personelu medycznego (działania skierowane do II grupy docelowej).	Działania informacyjno-edukacyjne skierowane będą do ogółu mieszkańców województwa świętokrzyskiego, ze szczególnym uwzględnieniem grup docelowych, dotyczące czynników ryzyka chorób cywilizacyjnych i ich profilaktyki, potrzeby systematycznego uczestnictwa w zalecanych badaniach, prowadzenia zdrowego stylu życia ze szczególnym uwzględnieniem zdrowego żywienia i aktywności fizycznej, samokontroli i samooceny stanu zdrowia. I etap – identyfikacja grup ryzyka (wczesne zdiagnozowanie cukrzycy, nadwagi i otyłości wśród dorosłej populacji mieszkańców województwa	Akcja informacyjno-edukacyjna, pełniąca służącą zarówno rozpowszechnianiu informacji o realizowanym wsparciu w celu zapewnienia jak największej zgłaszalności do programu, jak również pełniącą funkcję edukacyjną. Kwalifikacja do programu (wstępna kwalifikacja oraz skierowanie zakwalifikowanych osób na badania laboratoryjne). Włączenie osób wybranych na podstawie wyników badań do dalszego etapu. Realizacja kompleksowego programu edukacyjnego dla uczestników	Etap 1 – działania informacyjno-edukacyjne. Etap 2 – działania diagnostyczne (diagnoza uczestników i skierowanie ich na badania laboratoryjne, na podstawie których nastąpi kwalifikacja do etapu 3). Etap 3 – spotkania konsultacyjne z diabetologiem i diabetologiem dla osób z wysokim i bardzo wysokim ryzykiem zachorowania na cukrzycę i typu 2 i stanem przedcukrzycowym.

<i>Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny w zakresie zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 (województwo świętokrzyskie)</i>	<i>Regionalny Program Polityki Zdrowotnej dotyczący prewencji cukrzycy typu 2 (województwo pomorskie)⁴⁴</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 wśród mieszkańców województwa dolnośląskiego (województwo dolnośląskie)⁴⁵</i>
	świętokrzyskiego w przedziale wieku 45-64 lata), w tym wywiad przy użyciu kwestionariusza FINDRISC z zebraniem danych dotyczących wartości BMI i obwodu talii na podstawie informacji od uczestników, działania edukacyjne oraz opracowanie i wydruk materiałów edukacyjnych. II etap – kompleksowe wsparcie osób z otyłością, zidentyfikowanych w ramach I etapu, poprzez konsultacje ze specjalistami z dziedziny dietetyki oraz aktywności fizycznej.	programu (edukacja ogólna oraz według indywidualnego planu uczestnika) .	
Grupa docelowa wsparcia			
Mieszkańcy województwa mazowieckiego powyżej 60 roku życia, którzy nie byli dotychczas diagnozowani w kierunku cukrzycy, do których skierowano diagnostykę i działania edukacyjne (grupa I). Lekarze i pielęgniarki zatrudnieni w podmiotach wykonujących działalność	Mieszkańcy województwa świętokrzyskiego w wieku 45-64 lata, którzy w ciągu 3 lat poprzedzających przystąpienie do programu nie mieli wykonywanych badań w kierunku cukrzycy, oraz u osób z czynnikami ryzyka (PTD 2016). Preferencyjnie traktowano osoby zagrożone ubóstwem	Mieszkańcy województwa pomorskiego w wieku aktywności zawodowej (w pierwszej kolejności osoby wieku 35-64 lat, pozostałe osoby w wieku aktywności zawodowej, po wypełnieniu ankiety FINDRISK i uzyskaniu co najmniej 12 punktów były wpisywane na listę rezerwową), u	Mieszkańcy województwa dolnośląskiego w wieku 35-64 lata nieposiadający rozpoznanej cukrzycy typu 2, w tym kobiety niebędące w ciąży, spełniający min. 1 z poniższych czynników ryzyka i które w ciągu 1 roku przed przystąpieniem do programu nie miały wykonywanego ze środków

<i>Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny w zakresie zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 (województwo świętokrzyskie)</i>	<i>Regionalny Program Polityki Zdrowotnej dotyczący prewencji cukrzycy typu 2 (województwo pomorskie)⁴⁴</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 wśród mieszkańców województwa dolnośląskiego (województwo dolnośląskie)⁴⁵</i>
leczniczą w zakresie POZ na terenie województwa mazowieckiego, do których skierowano szkolenia z zakresu diabetologii (grupa II).	oraz wykluczeniem społecznym, identyfikowane na podstawie informacji uzyskiwanych z w trakcie wywiadu (wiek > 50 lat, bezrobocie, miejsce zamieszkania: wieś, wykształcenie poniżej średniego, samotność, niepełnosprawność itd.).	których dotychczas nie stwierdzono cukrzycy typu 2 i którzy nie byli poddani badaniom skriningowym w okresie 1 roku przed przystąpieniem do programu oraz w kwestionariuszu oceny ryzyka wystąpienia cukrzycy (skala FINDRISC) uzyskają minimum 12 punktów. Równocześnie, niezależnie od uzyskanego wyniku w kwestionariuszu FINDRISC, osoby w wieku 45+ włączano do programu zgodnie z zaleceniami Polskiego Towarzystwa Diabetologicznego, aby u każdej osoby powyżej 45 roku życia przeprowadzić badanie w kierunku cukrzycy raz na 3 lata.	publicznych badania stężenia glukozy we krwi i testu obciążenia glukozą: • osoby z nadwagą lub otyłością; • osoby mało aktywne fizycznie; • osoby ze stwierdzoną hiperglikemią; • osoby z chorobą układu sercowo-naczyniowego; • osoby z dyslipidemią; • osoby z nadciśnieniem tętniczym; • kobiety z zespołem policystycznych jajników; • kobiety z przebytą cukrzycą ciążową; • kobiety, które urodziły dziecko o wadze powyżej 4kg; • osoby z cukrzycą występującą w rodzinie; • osoby w stanach generujących insulinoodporność.

<i>Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny w zakresie zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 (województwo świętokrzyskie)</i>	<i>Regionalny Program Polityki Zdrowotnej dotyczący prewencji cukrzycy typu 2 (województwo pomorskie)⁴⁴</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 wśród mieszkańców województwa dolnośląskiego (województwo dolnośląskie)⁴⁵</i>
			Do udziału w programie mogły przystąpić również osoby, które nie spełniały ww. czynników ryzyka, a które nie miały wykonywanych badań stężenia glukozy we krwi i testu obciążenia glukozą w ciągu ostatnich 3 lat.
Okres realizacji wsparcia			
2017-2023	2019-2022	2018-2023	2021-2023
Liczba realizowanych projektów			
5	2	8	3
Wartość realizowanych projektów			
1 625 627,80 zł	3 508 839,74 zł	47 615 008,28 zł	7 446 078,35 zł
Liczba odbiorców wsparcia			
Wsparciem w programie objęto 12 592 mieszkańców regionu (77,9% zakładanej wartości), z czego usługami zdrowotnymi objęto 11 858 osób, a do	Wsparciem w programie objęto 253 753 mieszkańców województwa świętokrzyskiego w wieku od 45 do 64 lat.	Wsparciem w programie planowano: • objąć testem FINDRISK ok. 270 000 osób; • poddać badaniu przesiewowemu OGTT (test	Wsparciem w programie planowano objąć ok. 24 000 osób w wieku 35-64 lata.

Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”	Regionalny Program Zdrowotny w zakresie zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 (województwo świętokrzyskie)	Regionalny Program Polityki Zdrowotnej dotyczący prewencji cukrzycy typu 2 (województwo pomorskie)⁴⁴	Regionalny Program Zdrowotny zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 wśród mieszkańców województwa dolnośląskiego (województwo dolnośląskie)⁴⁵
dalszego leczenia cukrzycy w ramach AOS skierowano 1 217. Wsparciem w programie objęto również 380 przedstawicieli personelu medycznego (77,6% zakładanej wartości).	Udział w I etapie zakończyło 253 753 osoby (147,0% zakładanej wartości). Do II etapu przystąpiło 4 134 osoby (24,0% zakładanej wartości).	obciążenia glukozą) ok. 30 000 osób; • objąć kompleksowym programem edukacyjnym ok. 5 000 osób ze stwierdzonym stanem przedcukrzycowym.	
Podejmowane działania informacyjne			
Głównymi sposobami rozpowszechniania informacji o programie były: • lokalne i regionalne media, takie jak np. prasa, strony internetowe samorządów lokalnych oraz lokalne fora internetowe; • konwencjonalna reklama, jak plakaty i ulotki; • informowanie o akcji poprzez Uniwersytety Trzeciego Wieku oraz inne organizacje zrzeszające osoby powyżej 60 roku życia;	Głównym sposobem rozpowszechnienia informacji o programie były informowanie i rekrutacja w ramach współpracy z poradniami POZ, pjsmp, AOS, MOPR, PCPR, czy NGO.	Głównymi sposobami rozpowszechniania informacji o programie były: • ulotki, plakaty; • kampania informacyjna w mediach lokalnych (telewizja regionalna, rozgłośnie radiowe, prasa); • informacje w portalach społecznościowych (np. Facebook, Twitter); • przekazanie informacji do JST, parafii, NGO, Pomorskiego Oddziału Polskiego Stowarzyszenia Diabetyków,	Głównymi sposobami rozpowszechniania informacji o programie były: • kampanie informacyjne w mediach lokalnych (telewizja regionalna, rozgłośnie radiowe, prasa); • rozpropagowanie informacji o programie w mediach internetowych; • przekazanie informacji o programie do JST, parafii itp.; • współpraca z Dolnośląskim Oddziałem Polskiego

<i>Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny w zakresie zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 (województwo świętokrzyskie)</i>	<i>Regionalny Program Polityki Zdrowotnej dotyczący prewencji cukrzycy typu 2 (województwo pomorskie)⁴⁴</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 wśród mieszkańców województwa dolnośląskiego (województwo dolnośląskie)⁴⁵</i>
• rekrutacja poprzez współpracę m.in. z: poradniami POZ, AOS i innymi podmiotami wykonującymi działalność leczniczą, a także OPS, MOPR, PCPR, NGO czy parafiami; • przekazywanie informacji o wsparciu w ramach np. większych wydarzeń sportowych, rekreacyjnych i kulturalnych. Na rekrutację uczestników miały mieć wpływ działania informacyjno-edukacyjne, kampanie i akcje propagujące korzyści z prowadzenia wczesnej diagnostyki w kierunku rozpoznania cukrzycy oraz informujące o związanych z nią zagrożeniach i możliwych powikłaniach. Ostateczny zakres kanałów dystrybucji i sposobów rozpowszechnienia informacji o programie określali		poradni diabetologicznych, pomorskich pracodawców itp.; • umieszczenie informacji o programie w siedzibach realizatorów oraz wszystkich miejscach, gdzie będzie on realizowany; • przekazanie informacji do zakładów pracy (dotarcie do lekarzy medycy pracy – zostawienie ulotek w gabinetach, przekazywanie zaleceń o uczestnictwie w programie osobom z podwyższonym poziomem cukru na podstawie cyklicznych badań pracowniczych); • za pomocą poczty lub innego dostawcy.	Stowarzyszenia Diabetologicznego; • umieszczenie informacji o programie w siedzibach beneficjentów oraz wszystkich miejscach, gdzie program był realizowany (POZ, AOS i inne podmioty lecznicze, a także PCPR, MOPR, OPS); • inne formy mające wpływ na zgłaszalność do programu, np. przez rozsyłanie zaproszeń czy współpracę z zakładami pracy.

<i>Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny w zakresie zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 (województwo świętokrzyskie)</i>	<i>Regionalny Program Polityki Zdrowotnej dotyczący prewencji cukrzycy typu 2 (województwo pomorskie)⁴⁴</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 wśród mieszkańców województwa dolnośląskiego (województwo dolnośląskie)⁴⁵</i>
beneficjenci w ramach wniosków o dofinansowanie.			
Trwałość osiągniętych efektów			
Na trwałość osiągniętych efektów wsparcia wpływać będzie przede wszystkim realizacja w ramach programu działań edukacyjnych dla mieszkańców regionu oraz szkoleń dla personelu. Osoby, którym udzielono interwencji w formie edukacji mogą zarówno wykorzystywać zdobytą wiedzę na rzecz poprawy jakości własnego życia/dla celów zawodowych, ale również przekazywać ją osobom z ich otoczenia. Może to mieć wpływ na zmianę nawyków i zachowań prozdrowotnych osób nieobjętych wsparciem. Trwałość efektów wsparcia zapewniona będzie również dzięki powiązaniu działań realizowanych w ramach programu ze świadczeniami	Na trwałość osiągniętych efektów wsparcia wpływać będzie przede wszystkim realizacja w ramach programu działań edukacyjnych dla mieszkańców regionu. Osoby, którym udzielono interwencji w formie edukacji mogą zarówno wykorzystywać zdobytą wiedzę na rzecz poprawy jakości własnego życia, ale również przekazywać ją osobom z ich otoczenia. Może to mieć wpływ na zmianę nawyków i zachowań prozdrowotnych osób nieobjętych wsparciem. Trwałość efektów wsparcia zapewniona będzie również dzięki powiązaniu działań realizowanych w ramach programu ze świadczeniami zdrowotnymi finansowanymi ze środków publicznych. Uczestnicy	Na trwałość osiągniętych efektów wsparcia wpływać będzie przede wszystkim realizacja w ramach programu działań edukacyjnych dla mieszkańców regionu. Osoby, którym udzielono interwencji w formie edukacji mogą zarówno wykorzystywać zdobytą wiedzę na rzecz poprawy jakości własnego życia, ale również przekazywać ją osobom z ich otoczenia. Może to mieć wpływ na zmianę nawyków i zachowań prozdrowotnych osób nieobjętych wsparciem. Trwałość efektów wsparcia zapewniona będzie również dzięki powiązaniu działań realizowanych w ramach programu ze świadczeniami zdrowotnymi finansowanymi ze środków publicznych. Uczestnicy	Na trwałość osiągniętych efektów wsparcia wpływać będzie przede wszystkim realizacja w ramach programu działań edukacyjnych dla mieszkańców regionu. Osoby, którym udzielono interwencji w formie edukacji mogą zarówno wykorzystywać zdobytą wiedzę na rzecz poprawy jakości własnego życia, ale również przekazywać ją osobom z ich otoczenia. Może to mieć wpływ na zmianę nawyków i zachowań prozdrowotnych osób nieobjętych wsparciem. Trwałość efektów wsparcia zapewniona będzie również dzięki powiązaniu działań realizowanych w ramach programu ze świadczeniami zdrowotnymi finansowanymi ze środków publicznych. Uczestnicy

Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”	Regionalny Program Zdrowotny w zakresie zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 (województwo świętokrzyskie)	Regionalny Program Polityki Zdrowotnej dotyczący prewencji cukrzycy typu 2 (województwo pomorskie)⁴⁴	Regionalny Program Zdrowotny zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 wśród mieszkańców województwa dolnośląskiego (województwo dolnośląskie)⁴⁵
zdrotwnymi finansowanymi ze środków publicznych. Uczestnicy projektów, u których zdiagnozowana zostanie cukrzyca, po ukończeniu udziału w programie będą mogli korzystać ze wsparcia oferowanego w ramach NFZ.	projektów, u których zdiagnozowana zostanie cukrzyca, po ukończeniu udziału w programie będą mogli korzystać ze wsparcia oferowanego	projektów, u których zdiagnozowana zostanie cukrzyca, po ukończeniu udziału w programie będą mogli korzystać ze wsparcia oferowanego	projektów, u których zdiagnozowana zostanie cukrzyca, po ukończeniu udziału w programie będą mogli korzystać ze wsparcia oferowanego
Dobre praktyki			
realizacja zarówno wsparcia zdrowotnego, obejmującego diagnozę osób w wieku 60+ w kierunku cukrzycy i realizacja działań edukacyjnych, jak i szkolenia dla personelu medycznego.	- objęcie wsparciem grupy osób w wieku 45-64 lat, a więc grupy w wysokim stopniu narażonej na wystąpienie cukrzycy; - szczegółowe określenie zasad kwalifikacji do udziału we wsparciu; - połączenie działań informacyjnych programu z edukacją mieszkańców na temat cukrzycy, związanych z nią zagrożeń i sposobów prewencji.	- objęcie wsparciem grupy osób w wieku 35-64 lat, a więc grupy w wysokim stopniu narażonej na wystąpienie cukrzycy; - szczegółowe określenie zasad kwalifikacji do udziału we wsparciu oraz zasad pierwszeństwa; - dostosowanie zakresu wsparcia do indywidualnych potrzeb uczestnika zidentyfikowanych na podstawie przeprowadzonych badań;	- objęcie wsparciem grupy osób w wieku 35-64 lat, a więc grupy w wysokim stopniu narażonej na wystąpienie cukrzycy; - szczegółowe określenie zasad kwalifikacji do udziału we wsparciu; - połączenie działań informacyjnych programu z edukacją mieszkańców na temat cukrzycy, związanych z nią zagrożeń i sposobów prewencji.

<i>Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny w zakresie zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 (województwo świętokrzyskie)</i>	<i>Regionalny Program Polityki Zdrowotnej dotyczący prewencji cukrzycy typu 2 (województwo pomorskie)⁴⁴</i>	<i>Regionalny Program Zdrowotny zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 wśród mieszkańców województwa dolnośląskiego (województwo dolnośląskie)⁴⁵</i>
		połączenie działań informacyjnych programu z edukacją mieszkańców na temat cukrzycy, związanych z nią zagrożeń i sposobów prewencji.	
Złe praktyki			
objęcie wsparciem wyłącznie grupy seniorów, mimo rosnącej liczby osób młodszych, u których diagnozuje się cukrzycę, a w przypadku których wczesna diagnoza i podjęcie działań zaradczych mogłoby w znaczący sposób wpłynąć na lepszą sytuację zdrowotną w późniejszych latach życia.	wąski zakres grupy docelowej.	stosunkowo wąski zakres grupy docelowej.	stosunkowo wąski zakres grupy docelowej.

Źródło: Treść analizowanych RPZ oraz ogólnodostępne dane dotyczące realizowanych programów i działań wdrażanych ze środków UE w perspektywie 2014-2020.

5. Wnioski wraz z wyróżnionymi rekomendacjami

Tabela 18. Wnioski wraz z wyróżnionymi rekomendacjami

Pytanie badawcze	Wniosek
Ocena osiągnięcia poziomu/stopnia celu głównego RPZ	
1. Czy został osiągnięty cel główny RPZ tj.: Poprawa stanu zdrowia mieszkańców województwa mazowieckiego, uzyskana poprzez przeprowadzenie w latach 2017-2023 działań edukacyjnych z zakresu diabetologii oraz badań przesiewowych w kierunku wykrywania cukrzycy?	W opinii eksperckiej, biorąc pod uwagę wyniki przeprowadzonych badań, w tym przede wszystkim ankiet z samymi odbiorcami usług zdrowotnych, poziom realizacji celu głównego programu należy ocenić bardzo wysoko. Zgodnie z wynikami CATI, wsparcie umożliwiło bowiem: • deklarowany znaczący wzrost wiedzy odbiorców wsparcia w zakresie zagrożeń wynikających z występowania cukrzycy i jej powikłań, zasad zdrowego odżywiania i korzyści wynikających z prowadzenia zdrowego stylu życia (średnia ocen między 4,6 a 4,7 na 5 możliwych) i stosowanie jej w codziennym życiu przez 40,2% uczestników; • poprawę poziomu funkcjonowania 78,7% ankietowanych seniorów objętych w programie usługami zdrowotnymi, w tym z uwagi na zmianę nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy; • zmianę stylu życia 29,1% uczestników projektów i 7,4% rodzin odbiorców wsparcia; • poprawę jakości życia rodziny 41,0% ankietowanych odbiorców usług zdrowotnych. Również beneficjenci uczestniczący w badaniu TSSI potwierdzili, że cel główny programu został przez nich osiągnięty w ramach realizowanych przez nich projektów. Tym samym należy przyjąć, że cel ten zrealizowano w 100,0%. Dzięki wdrożonemu wsparciu, obejmującego realizację działań edukacyjnych z zakresu diabetologii oraz badań przesiewowych w kierunku wykrywania cukrzycy, nastąpiła bowiem poprawa stanu zdrowia mieszkańców regionu objętych interwencją. Mimo że główny cel programu udało się zrealizować, warto podkreślić, że gdyby nie napotykanne trudności, prawdopodobnie skala oddziaływania RPZ byłaby znacznie większa. Czynnikiem, który w największym stopniu utrudniał osiągnięcie omawianego celu, była pandemia COVID-19 i związane z nią ograniczenia.
Ocena osiągnięcia poziomów/stopni celów szczegółowych RPZ	
1. Czy zostały osiągnięte cele szczegółowe RPZ tj.: • zwiększenie poziomu wykrywalności cukrzycy	Analiza wyników przeprowadzonych badań pozwala wnioskować, że zrealizowane wsparcie przełożyło się na osiągnięcie celów szczegółowych programu. Usługami zdrowotnymi objęto 11 858 osób w wieku 60+, niediagnozowanych dotychczas w kierunku cukrzycy. U

Pytanie badawcze	Wniosek
wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w latach 2017-2023, • zmniejszenie częstości występowania powikłań cukrzycy w latach 2017-2023 wśród mieszkańców województwa mazowieckiego, • propagowanie zdrowego stylu życia, poprzez walkę z nadwagą, promowanie zdrowego odżywiania się oraz regularnej aktywności fizycznej wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w wieku powyżej 60 r.ż.?	10,3% przebadanych osób wykryto cukrzycę i skierowano je do dalszego leczenia w ramach AOS. Tym samym, cel szczegółowy <i>Zwiększenie poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w latach 2017-2023</i> został osiągnięty. Dane statystyczne wskazują, że w regionie maleje odsetek cukrzyków, u których występują powikłania. W latach 2015-2018 odsetek cukrzyków z powikłaniami zmalał z 42% do 40%⁴⁶. Choć brakuje nowszych danych w tym zakresie, biorąc pod uwagę identyfikowany pozytywny wpływ wsparcia na: • wzrost poziomu wiedzy odbiorców usług zdrowotnych na temat cukrzycy i sposobów jej prewencji i fakt, że znaczący odsetek uczestników projektów stosuje się do niej w codziennym życiu (40,2%); • poprawę poziomu funkcjonowania 78,7% uczestników projektów – odbiorców usług zdrowotnych, w tym ze względu na zmianę nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy; • zmianę stylu życia 29,1% odbiorców wsparcia i 7,4% rodzin uczestników projektów; • wykrycie cukrzycy u 1 217 seniorów nieobjętych dotychczas diagnozą i skierowanie ich do dalszego leczenia; można zakładać, że wdrożone działania przełożyły się na ograniczenie częstotliwości występowania cukrzycy wśród mieszkańców regionu, realizując tym samym cel szczegółowy programu. Zgodnie ze sprawozdaniami z realizacji projektów, w ramach RPZ przeprowadzono łącznie 3 592 akcji promocji zdrowia. W działaniach edukacyjnych realizowanych w ich ramach wzięło udział 7 090 osób – mieszkańców regionu w wieku 60+, które edukowano w zakresie zagrożeń wynikających z występowania cukrzycy i jej powikłań, zasad zdrowego odżywiania i korzyści wynikających z prowadzenia zdrowego stylu życia. Zgodnie z wynikami przeprowadzonych badań, wdrożone działania miały znaczący wpływ na wzrost poziomu wiedzy uczestników w ww. zakresie, realizując tym samym ostatni z celów szczegółowych programu <i>Propagowanie zdrowego stylu życia poprzez walkę z nadwagą, promowanie zdrowego odżywiania się oraz regularnej aktywności fizycznej wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w wieku powyżej 60 r.ż.</i>
2. Realizacja których celów szczegółowych RPZ	Mówiąc o czynnikach utrudniających osiągnięcie celów szczegółowych programu, przedstawiciele IP RPO WiM 2014-2020 odnieśli się do

⁴⁶ Analizy problemów zdrowotnych, Cukrzyca, https://analizy.mz.gov.pl/app/cukrzyca_pl [dostęp na dzień: 10.03.2025].

Pytanie badawcze	Wniosek
sprawiła największe trudności i dlaczego?	kwestii związanych z sytuacją epidemiologiczną w kraju w okresie realizacji RPZ, która znacząco ograniczała możliwości prowadzenia działań projektowych. Do pozostałych czynników mających wpływ na osiągnięcie celów szczegółowych RPZ należały problemy z rekrutacją uczestników projektów – osób w wieku powyżej 60 roku życia, z uwagi na cechującą tą grupę nieufność, ale również na fakt, że osoby te często nie pamiętają, czy były już diagnozowane w kierunku cukrzycy. Znaczna część przedstawicieli tej grupy charakteryzuje się także mniejszą aktywnością, co dodatkowo utrudniało dotarcie do nich z informacjami o realizowanym wsparciu. Biorąc pod uwagę trudności w realizacji poszczególnych celów szczegółowych programu, tylko jeden z beneficjentów uczestniczących w badaniu TSSI wskazał na wystąpienie trudności w realizacji celu szczegółowego <i>Zwiększenie poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w latach 2017-2023</i>. Problemy te związane były z koniecznością wstrzymania prowadzenia badań diagnostycznych w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19 i wprowadzonymi obostrzeniami. Jeden z beneficjentów wskazał również na wystąpienie trudności w realizacji celu szczegółowego <i>Propagowanie zdrowego stylu życia, poprzez walkę z nadwagą, promowanie zdrowego odżywiania się oraz regularnej aktywności fizycznej wśród mieszkańców województwa mazowieckiego w wieku powyżej 60 r.ż.</i> Także w tym przypadku napotykane problemy wynikały z sytuacji epidemiologicznej, przekładającej się na ograniczone możliwości docierania do przedstawicieli grup docelowych i propagowania zdrowego stylu życia w ramach spotkań ze specjalistami w placówce leczniczej. Beneficjenci nie napotykali natomiast większych trudności w realizacji celu szczegółowego <i>Zmniejszenie częstości występowania powikłań cukrzycy w latach 2017-2023 wśród mieszkańców województwa mazowieckiego</i>.
Ocena zgłaszalności do programu	
1. W jakim stopniu działania informacyjne (akcja informacyjna) o programie przyczyniły się do wzrostu zgłaszalności do udziału w nim, biorąc pod uwagę sugerowane sposoby rozpowszechniania informacji o programie.	W oparciu o wyniki przeprowadzonych badań można wskazać, że działania informacyjne podejmowane przez beneficjentów w celu promowania realizowanego wsparcia w większości przypadków były odpowiednie i wystarczające, biorąc pod uwagę poziom zgłaszalności do udziału w projekcie.
2. Jakie obawy związane ze skorzystaniem ze wsparcia w ramach RPZ mieli uczestnicy/osoby, które	Seniorzy, którzy skorzystali z programu, nie mieli najczęściej żadnych obaw w związku z planowanym udziałem we wsparciu (87,3%). Ci, którzy wskazali na wystąpienie jakichś lęków, deklarowali, że wiązały się one z obawami co do przepisanej ilości leków, zaplanowanych

Pytanie badawcze	Wniosek
otrzymały wsparcie w ramach RPZ, zanim wzięli udział w programie?	badań i ich wyników (1,2%). Obaw w związku ze zbliżającym się udziałem w projekcie nie zgłaszali również przedstawiciele personelu medycznego, którzy wzięli udział w szkoleniach.
3. Które działania informacyjne są, w opinii grupy docelowej, najbardziej wiarygodne?	W odpowiedzi na pytanie dotyczące oceny wiarygodności poszczególnych działań informacyjnych, odbiorcy wsparcia wskazywali na największe zaufanie do informacji uzyskanych od lekarza, znajomych czy rodziny, a także usłyszanych w radiu.
4. Które działania informacyjne w największym stopniu zachęciły grupę docelową do zgłaszania na badania?	Najbardziej skutecznymi działaniami informacyjnymi okazały się te podejmowane w ramach współpracy z placówkami ochrony zdrowia, których pracownicy informowali pacjentów o realizowanym wsparciu i zachęcali ich do udziału w programie.
5. Z jakich źródeł przedstawiciele grupy docelowej dowiadywali się najczęściej o możliwości zgłoszenia na badania?	Najczęściej, o możliwości zgłoszenia się na badania, przedstawiciele grupy docelowej dowiadywali się od przedstawicieli placówek leczniczych i poradni, rzadziej członków rodziny czy znajomych. W przypadku przedstawicieli personelu medycznego, były to najczęściej informacje pozyskane od przełożonego.
6. Z jakich źródeł przedstawiciele grupy docelowej korzystali najczęściej w celu pogłębienia informacji o możliwości zgłoszenia się na badania?	Dodatkowych informacji na temat realizowanego wsparcia poszukiwano w Internecie, u rodziny czy znajomych lub w placówce MOPS.
7. Jakie niewykorzystane w ramach RPZ działania informacyjne należy wykorzystać w przypadku RPZ realizowanych w przyszłości w celu skuteczniejszego docierania do grupy docelowej?	Do niewykorzystanych działań informacyjnych, które można byłoby ewentualnie wykorzystać w przypadku RPZ realizowanych w przyszłości w celu dotarcia do szerszego grona osób potencjalnie zainteresowanych udziałem w programie zaliczono: • promocję w mediach społecznościowych; • położenie większego nacisku na aktywną promocję przy współpracy z podmiotami mającymi bezpośredni kontakt z seniorami i/lub ich zrzeczającymi; • spoty radiowe; • udostępnianie informacji o wsparciu w pojazdach komunikacji miejskiej (plakaty oraz lub spoty wyświetlane na ekranach LCD); • aktywne promowanie wsparcia poprzez udział np. w tzw. piknikach zdrowotnych i podobnych akcjach/wydarzeniach; • organizację webinarów/spotkań online kierowanych do seniorów i ich rodzin; • włączenie osób zaufanych, znanych lokalnie, które mogą skutecznie dotrzeć do osób starszych poprzez osobiste rekomendacje; • zaangażowanie lekarzy rodzinnych, cieszących się dużym zaufaniem seniorów; • współpracę z farmaceutami i aptekami;

Pytanie badawcze	Wniosek
	- personalizację przekazów, np. poprzez organizację kampanii edukacyjnych opartych na historiach osób borykających się z cukrzycą lub osób, które skorzystały z badań profilaktycznych; - przewodzenie kampanii SMS-owych lub telefonicznych. Ogółem jednak wykorzystywane dotychczas sposoby dotarcia do grupy docelowej były wystarczające z punktu widzenia potrzeb rekrutacji uczestników projektów.
Ocena osiągnięcia oczekiwanych efektów określonych w RPZ	
1. Czy zostały osiągnięte oczekiwane efekty określone w RPZ: Czy objęto profilaktyką pierwotną w kierunku cukrzycy co najmniej 50% zaplanowanej populacji docelowej mieszkańców województwa mazowieckiego powyżej 60 r.ż.?	Program kierowany był do osób w wieku powyżej 60 roku życia. Populacja ta w 2014 roku w województwie mazowieckim liczyła 1 209 622 osoby. Biorąc pod uwagę liczebność ww. grupy wiekowej oraz częstotliwość występowania cukrzycy szacowano, że w regionie żyje ok. 300 000 cukrzyków, w tym ok. 75 000 nieświadomych swojej choroby, stanowiących grupę docelową wsparcia. Środki finansowe przeznaczone na realizację RPZ pozwalały tym samym na objęcie usługami zdrowotnymi do 64% osób z docelowej populacji spełniającej kryteria włączenia, tj. do 48 000 osób⁴⁷. Ostatecznie usługami zdrowotnymi w programie objęto 11 858 osób w wieku 60+, niediagnozowanych dotychczas w kierunku cukrzycy, co stanowiło 15,8% ogółu osób z grupy docelowej oraz 24,7% szacowanej liczby osób możliwych do objęcia wsparciem, biorąc pod uwagę środki finansowe programu. Mimo że w skali programu profilaktyką pierwotną w kierunku cukrzycy objęto znacznie mniejszy odsetek zaplanowanej populacji docelowej, beneficjenci uczestniczący w badaniu TSSI wysoko oceniali poziom osiągnięcia omawianego efektu wsparcia w ramach realizowanych przez siebie projektów. Również zdaniem zdecydowanej większości uczestników projektów – pracowników instytucji systemu ochrony zdrowia, wdrożone wsparcie pozwoliło na osiągnięcie efektu w postaci objęcia profilaktyką pierwotną w kierunku cukrzycy mieszkańców województwa mazowieckiego powyżej 60 r.ż. w stopniu co najmniej wysokim (95,2%). Odsetek ocen przeciwnych sięgał jedynie 1,9%. Powyższe wyniki badań reaktywnych potwierdzają zatem, że choć profilaktyką pierwotną w kierunku cukrzycy objęto znacznie mniej osób niż zakładano, nie należy bagatelizować osiągniętych w tym zakresie rezultatów. Dzięki wsparciu z programu, pod kątem cukrzycy

⁴⁷ Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”, Warszawa 2020 (Aktualizacja 2022), s. 24.

Pytanie badawcze	Wniosek
	przebadano bowiem 11 858 osób w wieku 60+, co nie byłoby możliwe, gdyby nie wdrożony RPZ.
2. Czy zostały osiągnięte oczekiwane efekty określone w RPZ: Czy nastąpiło zwiększenie o 20% poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego?	W ramach programu wykonano badania u 11 858 osób, z czego u 1 217 osób (10,3%) wykryto cukrzycę i skierowano je do dalszego leczenia w ramach AOS. Brak pełnych danych na temat liczby nowo diagnozowanych przypadków cukrzycy przed wdrożeniem programu utrudnia jednoznaczną ocenę realizacji wskaźnika. W celu oszacowania potencjalnego wpływu programu na wykrywalność cukrzycy przeprowadzono jednak analizę ekspercką opartą na dostępnych danych o zapadalności na cukrzycę w województwie mazowieckim. Z danych za 2016 rok wynika, że liczba nowo rozpoznanych przypadków cukrzycy wynosiła wówczas 33 360⁴⁸, co oznacza, że aby spełnić założenie wzrostu wykrywalności o 20%, liczba diagnoz powinna wzrosnąć do 40 032 przypadków rocznie. Aby spełnić założenia wskaźnika, konieczne było zidentyfikowanie dodatkowych 6 672 przypadków cukrzycy w skali województwa. W ramach programu wykryto 1 217 nowych przypadków cukrzycy, co oznacza, że liczba rozpoznań dokonanych w programie pokryła 18,2% wymaganej liczby nowych diagnoz koniecznych do osiągnięcia zakładanego wzrostu wykrywalności o 20%. W związku z tym, RPZ miał istotny wpływ na poprawę wykrywalności cukrzycy w populacji docelowej, choć stopień wzrostu poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego był nieco niższy od planowanego. Biorąc pod uwagę wyniki badań reaktywnych, beneficjenci uczestniczący w badaniu TSSI potwierdzili poziom osiągnięcia omawianego efektu wsparcia w ramach realizowanych przez siebie projektów. Również w opinii większości ankietowanego personelu medycznego, który wziął udział w szkoleniach realizowanych w programie, prowadzone działania pozwoliły na osiągnięcie efektu w postaci zwiększenia poziomu wykrywalności cukrzycy w stopniu wysokim/bardzo wysokim (95,2% wskazań). Przeciwnego zdania było zaledwie 1,9% ogółu respondentów badania CATI.
3. Czy zostały osiągnięte oczekiwane efekty określone w RPZ: Czy nastąpiła zmiana nawyków żywieniowych, trybu życia i	Zgodnie z założeniami programu, do zmiany stylu życia mieszkańców regionu w wieku 60+ miały przyczynić się przede wszystkim działania edukacyjne kierowane do odbiorców usług zdrowotnych oraz diabetyków będących już pod kontrolą lekarza, zainteresowanych poszerzeniem swojej wiedzy i zwiększeniem potencjału zdrowotnego.

⁴⁸ Mapa potrzeb zdrowotnych w zakresie cukrzycy dla województwa mazowieckiego, https://basiw.mz.gov.pl/wp-content/uploads/2019/11/MPZ_cukrzyca_mazowieckie.pdf [dostęp na dzień: 20.03.2025].

Pytanie badawcze	Wniosek
ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy u uczestników programu?	Jak wskazują wyniki badania TSSI, tylko w przypadku jednego z projektów pojawiły się wskazania na oceny niskie w odniesieniu do poziomu osiągnięcia omawianego efektu, z uwagi na sceptyczne podejście części seniorów do zmiany swojego stylu życia, w tym zwłaszcza nawyków żywieniowych. Zdaniem realizatora projektu, mimo przekazanych uczestnikom informacji, raczej nie stosują się oni do otrzymanych zaleceń. Pozostali beneficjenci wskazywali wyłącznie na oceny wysokie i bardzo wysokie, świadczące o wysokim wpływie realizowanych działań na osiągnięcie efektu wsparcia w postaci zmiany stylu życia jego odbiorców. Powyższe wnioski potwierdzili członkowie personelu medycznego, który wziął udział w szkoleniach realizowanych w programie. Zdaniem 95,2% z nich, prowadzone działania pozwoliły na osiągnięcie omawianego efektu w stopniu wysokim/bardzo wysokim. Przeciwnego zdania było zaledwie 1,9% ogółu respondentów badania CATI.
4. Czy zostały osiągnięte oczekiwane efekty określone w RPZ: Czy zwiększono poziom wiedzy na temat cukrzycy w grupach docelowych?	Działaniami edukacyjnymi w ramach akcji promocji zdrowia wzięło udział 7 090 osób. Szkoleniami objęto natomiast 380 przedstawicieli personelu medycznego. Beneficjenci uczestniczący w badaniu TSSI wysoko oceniali znaczenie realizowanego przez siebie wsparcia na wzrost poziomu wiedzy na temat cukrzycy w grupach docelowych, co potwierdzają wyniki ankiet z ostatecznymi odbiorcami wsparcia. Odbiorcy usług zdrowotnych, do których kierowano działania edukacyjne, deklarowali, że dzięki udziałowi w programie znacząco wzrósł poziom ich wiedzy w zakresie zagrożeń wynikających z występowania cukrzycy i jej powikłań, zasad zdrowego odżywiania i korzyści wynikających z prowadzenia zdrowego stylu życia (średnia ocen między 4,6 a 4,7 na 5 możliwych). Z kolei zdaniem zdecydowanej większości uczestników projektów – pracowników instytucji systemu ochrony zdrowia, wdrożone wsparcie pozwoliło na osiągnięcie efektu w postaci zwiększenia poziomu wiedzy na temat cukrzycy w stopniu co najmniej wysokim (95,2%). Odsetek ocen przeciwnych sięgał jedynie 1,9%. Przedstawiciele tej grupy wysoko oceniali również wzrost swojej wiedzy w zakresie badań diabetologicznych, metod edukacji zdrowotnej oraz postępów w diabetologii, nabytej dzięki udziałowi w szkoleniach (średnia ocen 4,9 na 5 możliwych), co dodatkowo potwierdza wysoki stopień realizacji omawianego efektu interwencji.
5. Czy zostały osiągnięte oczekiwane efekty określone w RPZ: Czy nastąpił wzrost świadomości dotyczącej profilaktyki tej choroby w grupach docelowych?	Zgodnie z wynikami badania TSSI, tylko w przypadku jednego z projektów pojawiły się wskazania na oceny niskie w odniesieniu do poziomu osiągnięcia omawianego efektu wsparcia. Zdaniem beneficjenta, mimo podejmowanych działań, rozumienie zagadnień związanych z cukrzycą i sposobami jej prewencji nadal jest ograniczone wśród przedstawicieli grupy docelowej. Pozostali

Pytanie badawcze	Wniosek
	realizatorzy projektów wskazywali wyłącznie na oceny wysokie i bardzo wysokie. Opinie tych ostatnich zdają się potwierdzać wyniki badań z samymi uczestnikami projektów, wskazujące na wzrost wiedzy zarówno odbiorców działań edukacyjnych, jak i szkoleń. Sami seniorzy, będący odbiorcami usług zdrowotnych, w ramach ankiet deklarowali, że: • nabytą w projekcie wiedzę stosują w codziennym życiu (40,2% wskazań); • dzięki otrzymanemu wsparciu nastąpiła poprawa poziomu ich funkcjonowania (78,7% wskazań), w tym z uwagi na zmianę nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy; • udział w projekcie przełożył się na zmianę stylu ich życia (29,1% wskazań) i życia ich rodzin (7,4% wskazań). Również w opinii większości ankietowanego personelu medycznego, który wziął udział w szkoleniach realizowanych w programie, prowadzone działania pozwoliły na osiągnięcie analizowanego efektu w stopniu wysokim/bardzo wysokim (95,2% wskazań). Przeciwnego zdania było zaledwie 1,9% ogółu respondentów badania CATI. Tym samym, w opinii Zespołu Badawczego, na skutek wdrożonych działań w grupach docelowych nastąpił wzrost świadomości dotyczącej profilaktyki cukrzycy choroby. Stopień osiągnięcia omawianego efektu był jednak stosunkowo niewielki, biorąc pod uwagę odsetek odbiorców wsparcia deklarujących wpływ udziału w projekcie na zmianę stylu życia oraz osób stosujących otrzymaną wiedzę na co dzień.
6. Czy zostały osiągnięte oczekiwane efekty określone w RPZ: Czy nastąpiła zmiana nastawienia mieszkańców województwa mazowieckiego do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy?	Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że wdrożone działania umożliwiły zmianę nastawienia uczestników projektów do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy, choć jeden z beneficjentów podkreślał, że znaczna część seniorów nadal nie stosuje się do otrzymanych w programie zaleceń. Opinię tą zdają się potwierdzać wyniki ankiet z odbiorcami usług zdrowotnych, w których jedynie 40,2% deklarowało, że uzyskaną w projekcie wiedzę stosują w codziennym życiu. Równocześnie jednak poprawę poziomu funkcjonowania deklarowało aż 78,7% ankietowanych seniorów, w tym z uwagi na zmianę nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy, co wskazuje na szerokie oddziaływanie wsparcia w omawianym zakresie. Pozostali realizatorzy projektów w odniesieniu do poziomu osiągnięcia omawianego efektu wskazywali wyłącznie na oceny wysokie i bardzo wysokie, a ich opinie potwierdzają wyniki badania ankietowego z pracownikami instytucji systemu ochrony zdrowia,

Pytanie badawcze	Wniosek
	zdaniem których wdrożone wsparcie pozwoliło na osiągnięcie efektu <i>Zmiana nastawienia mieszkańców województwa mazowieckiego do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy</i> w stopniu co najmniej wysokim (95,2%). Odsetek ocen przeciwnych sięgał jedynie 1,9%. Biorąc pod uwagę powyższe, w opinii Zespołu Badawczego, poziom osiągnięcia omawianego efektu wsparcia należy ocenić wysoko. Nadal konieczne wydaje się jednak podejmowanie dalszych działań służących edukacji mieszkańców regionu w zakresie cukrzycy i zagrożeń z nią związanych, jak i rozwiązań, które stosowane w codziennym życiu, mogą zapobiegać wystąpieniu czy rozwojowi choroby.
7. Jeśli nie udało się osiągnąć wszystkich oczekiwanych efektów określonych w RPZ, to jakie były przyczyny ich nieosiągnięcia?	Przyczyn niższego niż planowanego poziomu osiągnięcia części efektów wsparcia należy doszukiwać się w problemach w realizacji części projektów wybranych do dofinansowania, które – z uwagi na istniejące niejasności – nie zostały uwzględnione w ramach niniejszego raportu, a co do których toczy się obecnie postępowanie wyjaśniające. Ich wdrożenie zgodnie z przyjętymi założeniami umożliwiłoby bowiem objęcie wsparciem zakładanej wielkości populacji. W tym miejscu warto również wskazać, że – biorąc pod uwagę wyniki analizy benchmarkingowej – przy realizacji podobnych działań w przyszłości, warto byłoby określać oczekiwane efekty programu w sposób miękki, bez określania konkretnej wielkości – w tym przypadku – odsetka populacji planowanej do objęcia profilaktyką pierwotną.
Ocena efektywności programu, zgodnie z miernikami efektywności w ramach realizacji RPZ	
1. Jakie zostały osiągnięte wartości następujących mierników efektywności w ramach realizacji RPZ: (...)	Analiza zrealizowanych wartości mierników efektywności pozwala pozytywnie ocenić ogólną efektywność programu, co potwierdza wnioski płynące z dotychczas przeprowadzonych ewaluacji RPO WM 2014-2020⁴⁹. Zgodnie z danymi pochodzącymi ze sprawozdań z realizacji projektów, w programie wzięło udział 12 592 mieszkańców regionu, z czego usługami zdrowotnymi objęto 11 858 z nich. W ramach przeprowadzonych badań cukrzycę zdiagnozowano u 10,3% odbiorców usług zdrowotnych, których skierowano do dalszego leczenia cukrzycy. Mniejszym zainteresowaniem cieszyły się natomiast działania edukacyjne prowadzone w ramach akcji promocji zdrowia, w których wzięło udział 7 090 osób.

⁴⁹ Zgodnie z wynikami badania pn. *Ewaluacja podsumowująca postęp rzeczowy i rezultaty RPO WM 2014-2020*, 71,1% ankietowanych realizatorów projektów w ramach Poddziałania 9.2.2 deklarowało osiągnięcie wszystkich założonych w projekcie celów, a kolejne 26,3% badanych wskazało, że udało się osiągnąć większość z nich.

Pytanie badawcze	Wniosek
	W ramach projektów 380 przedstawicieli personelu medycznego – lekarzy i pielęgniarek POZ przeszkolono z zakresu diabetologii. Mimo działań podejmowanych w celu prewencji i leczenia cukrzycy, choroba nadal pozostaje palącym i nasilającym się problemem zdrowotnym regionu, co potwierdzają również prognozy epidemiologiczne na kolejne dziesięciolecie, wskazujące na systematycznie rosnące wskaźniki chorobowości, zapadalności oraz zgonów w powodu cukrzycy. Nie ma zatem wątpliwości, że kontynuacja działań ukierunkowanych na zapobieganie, wczesne wykrywanie i leczenie cukrzycy jest niezbędna, co jednoznacznie potwierdzają zarówno analizy danych statystycznych, jak i wyniki badań reaktywnych przeprowadzonych na potrzeby opracowania niniejszego raportu.
2. Czy działania zrealizowane w ramach RPZ są efektywne?	Wyniki przeprowadzonych badań każą pozytywnie oceniać efektywność działań wdrożonych w ramach RPZ. Mimo napotykaných trudności, związanych przede wszystkim z pandemią COVID-19 i jej wpływem na możliwości realizacji projektów, beneficjenci intensyfikowali podejmowane działania tak, by osiągnąć zakładane rezultaty. Choć nie w każdym przypadku udało się to na oczekiwanym poziomie, uzyskane efekty wsparcia nadal pozostają znaczące, w związku z czym program może być uznany za sukces.
3. Jakie czynniki wpływały pozytywnie na efektywność?	Na podstawie przeprowadzonych badań, do czynników mających pozytywny wpływ na efektywność wsparcia należy zaliczyć: • adekwatność wsparcia względem potrzeb grup docelowych; • profesjonalizm personelu medycznego zaangażowanego w realizację działań projektowych; • dostępność środków finansowych na realizację wsparcia; • rosnącą świadomość społeczeństwa w zakresie zachorowalności na cukrzycę; • wykorzystanie szerokiego spektrum kanałów komunikacji w celu informowania o wsparciu; • organizację działań edukacyjnych, w których wzięła udział znacząca liczba mieszkańców regionu, a które zwiększają świadomość i zachęcają do badań; • szeroki zakres działań diagnostycznych i edukacyjnych, co pozwoliło na kompleksową ocenę stanu zdrowia uczestników; • elastyczne podejście do realizowanych działań, co umożliwiło osiągnięcie znaczących efektów mimo wyzwań napotykaných podczas wdrażania projektów.
4. Jakie czynniki wpływały negatywnie na efektywność?	Czynnikami mającymi negatywny wpływ na efektywność wsparcia były: • pandemia COVID-19 i związane z nią ograniczenia;

Pytanie badawcze	Wniosek
	• realizacja wsparcia wieczorami w okresie zimowym, a więc w czasie niedostosowanym do specyfiki grupy docelowej – osób starszych; • ograniczona ilość środków przeznaczonych w programie na leczenie osób, u których zdiagnozowano cukrzycę; • nadmierna ilość dokumentacji związanej z udziałem w programie, zniechęcająca potencjalnych uczestników do skorzystania ze wsparcia; • niechęć części seniorów uczestniczących w projekcie do stosowania się do otrzymanych zaleceń; • niewykorzystanie wszystkich dostępnych form i środków komunikacji i związane z tym trudności w rekrutacji uczestników.
Problemy zidentyfikowane przez interesariuszy RPZ oraz sposoby ich rozwiązania	
1. Czy wystąpiły czynniki utrudniające osiągnięcie założonych celów? Jakże to były czynniki?	Prócz pandemii COVID-19 i jej wpływu na realizację RPZ, czynnikami utrudniającymi osiągnięcie założonych celów programu były następujące: • rekrutacja odbiorców wsparcia – osób w wieku 60+, nierzadko cechujących się szczególną nieufnością, utrudniającą zachęcenie ich do skorzystania ze wsparcia, a także mniejszą aktywnością życiową, ograniczającą możliwości dotarcia do nich z informacjami o realizowanych działaniach; • niechęć części uczestników/potencjalnych uczestników projektów do podawania danych personalnych wymaganych w związku z udziałem we wsparciu; • nadmierna ilość dokumentacji związanej z udziałem w projekcie, zniechęcająca uczestników/potencjalnych uczestników do skorzystania ze wsparcia; • brak pewności części seniorów co do tego, czy byli dotychczas diagnozowani w kierunku cukrzycy, a więc czy mogą skorzystać ze wsparcia oferowanego w programie.
2. Czy wystąpiły czynniki utrudniające osiągnięcie założonych efektów? Jakże to były czynniki?	Prócz pandemii COVID-19 i jej wpływu na realizację RPZ, czynnikami utrudniającymi osiągnięcie założonych efektów programu były następujące: • problemy z wdrożeniem części projektów objętych dofinansowaniem, co do których toczy się obecnie postępowanie wyjaśniające, na skutek których wsparciem w programie objęto mniej osób niż początkowo zakładano.
3. Czy wystąpiły czynniki utrudniające osiągnięcie założonych mierników? Jakże to były czynniki?	Prócz pandemii COVID-19 i jej wpływu na realizację RPZ, czynnikami utrudniającymi osiągnięcie założonych mierników efektywności programu były następujące:

Pytanie badawcze	Wniosek
	• realizacja wsparcia w czasie nieadekwatnym względem potrzeb przedstawicieli grupy docelowej – osób starszych; • ograniczona ilość środków przeznaczonych w programie na leczenie osób, u których zdiagnozowano cukrzycę; • nadmierna ilość dokumentacji związanej z udziałem w programie, zniechęcająca potencjalnych uczestników do skorzystania ze wsparcia; • niechęć części seniorów uczestniczących w projekcie do stosowania się do otrzymanych wskazówek; • niewykorzystanie wszystkich dostępnych form i środków komunikacji i związane z tym trudności w rekrutacji uczestników.
4. Czy Instytucja Zarządzająca RPO WM 2014-2020 zidentyfikowała jakieś problemy podczas zarządzania i monitorowania RPZ? Jakież to były problemy, czy i jakie podjęto działania modyfikujące?	Głównym problemem, na jaki natrafiali przedstawiciele IZ RPO WM 2014-2020 w trakcie zarządzania i monitorowania RPZ, były trudności w egzekwowaniu od beneficjentów sprawozdań z realizacji projektów, służących monitorowaniu wskaźników programu na potrzeby Departamentu Zdrowia i Polityki Społecznej UM WM. Chociaż umowy o dofinansowanie zobowiązują beneficjentów do składania sprawozdań do Departamentu Zdrowia i Polityki Społecznej UM WM oraz – za pośrednictwem SL2014 – do MJWPU, nie przewidują one żadnych sankcji za niewywiązanie się z tego obowiązku. W efekcie niektórzy beneficjenci unikają jego realizacji. Jak wskazali uczestnicy wywiadu, problem ten pojawia się przy każdym RPZ. Mimo prób doprecyzowania zapisów umów, które ułatwiłyby egzekwowanie obowiązków sprawozdawczych, unijne regulacje znacząco ograniczają możliwość wprowadzenia takich zmian. Aby poprawić proces monitorowania realizacji projektów, warto rozważyć wprowadzenie do regulaminu naboru oraz umów o dofinansowanie zapisów, które określałyby mechanizmy egzekwowania obowiązku sprawozdawczości oraz udziału w badaniach ewaluacyjnych służących ocenie efektywności programu.
5. Czy Instytucja Pośrednicząca zidentyfikowała jakieś problemy podczas wdrażania i monitorowania RPZ? Jakież to były problemy, czy i jakie podjęto działania modyfikujące?	IP RPO WM 2014-2020 nie napotykała większych problemów podczas wdrażania i monitorowania RPZ.
6. Czy beneficjenci zidentyfikowali jakieś problemy podczas realizowania RPZ? Jakież to były problemy, czy i jakie podjęto działania modyfikujące?	Większość problemów we wdrażaniu zaplanowanych działań była bezpośrednim lub pośrednim skutkiem wystąpienia pandemii COVID-19, której wpływowi na realizację programu poświęcono osobny rozdział. Prócz wyzwań wynikających z wystąpienia pandemii COVID-19 realizatorzy projektów mierzyli się z następującymi problemami:

Pytanie badawcze	Wniosek
	• Obciążenie pracą personelu medycznego, przekładające się na: ○ ograniczone możliwości udziału zrekrutowanego personelu POZ w zaplanowanych szkoleniach, co utrudniało osiągnięcie zakładanych wskaźników; ○ ograniczone możliwości prowadzenia badań lekarskich w ramach projektów przez lekarzy, co skutkowało trudnościami w ustaleniu harmonogramu konsultacji lekarskich. • Niski poziom zainteresowania gestorów ośrodków medycznych zlokalizowanych w powiatach ościennych udostępnieniem swoich gabinetów na konsultacje lekarskie, co utrudniało realizację badań w ramach projektów. • Brak konieczności prowadzenia badań pogłębionych dla większej od zakładanej liczby uczestników projektów, co uniemożliwiało realizację jednego z zaplanowanych zadań. • Konieczność zaangażowania kilku osób do realizacji projektu, w tym m.in. kierownika projektu i kierownika medycznego, skutkowało wystąpieniem kosztów pośrednich powyżej aktualnie zrealizowanych kosztów bezpośrednich. Równoczesny brak możliwości realizacji projektu w dłuższym okresie czasu uniemożliwił istotne zwiększenie kosztów bezpośrednich, a co za tym idzie – rozliczenia kosztów pośrednich tj. kosztów ogólnych spółki ponoszonych w związku z realizacją projektu, kosztów wynagrodzeń personelu zaangażowanego w projekt, kosztów promocji projektu. • Niewielkie zainteresowanie pacjentów działaniami z zakresu edukacji po otrzymaniu przez nich negatywnych wyników badań diagnostycznych w kierunku cukrzycy, co skutkowało koniecznością przekładania terminów realizacji szkoleń i wydłużenia okresu realizacji projektu. • Niewielkie zainteresowanie mężczyzn możliwością udziału w projekcie. • Niedostosowanie danych osobowych grup docelowych, powodujących problemy przy wypełnianiu formularzy zgłoszeniowych pacjentów, lekarzy i pielęgniarek, co przy tak dużej populacji w projekcie stwarzało zagrożenie dla wykonania zadań i opóźnienia czasowe. Równoczesny brak środków w ograniczonych kosztach pośrednich na zatrudnienie zespołu, który mógłby udźwignąć ciężar tych trudności, powodował straty czasowe w związku z prowadzeniem wyjaśnień i przekonywaniem grup docelowych co do sensu podawania wymaganych danych do projektu. Szczególne trudności i opór budziła konieczność

Pytanie badawcze	Wniosek
	podawania danych dotyczących m.in. sytuacji na rynku pracy, statusu uczenia się, wykonywanego zawodu. • Podawanie błędnych danych osobowych przez uczestników projektów, skutkujące koniecznością ich poprawy. • Niechęć personelu medycznego do podawania swoich danych osobowych w związku z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady unii Europejskiej 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. o <i>ochronie danych osobowych</i>, co skutkowało trudnościami ze znalezieniem odpowiedniej liczby personelu medycznego na szkolenia. • Błędy w działaniu systemu SL2014 i występowanie problemów z dostępem do systemu w związku z kumulacją terminów rozliczeń projektów, co ograniczało możliwości wprowadzenia danych dotyczących przebadanych pacjentów. W ramach działań zaradczych, do pracy przy wpisywaniu wszystkich danych z badań zaangażowano aż 4 osoby, co jednak przy opisanych wadach systemu nie poprawiło ani szybkości, ani efektywności zapisywania wymaganych informacji. • Trudności ze znalezieniem osób będących w stanie pełnić obowiązki kierownika projektu i kierownika medycznego, przekładające się na wystąpienie opóźnień w realizacji zaplanowanych działań i konieczność ich intensyfikacji w kolejnych miesiącach. • Niewielkie zainteresowanie realizowanym wsparciem w okresie letnim. • Ograniczona liczba osób w wieku 65+ niediagnozowanych dotychczas w kierunku cukrzycy w dużych aglomeracjach. W ramach podejmowanych działań modyfikujących: • wnioskowano o wydłużenie okresu realizacji projektów; • intensyfikowano działania promocyjne i rekrutacyjne; • wyjaśniano niejasności związane z koniecznością podawania danych osobowych na potrzeby udziału w projekcie; • przekładano szkolenia w celu rekrutacji zakładanej liczby uczestników; • zwiększono liczbę osób zaangażowanych we wprowadzanie danych uczestników do systemu SL2014.
7. Czy działania dotyczące rekrutacji do udziału w badaniach zostały prawidłowo zaplanowane (były trafne w stosunku do grupy docelowej, skuteczne)?	W opinii beneficjentów, działania podejmowane w celu rekrutacji uczestników były adekwatne względem grupy docelowej wsparcia i okazały się skuteczne, co potwierdzili przedstawiciele IP RPO WM 2014-2020. Sama specyfika grupy docelowej wsparcia – osób w wieku powyżej 60 roku życia – wpływała natomiast na trudności z zachęceniem odpowiedniej liczby osób do udziału w projektach. Problemy te nasiliły się ponadto na skutek pandemii COVID-19 i jej

Pytanie badawcze	Wniosek
	wpływu na możliwości dotarcia do przedstawicieli grupy docelowej, jak i gotowość osób starszych do skorzystania ze wsparcia. Trudności te przekładały się na wydłużanie się procesu rekrutacji odbiorców świadczeń. Eksperci uczestniczący w badaniu panelowym potwierdzili trafność działań podejmowanych przez beneficjentów w zakresie rekrutacji do udziału w badaniach, biorąc pod uwagę fakt, że usługami zdrowotnymi objęto 77,9% seniorów zakładanych do objęcia wsparciem w ramach poszczególnych projektów, a szkoleniami – 77,6% zakładanej liczby przedstawicieli personelu medycznego. Zdaniem ekspertów, działania te podejmowane były w sposób właściwy i adekwatny do grupy docelowej, choć proces rekrutacji utrudniała sytuacja epidemiologiczna.
8. Jakie można wskazać rozwiązania niwelujące zidentyfikowane problemy we wdrażaniu RPZ?	W celu wprowadzenia rozwiązań niwelujących zidentyfikowane problemy związane ze sprawozdawczością, warto byłoby rozważyć możliwość wprowadzenia rozwiązań służących usprawnieniu tego procesu poprzez uwzględnienie w regulaminie naboru oraz w ramach umów o dofinansowanie zapisu określającego sposoby egzekwowania od realizatorów wypełniania obowiązków sprawozdawczych. Działania podejmowane przez przedstawicieli poszczególnych grup w celu niwelowania pojawiających się problemów w realizacji projektów, w tym trudności wynikających z pandemii COVID-19, obejmowały m.in.: • realizację szkoleń dla personelu w pełnym reżimie sanitarnym (mniejsza liczba uczestników, większe sale itp.); • zachęcanie personelu medycznego do przyjęcia dwóch dawek szczepień przeciwko COVID-19; • intensyfikację promocji projektów w celu rekrutacji uczestników; • wnioskowanie o wydłużenie okresu realizacji projektów; • czasowe wstrzymanie realizacji projektu lub zmniejszenie intensywności prowadzonych działań; • wyjaśnianie niejasności związanych z koniecznością podawania danych osobowych na potrzeby udziału w projekcie; • przekładanie szkolenia w celu rekrutacji zakładanej liczby uczestników; • zwiększanie liczby osób zaangażowanych we wprowadzanie danych uczestników do systemu SL2014.
9. Jakie doświadczenia z dotychczasowego wdrażania RPZ można wykorzystać po 2023 roku?	Do kluczowych doświadczeń, które należy mieć na uwadze przy planowaniu kolejnych edycji RPZ, należą m.in.: Uelastycznienie planowanych efektów programu:

Pytanie badawcze	Wniosek
	Jednym z problemów napotkanych przy ocenie programu było sztywne określenie wskaźników jego efektywności: • Objęcie profilaktyką pierwotną w kierunku cukrzycy co najmniej 50% zaplanowanej populacji docelowej mieszkańców województwa mazowieckiego powyżej 60 r.ż.; • Zwiększenie o 20% poziomu wykrywalności cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego; co w obliczu pandemii i innych nieprzewidzianych trudności, ale również z uwagi na ograniczoną dostępność danych dotyczących cukrzycy w regionie, ograniczyło możliwości realizacji i/lub oceny stopnia osiągnięcia ww. efektów. W przyszłych edycjach warto stosować bardziej elastyczne podejście do określania celów – zamiast narzucania konkretnych wartości, warto skupić się na jakościowych wskaźnikach, np. poziomie świadomości zdrowotnej czy zmianie nawyków żywieniowych uczestników i/lub w sposób bardziej miękki określać zmiany oczekiwane po wdrożeniu wsparcia. Wzmocnienie współpracy międzysektorowej: Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że skuteczna realizacja programu, w tym przede wszystkim w zakresie promocji wsparcia i rekrutacji, wymaga zaangażowania różnych instytucji – nie tylko placówek medycznych, ale także NGO, samorządów, lokalnych liderów i instytucji edukacyjnych. W przyszłości warto dążyć do większej współpracy beneficjentów z lokalnymi podmiotami, co mogłoby zwiększyć skuteczność i zasięg przyszłych inicjatyw zdrowotnych. Ograniczenie zakresu danych wymaganych od uczestników projektów do niezbędnych, odnoszących się wyłącznie do specyfiki wsparcia: Uzasadnione byłoby ograniczenie wymaganych danych do zakresu zgodnego z kryteriami włączenia uczestników (pacjentów, lekarzy, pielęgniarów) do określonej formy wsparcia. Konieczność podawania dodatkowych, zbędnych z punktu widzenia realizowanego wsparcia danych budzi bowiem niechęć i sprzeciw uczestników, a dla realizatorów projektów wiąże się z podejmowaniem dodatkowych wysiłków skupionych na przekonaniu i zachęceniu odbiorców wsparcia do skorzystania z niego mimo napotykanego niedogodności. Przygotowanie na sytuacje kryzysowe: W związku z doświadczeniami związanymi z pandemią COVID-19 i jej wpływem na realizowane działania, w przyszłości warto opracować strategię zarządzania projektami w sytuacjach kryzysowych, by minimalizować zakłócenia we wdrażaniu projektów. Kontynuacja programu:

Pytanie badawcze	Wniosek
	Wyniki przeprowadzonych badań reaktywnych, jak również dane statystyczne i prognozy dotyczące cukrzycy, jednoznacznie wskazujące na rosnącą liczbę osób z tą diagnozą, świadczą o konieczności kontynuacji działań ukierunkowanych na zapobieganie, wczesne wykrywanie i leczenie cukrzycy. Przeprowadzone analizy sugerują jednak, że w przyszłości należałoby zintensyfikować działania skoncentrowane na prewencji i wczesnym wykrywaniu cukrzycy. Tym bardziej, że cukrzycę diagnozuje się u osób w każdym wieku, a im wcześniej występuje choroba, tym silniej odczuwane są jej następstwa w późniejszym wieku. Od lipca 2021 roku w Polsce realizowany jest jednak program „Profilaktyka 40 PLUS”, zakładający realizację bezpłatnych badań profilaktycznych w formie pakietów dla osób powyżej 40 roku życia, w ramach którego realizowane są badania obejmujące m.in. badanie stężenia glukozy we krwi, pomiar ciśnienia tętniczego czy pomiar masy ciała, wzrostu, obwodu w pasie oraz obliczenie wskaźnika masy ciała (BMI)⁵⁰. Do końca 2024 roku w jego ramach przebadano 4,08 mln osób, w tym 2,67 mln osób do 65 roku życia (21% osób z tej grupy wieku) i 1,41 mln osób w wieku 65 lat i więcej (18%)⁵¹. Choć brakuje danych dotyczących liczby osób, które skorzystały z programu na Mazowszu, w regionie badania w ramach programu można wykonać w 548 placówkach ochrony zdrowia⁵². Program realizowany będzie do końca kwietnia br.⁵³, a w maju zastąpić go ma program „Moje zdrowie”, który będzie dostępny dla szerszej grupy osób⁵⁴. Tym samym, w przypadku kontynuacji RPZ w dotychczasowej formie istnieje ryzyko powielania wsparcia i/lub niskiego zainteresowania udziałem w badaniach profilaktycznych w kierunku cukrzycy. Warto jednak zastanowić się nad możliwością ukierunkowania programu na realizację działań edukacyjnych skierowanych do ogółu mieszkańców i

⁵⁰ Pakiety badań, <https://www.gov.pl/web/zdrowie/pakiety-badan> [dostęp na dzień: 11.04.2025].

⁵¹ Prawie 5 mln osób skorzystało już z programu Profilaktyka 40+, a 862 tys. zrobiło to dwukrotnie, <https://www.termedia.pl/poz/Prawie-5-mln-osob-skorzystalo-juz-z-programu-Profilaktyka-40-a-862-tys-zrobilo-to-dwukrotnie,59727.html> [dostęp na dzień: 11.04.2025].

⁵² Wystaw sobie e-skierowanie na badania, <https://pacjent.gov.pl/aktualnosc/wystaw-sobie-e-skierowanie-na-badania> [dostęp na dzień: 11.04.2025].

⁵³ Prawie 5 mln osób skorzystało już z programu Profilaktyka 40+, a 862 tys. zrobiło to dwukrotnie, <https://www.termedia.pl/poz/Prawie-5-mln-osob-skorzystalo-juz-z-programu-Profilaktyka-40-a-862-tys-zrobilo-to-dwukrotnie,59727.html> [dostęp na dzień: 11.04.2025].

⁵⁴ Projekt rozporządzenia w sprawie programu „Moje Zdrowie” trafił do konsultacji, <https://www.gov.pl/web/zdrowie/projekt-rozporzadzenia-w-sprawie-programu-moje-zdrowie-trafil-do-konsultacji> [dostęp na dzień: 11.04.2025].

Pytanie badawcze	Wniosek
	szkoleń dla personelu medycznego oraz rozszerzenia wsparcia kierowanego do osób ze zdiagnozowaną cukrzycą.
10. Czy personel odpowiedzialny za realizację interwencji w ramach RPZ napotykał na problemy podczas realizowania działań w ramach RPZ, a jeśli tak, to jakie to były problemy?	Na wystąpienie pewnych trudności podczas udziału w projekcie wskazał zaledwie jeden z ankietowanych uczestników szkoleń dla personelu medycznego – mieszkaniec RWS (0,5%). Respondent wskazał przy tym, że problemem tym był zbyt krótki czas trwania wsparcia.
11. Czy uczestnicy/osoby, które otrzymały wsparcie w ramach RPZ natrafiali na problemy podczas udziału w programie, a jeśli tak, to jakie to były problemy?	Odbiorcy usług zdrowotnych oferowanych w programie zwykle nie napotykali większych problemów w związku z korzystaniem ze wsparcia. Na ich wystąpienie wskazało zaledwie 3 respondentów zamieszkujących RWS (1,2% ogółu badanych). Napotykane trudności dotyczyły niemożności dodzwonienia się do placówki realizującej badania oraz ograniczonej dostępności lekarzy internistów na potrzeby omówienia otrzymanych wyników.
Ocena jakości świadczeń w ramach realizacji RPZ na podstawie ankiety satysfakcji uczestnika programu oraz na podstawie ankiet satysfakcji ze szkoleń dla personelu medycznego	
1. Jak uczestnicy/osoby, które otrzymały wsparcie w ramach RPZ oceniają: 1) stosunek beneficjenta/realizatora do uczestnika (życzliwość, zaangażowanie, troska o badanego), 2) komunikatywność beneficjenta/realizatora (wyczerpujące i zrozumiałe przekazywanie informacji), 3) zapewnianie przez beneficjenta/realizatora intymności uczestników podczas udzielania świadczeń, 4) punktualność beneficjenta/realizatora, 5) sprawność obsługi zapewnionej przez beneficjenta/realizatora.	Odbiorcy usług zdrowotnych oferowanych w programie bardzo wysoko oceniali ich realizatorów, w tym w odniesieniu do stosunku beneficjentów do uczestników, ich komunikatywności i punktualności. Wysoko oceniano również sprawność obsługi, a także zapewnienie intymności odbiorcom wsparcia. W odpowiedziach badanych zdecydowanie dominowały odpowiedzi bardzo dobre i dobre, biorąc pod uwagę zarówno wyniki ankiet satysfakcji uczestnika projektu, jak i badania CATI zrealizowane na potrzeby niniejszej ewaluacji.
2. Jak personel medyczny, który brał udział w szkoleniach w ramach RPZ ocenia:	Przedstawiciele personelu medycznego, którzy w ramach projektów wzięli udział w szkoleniach, bardzo wysoko oceniali ich realizatorów, w tym w odniesieniu do stosunku beneficjentów do uczestników, ich komunikatywności, punktualności czy sprawności obsługi. Wysoko

Pytanie badawcze	Wniosek
1) poziom merytoryczny szkolenia; 2) stosunek do uczestnika (życzliwość, zaangażowanie); 3) komunikatywność (wyczerpujące i zrozumiałe przekazywanie informacji); 4) zapewnianie odpowiednich materiałów i narzędzi do przekazania wiedzy uczestnikom szkolenia 5) punktualność realizatorów; 6) sprawność obsługi; 7) uwzględnienie najnowszych wytycznych, przekazanie rekomendacji postępowania.	oceniano również kwestie odnoszące się bezpośrednio do jakości szkoleń, w tym ich poziom merytoryczny, zapewnienie odpowiednich materiałów i narzędzi do przekazania wiedzy uczestnikom czy uwzględnienie najnowszych wytycznych i przekazanie rekomendacji postępowania. W odpowiedziach badanych zdecydowanie dominowały odpowiedzi bardzo dobre i dobre, biorąc pod uwagę zarówno wyniki ankiet satysfakcji ze szkoleń dla personelu medycznego, jak i badania CATI zrealizowane na potrzeby niniejszej ewaluacji.
3. Czy uczestnicy/osoby, które otrzymały wsparcie w ramach RPZ zgłaszali inne uwagi podczas wypełniania ankiety satysfakcji uczestnika programu?	Analiza otrzymanych ankiet satysfakcji uczestnika projektu oraz ankiet satysfakcji ze szkoleń dla personelu medycznego, jak również wyniki przeprowadzonych badań reaktywnych nie wskazują, by osoby, które otrzymały wsparcie w ramach RPZ, zgłaszali inne uwagi podczas wypełniania ankiety satysfakcji. Jeśli zdarzały się dodatkowe komentarze uczestników, miały one charakter wyłącznie pozytywny, sugerując wdzięczność za otrzymane wsparcie i potrzebę kontynuacji tego typu działań w przyszłości.
4. Czy uczestnicy/osoby, które otrzymały wsparcie w ramach RPZ pozytywnie oceniają udział w programie?	Udział w projekcie oceniano bardzo wysoko. Średnia ocen odbiorców usług zdrowotnych sięgała 4,7 na 5 możliwych. Wskazywano przy tym na kompleksowość i wysoką jakość wsparcia, a także jego użyteczność i wysoki poziom osiągnięcia oczekiwanych efektów. Natomiast średnia ocen uczestników szkoleń dla personelu medycznego sięgała 4,9. Deklarowano przy tym, że otrzymane wsparcie okazało się użyteczne z punktu widzenia ich pracy zawodowej, przyczyniając się do wzrostu poziomu wiedzy uczestników na temat cukrzycy i zagadnień z nią związanych.
5. Czy uczestnicy/osoby, które otrzymały wsparcie w ramach RPZ dokonaliby jakiś zmian w realizacji RPZ? Jeśli tak, to jakich?	Potrzebę wprowadzenia pewnych zmian przy kontynuacji programu w przyszłości deklarowało 3,3% odbiorców usług zdrowotnych oraz 3,4% przedstawicieli personelu medycznego. Wskazywano przy tym na: • potrzebę zapewnienia większej liczby konsultacji lekarskich, w tym również w formie zdalnej; • potrzebę rozszerzenia zakresu wsparcia oferowanego osobom, u których w ramach programu zdiagnozowano cukrzycę;

Pytanie badawcze	Wniosek
	• potrzebę wydłużenia czasu trwania szkoleń dla personelu medycznego, jak i okresu realizacji samych projektów; • potrzebę objęcia wsparciem zdrowotnym osób młodszych, po 30 roku życia; • potrzebę realizacji analogicznego wsparcia w zakresie innych problemów zdrowotnych.
6. Czy w opinii uczestników/osób, które otrzymały wsparcie w ramach RPZ powinien być kontynuowany w następnych latach?	W opinii zdecydowanej większości uczestników projektów, program należałoby kontynuować w kolejnych latach. Tego zdania było 80,7% odbiorców usług zdrowotnych oraz 96,6% pracowników instytucji systemu ochrony zdrowia, którzy w ramach RPZ brali udział w szkoleniach. Biorąc jednak pod uwagę kompleksowy charakter wsparcia oferowanego w ramach programu „Profilaktyka 40 PLUS” i planowane działania w nowym programie „Moje zdrowie”, kontynuacja RPZ w dotychczasowej formie nie wydaje się uzasadniona, zwłaszcza ze względu na powielanie się niektórych elementów wsparcia oraz ograniczony odsetek osób, które jeszcze nie skorzystały z badań profilaktycznych. W przypadku możliwości realizacji podobnych działań w przyszłości, warto byłoby rozważyć natomiast: • ukierunkowanie programu na działania edukacyjne dla szerokiego kręgu mieszkańców, kładąc większy nacisk na edukację w zakresie cukrzycy i zagrożeń z nią związanych, a przede wszystkim sposobów zapobiegania chorobie poprzez prowadzenie zdrowego stylu życia; • kontynuację szkoleń dla personelu medycznego; • rozszerzenie wsparcia kierowanego do osób ze zdiagnozowaną z cukrzycą. Zasadne byłoby również objęcie wsparciem diagnostycznym osób młodszych, w wieku 35+, u których wczesne wykrycie cukrzycy i podjęcie działań zaradczych pozwoliłoby osiągnąć większą poprawę sytuacji zdrowotnej i jakości życia.
7. Jak uczestnicy/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ oceniają poziom wiedzy przekazanej w trakcie uczestnictwa w nim?	Odbiorcy usług zdrowotnych realizowanych w programie wysoko oceniali także wzrost wiedzy, nabytej przez nich podczas korzystania ze wsparcia. W skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 – ocenę najwyższą, średnia ocen respondentów wahała się od 4,6 w odniesieniu do wiedzy na temat zagrożeń wynikających z cukrzycy i jej powikłań, do 4,7 w odniesieniu do pozyskanych informacji dotyczących zdrowego odżywiania i korzyści płynących z prowadzenia zdrowego stylu życia. Otrzymane wsparcie miało również znaczący wpływ na poziom wiedzy personelu medycznego uczestniczącego w szkoleniach na temat badań diabetologicznych, metod edukacji zdrowotnej czy postępów w diabetologii. W przypadku każdego z ww. aspektów, wzrost wiedzy,

Pytanie badawcze	Wniosek
	jaki nastąpił dzięki udziałowi w projekcie, oceniano średnio na 4,9 na 5 możliwych.
8. Jak uczestnicy/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ oceniają formę przekazania wiedzy w trakcie uczestnictwa w nim?	Odbiorcy wsparcia, którzy w ramach programu korzystali m.in. z edukacji z zakresu cukrzycy i zdrowego stylu życia, bardzo wysoko oceniali formę przekazania wiedzy, wskazując przy tym na jasność i precyzyjność przekazu. Średnia ocen respondentów sięgała 4,7 na 5 możliwych, co świadczy o adekwatności wykorzystanych metod nauczania do potrzeb uczestników. Również przedstawiciele personelu medycznego bardzo wysoko oceniali formę przekazywania wiedzy w ramach szkoleń. Średnia ocen sięgała 5 na 5 możliwych. Wskazywano przy tym, że informacje przekazywane były w sposób przystępny, jasny i zrozumiały. Deklarowano również, że prowadzący potrafili zaciekawić i zaangażować słuchaczy.
9. Czy uczestnicy/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ uważają, że wiedza przekazana w trakcie realizacji RPZ jest przydatna w codziennym życiu?	Aż 63,5% ankietowanych odbiorców usług zdrowotnych wskazało, że wiedza pozyskana przez nich podczas udziału we wsparciu jest przydatna w codziennym życiu.
10. Czy uczestnicy/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ, wykorzystują wiedzę przekazaną w trakcie realizacji RPZ? Jeśli tak, to w jaki sposób?	40,2% ankietowanych odbiorców usług zdrowotnych wskazało, że osobiście wykorzystują na co dzień zdobyte w projekcie informacje, w tym stosując się do zalecanej diety, żyjąc aktywniej czy systematycznie się badając.
11. Czy uczestnicy/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ podzielili się z innymi osobami informacjami zdobytymi w ramach uczestnictwa w RPZ?	Blisko co drugi z ankietowanych odbiorców usług zdrowotnych deklarowało, że zdarzyło mu się dzielić wiedzą pozyskaną w ramach uczestnictwa w projekcie z innymi osobami (45,5%).
12. Czy program spełnił oczekiwania uczestników?	Bardzo wysoko oceniano poziom dopasowania otrzymanego wsparcia do potrzeb uczestników. Na oceny bardzo dobre i dobre wskazało łącznie 96,3% odbiorców usług zdrowotnych. Nie pojawiła się ponadto ani jedna ocena niska. Wysoko oceniano także, poziom osiągnięcia efektów oczekiwanych po udziale w projekcie. Średnia ocen respondentów sięgała 4,6 na 5 możliwych, co potwierdza, że wdrożone wsparcie było adekwatne względem potrzeb seniorów i spełniło ich oczekiwania. Również przedstawiciele personelu medycznego będący odbiorcami realizowanych w projektach działań szkoleniowych bardzo wysoko oceniali poziom dopasowania otrzymanego wsparcia do ich potrzeb

Pytanie badawcze	Wniosek
	(100,0% wskazań na oceny bardzo dobre i dobre). Respondenci bardzo dobrze oceniali również poziom osiągnięcia efektów oczekiwanych po udziale w projekcie. W skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 – ocenę najwyższą, średnia ocen wyniosła 4,9. Deklarowano przy tym, że szkolenia w sposób znaczący przełożyły się na wzrost poziomu ich wiedzy z zakresu diabetologii, a zdobyte informacje okazały się użyteczne z punktu widzenia ich pracy zawodowej.
13. Skąd uczestnicy dowiedzieli się o możliwości aplikowania do programu.	Odbiorcy usług zdrowotnych oferowanych w programie o możliwości zgłoszenia się na badania dowiadawali się najczęściej od przedstawicieli placówek leczniczych i poradni, rzadziej członków rodziny czy znajomych. W przypadku przedstawicieli personelu medycznego, były to najczęściej informacje otrzymane w placówce zatrudnienia, w tym od przełożonego.
Ocena realizacji RPZ w opiniach uczestników/osób objętych wsparciem	
1. Czy w opiniach uczestników RPZ/osób, które brały udział w projekcie realizowanym, w ramach RPZ przyczynił się on do pozytywnej zmiany w jakości życia osób, które otrzymały wsparcie lub osób z ich otoczenia.	Wsparcie wdrożone w ramach RPZ było najczęściej wysoko oceniane przez jego odbiorców, podobnie jak jego wpływ na życie uczestników i ich rodzin. Niemal co trzeci z ankietowanych odbiorców usług zdrowotnych wskazywał, że dzięki udziałowi w projekcie zmienił się jego styl życia (29,1%), a 7,4% badanych deklarowało, że otrzymane wsparcie przełożyło się również na zmianę w stylu życia ich rodziny. Zgodnie z deklaracjami 41,0% ankietowanych, otrzymane wsparcie miało pozytywny wpływ na jakość życia ich rodzin.
2. Jak uczestnicy/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ uzasadniają swoje opinie w ww. zakresie?	Zgodnie z deklaracjami respondentów, pozytywne zmiany, jakie na skutek otrzymanego wsparcia zaszły w ich życiu oraz życiu ich rodzin, obejmowały głównie prowadzenie zdrowszego trybu życia i regularne badanie się.
3. Jakie czynniki wpłynęły na pozytywne ocenianie udziału w programie przez uczestników/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ, a jakie na wystawienie ocen negatywnych?	Ogółem, swój udział w projekcie odbiorcy usług zdrowotnych oceniali wysoko. Średnia ocen respondenta wyniosła 4,7 na 5 możliwych. Oceny wysokie (4 i 5) uzasadniano przy tym: - osiągnięciem oczekiwanych po udziale w projekcie efektów; - adekwatnością realizowanego wsparcia do potrzeb seniorów; - bezproblemowym przebiegiem udziału w projekcie; - wysokim poziomem wiedzy uzyskanej w ramach działań edukacyjnych i jej przydatnością w codziennym życiu; - pozytywnym wpływem wsparcia na styl życia uczestników. Wśród ocen respondentów nie znalazły się oceny niższe niż 3, choć i ich udział był nieznaczny. Oceny te uzasadniano wskazując na:

Pytanie badawcze	Wniosek
	• nieadekwatność otrzymanego wsparcia względem oczekiwań uczestników; • ograniczonym wpływem wsparcia na życie badanych. Część osób nie była również w stanie jednoznacznie ocenić udziału w projekcie, wskazując, że wdrażany on był dość dawno temu, w związku z czym nie pamiętają dokładnie, jak wyglądało realizowane w jego ramach wsparcie.
4. Czy uczestnicy/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ zachęcały do skorzystania ze wsparcia bliskich?	40,6% ankietowanych odbiorców usług zdrowotnych deklarowało, że zdarzyło im się zachęcać innych do skorzystania ze wsparcia. Zgodnie z wynikami wywiadów przeprowadzonych na potrzeby case study, również przedstawicielom personelu medycznego, którzy w ramach RPZ brali udział w szkoleniach, zdarzało się zachęcać bliskich do udziału w programie.
5. Jakie informacje przekazane w trakcie realizacji RPZ zapamiętali uczestnicy/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ?	Do zapamiętanych przez uczestników informacji uzyskanych w ramach udziału w projekcie zaliczały się te dotyczące: • zdrowego odżywiania i stylu życia oraz ich znaczenia dla zachowania dobrego samopoczucia i zdrowia; • cukrzycy i zagrożeń z nią związanych; • znaczenia profilaktyki dla zachowania zdrowia.
6. Które z informacji przekazanych w trakcie realizacji RPZ uczestnicy/osoby, które brały udział w projekcie realizowanym w ramach RPZ uważają za najbardziej wartościowe?	Do najbardziej wartościowych informacji uzyskanych w ramach udziału w projekcie zaliczono te dotyczące: • zdrowego odżywiania i stylu życia oraz ich znaczenia dla zachowania dobrego samopoczucia i zdrowia; • cukrzycy i zagrożeń z nią związanych; • znaczenia profilaktyki dla zachowania zdrowia.
7. W jaki sposób zmienił się styl życia uczestników RPZ/osób, które otrzymały wsparcie lub osób z ich otoczenia?	Zgodnie z deklaracjami respondentów, pozytywne zmiany, jakie na skutek otrzymanego wsparcia zaszły w ich życiu oraz życiu ich rodzin, obejmowały prowadzenie zdrowszego trybu życia, w tym ze względu na zmianę diety i unikanie przetworzonych, wysokokalorycznych produktów, zwiększenie ilości aktywności fizycznej i regularne badanie się.
8. Czy pozytywne zmiany dotyczące stanu zdrowia oraz stylu życia uczestników RPZ osób, które otrzymały wsparcie lub osób z ich otoczenia mają trwały charakter?	Zdaniem blisko połowy odbiorców usług zdrowotnych, pozytywne zmiany uzyskane dzięki udziałowi w projekcie mają charakter trwały (45,8%). Przeciwnego zdania było jedynie 10,8% respondentów, którzy wskazywali najczęściej, że zapomnieli, czego uczono ich podczas działań edukacyjnych. Natomiast znaczący był odsetek tych respondentów, którzy trwałości tych zmian nie byli w stanie jednoznacznie ocenić (43,4%). Zgodnie z wynikami wywiadów przeprowadzonych na potrzeby case study, również przedstawiciele personelu medycznego którzy w

Pytanie badawcze	Wniosek
	ramach RPZ brali udział w szkoleniach, pozytywnie oceniali trwałość osiągniętych efektów wsparcia.
9. Jakie czynniki wpływały na trwałość osiągniętych efektów?	Czynnikami mającymi wpływ na trwałość osiągniętych efektów wsparcia są: • zdobyte informacje, które są wykorzystywane na co dzień przez odbiorców usług zdrowotnych; • wprowadzenie trwałych zmian w sposobie życia, diecie itp.; • korzystanie ze zdobytej w ramach szkoleń wiedzy w ramach pracy zawodowej.
Identyfikacja nieprzewidzianych w RPZ efektów realizacji programu	
1. Jakie nieprzewidziane w RPZ pozytywne efekty osiągnięto na skutek realizacji RPZ?	Beneficjenci programu, do nieplanowanych, pozytywnych efektów wsparcia zaliczyli natomiast znaczący udział osób zdrowych w ogóle uczestników projektów przebadanych w kierunku cukrzycy, świadczący o stosunkowo dobrym stanie zdrowia grupy docelowej, a także zainteresowanie odbiorców wsparcia edukacją w zakresie cukrzycy i zagadnień z nią związanych. Uczestnicy projektów – odbiorcy usług zdrowotnych, do innych od przewidywanych, pozytywnych zmian wynikających z otrzymanego wsparcia zaliczyli: • poprawę ogólnego samopoczucia; • polepszenie się stanu zdrowia; • zmianę nawyków żywieniowych; • utratę wagi i wzrost ilości energii w związku ze zmianą diety; • wzrost odpowiedzialności za własne zdrowie; • wzrost zadowolenia bliskich; • lepszy nastrój. Z kolei przedstawiciele personelu medycznego uczestniczący w szkoleniach realizowanych w ramach programu wskazywali na duże zainteresowanie możliwością udziału w projektach, szeroki zakres nowych informacji na temat cukrzycy i zagadnień z nią związanych, przekazywanych w ramach szkoleń oraz ich użyteczność w odniesieniu do pracy zawodowej.
2. Jakie zmiany należy wdrożyć, aby zidentyfikowane przez Wykonawcę nieprzewidziane pozytywne efekty występowały w przyszłości na szerszą skalę?	Zgodnie z wynikami przeprowadzonych badań, aby zidentyfikowane nieprzewidziane pozytywne efekty występowały w przyszłości na szerszą skalę, warto byłoby kontynuować działania edukacyjne skoncentrowane na promowaniu zdrowego stylu życia, skierowane do osób w wieku 60+, w tym przy zaangażowaniu przedstawicieli personelu medycznego zajmujących się na co dzień danym problemem zdrowotnym. Warto byłoby także systematycznie uzupełniać wiedzę personelu medycznego, zgodnie z najnowszymi doniesieniami z dziedziny diabetologii.

Pytanie badawcze	Wniosek
3. Jakie nieprzewidziane w RPZ negatywne efekty osiągnięto na skutek realizacji RPZ?	Beneficjenci programu do nieplanowanych, negatywnych efektów wsparcia zaliczyli niższe od przewidywanego zainteresowanie uczestników wsparcia edukacją.
4. Jakie działania należy wdrożyć w celu przeciwdziałania występowaniu w przyszłości nieprzewidzianych negatywnych efektów?	W oparciu o wyniki benchmarkingu można stwierdzić, że w ramach działań zaradczych w przyszłości warto byłoby włączyć edukację w działania informacyjne programu, np. poprzez udostępnianie materiałów (ulotek, broszur, plakatów) informujących o realizowanym wsparciu, a zarazem zawierających podstawowe informacje na temat cukrzycy, zagrożeń z nią związanych oraz rekomendowanych działań prewencyjnych. Same działania edukacyjne mogłyby być z kolei kierowane do tych uczestników programu, u których zdiagnozowano cukrzycę/stan przedcukrzycowy, jako osób, które w sposób szczególny powinny być zainteresowane tymi zagadnieniami.
Dobre i złe praktyki dotyczące realizacji RPZ	
1. Jakie można wskazać dobre praktyki dotyczące realizacji RPZ?	Do dobrych praktyk w realizacji wsparcia zaliczono: • realizację działań edukacyjnych w formie zdalnej; • udostępnienie ulotek pełniących zarówno funkcję informacyjną, jak i edukacyjną; • bezpośredni kontakt pracowników placówek ochrony zdrowia współpracujących z realizatorem projektu z potencjalnymi uczestnikami wsparcia w celu zachęcenia ich do skorzystania ze wsparcia; • zapewnienie większej dostępności do badań przesiewowych w kierunku cukrzycy; • wykorzystanie adekwatnych, wiarygodnych i wystarczających sposobów informowania o realizowanym wsparciu; • kompleksowość wsparcia, obejmującego zarówno diagnostykę, jak również działania edukacyjne; • optymalny czas trwania szkoleń dla personelu medycznego; • adekwatny zakres tematyki poruszanej w ramach szkoleń; • wykorzystywanie w ramach szkoleń najnowszej wiedzy z zakresu diabetologii; • wykorzystywanie w ramach szkoleń wiedzy płynącej z praktyki zawodowej prowadzących; • zwiększanie świadomości mieszkańców w zakresie profilaktyki cukrzycy; • podzielenie programu na mniejsze projekty, co pozwoliło na dotarcie i objęcie opieką lokalnych społeczności; • rekrutację uczestników poprzez wykorzystanie różnych grup integrujących przedstawicieli grupy docelowej, np. parafie, organizacje pozarządowe, Uniwersytety Trzeciego Wieku itp.;

Pytanie badawcze	Wniosek
	elastyczność w realizacji działań, umożliwiającą adaptację projektów do zmieniających się warunków zewnętrznych.
2. Dlaczego działania te należy uznać za dobre praktyki?	Działania te należy uznać za dobre praktyki, ponieważ przyczyniły się do skuteczniejszej realizacji wsparcia, zwiększenia jego dostępności oraz poprawy efektywności programu. Każdy z wymienionych elementów wpłynął na sukces RPZ, dostosowując program do realnych potrzeb grupy docelowej oraz ułatwiając jego wdrażanie mimo napotkanych wyzwań. Ich uwzględnienie w przyszłych programach zdrowotnych może znacząco podnieść efektywność realizowanych działań.
3. Jakie można wskazać złe praktyki dotyczące realizacji RPZ?	Do rozwiązań, które nie sprawdziły się przy realizacji programu, zaliczono: - zbyt szeroki zakres podmiotów mogących ubiegać się o wsparcie na realizację projektu w ramach Poddziałania 9.2.2 RPO WM 2014-2020, nieograniczający się wyłącznie do podmiotów leczniczych; - zbyt długi okres realizacji programu, mogący prowadzić do rosnącego rozdźwięku między oferowanym wsparciem, a faktycznym zapotrzebowaniem na realizację tego typu działań, adekwatnością grup docelowych czy zakresu świadczeń; - zbyt wysoki próg wieku w I grupie docelowej programu, dyskwalifikujący z udziału we wsparciu osoby poniżej 60 roku życia, mimo rosnącej liczby osób młodszych, w tym dzieci i młodzieży chorujących na cukrzycę. - brak rozwiązań obligujących osoby objęte badaniami diagnostycznymi do udziału w części edukacyjnej; - nadmierna ilość dokumentacji wymaganej od uczestników w związku z udziałem w programie; - niewystarczający poziom skupienia się na edukacji uczestników programu, u których zdiagnozowano cukrzycę/stan przedcukrzycowy, w zakresie ścieżki pacjenta, dostępności świadczeń, dostępnych form pomocy itp.; - wysokie koszty realizowanych w programie badań przesiewowych, z których środki mogłyby zostać przekierowane na edukację diabetologiczną i udział dietetyków w programie; - nadmierne poleganie wyłącznie na tradycyjnych formach reklamy (ulotki, plakaty), które nie zawsze skutecznie docierają do grupy docelowej i w ograniczonym stopniu motywują do aktywności i podjęcia działań; - brak systematycznego monitorowania sytuacji zdrowotnej uczestników programu (np. wpływu wsparcia na prowadzenie przez nich zdrowego stylu życia).

Pytanie badawcze	Wniosek
4. Dlaczego działania te należy uznać za złe praktyki?	Zidentyfikowane problemy w realizacji RPZ wskazują na szereg barier organizacyjnych, administracyjnych i systemowych, które wpłynęły na skuteczność programu. Można je uznać za złe praktyki, ponieważ ograniczały dostępność wsparcia, zmniejszały jego efektywność oraz generowały niepotrzebne koszty i obciążenia administracyjne.
5. Jakie rozwiązania należało zastosować w miejsce zidentyfikowanych złych praktyk, aby zapewnić skuteczniejszą realizację przyszłych RPZ?	Aby zapewnić skuteczniejszą realizację przyszłych RPZ, warto byłoby w miejsce ww. złych praktyk wdrożyć następujące rozwiązania: • ograniczenie grupy realizatorów programu do podmiotów leczniczych, co zapewniłoby odpowiedni poziom merytoryczny działań i zwiększyło ich skuteczność; • skrócenie okresu realizacji programu i zapewnienie jego cykliczności, co pozwoliłoby na lepsze dostosowanie do bieżących potrzeb zdrowotnych mieszkańców; • rozszerzenie grupy docelowej o osoby poniżej 60 roku życia – objęcie wsparciem osób młodszych, szczególnie z grup ryzyka (np. otyłych), mogłoby skuteczniej ograniczać skalę występowania cukrzycy i jej powikłań w regionie; • ograniczenie biurokracji i uproszczenie procedur rekrutacyjnych; • wprowadzenie obowiązkowej części edukacyjnej dla uczestników badań; • położenie większego nacisku na edukację pacjentów, u których zdiagnozowano cukrzycę – konieczne jest zapewnienie im wiedzy o ścieżkach leczenia, dostępnych świadczeniach i metodach radzenia sobie z chorobą; • zmniejszenie kosztów badań przesiewowych finansowanych z programu i położenie większego nacisku na edukację; • rozszerzenie zakresu wykorzystywanych narzędzi promocji wsparcia; • systematyczne monitorowanie efektów wsparcia – wprowadzenie ankiet kontrolnych dla uczestników co 6 czy 12 miesięcy pozwoliłoby śledzić zmiany w ich stylu życia i oceniać długoterminowy wpływ programu. Dzięki wdrożeniu tych rozwiązań przyszłe programy zdrowotne mogłyby skuteczniej odpowiadać na realne potrzeby mieszkańców, eliminować bariery w dostępie do wsparcia oraz zwiększać trwałość osiągniętych efektów zdrowotnych.
Analiza wpływu pandemii koronawirusa COVID-19 na realizację RPZ	
1. Jaki był wpływ pandemii koronawirusa COVID-19 na realizację RPZ?	Pandemia COVID-19 i związane z nią ograniczenia w sposób szczególny oddziaływały na możliwość realizacji programu zgodnie z przyjętymi założeniami. Do problemów wynikających z sytuacji epidemiologicznej należały m.in. następujące:

Pytanie badawcze	Wniosek
	1. Duże zaangażowanie personelu medycznego w leczenie pacjentów oraz przeprowadzanie akcji szczepień ograniczyło możliwość organizowania szkoleń dla planowanej grupy uczestników. Dodatkowo, restrykcje sanitarne zakazujące organizacji zgromadzeń uniemożliwiły realizację szkoleń w tradycyjnej formie. W rezultacie, nie udało się przeprowadzić szkoleń w pełnym zakresie, co skutkowało koniecznością zwrotu części środków finansowych. 2. Wstrzymanie realizacji działań projektowych na skutek ogłoszenia stanu epidemii. 3. Ograniczenie intensywności działań skierowanych do grupy I, ze względu na jej podwyższone ryzyko zakażenia wirusem SARS-CoV-2. 4. Konieczność dostosowania realizacji działań projektowych do obowiązujących restrykcji sanitarnych. 5. Niechęć potencjalnych uczestników do skorzystania z oferowanego wsparcia z powodu obaw przed zakażeniem koronawirusem. 6. Częste nieobecności personelu medycznego i uczestników projektów spowodowane chorobą lub kwarantanną. 7. Utrudniona rekrutacja uczestników ze względu na obowiązujące restrykcje oraz obawy pacjentów przed zakażeniem. Choć skutki pandemii COVID-19 były mocno odczuwalne na poziomie realizacji programu i poszczególnych projektów, sami odbiorcy wsparcia zdecydowanie rzadziej dostrzegali ich wpływ na możliwość korzystania ze wsparcia. Na negatywny wpływ sytuacji epidemiologicznej na udział w projekcie, objawiający się ograniczonym dostępem do specjalistów, koniecznością noszenia maseczek, ograniczających komfort pacjentów oraz obawą przed zarażeniem się koronawirusem, wskazywało 18,0% odbiorców usług zdrowotnych. Warto przy tym wskazać, że negatywny wpływ sytuacji epidemiologicznej na udział w projekcie dostrzegali wyłącznie mieszkańcy RWS. Natomiast z punktu widzenia uczestników szkoleń realizowanych w ramach projektów, pandemia COVID-19 nie miała znaczącego wpływu na prowadzone działania. Oddziaływanie w tym zakresie identyfikował zaledwie jeden respondent – mieszkaniec RWS (0,5% ogółu uczestników badania CATI), wskazując na konieczność zwiększonej czujności co do stanu zdrowia własnego i innych.
2. Jakie działania podejmowano, aby ograniczyć wpływ pandemii koronawirusa COVID-19 na realizację RPZ?	Podjęte działania modyfikujące obejmowały m.in.: • organizację szkoleń z zachowaniem pełnego reżimu sanitarnego (mniejsza liczba uczestników, większe sale itp.);

Pytanie badawcze	Wniosek
	• zachęcanie personelu medycznego do przyjęcia pełnego cyklu szczepień przeciwko COVID-19; • zwiększenie działań promocyjnych w celu skuteczniejszej rekrutacji uczestników; • występowanie o wydłużenie okresu realizacji projektów; • czasowe zawieszenie lub ograniczenie intensywności prowadzonych działań.
3. Które z działań podejmowanych w celu ograniczania wpływu pandemii koronawirusa COVID-19 na realizację okazały się najskuteczniejsze i dlaczego?	Zdaniem realizatorów projektów, najskuteczniejszymi działaniami podejmowanymi przez nich w celu przeciwdziałania negatywnemu wpływowi sytuacji epidemiologicznej na wdrażanie wsparcia, były: • wydłużanie okresu realizacji projektu; • zmniejszanie liczebności grup uczestniczących w działaniach edukacyjnych i badaniach w danym momencie; • zapewnienie elastyczności realizowanych działań i dostosowywanie ich do potrzeb pacjenta, w tym tych wynikających z obaw związanych z pandemią. Zgodnie z deklaracjami beneficjentów, podejmowane działania zaradcze były wystarczające.
Analiza trafności założeń RPZ	
1. Czy trafnie określono grupę docelową RPZ?	W ramach przeprowadzonych badań nie zidentyfikowano wątpliwości co do trafności przyjętych założeń w zakresie II grupy docelowej, tj. personelu medycznego będącego odbiorcą działań szkoleniowych. Przedstawiciele IZ i IP RPO WM 2014-2020 deklarowali jednak, że I grupa docelowa programu powinna zostać rozszerzona. Problem cukrzycy dotyka bowiem coraz więcej osób, w tym zdecydowanie młodszych, w związku z czym próg wieku uczestników powinien zostać obniżony. W opinii Zespołu Badawczego, jest to kierunek, w którym powinno się dążyć przy realizacji podobnych działań w przyszłości. Zgodnie z dostępnymi danymi, w Polsce, od lat 80. liczba nowych przypadków cukrzycy typu 1, dotyczących najczęściej dzieci i młodzież, wzrosła z 4 do 30 na 100 tys. dzieci rocznie⁵⁵. Podobnie cukrzyca typu 2, która występowała niemal wyłącznie w populacji w wieku 40+, obecnie dotyka osób w każdym wieku, w tym dzieci.

⁵⁵ Rocznie tę diagnozę słyszy 30 na 100 tys. dzieci. Jeszcze niedawno było ich ponad 7 razy mniej, <https://www.rynekzdrowia.pl/Serwis-Diabetologia/Rocznie-te-diagnoze-slyszy-30-na-100-tys-dzieci-Jeszcze-niedawno-bylo-ich-ponad-7-razy-mniej,267296,1016.html> [dostęp na dzień: 13.03.2025].

Pytanie badawcze	Wniosek
	Wczesna diagnoza jest tym ważniejsza, że – jak pokazują badania – im młodszy wiek zachorowania na cukrzycę, tym bardziej skraca się oczekiwana długość życia chorego⁵⁶. Ponadto u osób w wieku 60+ cukrzyca jest już w stadium zaawansowanym, co ogranicza możliwości podjęcia działań prewencyjnych i ograniczenia ryzyka wystąpienia cukrzycy w przyszłości, jak miało by to miejsce w przypadku objęcia w wsparciem osób młodszych. Warto podkreślić, że wszyscy z beneficjentów uczestniczących w badaniu TSSI potwierdzili, że grupa docelowa programu powinna zostać rozszerzona o osoby młodsze. Tego typu wskazania pojawiły się również wśród odpowiedzi przedstawicieli personelu medycznego, którzy w ramach RPZ brali udział w szkoleniach. Zdaniem jednego z przedstawicieli IP RPO WM 2014-2020, warto byłoby również doprecyzować, co dokładnie oznaczać ma określenie, że uczestnik nie był dotychczas diagnozowany w kierunku cukrzycy. Potencjalni odbiorcy wsparcia nie zawsze wiedzieli bowiem, jakie badania zaliczają się do badań diagnostycznych, a tym samym czy mogą skorzystać ze wsparcia.
2. Czy zakres działań wdrażanych w ramach RPZ był trafny?	Przedstawiciele IZ i IP RPO WM 2014-2020 w ramach badania IDI byli zdania, że zakres działań wdrażanych w ramach RPZ został trafnie określony i nie ma konieczności jego zmiany. Jednak w opinii blisko połowy realizatorów projektów uczestniczących w badaniu TSSI, zakres ten powinien zostać rozszerzony. Wskazywano przy tym na potrzebę zwiększenia liczby konsultacji lekarskich dla osób, u których zdiagnozowano cukrzycę, do co najmniej kilku w okresie realizacji programu. Tego typu wskazania pojawiły się również w ramach badania CATI z ostatecznymi odbiorcami wsparcia – mieszkańcami województwa mazowieckiego w wieku 60+, których objęto usługami zdrowotnymi.

Źródło: opracowanie własne.

⁵⁶ Rozwój cukrzycy typu 2 w młodym wieku skraca życie. Nawet o 14 lat, <https://diabetyk.org.pl/rozwoj-cukrzycy-typu-2-w-mlodym-wieku-skraca-zycie-nawet-o-14-lat/> [dostęp na dzień: 13.03.2025].

6. Tabela wniosków i rekomendacji

Tabela 19. Tabela wniosków i rekomendacji

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa rekomendacji
1.	Głównym problemem w zakresie monitorowania RPZ były trudności w egzekwowaniu od beneficjentów sprawozdań z realizacji projektów, służących monitorowaniu wskaźników programu na potrzeby Departamentu Zdrowia i Polityki Społecznej UM WM. Chociaż umowy o dofinansowanie zobowiązują beneficjentów do składania sprawozdań do Departamentu Zdrowia i Polityki Społecznej UM WM oraz – za pośrednictwem SL2014 – do MJWPU, nie przewidują one żadnych sankcji za niewywiązanie się z tego obowiązku. W efekcie niektórzy beneficjenci unikają jego realizacji. (s. 53)	Rekomenduje się rozważanie możliwości wprowadzenia do regulaminu naboru oraz umów o dofinansowanie zapisów, które określałyby mechanizmy egzekwowania w okresie realizacji, w tym trwałości projektu, obowiązku sprawozdawczości oraz udziału w badaniach ewaluacyjnych służących ocenie efektywności programu. (s. 53)	IZ i IP FEM 2021-2027	Uwzględnienie w regulaminie naboru oraz umowach o dofinansowanie zapisów, które określałyby mechanizmy egzekwowania od beneficjentów obowiązku sprawozdawczości oraz udziału w badaniach ewaluacyjnych w okresie realizacji, w tym trwałości projektu.	Perspektywa finansowa na lata 2021-2027	Programowa, operacyjna
2.		Zaleca się dokonanie przeglądu i ewentualnej modyfikacji istniejących mierników efektywności w taki sposób, aby lepiej odzwierciedlały faktyczne cele i specyfikę działań podejmowanych w ramach interwencji. Obecny zestaw mierników nie zawsze umożliwia pełne monitorowanie postępu i ocenę efektywności działań.	IZ i IP FEM 2021-2027	Przegląd i ewentualne dostosowanie mierników efektywności, przy uwzględnieniu: ich przydatności dla sprawozdawczości – mierniki powinny dostarczać danych możliwych do zgromadzenia w ramach	Perspektywa finansowa na lata 2021-2027	Programowa, operacyjna

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia	Klasa rekomendacji
		(s. 53)		dostępnych narzędzi i systemów monitoringu oraz w cyklu rocznym/okresowym; • adekwatności względem logiki interwencji – mierniki powinny być powiązane z zakładanymi efektami działań i umożliwiać ocenę ich skuteczności; • zgodności z zakładanymi wskaźnikami produktu i rezultatu.		

Źródło: opracowanie własne.

7. Table of conclusions and recommendations

Tabela 20. Table of conclusions and recommendations

No.	Conclusion	Recommendation	Addressee of the recommendation	Method of implementation	Implementation deadline	Class of recommendation
1.	The main problem in the area of RHP monitoring was the difficulty in enforcing the submission of project implementation reports from beneficiaries, which serve to monitor the programme's indicators for the needs of the Department of Health and Social Policy of the Marshal's Office of the Mazowieckie Voivodeship. Although funding agreements oblige beneficiaries to submit reports both to the Department of Health and Social Policy of the Marshal's Office and – via the SL2014 system – to the Mazovian Unit for the Implementation of EU Programmes (MJWPU), they do not provide for any sanctions for failure to comply with this	Consider the possibility of introducing provisions into the call regulations and funding agreements that would define mechanisms for enforcing, during the implementation period—including the sustainability phase of the project—the obligation to report and participate in evaluation studies aimed at assessing the effectiveness of the programme. (p. 53)	Managing Institution and Intermediary Institution FEM 2021-2027	Inclusion in the call regulations and funding agreements of provisions specifying enforcement mechanisms for beneficiary obligations regarding reporting and participation in evaluation studies during the implementation and sustainability period of the project.	Financial perspective 2021-2027	Programmatic, operational
2.		It is advised to review and, if necessary, adjust the existing performance indicators so that they better reflect the actual objectives and specific nature of the actions undertaken within the intervention. The current set of indicators does not always enable full monitoring of	Managing Institution and Intermediary Institution FEM 2021-2027	Review and potential adjustment of performance indicators, taking into account: their usefulness for reporting – indicators should provide data that can be collected using available tools	Financial perspective 2021-2027	Programmatic, operational

No.	Conclusion	Recommendation	Addressee of the recommendation	Method of implementation	Implementation deadline	Class of recommendation
	obligation. As a result, some beneficiaries avoid fulfilling it. (p. 53)	progress and assessment of the effectiveness of the activities. (p. 53)		and monitoring systems, and within annual/periodic cycles; • their relevance to the intervention logic – indicators should be linked to the intended outcomes of the actions and allow for the assessment of their effectiveness; • their alignment with planned output and result indicators.		

Source: Own study.

8. Aneks

8.1. Wzory narzędzi badawczych

Aneks w postaci odrębnego pliku MS Word.

8.2. Zestawienie danych utworzonych przez Wykonawcę

Aneks w postaci odrębnego pliku MS Excel.

8.3. Transkrypcje

Aneks w postaci odrębnego pliku MS Word.

8.4. Nagrania z przebiegu warsztatu ewaluacyjnego

Aneks w postaci odrębnego pliku.

9. Bibliografia

Analizy problemów zdrowotnych, Cukrzyca, https://analizy.mz.gov.pl/app/cukrzyca_pl [dostęp na dzień: 10.03.2025].

Cukrzyca – jak jej zapobiec, <https://pacjent.gov.pl/aktualnosc/cukrzyca-jak-jej-zapobiec> [dostęp na dzień: 06.03.2025].

Dane udostępnione przez Zamawiającego, w tym:

- baza beneficjentów;
- baza uczestników projektów;
- dane dotyczące zrealizowanych wartości wskaźników;
- dane na temat projektów wybranych do dofinansowania;
- dane pochodzące z wniosków o płatność końcową
- dane dotyczące problemów napotykanych przez beneficjentów;
- sprawozdania z realizacji projektów.

Dane udostępnione przez realizatorów projektów, w tym:

- wyniki ankiet satysfakcji uczestnika programu;
- wyniki ankiet satysfakcji ze szkoleń dla personelu medycznego.

Dane statystyczne BDL, GUS.

Dane statystyczne OECD.

Dokumentacja konkursowa naborów obejmujących wymiar terytorialny wsparcia, stanowiąca załączniki do ogłoszenia o naborze wniosków o dofinansowanie (w tym m.in. regulamin konkursu, wzór wniosku, instrukcja wypełniania wniosku, wzór umowy).

Ewaluacja podsumowująca postęp rzeczowy i rezultaty RPO WM 2014-2020. Raport końcowy, Gdańsk 2023.

Ewaluacja wpływu RPO WM 2014-2020 na rozwój społeczno-gospodarczy województwa i realizację celów Strategii Europa 2020. Raport końcowy, Gdańsk 2023.

Harmonogram naborów wniosków o dofinansowanie w trybie konkursowym dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020.

J. Jasik-Pyzdrowska, I. Bonikowska, *Koszty leczenia i prewencji cukrzycy*, Prace naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, 2018, z. XII.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie.

Krajowe ramy strategiczne Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014–2020.

Liczba zachorowań na cukrzycę rośnie. Wielkopolski oddział NFZ przypomina o profilaktyce i nowości w refundacji, <https://nfz-poznan.pl/page.php/1/0/show/18264/> [dostęp na dzień: 06.03.2025].

Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020, <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/projekty/lista-projektow/lista-projektow-realizowanych-z-funduszy-europejskich-w-polsce-w-latach-2014-2020/> [dostęp na dzień: 07.03.2025]

Mapa dotacji, <https://mapadotacji.gov.pl/projekty> [dostęp na dzień: 07.03.2025],

Mapa potrzeb zdrowotnych na lata 2022-2026, Epidemiologia (GDB), <https://basiw.mz.gov.pl/mapy-informacje/mapa-2022-2026/analizy/epidemiologia/epidemiologia-wersja-polska-gbd/> [dostęp na dzień: 10.03.2025].

Mapa potrzeb zdrowotnych w zakresie cukrzycy dla województwa mazowieckiego, https://basiw.mz.gov.pl/wp-content/uploads/2019/11/MPZ_cukrzyca_mazowieckie.pdf [dostęp na dzień: 20.03.2025].

Nawet 1 mln osób w Polsce nie wie, że choruje na cukrzycę, <https://www.gov.pl/web/nauka/nawet-1-mln-osob-w-polsce-nie-wie-ze-choruje-na-cukrzyce> [dostęp na dzień: 06.03.2025].

PODSTAWOWA OPIEKA ZDROWOTNA potencjał i jego wykorzystanie (zarys analizy), Narodowy Fundusz Zdrowia Centrala w Warszawie
https://www.nfz.gov.pl/download/gfx/nfz/pl/defaultstronaopisowa/349/29/1/poz_-_potencjal_i_jego_wykorzystanie.pdf [dostęp na dzień: 20.03.2025].

Opinia Prezesa Agencji Oceny Technologii Medycznych nr 91/2017 z dnia 16 maja 2017 r.

Opis Funkcji i Procedur Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020.

Pakiety badań, <https://www.gov.pl/web/zdrowie/pakiety-badan> [dostęp na dzień: 11.04.2025].

Prawie 5 mln osób skorzystało już z programu Profilaktyka 40+, a 862 tys. zrobiło to dwukrotnie, <https://www.termedia.pl/poz/Prawie-5-mln-osob-skorzystalo-juz-z-programu-Profilaktyka-40-a-862-tys-zrobilo-to-dwukrotnie,59727.html> [dostęp na dzień: 11.04.2025].

Prognoza epidemiologiczna na lata 2020-2034 dla województwa mazowieckiego, <https://basiw.mz.gov.pl/mapy-informacje/mapa-2022-2026/analizy/prognoza-epidemiologiczna/> [dostęp na dzień: 20.03.2025].

Projekt rozporządzenia w sprawie programu „Moje Zdrowie” trafił do konsultacji, <https://www.gov.pl/web/zdrowie/projekt-rozporzadzenia-w-sprawie-programu-moje-zdrowie-trafil-do-konsultacji> [dostęp na dzień: 11.04.2025].

Regionalne programy operacyjne 15 województw wraz ze Szczegółowymi Opisami Osi Priorytetowych.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020.

Regionalny Program Polityki Zdrowotnej dotyczący prewencji cukrzycy typu 2. Wersja uwzględniająca uwagi zawarte w Opinii Prezesa AOTMiT nr 290/2017 z dnia 16 października 2017 r., Departament Zdrowia Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, 2017.

Regionalny Program Zdrowotny Samorządu Województwa Mazowieckiego „Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2023”, Warszawa 2020 (Aktualizacja 2022).

Regionalny Program Zdrowotny w zakresie zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2. Okres realizacji programu 2018-2020. Wersja uwzględniająca uwagi zawarte w opinii Prezesa AOTMiT nr 91/2017 z dnia 16 maja 2017 r., Kielce, Wrzesień 2017.

Regionalny Program Zdrowotny zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2 wśród mieszkańców województwa dolnośląskiego. Okres realizacji programu 2020-2023.

Rocznie tę diagnozę słyszy 30 na 100 tys. dzieci. Jeszcze niedawno było ich ponad 7 razy mniej, <https://www.rynekzdrowia.pl/Serwis-Diabetologia/Rocznie-te-diagnoze-slyszy-30-na-100-tys-dzieci-Jeszcze-niedawno-bylo-ich-ponad-7-razy-mniej,267296,1016.html> [dostęp na dzień: 13.03.2025].

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 lipca 2023 r. w sprawie kwalifikacji wymaganych od pracowników na poszczególnych rodzajach stanowisk pracy w podmiotach leczniczych niebędących przedsiębiorcami (Dz. U. z 2023 r. poz. 1515).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 grudnia 2017 r. w sprawie wzoru programu polityki zdrowotnej, wzoru raportu końcowego z realizacji programu polityki zdrowotnej oraz sposobu sporządzenia projektu programu polityki zdrowotnej i raportu końcowego z realizacji programu polityki zdrowotnej (Dz.U.2017.2476).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 kwietnia 2020 r. w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania (Dz. U. 2024 poz. 798).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady unii Europejskiej 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. o ochronie danych osobowych.

Rozwój cukrzycy typu 2 w młodym wieku skraca życie. Nawet o 14 lat,
<https://diabetyk.org.pl/rozwoj-cukrzycy-typu-2-w-mlodym-wieku-skraca-zycie-nawet-o-14-lat/> [dostęp na dzień: 13.03.2025].

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku.

Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 (wersja 7.4), Warszawa 2025 wraz z załącznikami.

Uchwała nr 7541/23 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 2 sierpnia 2023 roku w sprawie przyjęcia raportu końcowego z realizacji Regionalnego Programu Zdrowotnego pn. „Program zapobiegania i wczesnego wykrywania cukrzycy typu 2” wraz z załącznikami.

Umowa Partnerstwa.

Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. 2020 r. poz. 818 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1670).

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2024 r., poz. 146 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz.U.2024.581 t.j.).

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2024 r., poz. 177).

WHO ogłasza nowe dane o cukrzycy na świecie. Światowy raport na temat cukrzycy przedstawia sytuację i działania podejmowane w celu walki z tą chorobą w Polsce, WHO.

Wojewódzki Plan Transformacji dla województwa mazowieckiego na lata 2022-2026.

Wystaw sobie e-skierowanie na badania, <https://pacjent.gov.pl/aktualnosc/wystaw-sobie-e-skierowanie-na-badania> [dostęp na dzień: 11.04.2025].

Wytyczne w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020, <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/wytyczne-w-zakresie-kwalifikowalnosci-wydatkow-w-ramach-europejskiego-funduszu-rozwoju-regionalnego-europejskiego-funduszu-spolecznego-oraz-funduszu-spojnosci-na-lata-2014-2020/>;

Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze zdrowia na lata 2014-2020, <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/wytyczne-w->

Fundusze Europejskie
dla Mazowsza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Mazowsze.
serce Polski

zakresie-realizacji-przedswiezec-z-udzialem-srodkow-europejskiego-funduszu-spoiecznego-
w-obszarze-zdrowia-na-lata-2014-2020/ [dostęp na dzień: 11.03.2025].

WYKAZ ELEMENTÓW GRAFICZNYCH W TREŚCI RAPORTU

Spis wykresów

Wykres 1. W jaki sposób dowiedział/a się Pan/Pani o możliwości wzięcia udziału w programie?	32
Wykres 2. Czy przed wzięciem udziału we wsparciu odczuwał/a Pan/Pani jakieś obawy?	33
Wykres 3. Jak Pan/Pani ocenia sam proces zgłoszenia do udziału we wsparciu?	33
Wykres 4. Czy Pana/Pani zdaniem zakres wykorzystywanych dotychczas sposobów rozpowszechniania informacji o projekcie powinien zostać rozszerzony?	34
Wykres 5. Czy Pana/Pani zdaniem wsparcie pozwoliło na osiągnięcie efektu: <i>Objęcie profilaktyką pierwotną w kierunku cukrzycy mieszkańców województwa mazowieckiego powyżej 60 r.ż.</i>	36
Wykres 6. Czy Pana/Pani zdaniem wsparcie pozwoliło na osiągnięcie efektu: <i>Zwiększenie poziomu wykrywalności cukrzycy</i>	38
Wykres 7. Czy Pana/Pani zdaniem wsparcie pozwoliło na osiągnięcie efektu: <i>Zmiana nawyków żywieniowych, trybu życia i ograniczenie czynników ryzyka zmniejszających ryzyko wystąpienia cukrzycy u uczestników programu</i>	39
Wykres 8. Czy Pana/Pani zdaniem wsparcie pozwoliło na osiągnięcie efektu: <i>Zwiększenie poziomu wiedzy na temat cukrzycy</i>	40
Wykres 9. Czy Pana/Pani zdaniem wsparcie pozwoliło na osiągnięcie efektu: <i>Wzrost świadomości dotyczącej profilaktyki cukrzycy</i>	41
Wykres 10. Czy Pana/Pani zdaniem wsparcie pozwoliło na osiągnięcie efektu: <i>Zmiana nastawienia mieszkańców województwa mazowieckiego do potrzeby wprowadzenia działań zapobiegawczych oraz leczniczych w cukrzycy</i>	42
Wykres 11. Szacowana liczba lat życia straconych z powodu cukrzycy dla osób w wieku 75+ na 100 tys. mieszkańców w latach 2015-2021 w Polsce	45
Wykres 12. Liczba hospitalizacji z powodu cukrzycy osób w wieku 15+ na 100 tys. mieszkańców i średnia długość pobytu w szpitalu w latach 2015-2021 w Polsce	46
Wykres 13. Czy w trakcie udziału w projekcie napotkał Pan/Pani na problemy?	56
Wykres 14. Czy podczas udziału w projekcie napotkał/a Pan/Pani na jakieś trudności?	57
Wykres 15. Czy uważa Pan/Pani, że wiedza pozyskana w trakcie udziału w projekcie jest przydatna w codziennym życiu i jest przez Pana/Panią wykorzystywana?	65

Wykres 16. Czy potrafi Pan/Pani wskazać jakieś przykładowe, poznane dzięki wsparciu informacje, które utkwiły Panu/Pani w pamięci?	65
Wykres 17. Czy potrafi Pan/Pani z kolei wskazać jakąś informację, którą uważa Pan/Pani za najbardziej wartościową?	66
Wykres 18. Czy zdarzyło się Panu/Pani dzielić wiedzą pozyskaną w ramach uczestnictwa w projekcie z innymi osobami?	66
Wykres 19. Jak ogółem ocenia Pan/Pani poziom dopasowania otrzymanego w ramach projektu wsparcia do Pana/Pani potrzeb?	67
Wykres 20. Jak ogółem ocenia Pan/Pani poziom dopasowania otrzymanego w ramach projektu wsparcia do Pana/Pani potrzeb?	69
Wykres 21. Czy Pana/Pani zdaniem tego rodzaju wsparcie należy kontynuować w przyszłości?	70
Wykres 22. Czy Pana/Pani zdaniem tego rodzaju wsparcie należy kontynuować w przyszłości?	70
Wykres 23. Czy dzięki udziałowi we wsparciu zmienił się Pana/Pani styl życia oraz styl życia Pana/Pani rodziny?	74
Wykres 24. Czy Pana/Pani zdaniem, dzięki udzielonemu wsparciu poprawiły się następujące aspekty życia?	74
Wykres 25. Czy Pana/Pani zdaniem, dzięki udzielonemu wsparciu poprawił się poziom Pana/Pani funkcjonowania?	75
Wykres 26. Czy wskazane dotychczas pozytywne zmiany mają Pana/Pani zdaniem trwały charakter?	76
Wykres 27. Czy potrafi Pan/Pani wskazać jakieś przykładowe, poznane dzięki wsparciu informacje, które utkwiły Panu/Pani w pamięci?	76
Wykres 28. Czy potrafi Pan/Pani z kolei wskazać jakąś informację, którą uważa Pan/Pani za najbardziej wartościową?	77
Wykres 29. Czy zdarzyło się Panu/Pani zachęcać innych do skorzystania ze wsparcia?	77
Wykres 30. Czy prócz wskazanych powyżej efektów zaobserwował/a Pan/Pani jakieś inne zmiany wynikające z udziału w projekcie?	79
Wykres 31. Czy potrafi Pan/Pani wskazać jakieś niespodziewane, pozytywne efekty realizacji projektu, w którym brał/a Pan/Pani udział?	79

Spis tabel

Tabela 1. Podstawowe informacje na temat projektów realizowanych w ramach programu 22	
Tabela 2. Cukrzyca w województwie mazowieckim – wskaźniki na podstawie <i>Mapy potrzeb zdrowotnych</i>	44
Tabela 3. Cukrzyca w Polsce w latach 2015-2018	44
Tabela 4. Zgony z powodu zaburzeń wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej w ogóle zgonów	45
Tabela 5. Prognoza epidemiologiczna cukrzycy dla województwa mazowieckiego do roku 2034 – wartość w przeliczeniu na 100 tys. ludności	46
Tabela 6. Osiągnięte wartości mierników efektywności programu	48
Tabela 7. Wyniki ankiet satysfakcji uczestnika programu.....	63
Tabela 8. Jak ocenia Pan/Pani udział w projekcie pod względem wskazanych aspektów:	63
Tabela 9. W ramach udzielonego wsparcia przeprowadzono szereg badań i spotkań. Jak Pan/Pani ocenia jakość poszczególnych elementów wsparcia:	64
Tabela 10. Jak ocenia Pan/Pani wzrost swojej wiedzy, nabytej dzięki udziałowi w projekcie w zakresie:.....	64
Tabela 11. Wyniki ankiet satysfakcji ze szkoleń dla personelu medycznego.....	67
Tabela 12. Jak ocenia Pan/Pani udział w projekcie pod względem następujących aspektów: 68	
Tabela 13. Jak ocenia Pan/Pani wzrost swojej wiedzy, nabytej dzięki udziałowi w projekcie w zakresie:.....	68
Tabela 14. Jak ocenia Pan/Pani osiągnięte efekty dzięki udziałowi w projekcie we wskazanym zakresie?	75
Tabela 15. Tabela prawdziwości dla zbioru klasycznego	94
Tabela 16. Analiza SWOT.....	100
Tabela 17. Benchmarking	122
Tabela 18. Wnioski wraz z wyróżnionymi rekomendacjami	135
Tabela 19. Tabela wniosków i rekomendacji	165
Tabela 20. Table of conclusions and recommendations.....	167

Spis map

Mapa 1. Powiaty stanowiące obszar realizacji projektów	20
